

การประทุษวจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในอรรถกถาแปล

ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาธีระวุฒิ แงธรรม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

HATE SPEECH: CONTENT AND LANGUAGE TECHNIQUE IN
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY VERSION OF
TRANSLATED COMMENTARIES.

PHRAMAHATHIRAWUT NGAETHAM

A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements
For Master of Arts in Thai
Academic Year 2023

Copyright of Bansomdejchaopraya Rajabhat University

ชื่อเรื่อง การประชุมวาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาใน
อรรถกถาแปล ฉบับมหมกุฎราชวิทยาลัย
ชื่อผู้วิจัย พระมหาธีระวุฒิ แฉงธรรม
สาขาวิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก นาวาอากาศโท ดร.สมบัติ สมศรีพลอย
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิทย เรืองรอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนกร สว่างเจริญ)

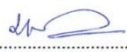
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อุดมศิลป์) ประธานกรรมการ

.....
(นาวาอากาศโท ดร.สมบัติ สมศรีพลอย) กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิทย เรืองรอง) กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉรรณพร หงษ์ทอง) กรรมการ

.....
(อาจารย์เพียงธิดา เสรีสุทธิกุลชัย) กรรมการและเลขานุการ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ชื่อเรื่อง	การประทุษวาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาใน อรรถกถาแปล ฉบับมหายานมหาวิทยาลัย
ชื่อผู้วิจัย	ธีระวุฒิ แก้วธรรม
สาขาวิชา	ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	นาวาอากาศโท ดร. สมบัติ สมศรีพลอย
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครวิทย์ เรืองรอง
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเนื้อหาการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหายานมหาวิทยาลัย และ 2) เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหายานมหาวิทยาลัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาอรรถกถาแปล พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก ฉบับมหายานมหาวิทยาลัย ภาค 1 เล่ม 1-7 และ ภาค 2 เล่ม 1-3 จำนวน 547 เรื่อง ปรากฏเนื้อหาการประทุษวาจา จำนวน 37 เรื่อง

ผลการศึกษาพบว่า 1. เนื้อหาการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล วิเคราะห์ได้ 3 ประเด็น คือ 1) การประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น ได้แก่ การดูถูก การรู้กลลวง การคบชู้ การเสียดสี การขาดสติ 2) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ ได้แก่ การดูถูก การเยาะเย้ย การเสียดสี การขาดสติ และ 3) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ได้แก่ การดูถูก การเข้าใจผิดการตีสังขาร การเยาะเย้ย การคบชู้ การรู้กลลวง การขาดสติการละโมภ และ 2. กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล วิเคราะห์ได้ 3 ประเด็น คือ 1) กลวิธีการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น ได้แก่ การใช้คำความหมายเชิงลบ การใช้คำประชดประชัน การใช้คำทำให้กลัว การใช้คำเปรียบเชิงลบ การใช้คำนัยผกผัน การใช้คำอุทาน ความหมายเชิงลบ การใช้คำเรียกบุคคล (อาลปนะ) 2) กลวิธีการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ ได้แก่ การใช้คำความหมายเชิงลบ การใช้คำหยาบ การใช้คำประชดประชัน การใช้คำทำให้กลัว การใช้คำอุทานความหมายเชิงลบ และ 3) กลวิธีการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ได้แก่ การใช้คำความหมายเชิงลบ การใช้คำหยาบ การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ การใช้คำเรียกบุคคล (อาลปนะ) การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ การใช้คำทำให้กลัว การใช้คำไม่ยอมรับการใช้นัยผกผัน และการใช้คำประชดประชัน การประทุษวาจาทั้งเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษามีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น และนำไปสู่ความขัดแย้งอันเป็นโครงเรื่องที่สร้างอรรถรสได้อย่างเข้มข้น ทั้งช่วยให้เข้าใจ เห็นใจ และเข้าถึงหลักธรรมในชีวิตได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ประทุษวาจา ชาดก อรรถกถาแปล

Title: Hate speech: content and language technique
in mahamakut buddhist university version of
translated commentaries

Author: Thirawut Ngaetham

Program: Thai language

Major Advisor: Wing Commander Dr.Sombat Somsriploy

Co-advisor: Assistant Professor Dr.Akhawit Ruengrong

Academic Year: 2022

ABSTRACT

This thesis has 3 purposes as; 1) to study the content of hate speech in Mahamakut Buddhist University version of translated commentaries and 2) to study language technique in Mahamakut Buddhist University version of translated commentaries. This is the qualitative research studying Mahamakut Buddhist University version of translated commentaries of Sutta Pitaka, Khuddaka Nikaya, Jataka part 1 volume 1 – 7 and part 2 volume 1 – 3, making in total 547 stories. And there are 37 stories with content of hate speech.

The study result has been found that the content of hate speech in the translated commentaries could be analyzed into 3 points as; 1) the hate speech of Bodhisattva to other characters, with disparagement, finding out the tricks, committing adultery, gambling and losing one's senses; 2) the hate speech of other characters to Bodhisattva, with disparagement, ridicule, gambling and losing one's senses; and 3) the hate speech of other characters to one another, with disparagement, misunderstanding, body shaming, ridicule, committing adultery, finding out the tricks, losing one's senses and greed. The language technique of hate speech in the translated commentaries could be analyzed into 3 points as; 1) the technique of the of Bodhisattva's hate speech to other characters, namely, the use of negative words, sarcastic words, threatening words, negative-figurative words, inversion, exclamations in negative meaning, addressing others (“อาลปนะ” (alapana)); 2) the technique of the

of other characters' hate speech to Bodhisattva, namely, the use of the negative words, vulgar language, sarcastic words, threatening words, exclamations in negative meaning; and 3) the technique of the other characters' hate speech to one another, namely, the use of negative words, vulgar language, negative-figurative words, addressing others(“อาลปนะ” (alapana)), exclamations in negative meaning, threatening words, words of disapproval, inversion, and sarcastic words. The content and language technique of hate speech are strongly bound. And they have brought to conflict as the plot creating intense beautiful wording, making it more understandable, having sympathy and approaching dharmic principle in life better.

Keywords : Content of Hate Speech, Jataka, Translated Commentaries

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ นาวาอากาศโท ดร.สมบัติ สมศรีพลอย อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก เปรียบเสมือนโคมไฟที่คอยฉายแสงส่องนำทาง และเสียสละเวลาให้เข้าพบได้ตลอดเวลา ตลอดถึงได้ช่วยอ่านตรวจทานอย่างถี่ถ้วน ด้วยความเมตตาเอาใจใส่คอยห่วงใยและเป็นกำลังถามไถ่สุขทุกข์ผู้วิจัยตลอดมา ด้วยความกรุณาของอาจารย์ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ อาจารย์เคยกล่าวไว้ว่า “เมื่อเราได้เป็นครูเป็นลูกศิษย์กันแล้ว ก็ถือว่าเรามีวาสนาต่อกัน” ศิษย์ซาบซึ้งในพระคุณของ “ครู” ที่นามว่า “สมบัติ” อย่างหาที่สุดไม่ได้ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิทย์ เรืองรอง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ถือได้ว่าท่านเป็นอาจารย์ผู้ใหญ่ในสาขาเป็นที่เคารพรักของเหล่าลูกศิษย์ทั้งหลาย ที่คอยปรับแนะนำแก้ แนะนำ และความเชื่อมโยงของเนื้อหาในวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย ประธานสอบคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ และกรรมการสอบอีก 2 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ สุธรรมดี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรณพพร หงส์ทอง ที่ให้ความเมตตา แนะนำ ปรับแก้จนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกคน เพื่อน ๆ ในห้องเรียน นักศึกษาปริญญาโท สาขาภาษาไทย รุ่นที่ 1 ทุกคนที่ร่วมสุขร่วมทุกข์กันมาตั้งแต่ต้นจนจบ ตลอดถึงน้อง ๆ ในสาขา ที่คอยช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา

พระมหาธีระวุฒิ แงธรรม
สิงหาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญภาพ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
สมมุติฐานของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	10
ชาดกอรรถกถาแปล ฉบับมหายานกุฎราขวิทยาลัย.....	24
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	36
กลุ่มข้อมูลการวิจัย.....	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	38
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
บทที่ 4 เนื้อหาการประพินชาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหายานกุฎราขวิทยาลัย.....	43
การประพินชาจาที่เกี่ยวข้องกับพระโพธิสัตว์.....	43
การประพินชาจาที่พระโพธิสัตว์ประพินชาจาตัวละครอื่น.....	43
การประพินชาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์.....	54
การประพินชาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ.....	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 กลวิธีการใช้ภาษาในการประมุขวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย.....	83
การประมุขวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น.....	83
การประมุขวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์.....	93
การประมุขวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ.....	100
บทที่ 6 สรุปลผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	129
สรุปลผลการวิจัย.....	129
อภิปรายผลการศึกษา.....	133
ข้อเสนอแนะ.....	136
บรรณานุกรม	137
ภาคผนวก	142
ภาคผนวก ก ใบตอบรับการตีพิมพ์บทความวิจัย.....	143
ภาคผนวก ข ใบประกาศคะแนนภาษาอังกฤษ CEFR.....	145
ประวัติผู้วิจัย	147

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	ข้อความแสดงความคิดเห็นโต้กลับ.....	2
1.2	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2.1	หนังสือพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย.....	27
3.1	แสดงแนวการวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการประพุชวาจา.....	39

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 การประทุษวาจาที่ปรากฏในอรรถกถาแปลชาดก.....	37
4.1 เนื้อหาการประทุษวาจาที่ปรากฏในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย.....	77
4.2 เนื้อหาการประทุษวาจาที่ปรากฏในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย.....	79
5.1 กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาที่ปรากฏในอรรถกถาแปล.....	126

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประทุษวาจาสามารถเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ อาทิ สถานศึกษา สถานที่ทำงาน สื่อสังคมออนไลน์ ฯลฯ ภาวะการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและเป็นวิกฤตปัญหาที่กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก มูลเหตุส่วนใหญ่ของการประทุษวาจาล้วนนำไปสู่ความขบขัน การล้อเลียนบุคคลที่มีความแปลกแยกหรือไม่เข้าพวกกับกลุ่มคนส่วนมากจนก่อให้เกิดความอับอาย

การประทุษวาจาเป็นพฤติกรรมที่มนุษย์ประพฤติปฏิบัติกันมายาวนาน เริ่มจากการกลั่นแกล้งเพียงเล็กน้อยเรื่อยมาจนถึงการกลั่นแกล้งที่รุนแรงตามลำดับ โดยมีมุมมองไปในรูปแบบของการกลั่นแกล้งทางวาจาที่ใช้คำล้อเลียน เสียดสี เหยียดหยาม เรื่องรูปร่างหน้าตา ท่าทาง ปมด้อยฐานะความเป็นอยู่ จนถึงการใช้อภัยคำด่าที่หยาบคาย (นิศา บุรณภวังค์, 2563 : 121-122) ส่วน สมบัติ ตาปัญญา (2549) กล่าวว่า “พฤติกรรมรังแกกัน (bullying)” เป็นการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าอีกฝ่ายโดยผู้รังแกแสดงอำนาจเหนือผู้ถูกรังแกโดยใช้คำพูดเสียดสีด่าว่าถากถางประจานทำร้ายร่างกายและทรัพย์สิน ส่งผลให้ผู้ถูกรังแกเกิดความกลัวได้รับบาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจ

นอกจากนั้น Olweus (อ้างอิงจาก ทศนาทวิคุณ และพนิดา บุตรจันทร์, 2562 : 87) ยังกล่าวว่าพฤติกรรมรังแกกันครอบคลุมหลายรูปแบบ ได้แก่ การชก ตะ ตบ ตี ทูบ ช่วน ผลักแรง ๆ ทำร้ายร่างกายด้วยวิธีอื่น ๆ ชังไว้ในห้องหรือ จำกัด การเคลื่อนไหวการใช้คำพูดที่ทำร้ายจิตใจล้อเลียน การเพิกเฉยละเลยไม่สนใจกีดกันไม่ให้เข้ากลุ่มเพื่อนหรือแกล้งลืมนโดยมีเจตนาไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และการปล่อยข่าวลือที่ทำให้เสียหายหรือสร้างเรื่องโกหกที่ทำให้คนอื่นไม่ชอบไม่ยอมคบ ซึ่งในปัจจุบันสื่อออนไลน์ได้นำเสนอเรื่องการประทุษวาจา ดังตัวอย่างในข่าวออนไลน์ ว่า

มดดำ “แน่นอนนี่ คือ ปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทย :
ถือเป็นความภาคภูมิใจของคนไทย เราไม่เห็นซูเปอร์สตาร์ที่ไปไกล
ขนาดนี้ จริง ๆ ตอนนั้นเรามี นิชคุณและมีแบมแบม ก็ยังไม่ได้
ขนาดนี้ อันนี้คือระดับโลก คำว่าระดับโลกจริง ๆ มันเกิดขึ้น
กับประเทศไทยเราแล้วจริง ๆ ก็แสดงความยินดีด้วย”

(ข่าวสด, ออนไลน์, 2564)

ข้อความข้างต้นออนไลน์ข้างต้น เป็นการกล่าวประทุษวาจาเปรียบเทียบในเชิงดูหมิ่นของพิธีกร คือ มดดำ คชาภา ตันเจริญ ในรายการแฉ ช่อง GMM จุดเริ่มต้นของเรื่องราวคราวนี้เกิดจากการที่มดดำได้กล่าวถึง ศิลปินหนุ่มชื่อดังคือ นิซคุณ หรเวชกุล และ แบนแบน กันต์พิมุกต์ เซึ่งเปรียบเทียบ กับ ลิซ่า-ลลิษา มโนบาล หรือ ลิซ่า BLACKPINK สมาชิกวงเกิร์ลกรุ๊ป BLACKPINK ซึ่งกำลังมีผลงานอัลบั้มเดี่ยวครั้งแรกในชีวิตกับอัลบั้ม LALISA จะเห็นได้ว่า พิธีกรได้ยกบุคคลมาเปรียบเทียบกันในเชิงดูหมิ่นเพื่อให้เห็นว่า ใครมีชื่อเสียงหรือโด่งดังกว่ากัน ส่งผลให้บุคคลที่ถูกเปรียบเทียบ คือ นิซคุณและแบนแบน เกิดความเจ็บใจ อับอาย ลักษณะการประทุษวาจาดังกล่าวเป็นการปรามาส หรือดูถูกบุคคลที่ 3 จนเป็นเหตุให้เกิดเรื่องราวดังกล่าวขึ้น ถึงแม้ว่าหลังจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว ทางมดดำได้ออกมากล่าวขอโทษผ่านสื่ออินสตาแกรมส่วนตัวแล้วก็ตาม แต่ฐานแฟนคลับของศิลปินทั้ง 2 นั้น ยังไม่ยอมยกโทษให้มีการคอมเมนต์ โปสต์ แสดงความคิดเห็นโต้กลับด้วย การแบนมดดำ ทำให้ติดแฮชแท็กอันดับ 1 ของทวิตเตอร์ในเวลาเพียงไม่กี่นาที โดยแสดงความคิดเห็นโต้กลับ ตัวอย่างดังนี้

เมืองไทยอะนะ เมืองบูลลี่ เมืองเหยียด แต่อคนที่เหยียดนี้ไม่ได้ดังเท่าเขาแล้วยังมาปากดีนะ พอทำผิดขึ้นมาก็ขอโทษ พุดไปเพราะไม่คิดบ้างบล่า แต่มดดำฝึใจจะปากมาพุดอยู่แล้ว #แบนมดดำ

3 สัปดาห์ ถูกใจ ตอบกลับ

ภาพที่ 1.1 ข้อความแสดงความคิดเห็นโต้กลับ

ที่มา : สำนักงานบริษัทชาวสดจำกัด, 2564, ออนไลน์

ข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การที่คนเราจะพุดหรือแสดงความคิดเห็นอะไรนั้น ต้องคิดหรือไตร่ตรองให้ดีเสียก่อน เพราะคำพุดเปรียบเสมือนดาบสองคม ซึ่งสามารถทำร้ายผู้ที่กล่าวถึงหรือตัวผู้พุดได้ ดังตัวอย่างของผู้แสดงความคิดเห็นว่า “เมืองไทยเป็นเมืองแห่งการบูลลี่” คือ เป็นเมืองแห่งการประทุษวาจา โดยการดูถูกเหยียดหยาม และผู้แสดงความคิดเห็นได้กล่าวเชิงดูถูกมดดำด้วยข้อความว่า ตัวมดดำเองก็ไม่ได้ดังไปกว่านิซคุณและแบนแบนเลยแถมยังเป็นคนพุดไปทั่วพุดไม่คิดพุดเกิดเรื่องคราวนี้ขึ้นก็ออกมาขอโทษ นอกจากนั้นยังประทุษวาจาโดยการเสียดสีมดดำด้วยสำนวน **ฝึใจจะปากมาพุด** ความหมายว่า เป็นคนพุดไม่หยุด พุดได้ตลอดเวลา ปากเสียตลอดเวลา เป็นเหตุให้เกิดการ **แบนมดดำ** ดังกล่าวขึ้น ฉะนั้นการกล่าวการประทุษวาจา จะส่งผลกระทบต่อตัวผู้พุดและตัวผู้ถูกกล่าวถึงเกิดความเจ็บใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี เจริญวานิช, (2560 : 642) ผลกระทบด้านลบที่ตามมาว่า

ผลกระทบของการประทุษวาจาทำให้ผู้ที่ถูกกระทำทางวาจานั้น จะมีผลต่อสภาพจิตใจจนอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า ประสิทธิภาพ การเรียนลดน้อยลงสูญเสียความมั่นใจ ชีวิตไม่มีความสุข และ อาจนำไปถึงการฆ่าตัวตาย นอกจากนี้การกลั่นแกล้ง หรือ การบูลลี่ ไม่เพียงแต่จะกระทบกับสภาพจิตใจของผู้ที่ถูกแกล้ง เท่านั้น แต่พฤติกรรมดังกล่าวยังส่งผลต่อผู้ที่กลั่นแกล้งด้วย เช่น เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีแนวโน้มที่จะใช้สารเสพติด มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง และอาจร้ายแรงถึงขั้นอาจ ก่อเหตุอาชญากรรมขึ้นได้ในอนาคต

การประทุษวาจาเป็นธรรมชาติของมนุษย์ มีมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถศึกษา วิเคราะห์ได้จากวรรณกรรมร่วมสมัยหรือสื่อสมัยใหม่ หากจะศึกษาการประทุษวาจาของสังคมในอดีต สามารถศึกษาได้จากวรรณกรรม เช่น ไชยเชษฐ สัจศิลป์ชัย สังข์ทอง ไกรทอง ขุนช้างขุนแผน เป็นต้น (ธัญชนีย์ ศรีสมาน, 2552 : 8) นอกจากวรรณกรรมที่กล่าวแล้ว มีวรรณกรรมประเภทชาดก ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์บำเพ็ญเพียรบารมี เพื่อสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เนื่องจากการประทุษวาจาเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะการประทุษวาจาอยู่คู่มนุษย์ทุกยุคทุก สมัย อย่างวรรณกรรมในอรรถกถาแปล ที่ตัวละครพระโพธิสัตว์ก็ถูกประทุษวาจา ฉะนั้นการบำเพ็ญ เพียรของพระโพธิสัตว์ย่อมประเชิญอุปสรรคหรือมาร ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งและในความขัดแย้ง ดังกล่าวตัวละครที่เป็นคู่ตรงข้ามกับพระโพธิสัตว์ก็จะเกิดถ้อยคำการประทุษวาจาที่เกิดจากความโลภ คือ โลภะ และความหลง คือ โมหะ นำไปสู่ความโกรธ คือ โทสะ เมื่อเกิดความโกรธแล้วก็ย่อมเกิดการ ประทุษวาจากันขึ้น จึงเป็นสามัญลักษณะของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือปัจจุบัน การจะประทุษ วาจนั่นคือ คำพูด เป็นเครื่องมือที่จะประทุษประหารกันไม่ว่าจะเป็นในอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต ก็ย่อมมี การประทุษวาจาเกิดขึ้นแต่ถ้อยคำจะแปรเปลี่ยนไปตามเศรษฐกิจของสังคม หรือบริบทสังคมแต่ละยุค สมัย ฉะนั้นสิ่งเหล่านี้คงอยู่แน่นอนเพียงแต่จะเปลี่ยนเนื้อหาในการประทุษวาจาหรือกลวิธีเท่านั้น

วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ พระวินัยปิฎก พระอภิธรรมปิฎก และพระสุตตันตปิฎก เนื่องจากพระไตรปิฎกที่เป็นต้นฉบับภาษาบาลีนั้นมีความ เข้าใจยาก ในภายหลังพระอรรถกถาจารย์ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านภาษา จึงได้อธิบายความใน พระไตรปิฎกเป็น อรรถกถา ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (2551 : 19) กล่าวว่า อรรถกถา หมายถึง เครื่องบอกความหมาย, ถ้อยคำบอกแจ้งชี้แจงอรรถ, คำอธิบายอรรถะ คือ ความหมายของพระบาลี ได้แก่ พุทธพจน์รวมทั้งข้อความและเรื่องราวเกี่ยวข้องแวดล้อมที่รักษา สืบทอดมาในพระไตรปิฎก,

คัมภีร์อธิบายความในพระไตรปิฎก ในภาษาบาลีใช้ คำว่า “อฏฐกถา” มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แปลพระไตรปิฎกจากฉบับสยามรัฐ ซึ่งเป็นภาษาบาลีมาเป็นภาษาไทยครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2525 และต่อมาในปี พ.ศ. 2546 ได้แปลอีกครั้งเพื่อต่อเติมแก้ไขเนื้อความที่ผิดหรือตกหล่นไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแปลได้จำนวนทั้งสิ้น 91 เล่ม จากเดิมมี 45 เล่ม จึงเป็นตัวบทนำมาศึกษาการประทุษวาจา ดังตัวอย่างการประทุษวาจาที่ปรากฏในอรรถกถาชาดกแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (2546 : 119) ดังนี้

“.....ชาติมันตดาบสเห็นดังนั้นก็กล่าวบริภาษว่า **คนฉิบหาย คนวายร้าย** แล้วคิดว่า ไอ้คนกาลกรรณีนี่ มันมาจากไหน เราต้องไปตรวจดูจึงเดินไปตามฝั่งเหนือน้ำพบพระมหาสัตว์แล้วถามว่า ท่านเป็นชาติอะไร? พระมหาสัตว์ตอบว่า เราเป็นชาติจันทาล. ชาติมันตดาบสถามว่า ท่านทิ้งไม้สีฟันลงไปใต้มันน้ำไหม ? พระมหาสัตว์ตอบว่า ใช่ ข้าพเจ้าทิ้งไปเอง. ชาติมันตดาบสจึงบริภาษว่า **คนฉิบหาย คนวายร้าย คนจันทาล คนกาลกรรณี** เจ้าอยู่อยู่ในสถานที่นี้เลย จงไปอยู่เสียที่ฝั่งใต้น้ำทางโน้น เมื่อพระมหาสัตว์ไปอยู่ฝั่งใต้น้ำที่ ทิ้งไม้สีฟันลงไปใต้มันน้ำ ไม้สีฟันนั้นกลับลอยทวนน้ำขึ้นไปติดอยู่ในชฎาของดาบสนั้นอีก ชาติมันตดาบสโกรธ กล่าววว่า **ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย** ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี้

ข้อความข้างต้น มาตั้งคชาดก ว่าด้วยเรื่องอำนาจของมาตังคฤาษี เนื้อหาการขาดสติตัวละครที่เป็นคู่ตรงข้ามกับพระโพธิสัตว์ คือชาติมันตดาบส เป็นนักบวชที่มีมิจฉาทิฎฐิ เมื่อพระโพธิสัตว์รู้ว่า เขาเป็นมิจฉาทิฎฐิจึงได้มาโปรดเพื่อเตือนสติชาติมันตดาบส โดยไปประทับยืนที่ต้นของแม่น้ำที่ชาติมันตดาบสกำลังทำการชำระร่างกายของตนอยู่ ด้วยการทิ้งไม้สีฟันลงไปใต้น้ำ ไม้สีฟันได้ไหลไปติดที่ชฎาของชาติมันตดาบส เป็นสาเหตุให้ชาติมันตดาบสไม่พอใจและเกิดความโกรธ ธรรมชาติของความโกรธจะทำให้ขาดสติจึงได้กล่าวประทุษวาจาพระโพธิสัตว์ เป็นความขัดแย้งระหว่างชาติมันตดาบสกับพระโพธิสัตว์ โดยใช้ถ้อยคำว่า “คนฉิบหาย คนวายร้าย คนจันทาล คนกาลกรรณี, ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย” ส่งผลให้พระโพธิสัตว์เกิดความเจ็บใจ เจ็บอาย

นอกจากเนื้อหาการประทุษวาจาดังกล่าวแล้ว ชาดกเรื่องนี้ยังใช้กลวิธีทางภาษาในการประทุษวาจา โดยการใช้คำในความหมายเชิงลบ เช่นคำว่า ฉิบหาย วายร้าย จันทาล กาลกณี ถ้อย ซึ่งพจนานุกรม ได้ให้ความหมายคำเหล่านี้ว่า **ฉิบหาย** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 :

349) หมายถึง สูญหมด เสียหมด หมดเร็วบ่นปี โดยปริยายใช้เป็นคำต่ำ คำแข่ง หมายความว่า เชนั้นนั้น, ส่วน วายร้าย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 1113) ให้ความหมายว่า เหลือร้าย ชั่วช้า นอกจากนั้นคำว่า **จันทาล** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 310) หมายถึง ต่ำช้า ลูกคนต่างวรรณะ, ต่อมาคำว่า **กาลกรรณิ** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 119) ให้ความหมายว่า เสนียดจัญไร ลักษณะที่เป็นอัปมงคล และคำว่า **ถ้อย** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 528) ให้ความหมายว่า ชั่ว เลว ทรมาน

กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาที่ปรากฏอีกลักษณะหนึ่ง ได้แก่คำหยาบ คือ คำนำหน้านามบอกความไม่สุภาพ เช่นคำว่า ไอ้ เป็นคำเรียกคน ต่ำชาติ มีทาส เป็นต้น ดังตัวอย่างในเนื้อหาว่า ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย ไอ้คนกาลกรรณิ นอกจากนี้ยังใช้กลวิธีการใช้คำทำให้กลัว ปันนดา เลอเลิศ ยุติธรรม (2562) กล่าวว่า การทำให้กลัว หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบหรือผลร้ายที่อาจเกิดแก่ผู้ฟังในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบายนามณ์ สร้างความอับอายให้แก่ผู้ฟัง หรือให้ผู้ฟังเกิดความกลัว ตลอดจนนำไปสู่การปฏิบัติ หรือละการปฏิบัติตามที่ผู้พูดต้องการ อาจเป็นการสาปหรือสาปแช่ง หรือการข่มขู่ก็ได้ ดังตัวอย่างในเนื้อหา คือ ถ้าเจ้าอยู่ในที่นี้ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน จะเห็นได้ว่ามีกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาที่หลากหลาย ได้แก่ คำในความหมายเชิงลบ คำนำหน้านามไม่สุภาพ และคำทำให้กลัว ล้วนเป็นกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาเพื่อให้ผู้ถูกกระทำเกิดความเสียหายและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง

อรรถกถาเป็นเรื่องเล่าของพระพุทธเจ้าโดยมีตัวละครหลักคือ พระโพธิสัตว์ที่เสวยพระชาติต่าง ๆ เป็นการเล่าเรื่องของการประทุษวาจาที่มีโครงเรื่องที่เกิดจากความขัดแย้งเป็นส่วนใหญ่ ในแง่ของวรรณกรรมทำให้เกิดรสความสะเทือนใจ คือ เราทรรส ได้แก่ รสแห่งความโกรธ ซึ่งเกิดจากตัวละครที่เป็นคู่ตรงข้ามระหว่างพระโพธิสัตว์กับตัวละครอื่น ๆ ในชาดก โดยมีโครงเรื่องจากความขัดแย้ง หากพิจารณาวรรณกรรมชาดกในแง่ขององค์ประกอบของวรรณกรรมแล้ว การประทุษวาจา มีส่วนสำคัญที่ทำให้โครงเรื่องมีลักษณะเด่น และก่อให้เกิดความเข้มข้นในการดำเนินเรื่องในฐานะเป็นเรื่องเล่าในอดีตประเภทชาดก ส่วนบทบาทหน้าที่ของเรื่องเล่าการประทุษวาจานั้นเป็นการประกอบสร้างความหมายให้แก่ตัวของพระโพธิสัตว์ ในแง่ของการจะบรรลุธรรมในอนาคต ทำให้เกิดขันติบารมีนำไปสู่การบำเพ็ญเพียร ฉะนั้นการประกอบสร้างความสั่งสมบารมีสู่การหมายเรื่องเล่า จึงขึ้นอยู่กับโครงเรื่องที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง โดยการใช้การประทุษวาจาเป็นสำคัญ โดยมีตัวละครหลักก็คือ พระโพธิสัตว์เพื่อพิสูจน์นำไปสู่ขันติธรรม เพื่อหลุดพ้นในแต่ละชาติ จึงทำให้การศึกษาอรรถกถาแปล มีความน่าสนใจทำให้ผู้อ่านอรรถกถาแปล เกิดรสแห่งความสะเทือนใจคือ รสแห่งความโกรธและนำไปสู่ข้อคิดขันติธรรมบารมี และสามารถพัฒนาตนเองให้ระงับความโกรธ โดยดูจากตัวละครคือ องค์พระโพธิสัตว์เป็นแบบอย่างได้

การศึกษาอรรถกถา ส่วนใหญ่มีการศึกษาเพียงแนวทางการดำเนินชีวิตที่ให้ความสุขหรือเป็นการสอนธรรมะ การศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาเชิงบวก ไม่ได้มีการศึกษาแง่มุมของของวรรณกรรมในด้านเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาการประทุษวาจาเป็นเนื้อหาในชาดกเป็นรหัสทางวัฒนธรรมของสังคมในอดีตที่ถอดให้เห็นความรู้สึก นึกคิด ของคนในอดีตผ่านเรื่องเล่าที่มีโครงสร้างการเล่าเรื่องในรูปแบบชาดกทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่นำไปสู่รสความสะเทือนใจในลักษณะของวรรณกรรม เมื่อศึกษาเรื่องการประทุษวาจาจะทำให้เห็นแง่มุมมองทางความคิดอารมณ์ของยุคสมัยตลอดจนการใช้ถ้อยคำการประทุษวาจาของคนในอดีต การประทุษวาจาทำให้ทราบถึงเนื้อหาไปสู่การพัฒนาของตัวละครเข้าใจชีวิตนำไปสู่การเข้าใจสังขะธรรมแห่งชีวิตในเรื่องของการประทุษวาจาเอาชนะด้วยการวางเฉยเพื่อพิสูจน์ตัวเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประทุษวาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

สมมุติฐานของการวิจัย

นิทานชาดกที่เกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ในอรรถกถาแปล มีตัวละครหลากหลายที่ทะเลาะวิวาทและมีการประทุษวาจาซึ่งกันและกันสะท้อนความขัดแย้งของผู้คนในสมัยพุทธกาล ปัญหาความขัดแย้งด้วยต่างสมัยคงมีปรากฏและพบได้ในสังคมไทยในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาค้นคว้า การประทุษวาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การประทุษวาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ในครั้งนี้ใช้ตัวบทจากอรรถกถาแปล พระสุตตันตปิฎก หมวดขุททกนิกาย ชาดก ภาค 1 เล่ม 1-7 และภาค 2 เล่ม 1-3 รวมทั้งหมด 10 เล่ม มีชาดกจำนวน 547 เรื่อง ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2546 คณะสงฆ์ คณะธรรมยุต มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ พิมพ์น้อมเกล้าถวาย สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก เนื่องในวโรกาสเจริญพระชนมายุ 90 พรรษา ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการเลือกข้อมูลคือ ผู้วิจัยอ่านอย่างละเอียดเลือกเรื่องชาดกจากโครงเรื่องที่เกิดความขัดแย้งจากตัวละครหลักคือ

พระโพธิสัตว์กับตัวละครคู่ตรงข้าม ที่เป็นคู่ปฏิบัติกันเป็นเหตุนำไปสู่การวิวาท โดยมีการใช้ถ้อยคำในการประทุษวาจา ซึ่งปรากฏการประทุษวาจาทั้งด้านเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษา จำนวน 37 เรื่อง

2. ขอบเขตด้านวิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การประทุษวาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย มีวิธีการศึกษาการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาเนื้อหาการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นวิธีการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาเนื้อหาการประทุษวาจาที่เกิดขึ้นจากการทะเลาะวิวาทเป็นเหตุนำไปสู่การประทุษวาจา โดยแยกประเภทด้านเนื้อหาการประทุษวาจา ออกได้ 3 ประเภท คือ 1) เนื้อหาการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น 2) เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ และ 3) เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ

ส่วนที่ 2 การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นวิธีการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา โดยแยกประเภทด้านกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา ออกได้ 3 กลวิธี คือ 1) การประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น โภธิสัตว์ 2) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ และ 3) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ

3. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 10 เล่ม เริ่มตั้งแต่วันที่ 1-30 พฤศจิกายน 2564 เป็นเวลา 30 วัน โดยจะแยกอ่านแต่ละเล่มอย่างละเอียด เพื่อค้นหาการประทุษวาจาของตัวละครที่ปรากฏในอรรถกถาแปล ในระดับคำ ข้อความ และเนื้อเรื่องเพื่อศึกษาเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา ส่วนในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้เขียนวิจัย 3 บท และสอบในวันที่ 18 พฤษภาคม 2565 แล้วกำหนดเขียนวิจัยให้เสร็จสิ้น ทั้ง 6 บท ตลอดถึงการเผยแพร่งานวิจัย ภายในเดือน สิงหาคม 2566

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาของการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ทำให้ทราบถึงลักษณะการใช้ถ้อยคำประทุษวาจาในมิติวัฒนธรรมของคนอินเดียที่สืบทอดมาในอรรถกถาในฐานะวรรณกรรมแปล
3. ทำให้ทราบถึงกระบวนการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของการประทุษวาจาและการประทุษวาจาที่ส่งผลให้เกิดความความรุนแรงและเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น

4. ทำให้ทราบถึงการบำเพ็ญบารมีได้จากเนื้อหาการประทุษวาจานำไปสู่ข้อคิดชั้นศีลธรรม บารมี และสามารถพัฒนาตนเองให้ระงับความโกรธ โดยดูจากตัวละครคือองค์พระโพธิสัตว์เป็นแบบอย่างได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

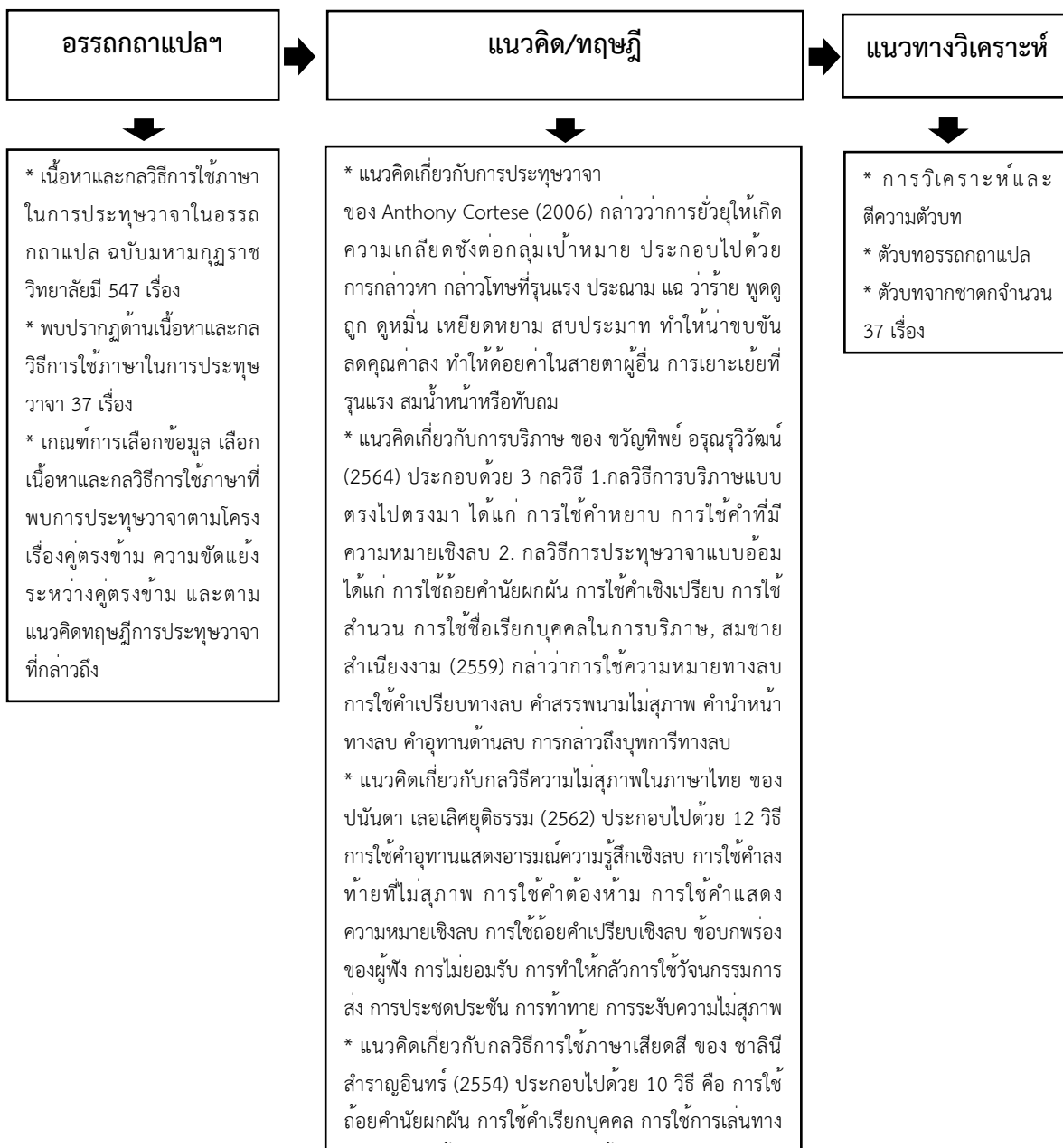
อรรถกถาชาดก หมายถึง คัมภีร์ที่ไขความพระไตรปิฎกหรืออธิบายความพระบาลีที่ปรากฏในชาดกที่เป็นเรื่องราวของพระโพธิสัตว์ที่เสวยพระชาติเป็นมนุษย์หรือสัตว์เพื่อบำเพ็ญเพียรบารมีในแต่ละชาติต่าง ๆ ที่มีโครงเรื่องของความขัดแย้งทะเลาะวิวาทนำไปสู่การใช้ถ้อยคำมีเนื้อหาการประทุษวาจาและมีกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา ที่ปรากฏในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2546 ปรากฏด้วยจำนวนชาดก 37 เรื่อง

เนื้อหาการประทุษวาจา หมายถึง เนื้อหาที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำของตัวละครในโครงเรื่อง ได้แก่ ตัวละครเอก คือ พระโพธิสัตว์ และตัวละครอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบของเรื่องผ่านพฤติกรรมของตัวละคร ทำให้ผู้ถูกประทุษวาจาซึ่งได้แก่ พระโพธิสัตว์ หรือ ตัวละครอื่น ๆ เกิดความโกรธ ความอับอาย ความทุกข์ ความเศร้าโศกเสียใจ โดยประกอบด้วยประเภทเนื้อหาของการประทุษวาจา คือ การประทุษวาจาจากการดูถูก การประทุษวาจาจากการเข้าใจผิด การประทุษวาจาจากการเยาะเย้ย การประทุษวาจาจากการคบชู้ การประทุษวาจาจากการดิสสังขาร การประทุษวาจาจากการรู้กลลวง การประทุษวาจาจากการขาดสติ และการประทุษวาจาจากการละโมภ จากตัวละครที่ปรากฏในอรรถกถาแปล ชาดก หมวดสุดตันตปิฎก ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2546

กลวิธีที่ใช้ภาษาในการประทุษวาจา หมายถึง การใช้ถ้อยคำ ข้อความ และเนื้อหาที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความโกรธ ความอับอาย ความทุกข์ ความเศร้าโศก เสียใจ โดยมีกลวิธีที่ใช้ภาษาในการประทุษวาจา คือ กลวิธีที่ใช้คำหยาบ กลวิธีที่ใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ กลวิธีที่ใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ กลวิธีที่ใช้คำประชดประชัน กลวิธีที่ใช้คำนัยผกผัน กลวิธีที่ไม่ยอมรับ กลวิธีที่ใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ กลวิธีที่ใช้คำเรียกบุคคล และกลวิธีที่ใช้คำทำให้กลัว เพื่อใช้ในการประทุษวาจาทำให้ผู้อื่นเกิดความโกรธ เจ็บใจ อับอาย ที่ปรากฏจากชาดกจำนวน 37 เรื่อง ในอรรถกถาแปล ชาดก หมวดสุดตันตปิฎก ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2546

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และการปล่อยข่าวลือที่ทำให้เสียหาย หรือสร้างเรื่องโกหกที่ทำให้คนอื่น ไม่ชอบไม่ยอมคบ ส่วน พิงรอง รามสูต (2563) กล่าวว่า ประทุษวจา หมายถึง การแสดงออกทางความหมายในรูปแบบใดก็ตาม ที่ส่งเสริมการแบ่งแยก และดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือยั่วยุให้ใช้ความรุนแรงต่อบุคคลหรือกลุ่มคน บนอัตลักษณ์ร่วม เช่น เชื้อชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์ เพศสภาพ ความพิการหรือแม้แต่อุดมการณ์ทางการเมือง โดย “ประทุษวจา” อาจเป็นการล้อเลียน หรือทำให้ขบขันได้

จิรัชญา โคลิลา และคณะ (2563 : 25) ได้กล่าวไว้ว่าการประทุษร้าย คือ การพูดจาไม่ไพเราะ พูดคาหยาบคาย ด่าทอ และพูดจาล้อเลียนเพื่อให้ตลก ขบขัน และมีพฤติกรรมล้อกันเล่นและไม่จริงจัง และสุภาวดี เจริญวานิช (2560 : 641) กล่าวว่า พฤติกรรมรังแกกันเป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมก้าวร้าว โดยที่ผู้รังแกมีเจตนาที่จะทำร้ายผู้ถูกรังแก มักจะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ โดยที่ผู้รังแกจะมีอำนาจเหนือกว่าผู้ถูกรังแก พฤติกรรมรังแกกันมีหลายรูปแบบ ครอบคลุมถึง 1) การรังแกโดยวาจา โดยใช้คำพูดที่ทำให้ร้ายจิตใจ เหยียดหยามหรือล้อเลียน 2) การรังแกกันโดยทำร้ายร่างกาย เช่น การชกเตะ ตบ ตี ทูบ ข่วน ผลักแรง ๆ ทำร้ายร่างกายด้วยวิธีอื่น ๆ ชิงไว้ในห้องหรือจำกัดการเคลื่อนไหว 3) การเพิกเฉย ละเลย ไม่สนใจโดยสิ้นเชิง หรือกีดกันไม่ให้เข้ากลุ่มเพื่อน 4) การปล่อยข่าวลือที่ทำให้เสียหาย หรือสร้างเรื่องโกหกที่ทำให้คนอื่นไม่ชอบ 5) การคุกคามทางเพศ และ 6) การรังแกกันผ่านไซเบอร์

ชาญชัย ชัยสุขโกศล (2555) กล่าวว่า การประทุษวจา เป็นการแสดงออกทั้งทางคำพูด ข้อเขียน และการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่มุ่งโจมตี ประจาน สบประมาท หรือข่มขู่ผู้ถูกกล่าวถึงอย่างร้ายแรงถึงขั้นที่ประหนึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการทำร้ายหรือก่อภัยอันตรายต่อผู้ถูกกล่าวถึงได้ แม้โดยปรกติแล้วจะใช้ประเด็นเรื่องสีผิว เชื้อชาติ ศาสนา และเพศ เป็นแก่นเรื่องหลัก แต่ก็สามารถขยายครอบคลุมได้ทุกประเด็น ทั้งชนชั้น ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา และอุดมการณ์

Anthony Cortese (2006) (อ้างถึงใน พิงรอง รามสูต, 2558 : 37-38) ระบุว่าประทุษวจา มีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับ เนื้อหา วิธีการสื่อสาร และเจตนาของผู้ส่งสาร โดยสามารถแบ่งได้เป็นสี่ระดับ จากรุนแรงน้อยที่สุดไปถึงรุนแรงมากที่สุด ดังนี้

ระดับที่ 1 การแบ่งแยกแบบไม่ตั้งใจต่อกลุ่มเป้าหมาย เกิดจากความไม่ตั้งใจหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยมีอยู่ในรูปของ การกระทำหรือทัศนคติในเชิงแบ่งแยกของผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มที่เป็นส่วน ใหญ่ของสังคมต่อคนกลุ่มน้อย เช่น การเรียกผู้ที่มีเชื้อสายแอฟริกาอเมริกัน ว่าคนดำ หรือผิวสี ประทุษวจาในระดับนี้สามารถแก้ไขได้ด้วยการให้การศึกษาหรือ อธิบายถึงเหตุและผลเพื่อสร้างความเข้าใจในสังคม

ระดับที่ 2 การตั้งใจแบ่งแยก/กีดกัน/สร้างความเป็นเขา-เราต่อกลุ่ม เป้าหมาย เป็นการแสดงความจงเกลียดจงชังบนฐานของอคติอย่างรุนแรง แบ่งแยกกีดกันพวกเขาพวกเรา และชักชวนให้กีด

กันทาง สังคม รวมถึงการเปรียบเทียบในลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นไม่ใช่คน หรือการนำเสนอเรื่องราวว่า “กลุ่มอื่น” คุณคากลุ่มเราอย่างไร การจะจัดการกับประทุษวาจาในระดับนี้ นอกเหนือจากการให้การ ศึกษาและสร้างความรู้ความเข้าใจแล้ว ควรต้องมีการบังคับใช้กฎ กติกา มารยาทภายในเพื่อห้ามไม่ให้ เกิดการสื่อสารในเชิงสร้างความแตกแยก รวมถึงอาจมีการฟ้องร้องเมื่อมีการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้น เกณฑ์ที่ใช้ในการ ตัดสินว่าประทุษวาจาหนึ่ง ๆ ถือเป็นความผิดเพียงพอที่จะฟ้องร้องหรือไม่ ประกอบด้วย 1. เจตนา 2. พฤติกรรมรุนแรงและอูกอาจ 3. มีเหตุปัจจัย และ 4. สร้างให้เกิดความ ทุกข์หรือความเจ็บปวดทางอารมณ์อย่างรุนแรง

ระดับที่ 3 การช่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย ประกอบไปด้วยการกล่าวหา กล่าวโทษที่รุนแรง ประณาม แฉ ว่าร้าย พุดดูถูก ดูหมิ่น เหยียดหยาม สบประมาท ทำให้น่าขบขัน ลด คุณค่าลง ทำให้ด้อยค่าในสายตาผู้อื่น การเยาะเย้ยที่รุนแรง สมน้ำหน้าหรือทับถม ประทุษวาจาใน ระดับนี้รุนแรงกว่าสองระดับแรก เพราะฉะนั้นการ ให้การศึกษาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะแก้ไข ทัศนคติที่ไม่ดีของบุคคล ที่มีความเชื่อในเชิงลบเหล่านี้ได้ ในขณะที่เดียวกันการแบ่งแยกในระดับดัง กล่าวมักถูกแสดงออกในที่สาธารณะ ทำให้กฎ กติกา มารยาทภายในองค์กร ไม่สามารถบังคับใช้ได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยการฟ้องร้องเพื่อเป็นกลไกในการ จัดการและลงโทษ

ระดับที่ 4 การช่วยุให้มีการใช้ความรุนแรงต่อ ประกอบไปด้วยการปฏิเสธการอยู่ร่วมกัน การช่วยุปลุกปั่นให้เกิด การกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือชักชวนให้ทำลายล้างคนหรือกลุ่มคนที่มีความ เชื่อหรืออุดมการณ์ที่ต่างกันเพื่อปกป้องกลุ่มของตน ประทุษวาจาในระดับนี้มักนำไปสู่การกระทำผิดที่ รุนแรง ซึ่งมีบท ลงโทษทางกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน

จากนิยามความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของการประทุษวาจา เพื่อให้สอดคล้อง กับในการวิจัย คือ การแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงผ่านวาจาของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่ส่งผลกระทบต่อ ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ และความรู้สึก เช่น การกล่าวหา กล่าวโทษที่รุนแรง ประณาม แฉ ว่าร้าย พุดดูถูก ดูหมิ่น เหยียดหยาม สบประมาท ทำให้น่าขบขัน ลดคุณค่าลง ทำให้ด้อยค่าในสายตาผู้อื่น การพุดจาล้อเลียน ดูถูกเหยียดหยาม ประชดประชัน การพุดจาสองแง่สามง่าม การคุกคามทางเพศ การเสียดสีด่าทอ การด่าพ้อล้อแหม่ การเยาะเย้ย และเย้ยหยัน หรือการถากถางเรื่อง อายุ ศาสนา เชื้อชาติ สัญชาติ การติสังขารและอาชีพ เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นจากอารมณ์โกรธ การวิวาท ส่งผลให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความอับอาย เจ็บใจ และอาฆาต

2. แนวคิดเรื่องการบริภาษ

สมชาย สำเนียงงาม (2559) กล่าวว่า การบริภาษ หมายถึง ถ้อยคำไม่ดี ไม่น่ารัก ไม่สุภาพ เรียบร้อย และไม่ควรถูกใช้สื่อสารกันในสถานการณ์การสื่อสารอาจเป็นถ้อยคำที่มีความหมายประจำรูป คำในทางลบ หรือมีความหมายเปรียบเทียบที่คนในสังคมส่วนใหญ่รู้ว่ามีความหมายในทางลบ รวมทั้ง รูปเขียนที่มีความหมายเช่นนั้น และรูปเขียนที่เปลี่ยนแปลงรูปเพื่อเล็งแต่ยังคงความหมายเช่นนั้นอยู่

ซึ่งมีกลวิธีการใช้ถ้อยคำบริภาษ ดังนี้ 1) การใช้ความหมายทางลบ 2) การใช้คำเปรียบทางลบ 3) คำสรรพนามไม่สุภาพ 4) คำนำหน้าทางลบ 5) คำอุทานด้านลบ และ 6) การกล่าวถึงบุพการีทางลบ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาที่ใช้บริภาษ

ขวัญทิพย์ อรุณรุวิวัฒน์ (2564) กล่าวว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้บริภาษ สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลวิธีได้แก่

1. กลวิธีการบริภาษแบบตรงไปตรงมา หมายถึง ถ้อยคำที่ไม่สุภาพไม่เรียบร้อย และไม่ควรพูดหรือใช้สื่อสารโดยเฉพาะในวิธภาษาทางการซึ่งเป็นภาษาที่ผู้พูดเลือกใช้เพื่อสื่อสารในสถานการณ์ ที่เป็นทางการ รวมทั้งคำตอ้งห้ามและคำที่น่ารังเกียจต่าง ๆ ที่ผู้พูดใช้เพื่อแสดงความโกรธ หรือความไม่พึงพอใจต่อผู้ฟัง แบ่งย่อยได้ 2 กลวิธี คือ 1) การใช้คำหยาบ หมายถึง คำหยาบที่มีความหมายหยาบช้าเลวทรามยังสามารถใช้คำที่หมายถึงสัตว์ คำเรียกอวัยวะทั้งเพศชายเพศหญิง 2) กลวิธีการใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ หมายถึง การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำ พฤติกรรม หรือคุณสมบัติ ที่สังคมตัดสินว่าไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีไม่งาม

2. กลวิธีการประทุษวาจาแบบอ้อม หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่กำกวม ไม่ชัดเจนว่า ผู้ประทุษวาจาต้องการแสดงความหมายประทุษวาจาอย่างไร หรือต้องการประทุษวาจาใคร ผู้ถูกประทุษวาจาจะต้องอาศัยการตีความและบริบทจึงจะทราบว่าตนกำลังถูกประทุษวาจา แบ่งย่อยได้ 4 กลวิธี คือ 1) การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน หมายถึง ถ้อยคำที่สื่อความตรงข้ามกับความหมายตามรูปหรือการพูดอย่างหนึ่งแต่ความหมายตรงกันข้ามวิจรรย์กรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ และถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด ซึ่งลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันประกอบด้วย 1. วางถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกันไว้คู่กัน 2. การใช้ความเปรียบ หมายถึง กล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล 3. กล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก และ 4. ใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสม หรือถ้อยคำที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขเกี่ยวกับความจริงใจจากการถามของพฤติกรรม 2) การใช้คำเชิงเปรียบเทียบ หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเชิงเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง 3) การใช้สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่กล่าวสืบทอดกันมามีความหมายไม่ตรงตัวหรือมีความหมายอื่นแฝง และ 4) การใช้ชื่อเรียกบุคคลในการบริภาษ หมายถึง การใช้ชื่อแทนการกล่าวถ้อยคำต่อว่า ตำหนอ หรือตำหนิ พฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม

3. กลวิธีเสริมการประทุษวาจา หมายถึง การใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความรู้สึกที่ไม่พอใจของผู้ประทุษวาท โดยจะปรากฏร่วมกับกลวิธีการประทุษวาจาแบบตรงไปตรงมาหรือกลวิธีการประทุษวาจาแบบอ้อม เพื่อให้เข้าใจเจตนาของผู้ประทุษวาทมากขึ้น รวมไปถึงเสริมน้ำหนักความรุนแรงของถ้อยคำประทุษวาจา ทั้งนี้เป็นวิจรรย์ภาษาก็ได้ แบ่งย่อยได้ 2 กลวิธี คือ 1) กลวิธีการใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ หมายถึง การใช้คำที่แสลงอารมณ์ความรู้สึกและไม่มีมีความหมายใด ๆ เป็น

เพียงคำที่เสริมให้ถ้อยคำแวดล้อมมีน้ำหนักหรือเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นอื่น 2) การใช้สำนวนอุปารมณ์ หมายถึง การใช้สำนวนหรือเครื่องหมายแทนถ้อยคำที่แสดงความไม่พอใจเพื่อเสริมถ้อยคำให้มีความรุนแรงขึ้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความไม่สุภาพในภาษา

ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) กล่าวว่า กลวิธีความไม่สุภาพในภาษาไทยประกอบไปด้วย 12 วิธี คือ

1) การใช้คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบ หมายถึง การใช้คำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ดี เช่น ไม่พอใจ โกรธ หรือเสียใจ เป็นต้น การใช้คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบนั้นมักไม่ปรากฏตามลำพัง แต่จะปรากฏ ร่วมกับกลวิธีอื่น โดยปรากฏได้ทั้งในตำแหน่งต้นหรือท้ายร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบนี้นับเป็นกลวิธี ความไม่สุภาพที่มุ่งทำลายหน้าของผู้ฟัง โดยเฉพาะ คุณภาพของหน้า บทบาทในสังคมและความสัมพันธ์ของบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากการใช้คำอุทานที่ไม่สุภาพนี้เป็นการไม่ให้เกิดเกียรติอันนำมาซึ่งการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังอย่างชัดเจน

2) การใช้คำลงท้ายที่ไม่สุภาพ หมายถึง การใช้คำที่ไม่สุภาพ หมายถึงรวมถึงคำหยาบ คำสบถ คำบริภาษ ซึ่งอาจมีความหมายเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ ทั้งอวัยวะเพศ หรืออากัปกริยาการร่วมเพศ การขบถาย เรื่องอัปมงคล สัตว์อัปมงคลหรือสัตว์ชั้นต่ำที่เป็นอมนุษย์ รวมทั้ง คำที่เกี่ยวข้องกับความไม่สุภาพในสังคมไทย เช่น อวัยวะเบื้องต่ำ สภาพต่ำช้า เป็นต้น ซึ่งคำเหล่านี้เป็นคำที่ไม่ควรพูด โดยเฉพาะ ในวิธภาษาทางการ และมักจะมีคำอื่นมาใช้แทนอย่างเหมาะสมกว่า จากการวิเคราะห์พบ การใช้กลวิธีความไม่สุภาพ กลวิธีนี้บ่อยครั้ง อาจกล่าวได้ว่า กลวิธีดังกล่าวนี้ใช้ในการรับรู้ของคนในสังคมไทยว่าไม่สุภาพอย่างแท้จริง การเลือกใช้คำต้องห้าม จึงแจ่มแจ้งว่าไม่สุภาพ ทั้งในมุมมองการประเมินของทั้งผู้พูดและผู้ฟัง

3) การใช้คำต้องห้าม หมายถึง การใช้คำที่ไม่สุภาพ หมายถึงรวมถึงคำหยาบ คำสบถ คำบริภาษ ซึ่งอาจมีความหมายเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ ทั้งอวัยวะเพศ หรืออากัปกริยาการร่วมเพศ การขบถาย เรื่องอัปมงคล สัตว์อัปมงคลหรือสัตว์ชั้นต่ำที่เป็นอมนุษย์ รวมทั้ง คำที่เกี่ยวข้องกับความไม่สุภาพในสังคมไทย เช่น อวัยวะเบื้องต่ำ สภาพต่ำช้า เป็นต้น ซึ่งคำเหล่านี้เป็นคำที่ไม่ควรพูด โดยเฉพาะ ในวิธภาษาทางการ และมักจะมีคำอื่นมาใช้แทนอย่างเหมาะสมกว่า จากการวิเคราะห์พบ การใช้กลวิธีความไม่สุภาพ กลวิธีนี้บ่อยครั้ง อาจกล่าวได้ว่า กลวิธีดังกล่าวนี้ใช้ในการรับรู้ของคนในสังคมไทยว่าไม่สุภาพอย่างแท้จริง การเลือกใช้คำต้องห้าม จึงแจ่มแจ้งว่าไม่สุภาพ ทั้งในมุมมองการประเมินของทั้งผู้พูดและผู้ฟัง

4) การใช้คำแสดงความหมายเชิงลบ หมายถึง การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำ พฤติกรรม หรือคุณสมบัติที่สังคมตัดสินว่าไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีไม่งาม คำที่แสดง

ความหมายทางลบดังกล่าวนี้อาจเป็นความไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีงามของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง หรือความคิด ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อทำลายหน้า และสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง การที่กลวิธีดังกล่าวนี้ไม่สุภาพเพราะบุคคลโดยอ้อมต้องการให้ภาพลักษณ์ ของตนที่แสดงออกสู่สายตาของบุคคลอื่นนั้น เป็นไปในเชิงบวก ฉะนั้น การกล่าวโดยใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อผู้ฟังจึง เป็นการทำลายภาพลักษณ์ของผู้ฟัง อันนำมาซึ่งความไม่สุภาพ จาก การวิเคราะห์ข้อมูลพบการใช้คำที่แสดงความหมายทางลบใน ประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรมของผู้ฟัง

5) การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเชิงเปรียบเทียบ สิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ด้วยการนำประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง เช่น รูปลักษณ์ พฤติกรรม การกระทำ จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้ฟัง ไปเปรียบเทียบกับสิ่งหนึ่งที่ไม่ดี เพื่อต้องการทำลายหน้า ของผู้ฟังให้อับอาย เพราะบุคคลใดก็ตามต่างต้องการให้บุคคลอื่นยอมรับหรือยกย่องใน ประเด็นหรือ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ การกล่าวถึงข้อบกพร่องหรือไม่ดีของทั้งรูปลักษณ์ พฤติกรรม การกระทำ จิตใจ หรือ ทรัพย์สินของ ผู้ฟัง จึงเป็นความไม่สุภาพ กลวิธีดังกล่าวนี้คล้ายคลึงกับกลวิธีการใช้คำที่มีความหมาย ทางลบ หากแต่กลวิธีการใช้คำที่แสดงความ หมายถึงทางลบนั้น รูปภาษาและความหมายของคำ สอดคล้องกัน แต่กลวิธีการใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบนั้น รูปภาษากับความหมาย หรือเจตนาไม่สัมพันธ์ กัน (Mismatch) กระนั้นก็ดี จากการวิเคราะห์พบการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบเชิงลบหลายลักษณะ ทั้งการใช้ จำนวนไทยที่มีความหมายเชิงลบ การใช้อุปลักษณ์ รวมทั้งการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ทั้งนี้ การจะเข้าใจความหมายของถ้อยคำ เปรียบเทียบเชิงลบบางถ้อยคำได้นั้น ผู้พูดกับผู้ฟังอาจต้องมี ประสบการณ์ร่วมกัน จึงจะเข้าใจความหมายเปรียบเทียบนั้นได้

6) การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับข้อบกพร่องของผู้ฟัง หมายถึง การนำประเด็น ที่ความล้มเหลว หรือข้อบกพร่อง ข้อเสีย ของสิ่งหรือการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ของผู้ฟังมากล่าว รวมทั้งผลเสียที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องนั้นด้วย เพื่อกล่าวโทษผู้ฟัง รวมทั้งทำลายหน้าของผู้ฟัง เพื่อให้เกิดความอับอาย

7) การไม่ยอมรับ หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบหรือ ผลร้ายที่อาจเกิดแก่ผู้ฟังในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบายอารมณ์ สร้างความอับอายให้แก่ผู้ฟัง หรือให้ผู้ฟังเกิดความกลัว ตลอดจนนำไปสู่การปฏิบัติ หรือละการปฏิบัติตามที่ผู้พูดต้องการ อาจเป็น การสาปหรือสาปแช่ง หรือการข่มขู่ก็ได้ การทำให้กลัวนั้นเป็นกลวิธีความไม่สุภาพ ที่ทำลายทั้งหน้า และสิทธิ์ของผู้ฟัง โดยการสาปแช่งนั้น เป็นการทำลายหน้าผู้ฟัง โดยเฉพาะ คุณภาพของหน้าในส่วน ของภาพ ลักษณะให้เป็นไปในทางลบ เช่น ขอให้ไม่ตายดี ขอให้สออตก เป็นต้น ส่วนการข่มขู่เป็นการ ทำลาย เนื่องจากการข่มขู่เป็นการ กล่าวถ้อยคำให้ผู้ฟังกลัวและละหรือกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ ผู้ฟังไม่ต้องการกระทำ จึงเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ฟัง

8) การทำให้กลัว หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบหรือผลร้ายที่อาจเกิดแก่ผู้ฟังในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบายนามณ์ สร้างความอับอายให้แก่ผู้ฟังหรือให้ผู้ฟังเกิดความกลัว ตลอดจนนำไปสู่การปฏิบัติ หรือละการปฏิบัติตามที่ผู้พูดต้องการ อาจเป็นการสาปหรือสาปแช่ง หรือการข่มขู่ก็ได้ การทำให้กลัวนั้นเป็นกลวิธีความไม่สุภาพ ที่ทำลายทั้งหน้าและสิทธิ์ของผู้ฟัง โดยการสาปแช่งนั้น เป็นการทำลายหน้าผู้ฟัง โดยเฉพาะ คุณภาพของหน้าในส่วนองภาพ ลักษณะให้เป็นที่ไปในทางลบ เช่น ขอให้ไม่ตายดี ขอให้สอบตก เป็นต้น ส่วนการข่มขู่เป็นการทำลาย เนื่องจากการข่มขู่เป็นการ กล่าวถ้อยคำให้ผู้ฟังกลัวและละหรือกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ผู้ฟังไม่ต้องการกระทำ จึงเป็นการละเมิดสิทธิ์ของผู้ฟัง

9) การใช้วจนกรรมการสั่ง หมายถึงการกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความสั่งให้ผู้ฟังกระทำบางสิ่งบางอย่าง Bousfield ได้กล่าวว่า ในหลายสถานการณ์ การสั่งหรือการทำให้ผู้ฟังอยู่ได้อ่านาจ ก็เป็นฉนวนก่อให้เกิดความขุ่นเคืองและไม่สุภาพ โดยเฉพาะ การสั่งให้กระทำในสิ่งที่ผู้ฟังไม่ต้องการกระทำ ซึ่งเป็นการทำลายสิทธิ์ของผู้ฟังที่จะกระทำการใดโดยอิสระ

10) การประชดประชัน หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่รูปภาษาไม่สัมพันธ์ (Mismatch) หรือตรงกันข้ามกับ เจตนาของผู้พูด หรือที่เรียกว่า ถ้อยคำนัยผกผันทั้งนี้ โดยมีเจตนาเพื่อก่อให้ผู้ฟังเกิดความขุ่นเคืองด้วยการวิธีการที่ไม่ตรงประเด็นหรือการกล่าวอ้อม แต่ผู้ฟังก็สามารถเข้าใจเจตนาของผู้พูดได้จากการตีความจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย

11) การท้าทาย หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความชวนให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังไม่มีความ สามารถที่จะกระทำสิ่งนั้นได้ หรืออยู่ในสถานะที่มีความสามารถน้อยกว่าผู้พูด การกล่าวถ้อยคำในลักษณะนี้ เป็นการทำลายหน้า โดยเฉพาะ คุณภาพหน้าของผู้ฟัง ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังไม่มีความสามารถจะกระทำได้ การท้าทายก็ยิ่งบ่งชี้ขีดความสามารถของผู้ฟัง อัน ก่อให้เกิดความอับอายหรือความขุ่นเคืองแก่ผู้ฟัง

12) การระงับความไม่สุภาพ หมายถึง การที่ผู้พูดตั้งใจไม่แสดงความสุภาพในสถานการณ์ที่ผู้ฟังคาดหวังว่า ผู้พูดจะต้องแสดงความสุภาพกลับการสนทนาเป็นกิจกรรมที่เป็นพลวัตร มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นผู้พูดและผู้ฟัง บ่อยครั้งที่คู่ สนทนาสามารถคาดเดาถ้อยคำในผลัดของการสนทนาได้ เนื่องจากแนวคิดเรื่องของคู่วจนกรรม (Adjacency Pair) ที่ปรากฏที่ เมื่อปรากฏวจนกรรมใดวจนกรรมหนึ่งแล้ว มักปรากฏอีกวจนกรรมหนึ่งตามมาคู่กันเสมอ เช่น การถาม-การตอบ คำถาม การขอร้อง-การตอบรับหรือปฏิเสธ เป็นต้น โดยเฉพาะ วจนกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสุภาพตามขนบหลายวจนกรรม ที่เมื่อคู่ สนทนาฝ่ายหนึ่งกล่าววจนกรรมเหล่านี้แล้ว ก็คาดหวังว่าคู่สนทนาอีกฝ่ายจะกล่าวอีกวจนกรรมในส่วนที่สองกลับ ด้วยเหตุนี้ หากคู่สนทนาต้องการแสดงออกซึ่งความไม่สุภาพ ก็จะเลือกที่จะระงับหรือไม่กล่าวถ้อยคำที่เป็นวจนกรรมคู่ในส่วนสองกลับ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาเสียดสี

ชาลินี สำราญอินทร์ (2554) กล่าวว่า กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อการเสียดสี ประกอบไปด้วย 10 วิธี คือ

1) การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน หมายถึง การพูดอย่างหนึ่งแต่ความหมายตรงกันข้าม หรือ การพูดสิ่งที่ผู้พูดเชื่อว่าเป็นเท็จ และการแสดงวจนกรรรมต่าง ๆ โดยละเมียดเงื่อนไขความจริงใจของ วจนกรรรมประเภทนั้น ๆ ซึ่งพบว่าการใช้ถ้อยคำ นัยผกผัน

2) การใช้คำเรียกบุคคล หมายถึง นามที่เป็นคำ กลุ่มคำ หรือ ข้อความที่ใช้เป็นชื่อเรียก หรืออ้างถึงบุคคล

3) การใช้การเล่นทางภาษา หมายถึงการเล่นทางภาษาเป็นการจัดการ หรือ เล่นกับ องค์ประกอบของภาษาในแง่ที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ และในแง่ที่สัมพันธ์กับปริบท ทางสังคม และวัฒนธรรมการใช้ภาษานั้น ๆ การเล่นทางภาษามีทั้งการเล่นเสียงพยัญชนะ สระ และเสียงวรรณยุกต์ รวมไปถึงการเล่น คำหรือการเล่นความหมายซ้อนของคำนั้น ๆ

4) การใช้ความเปรียบ หมายถึง การกล่าวถึงสิ่งสองสิ่ง โดยสิ่งหนึ่งเป็นแบบหรือแนวที่ใช้ เปรียบเทียบ ส่วนอีกสิ่งหนึ่งเป็น สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ซึ่งในกรณีของการเสียดสี ก็คือผู้ถูกเสียดสี นั้นเอง

5) การสร้างคำ หมายถึง การที่ผู้เสียดสีนำคำมาประกอบกันในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้มี คำใหม่ หรือความหมายใหม่ ขึ้น เพื่อใช้เสียดสีผู้ถูกเสียดสี

6) การสร้างเสียดสีผู้อื่น หมายถึง ผู้เสียดสีจะใช้ถ้อยคำเสียดสีสิ่งหนึ่งหรือบุคคลหนึ่ง โดยมีเป้าหมายให้ถ้อยคำที่กล่าวนั้น ไปกระทบถึงผู้ถูกเสียดสี

7) การยกตัวอย่าง หมายถึง การที่ผู้เสียดสียกตัวอย่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เคย เกิดขึ้น เพื่อเป็นการเสียดสีผู้ถูก

8) การใช้ความหมายแฝง หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายแฝงไม่ใช่ถ้อยคำที่มี ความหมายประจำคำ เป็นความหมาย ในแง่มุขที่ลึกซึ่งบางแง่มุขซึ่งสัมพันธ์กับคำคำนั้น

9) การยกคำกล่าวของบุคคล หมายถึง การที่ผู้เสียดสีอ้างอิงคำกล่าวของบุคคลอื่น เพื่อต้องการเสียดสี

10) การใช้คำไม่เจาะจงเป้าหมาย หมายถึง การเลือกใช้คำที่มีความหมายกว้างสามารถ อ้างอิงถึงบุคคลได้เป็นจำนวนมากไม่จำกัดว่า จะอ้างอิงถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อกล่าวถึง ผู้ถูกเสียดสีเพียงบุคคลเดียว

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการเรื่องเล่า

ยูวพาส์ ซัยคิลป์วัฒนา (2552 : 111-171) ได้ให้รายละเอียดองค์ประกอบการเล่าเรื่อง ดังนี้

โครงเรื่อง (Plot)

โครงเรื่อง (Plot) คือ การลำดับเรื่องของเหตุการณ์ที่ผู้แต่งผูกขึ้นมา แต่ละเหตุการณ์จะต้องมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลนั่นคือ เหตุการณ์หนึ่งจะต้องส่งผลกระทบต่อให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่งตามมาและต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่จนกว่าเรื่องนั้นจะจบลง

อี.เอ็ม. ฟอรัสเตอร์ (E.M. Forster) นักเขียนชาวอังกฤษสมัยศตวรรษที่ 19 อธิบายความเหมือนและความต่างของคำว่า เรื่องเล่า (Story) และ โครงเรื่อง (plot) ไว้ว่า ทั้งเรื่องเล่าและโครงเรื่องคือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ แต่ต่างกันตรงที่เรื่องเล่าเป็นการเล่าเนื้อเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง ในขณะที่โครงเรื่องเน้นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของเหตุการณ์ เขายกตัวอย่างไว้ใน Aspects of the Novel ว่า “พระราชาสิ้นพระชนม์แล้ว ต่อมาพระราชินีก็สิ้นพระชนม์ตาม” คือ เรื่องเล่า แต่ “พระราชาสิ้นพระชนม์แล้วต่อมาพระราชินีก็สิ้นพระชนม์ตามด้วยความเสียพระทัย” คือ โครงเรื่อง เพราะความเศร้าอันเป็นสาเหตุของการตรอมใจตายบอกความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์หนึ่งไปสู่อีกเหตุการณ์หนึ่ง

คำว่าเหตุการณ์ที่ใช้ในที่นี้กินความถึงทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการกระทำ คำพูด การตัดสินใจ หรือการเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อของตัวละครที่ส่งผลให้เหตุการณ์ในเรื่องเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพลิกผัน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวละครทั้งสิ้น เป็นไปได้ยากที่จะกล่าวถึงโครงเรื่องโดยไม่พาดพิงถึงตัวละคร โครงเรื่องกับตัวละครเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ดังที่ เจมส์ (Henry James) นักเขียนชาวอเมริกันสมัยศตวรรษที่ 1 The Art of Fiction ว่า “ตัวละครคืออะไรถ้าไม่ใช่ผู้กำหนดเหตุการณ์ 19 เหตุการณ์คืออะไร ถ้าไม่ใช่สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยใจคอของตัวละคร

โดยปรกติแล้วโครงเรื่องจะต้องมีความขัดแย้ง (conflict) ซึ่งก็คือปัญหาหรือความขัดแย้งที่จะทำให้เรื่องราวดำเนินต่อไป ความขัดแย้งนี้ต้องเกิดกับตัวเอกของเรื่อง หรือที่เรียกว่า protagonist กับคู่กรณีหรือที่เรียกว่า tagonist ลักษณะของปัญหาหรือความขัดแย้งระหว่างตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณีนี้แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (man against man) เป็นความขัดแย้งระหว่าง ตัวเอกของเรื่องกับตัวละครอื่น ๆ ที่อยู่กันคนละฝ่าย ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจเป็นความขัดแย้งทางพฤติกรรม ความไม่ลงรอยกันทางความคิด หรืออาจจะมี ความปรารถนาที่แตกต่างกัน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ใน The Use of Force ของ วิลเลียม คาร์ลอส วิลเลียมส์ (William Carlos Williams) ตัวเอกของเรื่องคือหมอ มีความขัดแย้งกับเด็กผู้หญิงที่เป็นคนไข้ หมอต้องการตรวจดูคอเพื่อดูว่า

เด็กนั้นติดเชื่อโรคคอตีบที่กำลังระบาดอยู่ในเวลานั้นหรือไม่ แต่เด็กกลับไม่ยอมอ้าปากให้หมอตรวจ แต่โดยดี หมอจึงต้องเอาชนะเด็กเพื่อให้เด็กอ้าปากให้ได้

2. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม (man against environment) เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวเอกของเรื่องกับสิ่งแวดล้อมหรืออำนาจต่าง ๆ จากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางธรรมชาติ จากดินฟ้าอากาศ สภาพสังคม หรือแม้แต่โชคชะตาที่กำหนดวิถีชีวิตของตัวเอกของเรื่องเอง ตัวอย่างเช่นใน A Worn Path ของ ออโดรา เวล (Eudora Welty) ตัวละครเอกของเรื่องเป็นหญิงชราผิวดำ ชื่อ ฟีนิกซ์ แจ็คสัน (Phoenix Jackson) ต้องต่อสู้กับความยากจน และความไม่เท่าเทียมกันในสังคม เธอต้องเดินเท้าผ่านป่าอุปสรรคต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่เธอชราภาพเพื่อเข้าเมืองไปขอยามารักษาหลานชายที่มีโรคประจำตัว

3. ความขัดแย้งของมนุษย์กับตัวเอง (man against himself) เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตัวเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจเป็นความขัดแย้งทางด้านกายภาพ หรือบุคลิกภาพกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ในความขัดแย้งนี้ตัวเอกของเรื่องต้องต่อสู้กับตัวเอง ไม่เกี่ยวข้องกับตัวละครอื่น ๆ หรืออำนาจบีบคั้นจากภายนอกแต่อย่างใดทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่นใน The Fly ของ แมนสฟิลด์ตัวเอกของเรื่องคือ “Boss” ต้องต่อสู้กับความเศร้าโศกในจิตใจของตนเอง ที่ลูกชายตายจากไป เขาไม่สามารถเผชิญกับความจริงหรือยอมรับได้ว่าลูกชายของเขา นั้นได้ตายไปแล้ว

ปัญหาหรือความขัดแย้งที่กล่าวถึงข้างต้นอาจมีได้มากกว่าหนึ่งปัญหา ในแต่ละโครงเรื่อง อีกทั้งยังจะพบปัญหาหรือความขัดแย้งนี้ได้ในตัวละครอีกด้วย โครงเรื่องที่ดีนั้น นอกจากจะมีปัญหาหรือความขัดแย้งแล้วยังต้องมีส่วนประกอบอื่น ๆ ที่จะทำให้โครงเรื่องนั้นมีเอกภาพและมีความสมบูรณ์เข้มข้นภายในตัวของมันเอง

องค์ประกอบหรือโครงสร้างของโครงเรื่อง สามารถจำแนกออกได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. บทเปิดเรื่อง (Exposition) คือ บทนำเรื่องและผู้แต่งจะปูพื้นฐาน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละคร เหตุการณ์ เวลา และสถานที่ จึงเป็นช่วงแนะนำตัวละครในเรื่อง ทั้งนี้เพื่อเตรียมให้ผู้อ่านรู้ว่าอะไรได้เกิดขึ้นก่อนที่เรื่องจะดำเนินต่อไป ผู้แต่งอาจจะเสนอเค้าของปัญหาหรือความขัดแย้งไว้ในบทเปิดเรื่องก็ได้เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอยากติดตามเรื่องราวต่อไป

2. การผูกปม (Complication) และ การขมวดปม (Rising Action) คือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นหลังบทเปิดเรื่องเป็นช่วงความยุ่งยากที่ทำให้ เรื่องพัฒนาและดำเนินต่อไปได้ ปัญหาและความขัดแย้งของโครงเรื่องจะค่อย ๆ ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด และทวีความเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่ง ถึงจุดหักเหของเรื่อง จุดวิกฤต (Crisis) หรือจุดหักเหของเรื่อง จุดวิกฤตนี้เป็นส่วนหนึ่งของการขมวดปม ความตึงเครียดของเรื่องสามารถเกิดขึ้นได้หลาย

3. จุดวิกฤตในแต่ละโครงเรื่องจึงเกิดขึ้นได้มากกว่าหนึ่งครั้งเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเรื่องดำเนินมาถึงความตึงเครียดที่สุดของเรื่อง จนทำให้เรื่องนั้นเกิดการหักเหเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนเรื่องจะคลี่คลายความยุ่งยากและจบลง มักจะนิยมเรียกจุดหักเหนี้ว่าจุดสุดยอด (climax) ซึ่งเป็นจุดสูงสุดของเรื่อง และเป็นจุดสุดท้ายของช่วงการขมวดปม

4. การแก้ปัญหา (Falling Action) คือ ตอนที่เรื่องค่อย ๆ ลดความ ตึงเครียดลงซึ่งจะนำไปสู่การคลี่คลายของปมปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ในที่สุด

5. การคลี่คลายเรื่อง (Resolution หรือ Denouement) คือ การคลี่คลายปัญหาและความขัดแย้ง เป็นตอนจบหรือตอนสุดท้ายของเรื่อง ตัวละครและการสร้างตัวละคร (Character และ Characterization) ตัวละคร (Character) นอกจากหมายถึงตัวละครที่มีบทบาทอยู่ในเรื่องแล้วยังหมายถึงนิสัยใจคอของตัวละครด้วย ในความหมายของตัวละคร สามารถจำแนกตัวละครออกเป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ

1. ตัวละครมิติเดียว (Flat character) คือลักษณะตัวละครที่ผู้แต่งเสนอ ให้ผู้อ่านได้รับรู้เพียงด้านเดียว เป็นตัวละครที่ไม่มีความสลับซับซ้อนและ ไม่มีพัฒนาการในเรื่องนิสัยใจคอ ตัวละครประเภทนี้จะคงลักษณะของตัวเองเอาไว้ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ด้วยลักษณะคงที่ดังกล่าวทำให้เรียกตัวละครประเภทนี้ว่าตัวละครสถิต (static character) ตัวอย่างเช่น แม่ของ ซาร์ตี (Sarty) ในเรื่อง Barn Burning ของ ฟอล์กเนอร์ (Faulkner) ที่วิตกกังวลเรื่องความอยู่รอดของครอบครัว และหวาดกลัวต่อการถูกสามีดูถูกเหยียดหยามอยู่เพียงอย่างเดียว ตลอดทั้งเรื่อง ตัวละครที่จัดเป็นตัวละครมิติเดียว ได้แก่

1.1 ตัวละครพิมพ์เขียว (Stereotype) คือลักษณะของตัวละครที่ออกแบบมาจากประเภทต่าง ๆ ของคน ซึ่งมีพฤติกรรมและอุปนิสัยอันเนื่องมาจากอาชีพ สถานะทางสังคม หรือ เชื้อชาติ ที่สื่อให้เห็นเป็นแบบฉบับเหมือน ๆ กัน เป็นพิมพ์เขียว เช่น ตัวละครประเภทแม่ค้าที่จะต้องมี ฝีปากกล้าและด่าเก่ง ตัวละครประเภทแม่ฟัวลูกสะใภ้ที่จะต้องทะเลาะเบาะแว้งและกินแหนงแคลงใจกัน หรือตัวละครชาวยิวที่กตัญญู เป็นต้น

1.2 ตัวละครเข้าแบบ (Stock character) คือลักษณะของตัวละครที่ถูกใช้อย่างซ้ำซากจำเจในงานวรรณกรรมจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของตัวละครนั้น ๆ และผู้แต่งต่างรับรูปแบบใช้กันต่อ ๆ มาจนถึงเป็นธรรมเนียม ตัวอย่างเช่น นางเอกที่งามทั้งกายและใจ พระเอกที่รูปหล่อและกล้าหาญ แม่เลี้ยงใจร้าย สามีจอมเจ้าชู้ ภรรยาที่จู้จี้ขี้นและชอบค่อนแคะสามี หรือผู้ร้ายที่ชอบไว้หนวดเคราดำ เป็นต้น

2. ตัวละครหลายมิติ (Round Character) คือตัวละครที่ผู้แต่ง เสนอให้ผู้อ่านได้รับรู้เกี่ยวกับลักษณะนิสัยหลาย ๆ ด้าน เป็นตัวละครที่มีความลึกและมีพัฒนาการทางด้านพฤติกรรมอุปนิสัย ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดและทัศนคติ ด้วยเหตุที่ตัวละครประเภทนี้มีการ

พัฒนา เปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่งจึงเรียกตัวละครประเภทนี้ว่า ตัวละครพลวัต (dynamic character) ตัวอย่างเช่น ซาร์ดี ใน Barn Burning ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมและความคิดจนตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตใหม่ด้วย การหนีไปเดือนพันตรี เดอ สเปน (Major De Spain) เจ้าของโรงนาที่พ่อของเขากำลังจะเผา การตัดสินใจครั้งนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ของซาร์ดี เพราะเขาได้เลือกที่จะยืนหยัดอยู่ด้านกฎหมายและความถูกต้อง แทนที่จะประพฤติตัวเป็นพวกนอกกฎหมายตามแบบพ่อ ตัวละครที่ดีจะต้องมีแรงจูงใจในการทำอะไรงงไป มีลักษณะน่าเชื่อถือและสมจริงและมีความคงเส้นคงวาในเรื่องอุปนิสัยใจคอการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยบุคลิกภาพ และทัศนคติต้องเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล

ส่วนในแง่ความหมายของนิสัยใจคอของตัวละคร ผู้แต่งมักไม่บอก ตรง ๆ ว่าตัวละครเป็นคนอย่างไร แต่ผู้อ่านจะต้องตัดสินใจและวิเคราะห์เองว่าตัวละครนั้น ๆ มีนิสัยดีหรือไม่ดีอย่างไรโดยพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พฤติกรรม ความคิด และปฏิกิริยาตอบโต้ของตัวละคร ตลอดจน ดูจากสัมพันธภาพกับตัวละครอื่น ๆ

ฉาก (Setting)

ฉาก (Setting) คือ เวลาและสถานที่ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง ซึ่ง รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมแล้วฉากจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 4 อย่าง ได้แก่

1. ภูมิประเทศ สภาพท้องที่ ทิวทัศน์ การจัดแบ่งสถานที่ เช่น ที่ตั้งของประตูหน้าต่างในห้อง
2. อาชีพ สถานภาพทางการงานและความเป็นอยู่ประจำวันของตัวละคร
3. เวลา ยุคสมัย ที่เกิดของเหตุการณ์ในเรื่อง เช่น ยุคทางประวัติศาสตร์ หรือฤดูกาลของปี
4. สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของตัวละคร เช่น สภาวะเงื่อนไขทางศาสนา จิตใจ ศีลธรรม สังคม หรือสภาวะอารมณ์

สัญลักษณ์ (Symbol)

สัญลักษณ์ (Symbol) คืออะไรก็ตามที่มีความหมายในตัวเองและมีความหมายถึงสิ่งอื่น ๆ ด้วยในเวลาเดียวกัน สัญลักษณ์อาจเป็นสิ่งของ คน พฤติกรรม เหตุการณ์ สถานการณ์ หรืออะไรก็ตามที่สามารถเห็นได้ เพราะผู้แต่งมักไม่นิยมใช้สิ่งที่เป็นนามธรรมเป็นสัญลักษณ์ในงานเขียนเรื่องสั้น และ นวนิยาย การใช้สัญลักษณ์มีประโยชน์และความสำคัญเพราะทำให้เกิดความ กระชับ ความกะทัดรัด แต่เต็มแน่นไปด้วยความหมายหลายมิติ

สัญลักษณ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สัญลักษณ์แบบคตินิยม (Traditional symbol) สัญลักษณ์แบบคตินิยม คือสัญลักษณ์ที่มีความหมายเป็นสากล หรือ เป็นที่รู้จักกันดีโดยทั่วไปในหมู่คนที่มีภาษาและวัฒนธรรมประเพณีเดียวกัน ความหมายดังกล่าวมักมีที่มาเกี่ยวข้องกับสังคม ความเชื่อ ความเข้าใจ ประเพณี

นิยม และการยอมรับของคนส่วนใหญ่ ตัวอย่างเช่น ฤดูกาลทั้ง 4 ฤดูใบไม้ผลิ เป็นสัญลักษณ์ของชีวิตที่เริ่มต้น วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว ฤดูร้อนเป็นสัญลักษณ์ของความสุข ความสนุกสนาน ความเจริญเติบโตเต็มที่ วัยกลางคน ฤดูใบไม้ร่วง เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นผู้ใหญ่ การบรรลุผล สำเร็จ วัยสูงอายุ และฤดูหนาว เป็นสัญลักษณ์ของวัยชรา และความตาย เป็นต้น

2. สัญลักษณ์เฉพาะตัว (Private symbol) สัญลักษณ์เฉพาะตัว คือ สัญลักษณ์ที่ได้ความหมายมาจากเหตุการณ์ และเนื้อเรื่องภายในเรื่องของงานเขียนนั้น ๆ และผู้แต่งเป็นผู้สร้างความหมาย ของสัญลักษณ์ขึ้นโดยมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องหรืออะไรบางอย่างในเรื่อง สัญลักษณ์ประเภทนี้จึงเป็นสัญลักษณ์เฉพาะเรื่อง เพราะสัญลักษณ์เดียวกัน นี้จะไม่มีหมายใด ๆ เมื่ออยู่นอกบริบทของมัน ตัวอย่างเช่น ในเรื่อง Moby Dick ของ เฮอรัแมน เมลวิลล์ (Herman Melville) ผู้แต่งใช้ปลาวาฬเป็นสัญลักษณ์ของมนุษยชาติ หรือใน A Farewell to Arms เฮมิงเวย์ ใช้ฝนเป็นสัญลักษณ์ของความตาย เป็นต้น

สำหรับผู้เริ่มศึกษา มีข้อสังเกตว่าอะไรคือสัญลักษณ์ในเรื่องดังนี้

2.1 ในเรื่องมักจะมีเงื่อนไขและแนวทางบ่งบอกให้รู้ โดยผู้แต่งจะเน้น และกล่าวถึงสิ่งนั้นบ่อยครั้งตลอดทั้งเรื่อง

2.2 เนื้อเรื่องทั้งหมดจะมุ่งไปที่สิ่งที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ และช่วยสนับสนุนความหมายในแง่สัญลักษณ์ของมันให้กระจ่างขึ้น

2.3 สิ่งที่ใช้เป็นสัญลักษณ์จะต้องมีความหมายนอกเหนือไปจากความหมายในตัวของมันเอง

2.4 ผู้แต่งอาจใช้ชื่อเรื่องในแง่สัญลักษณ์

2.5 ความสำคัญของสิ่งที่ใช้เป็นสัญลักษณ์มักเห็นได้ในตอนต้น และตอนจบของเรื่อง นอกจากจะใช้สัญลักษณ์โดด ๆ ในความหมายของตัวเองแล้ว ผู้แต่ง มักนิยมใช้กับองค์ประกอบอื่น ๆ ให้มีความหมายในแง่สัญลักษณ์ได้อีกด้วย เช่น ใช้กับตัวละคร พฤติกรรมของตัวละคร และฉาก เป็นต้น ดังนี้

แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) คือ ความคิดหลักที่ผู้แต่งต้องการเสนอเป็นความหมายรวมของเรื่อง ทั้งเรื่อง ดังนั้น แก่นเรื่องจึงเป็นตัวคุมองค์ประกอบทุก ๆ ส่วนในเรื่องไม่ว่าจะเป็นโครงเรื่อง ตัวละคร ผู้เล่าเรื่อง ความขัดแย้งของเรื่อง เหตุการณ์ สถานที่ ตลอดจนแนวและลีลาการเขียน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ หลักที่ผู้แต่งต้องการสื่อ ผู้อ่านจะสรุปแก่นเรื่องได้ก็ต่อเมื่อได้อ่านเรื่องทั้งเรื่องจบ ได้วิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ผู้แต่งใช้ตลอดจนตีความหมายโดยรวมของเรื่องแล้ว แก่นเรื่องจะสื่อความหมายมากกว่าหัวข้อเรื่อง และในขณะเดียวกันก็ไม่ใช้การเล่าเรื่องย่อ และในการพูดถึงแก่นเรื่อง มักจะนิยมกล่าวอย่างกว้าง ๆ ตัวอย่าง เช่น แก่นเรื่องของ Mr. Know-All ของมอมแสดงถึงความอคติ

ของมนุษย์ การที่มนุษย์ชอบตัดสินกันโดยดูแต่เพียงลักษณะภายนอก หรือความแตกต่างระหว่างความจริงกับสิ่งที่ปรากฏ

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแก่นเรื่อง 3 ประการ คือ

1. แก่นเรื่องไม่จำเป็นต้องเดิน หรือเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับชีวิต และธรรมชาติของมนุษย์เสมอไป เรื่องประเภทสนุกขบขัน เรื่องประเภท นักสืบ เรื่องลึกลับ เรื่องผจญภัย และเรื่องน่ากลัว มักไม่มีแก่นเรื่องที่สลักสำคัญ เพราะผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อต้องการให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึก เพลิดเพลิน สนุก ตื่นเต้น หรือสยดสยองกับเรื่องที่ต้องการเสนอเท่านั้น ทนินอยู่

2. แก่นเรื่องสามารถมีได้มากกว่าหนึ่งแก่นเรื่อง ด้วยเหตุที่แก่นเรื่องได้จากการวิเคราะห์ความเนื้อเรื่อง บริบทของเรื่องจึงเอื้อและสนับสนุนความหลากหลายของแก่นเรื่อง เช่น ในเรื่อง Young Goodman Brown ของ ฮอธอร์น ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสามีหนุ่มชาวเพียวริตันในนิวอิงแลนด์ ที่ต้องจากภรรยาชื่อ เฟธ (Faith) ไป ทิ้ง ๆ ที่เพิ่งแต่งงานกันได้ไม่นาน เพื่อไปพบกับปีศาจตามนัด เขาต้องเดินเข้าไปในตอนกลางคืน และเมื่อไปถึงที่นั่นพบเขาถึงได้เห็นว่าทุก ๆ คนที่เขารู้จัก รวมทั้งภรรยาของเขาเองก็มาร่วมพิธีกรรมนอกศาสนา กับปีศาจทั้งสิ้น ผู้อ่านอาจมีความเห็นเกี่ยวกับแก่นเรื่องต่าง ๆ กันออกไป ผู้อ่านบางคนอาจสรุปแก่นเรื่องตามเหตุการณ์ที่ตัวละครประสบว่า ความชั่วเป็นธรรมชาติของมนุษย์ แต่ผู้อ่านบางคนอาจตีความว่า แก่นเรื่องคือความล้มเหลวของความเชื่อ (ซึ่งใช้ชื่อภรรยาของบราวน์เป็นสัญลักษณ์) นอกจากนี้ยังมีผู้อ่านที่อาจลงความเห็นว่าแก่นเรื่องของเรื่องนี้ คือการโจมตีความหน้าไหว้หลังหลอกของสังคมแบบเพียวริตัน หรือแก่นเรื่องของเรื่องนี้อาจเป็นการศึกษาเชิงจิตวิเคราะห์ ในเรื่องพัฒนาการทางเพศที่ต้องเก็บกดในสังคมอเมริกันยุคเพียวริตัน เป็นต้น

3. แก่นเรื่องไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเชื่อ และค่านิยมของผู้อ่าน ผู้อ่านอาจไม่เห็นด้วยหรือไม่ยอมรับแนวความคิดของผู้แต่ง แต่ความคิดและทัศนะของผู้แต่งต้องมีพลังพอที่จะนำความคิดและจินตนาการของผู้อ่านให้มีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น พร้อมกับผลักดันให้ผู้อ่านได้สำรวจ ไตร่ตรอง บทสรุป ค่านิยม และความเชื่อของเขาเองเพื่อให้รู้ถึงเหตุและผลว่าทำไมเขา จึงปฏิเสธแนวความคิดของผู้แต่ง

บทสนทนา (Dialogue)

บทสนทนา (Dialogue) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เป็นหัวใจในการดำเนินเรื่องโดยตรง เนื่องจากบทละครไม่มีผู้เล่าเรื่องที่จะทำหน้าที่บรรยายฉากและเหตุการณ์ หรือถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดภายในใจของตัวละครออกมาอย่างเรื่องสั้นและนวนิยาย เรื่องราวทั้งหมดของละครจึงขึ้นอยู่กับบทสนทนาของละครโดยตลอด

บทสนทนานอกจากจะทำหน้าที่สื่อและถ่ายทอดความคิดของตัวละคร และเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินเรื่องแล้วยังทำหน้าที่อื่น ๆ อีก ได้แก่

1. บอกลักษณะและอุปนิสัยของตัวละคร
2. ให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์และฉาก
3. เรียกร้องความสนใจของผู้ดูหรือผู้อ่าน
4. แสดงแนวความคิดหรือแก่นเรื่อง

ขาดอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย

ประเทศไทยมีการนับถือพระพุทธศาสนามาตั้งอดีต โดยเป็นสถาบันหลักและอัตลักษณ์ของชาติไทย ถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนมาโดยตลอด ซึ่งหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามุ่งส่งเสริมให้มีการคิดอย่างมีเหตุผลและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ศาสนาทุกศาสนาต่างมีคัมภีร์หรือตำราทางศาสนาเป็นหลักในการสั่งสอน ซึ่งในอดีตไม่ปรากฏการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อมนุษย์มีการพัฒนาการใช้ตัวอักษร จึงเกิดการจารึก คำสอนต่าง ๆ ไว้เป็นระบบ แบบแผน และหมวดหมู่ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาจึงเรียกว่า “พระไตรปิฎก” (จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552 : 2)

จินดา จันทร์แก้ว และสมิทธิพล เนตรนิมิต (2560 : 69-79) กล่าวว่า พระไตรปิฎกบาลีเป็นคัมภีร์หลักสำหรับพุทธบริษัท 4 เป็นแหล่งรวบรวมประมวลพุทธวจนะอรรถกถาเป็นคัมภีร์ขยายความพระไตรปิฎกบาลี ประกอบด้วย 1) พระวินัยปิฎก คือ ประมวลพุทธพจน์หมวดพระวินัยเกี่ยวกับพุทธบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภิกษุสงฆ์ และภิกษุณีสงฆ์ 2) พระอภิธรรมปิฎก คือ ประมวลพุทธพจน์หมวดอภิธรรมเกี่ยวกับหลักธรรมและคำอธิบายที่เป็นเนื้อหาวิชา 3) พระสุตตันตปิฎก คือ ประมวลพุทธพจน์หมวดพระสูตร เกี่ยวกับพระธรรมเทศนา คำบรรยาย หรืออธิบายธรรมต่าง ๆ ตลอดจนบทประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวในพระพุทธศาสนา (จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552 : 25-32)

เนื่องจากพระไตรปิฎกที่เป็นต้นฉบับภาษาบาลีนั้นมีความเข้าใจยาก ในภายหลังพระอรรถกถาจารย์ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาจึงได้อธิบายความในพระไตรปิฎกเป็นอรรถกถา ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (2551 : 505) กล่าวว่า อรรถกถา หมายถึง เครื่องบอกความหมาย, ถ้อยคำบอกแจ้งชี้แจงอรรถ, คำอธิบายอรรถะ คือ ความหมายของพระบาลีอันได้แก่ พุทธพจน์รวมทั้งข้อความและเรื่องราวเกี่ยวข้องแวดล้อมที่รักษา สืบทอดมาในพระไตรปิฎก, คัมภีร์อธิบายความในพระไตรปิฎก ในภาษาบาลีใช้ คำว่า “อฏฐกถา”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554 : 1377) อธิบายว่า อรรถกถา หมายถึง คัมภีร์ที่อธิบายความพระบาลี, คัมภีร์ที่ไขความพระไตรปิฎก ส่วนพระมหาวิศิษฐ์ ธีรวีโส (2550 : 135) กล่าวว่า คัมภีร์อรรถกถา คือ คัมภีร์ที่อธิบายความในพระไตรปิฎก คำอธิบายอื่นที่ไม่ใช่พระไตรปิฎก คำวินิจฉัย ตลอดจนอนาจารียวาท หรือที่เรียกว่า ปกิณณกเทศนา ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมไว้

ที่ต่าง ๆ แต่หากกล่าวถึงอรรถกถา หรือคัมภีร์อรรถกถามากเข้าใจว่าหมายถึง คัมภีร์อรรถกถา ที่นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “พระอรรถกถาจารย์” มีพระพุทโธษาจารย์เป็นต้น ได้แต่งขึ้น ในภายหลัง เมื่อประมาณ พ.ศ. 957 ซึ่งคัมภีร์อรรถกถานับเป็นคัมภีร์ที่รองจาก พระไตรปิฎก และการแต่งอรรถกถานั้นก็มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายเนื้อหาที่ยังชัดเจนให้ชัดเจนยิ่งขึ้นทั้ง โดยอรรถ (ความหมาย) และพยัญชนะ (อักษร หรือคำ) การแต่งไม่ได้อธิบายเป็นหมวดหมู่ แต่จะ อธิบายปะปนกันไปตามลำดับของคำบาลีที่ปรากฏ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552 : 84)

นอกจากนี้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2552 : 85-88) ยังกล่าวถึงคัมภีร์อรรถกถา พระไตรปิฎกว่าแบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ 1) คัมภีร์อรรถกถาพระวินัยปิฎก 2) คัมภีร์อรรถกถา พระอภิธรรมปิฎก 3) คัมภีร์อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) คัมภีร์อรรถกถาพระวินัยปิฎก คือ คัมภีร์อธิบายความในพระวินัยปิฎกให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แยกเป็นกลุ่มคัมภีร์ ดังนี้ 1) คัมภีร์อรรถกถาพระวินัยปิฎกภาษาสิงหลโบราณ 2) คัมภีร์อรรถกถาพระ วินัยปิฎกรุ่นใหม่ และ 3) คัมภีร์อรรถกถานี้วก้อยฝ่ายพระวินัยปิฎก

2) คัมภีร์อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก คือ คัมภีร์ที่แต่งอธิบายความ เนื้อหาสาระที่เข้าใจยาก ในพระอภิธรรมปิฎกให้ชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายขึ้น ได้แก่ 1) คัมภีร์อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎกสมัย โบราณ 2) คัมภีร์อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก ของพระพุทธทศตตะ และ 3) คัมภีร์อรรถกถาพระ อภิธรรมปิฎก ของพระพุทโธษาจารย์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2533 : 103-118)

3) คัมภีร์อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก หรือคัมภีร์อรรถกถาพระสูตร คือ คัมภีร์ที่แต่งขึ้นเพื่อ อธิบายความในพระสุตตันตปิฎกใหม่เพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น ได้แก่ 1) คัมภีร์อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก สมัยโบราณ 2) คัมภีร์อรรถกถาพระสุตตันตปิฎกก่อนสมัยพระพุทโธษาจารย์ 3) คัมภีร์อรรถกถา พระสุตตันตปิฎก ของพระพุทธทศตตะ 4) คัมภีร์อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก ของอรรถกถาจารย์อื่น ๆ และคัมภีร์อรรถกถาพระสุตตันตปิฎกที่ถือว่าสำคัญมากเพราะมีเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธชาดก คือ 5) คัมภีร์อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก ของพระพุทโธษาจารย์ ซึ่งมีคัมภีร์ชาติกัฏฐกถา หรืออรรถกถาชาดก เป็นองค์ประกอบสำคัญในคัมภีร์ดังกล่าว

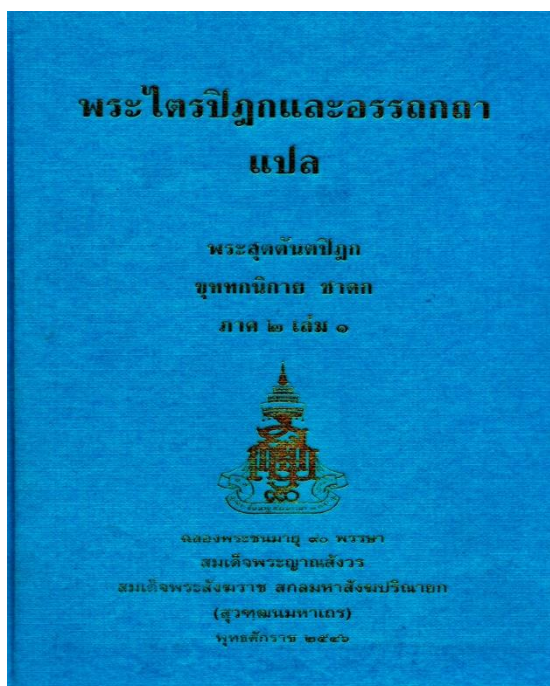
คัมภีร์ชาติกัฏฐกถา หรืออรรถกถาชาดก บรรจบ บรรณรุจิ (2540 : 75) กล่าวว่า เป็นผลงาน ของพระพุทโธษาจารย์แต่งตามคำอารธนาของพระอัทธทัสสี พระพุทโธมิตตะ และพระพุทโธปิยะ เพื่อ อธิบายความชาดกแห่งขุททกชาดก ในพระสุตตันตปิฎก ซึ่งอรรถกถาชาดก มีชาดกทั้งหมด 547 เรื่อง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554 : 375) อธิบายความหมายของชาดกว่า เรื่องพระพุทโธเจ้า ที่มีมาในพระชาติก่อน ๆ ตามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ชื่อนี้, ชื่อคัมภีร์ ในพระพุทธศาสนา เป็น 1 ใน 9 ส่วน ของคัมภีร์นวัคส์ตฤศาสน์

องค์ประกอบหรือกลวิธีการเล่าเรื่องในชาดกถือเป็นจุดเด่นที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก ซึ่งสายวรุณ น้อยนิมิต (2542 : 42-43) กล่าวถึงองค์ประกอบโดยทั่วไปของการเล่าเรื่องในอรรถกถา

ชาดกว่ามีส่วนประกอบต่าง ๆ ดังนี้ 1) ปัจจุบันวัตถุ หรือ การปรารภเรื่อง หมายถึง การเริ่มต้นเล่าเรื่องในสมัยพุทธกาลว่า พระบรมศาสดาประทับอยู่ที่ไหน ทรงปรารภอะไร หรือพระสาวกปรารภอะไร เป็นสาเหตุของการนึกถึงเรื่องในอดีต แล้วตรัสเล่าเรื่องราวในอดีตนั้น 2) อดีตวัตถุ หรือ ส่วนที่เป็นชาดก ได้แก่เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตกาล ซึ่งอาจเป็นเรื่องพระอดีตชาติของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับอดีตชาติของบุคคลอื่นที่อยู่ในสมัยพุทธกาล 3) คากา ได้แก่บทร้อยกรองภาษาบาลี ซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่เก่าแก่ที่สุดของอรรถกถาชาดกจึงเป็นส่วนที่สำคัญหรืออาจเป็นสุภาษิตที่ท่องจำกันสืบต่อมา 4) ไวยากรณ์ ได้แก่การอธิบายคำและความในคากา ให้เข้าใจ คำศัพท์หรือข้อความง่ายขึ้น แต่ถ้าในคากานั้นไม่มีคำที่เข้าใจยากก็จะไม่อธิบายไว้ 5) สโมธาน ได้แก่ ส่วนท้ายของเรื่องที่กำลังกล่าวถึงการก่อกำเนิดของบุคคลต่าง ๆ ในชาดก ว่ามาเกิดเป็นใครในสมัยพุทธกาล

นอกจากนั้น พัทธน์ เพ็งผลา (2545 : 121-122) กล่าวถึงองค์ประกอบหรือส่วนสำคัญของการเล่าเรื่องในอรรถกถาชาดกไว้ 5 ส่วน ดังนี้ 1) ปัจจุบันวัตถุ เรื่องปัจจุบัน เริ่มต้นด้วยเหล่าภิกษุสนทนากันโรงธรรมถึงเรื่องบุคคลและกรรมของเขาในชาดก พระพุทธเจ้าทรงทราบจึงเสด็จมาตรัสพระธรรมเทศนา 2) อดีตวัตถุ เรื่องในอดีต พระพุทธเจ้าตรัสถึงเรื่องในอดีตของบุคคลนั้น ๆ 3) คากาจะมีทั้งในเรื่องปัจจุบันวัตถุและอดีตวัตถุ 4) เวยายากรณ์ แปล อธิบายความขยายความของคากาชนิดคำต่อคำ และ 5) สโมธาน ประมวลเรื่อง หรือสรุปชื่อบุคคลในอดีตที่กลายมาเป็นชื่อบุคคลต่าง ๆ ในปัจจุบัน รวมทั้งพระพุทธเจ้า

พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล มีประวัติการแปล และการพิมพ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้ขึ้นเสวยราชสมบัติในปี พ.ศ. 2468 พระองค์ โปรดเกล้าฯ ให้เตรียมการพิมพ์พระไตรปิฎกเพื่อทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายแด่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงมอบหมายให้สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ เป็นประธานดำเนินงาน และได้กราบทูลอาราธนาพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราธิบดีสมเด็จพะสังฆราชเจ้า ทรงเป็นประธานในการตรวจสอบทานชำระต้นฉบับพระไตรปิฎกในการพิมพ์ครั้งนี้ ด้านทุนทรัพย์พระองค์พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ 200,000 บาท และมีผู้โดยเสด็จพระราชกุศลอีก 600,000 บาท นับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับอักษรไทยจนบริบูรณ์ ขนานนามว่า “พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ” มีตราข้างเป็นเครื่องหมาย พระไตรปิฎกชุดนี้มีจำนวนจบหนึ่ง 45 เล่ม เท่ากับจำนวนพรรษาที่ส่งบำเพ็ญพุทธกิจในการพิมพ์ขึ้นครั้งนี้ได้โปรดให้จัดงานฉลองขึ้นเมื่อวันที่ 25-27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2473 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552 : 117-118) และได้ใช้ศึกษามาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 2.1 หนังสือพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

การจัดพิมพ์พระไตรปิฎกครั้งนี้ได้ใช้เครื่องหมายและอักษรวิธีตามแบบของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ซึ่งทรงคิดขึ้นใหม่ แม้การจัดพิมพ์จะกระทำในสมัยที่พระองค์ท่านสิ้นพระชนม์แล้วก็ตาม และได้จัดพิมพ์ 1500 จบ พระราชทานในพระราชอาณาจักร 200 จบ พระราชทานในนานาประเทศ 450 จบ เหลืออีก 850 จบ พระราชทานแก่ผู้บริจาคทรัพย์ ขอรับหนังสือพระไตรปิฎก การพิมพ์พระไตรปิฎกครั้งนี้ นับว่าได้เพิ่มเติมส่วนที่ยังขาดอยู่โดยใช้ฉบับลานของหลวง คัดลอกแล้วพิมพ์เพิ่มเติมจากส่วนที่ยังขาดอยู่จนกระทั่งสมบูรณ์

การแปลพระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดพิมพ์ขึ้นครั้งแรกเนื่องในวโรกาสครบ 200 ปี แห่งราชวงศ์จักรี กรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2525 เพื่อให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และจัดพิมพ์ขึ้นใหม่เพื่อถวายเป็นพระกุศลถวายแด่ เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในฐานะที่ทรงเป็นองค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงเป็นเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต และทรงเป็นนายกกรรมการมุลนิมิตมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ต่อมาเมื่อโครงการชำระพระไตรปิฎก และอรรถกถาแปล เริ่มดำเนินตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 โดยมุลนิมิตมหามกุฏราชวิทยาลัยฯ ได้ตั้งคณะกรรมการดำเนินการขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ จำนวน 14 ท่าน และคณะทำงานจำนวน 15 ท่าน มีพระพรหมมุนี (จันท์ พรหมคุดโต) วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นประธานกรรมการอำนวยการโครงการฯ

การชำระครั้งนี้ได้นำเนินการในส่วนที่สำคัญ ดังนี้ 1) ตรวจทานคำแปลภาษาไทยของพระบาลีและอรรถกถาให้ครบถ้วนตามต้นฉบับบาลี โดยใช้พระไตรปิฎกบาลี ฉบับสยามรัฐ 2) ข้อความใน

ส่วนใดที่ปรากฏชัดเจนว่า ไม่ตรงความหมายตามพระบาลีหรือตกหล่น ก็แก้ไขและเพิ่มเติมให้ตรงครบถ้วน ทั้งทำเชิงอรรถชี้แจงประกอบไว้เป็นที่หมาย 3) ในส่วนอรรถกถา ฉบับเดิมยกคำบาลีเป็นบทตั้งต้นโดยไม่มีคำแปลเป็นภาษาไทยกำกับไว้ นั้น ในการชำระครั้งนี้ ได้แก้ไขยกคำแปลภาษาไทยเป็นบทตั้งและวงเล็บคำบาลีกำกับไว้ ทั้งนี้เพื่อให้สมกับที่ฉบับแปลเป็นภาษาไทย แลเพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์แก่ผู้อ่านที่ไม่มีความรู้ในภาษาบาลีจะได้อ่านและเข้าใจความหมายได้สะดวกขึ้น ส่วนคำบาลีที่ไม่มี ความหมายในเชิงธรรมะ ก็ยังคงภาษาบาลีเป็นบทตั้งอย่างเดิม 4) ปรับปรุงคำแปลภาษาไทยให้อ่านเข้าใจง่ายขึ้นสำหรับผู้อ่านทั่วไปที่ไม่มี ความรู้ในภาษาบาลี และ 5) จัดทำดรรชนีค้นคำและค้นเรื่องของแต่ละเล่มให้ละเอียดขึ้น เพื่อความสะดวกแก่การศึกษาค้นคว้า (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2546 : 3-4)

การตรวจชำระครั้งนี้ คณะกรรมการตรวจชำระมีความเห็นต้องกันว่า ควรเปลี่ยนชื่อจากเดิมที่เรียกว่า “พระวินัยปิฎกและอรรถกถาแปล พระสูตรและอรรถกถาแปล พระอภิธรรมและอรรถกถาแปล” เป็น “พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล” ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับฉบับภาษาบาลีที่นิยมเรียกว่า “พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ” จนเป็นที่คุ้นกันทั่วไป เมื่อแปลเป็นภาษาไทยพร้อมกับเพิ่มอรรถกถาประกอบไว้ด้วยกันจึงเห็นควรเรียกว่า “พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมกุฏราชวิทยาลัย” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2546 : 4)

การแปลที่ถือว่าครบเนื้อหามากที่สุดคือ พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมกุฏราชวิทยาลัย (2546) เนื่องในวโรกาสฉลอง กรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี จึงได้แปลพระไตรปิฎกและอรรถกถา เป็นภาษาไทย โดยนำต้นฉบับ จากสยามรัฐมากล่าวเสริมหรือขยายความ เนื้อหาเพิ่มเติมได้จำนวนทั้งสิ้น 91 เล่ม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพุษวาจา

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการประพุษวาจามีหลากหลายตัวบทที่เป็นข้อมูลในการวิจัย ในด้านวรรณกรรม ธัญชนีย์ ศรีสมาน (2552) “บทปริภาษในบทละครนอก: ภาพสะท้อนค่านิยมของสังคมไทย” ศึกษาการปริภาษในละครนอก 6 เรื่อง ได้แก่ ไกรทอง ไชยเชษฐ มณีพิชัย มโนห์รา สังข์ศิลป์ชัย และสังข์ทอง พบว่าการปริภาษล้วนทัศนคติเชิงลบ ใช้ถ้อยคำที่รุนแรงส่งผลให้ผู้อ่านรู้สึกอับอาย โกรธ หรือขุ่นข้องหมองใจ นอกจากนี้ยังมีการพูดจาเหยียดเชื้อชาติ แสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับชาวต่างชาติในสังคมไทยที่มีมาตั้งแต่อดีต วรรณกรรมท้องถิ่นประเภทมุขปาฐะมีการศึกษาการประพุษวาจา “กลอนแดง: วจนกรรมยกย่อนในเพลงอีแซว” ของ สมบัติ สมศรีพลอย (2559) กลอนแดงถือเป็นเอกลักษณ์ในการร้องเพลงพื้นบ้านทุกประเภทซึ่งในเพลงอีแซวปรากฏ การใช้กลอนแดง โดยการกล่าวถึงอวัยวะเพศที่ถือว่าเป็นของลับและไม่ควรนำมากล่าวในที่

สาธาดณะ ลักษณะดังกล่าวเสมือนการยกและย่อนด้วยถ้อยคำที่กล่าวถึงเพศอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดความเจ็บอายแก่ฝ่ายตรงข้าม “วาทกรรมความรุนแรงในนิทานพื้นบ้านล้านนา” ของ เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ และคณะ (2561) ศึกษาการใช้ความรุนแรงในวรรณกรรมพื้นบ้านของ ชาวล้านนาปรากฏความรุนแรงของการประทุษวาจาในเชิงเดี่ยว เป็นการใช้ความรุนแรงทางตรงผ่าน การใช้คำพูดในการด่าทอ เสียตสี ส่วนนิตา บุรณวงค์ (2563) “การกลั่นแกล้งและความรุนแรงใน วรรณคดีไทยเฉพาะเรื่อง” ศึกษาการกลั่นแกล้งรูปแบบต่าง ๆ จากตัวบทวรรณคดีไทย 3 เรื่อง ได้แก่ เจ้าเงาะ จากบทละครนอกเรื่องสังข์ทอง แม่เมณี จากบทละครเรื่องแก้วหน้าม้า และนางเอื้อย จากวรรณกรรมวัดเกาะเรื่องปลาบู่ทอง ตัวละครทั้ง 3 ตัว ส่วนใหญ่ได้รับการกลั่นแกล้งโดยใช้วาจา เสียตสี ด่าทอ รวมไปถึงการทำร้ายร่างกาย

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาปรากฏผู้ศึกษา ดังนี้ อุมารณณ์ สังขมาน (2559) “กลวิธีทางภาษาในวัฒนธรรมเสียตสีเพื่อสร้างความตลกขบขันของไทย” การศึกษาดังกล่าวพบกลวิธีการใช้วัฒนธรรมในการเสียตสีเพื่อสร้างความอับอาย หรือเสียใจให้แก่ ผู้ถูกกระทำ 6 กลวิธี ได้แก่ การใช้ถ้อยคำเชิงคำถามวาทศิลป์ การใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบ การใช้ถ้อยคำล้อเลียน การใช้ถ้อยคำกระทบ การใช้ถ้อยคำเหน็บแนม และการใช้ถ้อยคำประชด ส่วน “ประเภทของวัฒนธรรมการประชดประชันในนวนิยายชายรักชาย” ของ จอมขวัญ สุทธินนท์ และคณะ (2560) พบการประชดประชัน มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) วัฒนธรรมการประชด ประชันที่จัดเป็นความหมาย ชีบ่งเป็นนัยในการสนทนา และ 2) วัฒนธรรมการประชดประชันที่จัดเป็น ความหมายชีบ่งเป็นนัยตามแบบแผน คือ การใช้อุปลักษณ์ที่เป็นแบบแผน โดยพบวัฒนธรรม การประชดประชันที่ใช้ร่วมกัน วัฒนธรรมการประชดประชันที่ตัวละครใช้มากกว่า 1 ประเภท มักปรากฏการใช้น้ำเสียงพิเศษร่วมกับวัฒนธรรม การประชดประชันประเภทอื่น ๆ อาจสะท้อนให้เห็น ว่าคนไทยนิยมใช้น้ำเสียงเป็นตัวช่วย สร้างความสะเทือนอารมณ์ของคู่สนทนา ไม่ว่าจะเพื่อเหน็บแนม ให้เจ็บใจ หรือเพื่อให้เกิดความสนุกสนานในกลุ่มผู้ร่วมสนทนา

ทิพวัลย์ เหมรา และสุวิวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2562) “ถ้อยคำบริภาษของผู้พูดภาษาไทยถิ่น อีสาน: ความหมายของถ้อยคำ” ศึกษาการบริภาษของชาวบ้านสระบัว ตำบลสระบัว อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 120 คน พบว่า ถ้อยคำบริภาษมี 2 กลุ่ม ได้แก่ ถ้อยคำบริภาษแบบความหมาย ตรงและถ้อยคำบริภาษแบบความหมายเปรียบเทียบซึ่งถ้อยคำบริภาษ แบบความหมายตรงเป็นการใช้ ถ้อยคำที่รุนแรง ล้อเลียน และเสียตสีผู้อื่น แบ่งได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ถ้อยคำบริภาษเกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะ 2) ถ้อยคำบริภาษเกี่ยวกับพฤติกรรม และ 3) ถ้อยคำบริภาษเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ หรือความสามารถ

การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีความไม่สุภาพในการประทุษวาจาปรากฏ ผู้ศึกษา ดังนี้ จันทิมา สว่างลาภ (2556) “กลวิธีความไม่สุภาพในรายการเรียลลิตีโชว์ภาษาไทย”

พบว่า กลวิธีความไม่สุภาพในรายการเรียลลิตีโชว์ภาษาไทย แบ่งได้ 4 กลุ่ม คือ กลวิธีความไม่สุภาพแบบตรง กลวิธีความไม่สุภาพแบบอ้อม กลวิธีความไม่สุภาพแบบยั่วล้อ และกลวิธีเสริมความไม่สุภาพ แต่เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบในการสื่อสารและหน้าที่ของการสื่อสารแล้ว พบว่า องค์ประกอบของรายการดังกล่าวเอื้อให้ผู้วิจารณ์ใช้กลวิธีความไม่สุภาพแต่อยู่ในบริบทเฉพาะ นอกจากนี้ในการวิจารณ์มีการใช้ความไม่สุภาพร่วมกับกลวิธีความสุภาพเพื่อไม่ให้ขัดกับบรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์ในสังคมไทยจนเกินไป ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า กลวิธีความไม่สุภาพมีรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ที่ช่วยสร้างพลังในการสื่อสารและสร้างความน่าสนใจให้แก่รายการเรียลลิตีโชว์ ส่วน “กลวิธีความสุภาพในการสัมภาษณ์บุคคลในกระแสของพิธีกรช่องโทรทัศน์ทางเลือกใหม่” ของ อรวี บุณนาค (2559) พบว่า พิธีกรมีกลวิธีการใช้ภาษาในการดำเนินการสัมภาษณ์ด้วย กลวิธีความไม่สุภาพ ได้แก่ กลวิธีการถาม 6 กลวิธี คือ การถามในเชิงดูถูกเพื่อยั่วอารมณ์ การถามแย้ง การถามขึ้นนำคำตอบ การถามด้วยถ้อยคำบ่งชี้เรื่องเพศและกามารมณ์ การถามรถไล่ด้วยคำถามต่อเนื่อง การถามในลักษณะใสความหรือตัดสินชี้ขาด และ ใช้กลวิธีอื่น ๆ 3 กลวิธี คือ การกล่าวเตือน การผรุสวาทหรือการสบถโดยใช้คำต้องห้ามหรือการใช้คำสแลงที่บ่งชี้ถึงคำหรือเรื่องต้องห้าม และการแสดงความเห็นในเชิงวิพากษ์วิจารณ์

ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม และนภัทร อังกูรสินธนา (2561) “กลวิธีความไม่สุภาพทางภาษาในภาษาไทย” พบกลวิธีความไม่สุภาพทั้งหมด 12 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้เชิงลบ 2) การใช้คำลงท้ายที่ไม่สุภาพ 3) การใช้คำต้องห้าม 4) การใช้คำที่มีความหมายทางลบ 5) การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบ 6) การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับข้อบกพร่องของผู้ฟัง 7) การไม่ยอมรับ 8) การทำให้กลัว 9) การใช้วจนกรรมการสั่ง 10) การประชดประชัน 11) การทำทนาย และ 12) การระงับความสุภาพ “กลวิธีความไม่สุภาพในรายการเดอะเฟซไทยแลนด์ ของ วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ และวิภาดา รัตนติลก ณ ภูเก็ต (2561) พบว่า กลวิธีความไม่สุภาพ จำนวน 4 กลวิธีคือ กลวิธีการแสดงความไม่สุภาพโดยตรงไปตรงมา กลวิธีการคุกคามหน้าด่านบวกของผู้ฟัง กลวิธีการยั่วล้อ และกลวิธีเสริมความไม่สุภาพ กลวิธีความสุภาพดังกล่าวนอกจากจะใช้เพื่อวิพากษ์วิจารณ์ผู้เข้าแข่งขันในรายการแล้ว ยังเป็นเครื่องมือสำคัญทางการตลาดที่ทำให้รายการเดอะเฟซไทยแลนด์ได้รับความนิยม

นอกจากนี้ รัชพงศ์ หมั่นพันธ์ และคณะ (2562) “กลวิธีการใช้ภาษาแสดงความไม่สุภาพในรายการ The Face Man Thailand” พบว่า ใช้กลวิธีทางภาษาในการแสดงความไม่สุภาพแบบตรงมากกว่าแบบอ้อม ซึ่งกลวิธีการใช้ภาษาแสดงความไม่สุภาพแบบตรงพบ 4 กลวิธี ได้แก่ 1) การตำหนิผู้ฟัง 2) การสั่งให้ผู้ฟังกระทำบางอย่าง 3) การย้าความผิด และ 4) การนำผู้ฟังไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น ส่วนกลวิธีการใช้ภาษาความไม่สุภาพแบบอ้อมพบ 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การแนะนำให้ผู้ฟังรู้ว่ามิชอบผิดพลาด 2) การประชดประชัน และ 3) การกล่าวโทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่น ส่วน “กลวิธีทาง

ภาษาที่ใช้บริภาษในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์: กรณีศึกษาประเด็นปัญหาความรักของนักแสดงหญิงและนักแสดงชาย” พบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้บริภาษที่ปรากฏผ่านข้อความในแฮชแท็ก สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลวิธี ได้แก่ 1. กลวิธีการบริภาษแบบตรงไปตรงมา ได้แก่ การใช้คำหยาบและการใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ เพื่อต่อว่า ด่าทอ หรือตำหนิพฤติกรรมและความคิดที่ไม่เหมาะสมของนักแสดงหญิงและนักร้องชายซึ่งผิดไปจากบรรทัดฐานของสังคม 2. กลวิธีการบริภาษแบบอ้อม ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผูกผัน การใช้ความเปรียบ การใช้สำนวน และการใช้ชื่อบุคคล ในการบริภาษ เพื่อเหน็บแนมหรือเสียดสีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักแสดงหญิงและนักร้องชาย และ 3. กลวิธีเสริมการบริภาษ ได้แก่ การใช้คำอุทานและการใช้สัญลักษณ์ เพื่อเพิ่มน้ำหนักความรุนแรงของถ้อยคำบริภาษ

การศึกษาการประทุษวาจาที่ปรากฏในพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ประกอบด้วย คมสัน รัตนะสิมากุล และอัญมณี ภักดีมวลชน (2561) “การวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องภาพความรักของวัยรุ่นที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ เรื่อง I Hate You, I Love you” บทสนทนาของตัวละครการใช้คำพูดที่รุนแรง ไม่สุภาพ เมื่อสื่อโทรทัศน์นำเสนอออกมาก็ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม เพราะจะส่งผลให้เด็กและเยาวชน เลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าว ส่วน สุภาวดี เจริญวานิช (2562) “การรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์: ผลกระทบและการป้องกันในวัยรุ่น” พบว่า การรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์ ถือเป็นอาวูที่ร้ายแรงรูปแบบหนึ่ง ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งต่อตัวผู้ที่รังแกผู้อื่น หรือผู้ที่ถูกรังแก ผลจากการกระทำดังกล่าวส่งผลให้ผู้ถูกรังแก มีความเครียด ภาวะซึมเศร้า หรืออาจคิดการฆ่าตัวตาย

ทัศนาศ ทวีคุณ และศุภรดา ชุมพาลี (2562) “พฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง ประเทศไทย” การรังแกหรือกลั่นแกล้งในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏรูปแบบการกลั่นแกล้งที่พบมากที่สุด คือ การใช้วาจาในการด่าทอ พุดจาหยาบคาย การเหยียดศาสนา และเชื้อชาติ ส่งผลให้นักเรียนกลั่นแกล้งเกิดอาการหวาดระแวง และไม่พอใจ การศึกษาความรุนแรงภายในโรงเรียนไม่ได้ มีการศึกษาเพียงแค่เรื่องเดียว ซึ่งพินิตา บุตรจันทร์ และทัศนาศ ทวีคุณ (2562) ได้ต่อย้ำให้เห็นว่า การประทุษวาจาปรากฏให้เห็นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น “พฤติกรรมรังแกกันและรูปแบบการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น” จากการศึกษาพบรูปแบบการกลั่นแกล้งโดยใช้ความรุนแรง ผ่านวาจา ส่งผลให้ผู้โดนกระทำที่ไม่มีผู้คอยให้ความช่วยเหลือ หรือให้คำแนะนำจะเกิดภาวะเครียด จนนำไปถึงการคิดสั้น

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการประทุษวาจา “การพัฒนา รูปแบบการป้องกันการข่มเหงรังแกในโรงเรียน” ของ กัมปนาท บริบูรณ์ และคณะ (2561) เสนอแนวทางในการลดการกลั่นแกล้งภายในโรงเรียน โดยการปลูกจิตสำนึกให้ผู้กระทำมีความเห็นอกเห็นใจผู้ถูกรังแก

นอกจากประเด็นกลุ่มข้อมูลดังกล่าวแล้วยังศึกษาในพระพุทธานุศาสนที่เข้าใจในการประทุษวาทาจารย์ของ สิริกมล นวลมณี (2560) วิจัยเรื่อง “ประทุษวาทาจารย์เชิงวิพากษ์ในเครือข่ายสังคมออนไลน์กรณีศึกษาพระเทพญาณมหามุนี (ไชยบูลย์ ธมมชโย)” แสดงให้เห็นว่า พระเทพญาณมหามุนี ใช้ภาษาในการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยนำเสนอเชื่อมโยงประเด็นด้านศาสนา สังคม การเมือง และความมั่นคงของประเทศทางอ้อม เช่น ล้อเลียน เสียดสี ตั้งสมณานาม

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรณคดี

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรณคดีมีวิธีวิทยาในการศึกษา ดังนี้ บทความ สายวรุณ น้อยนิมิต (2542) ศึกษา “บรรณคดีชาติ: การศึกษาในฐานะวรรณคดีคำสอนของไทยและความสัมพันธ์กับวรรณคดีคำสอน” บรรณคดีชาติมีคุณค่าและความสำคัญต่อวรรณคดีไทยหลายด้าน ได้แก่ ด้านที่เป็นวรรณคดีคำสอนซึ่งเป็นแหล่งรวมคำสอนที่เน้นให้ประพฤติตนเป็นคนดี และให้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม อันสอดคล้องกับหลักกรรมของพุทธศาสนา คำสอนดังกล่าวได้อบรมกล่อมเกลาริธีธรรมแก่คนทุกระดับในสังคมไทยด้วยกลวิธีการสอนแบบนิทานบรรณคดีชาติยังมีคุณค่าในด้านที่เป็นต้นแบบของวรรณคดีชาติที่แต่งในประเทศไทย ส่วน เกศณี นุชทองม่วง (2556) วิจัยเรื่อง “บรรณคดีธรรมบท: การศึกษาในฐานะวรรณกรรมคำสอน” พบว่า หลักคำสอนในชาติมีทั้งหมด 3 เรื่อง คือ การละเว้นความชั่ว การทำความดี และการทำจิตใจให้ผ่องใส ซึ่งบรรณคดีธรรมบท ปรากฏคำสอนที่ทำให้จิตใจผ่องใสมากที่สุด

พลกฤษณ์ วสีวิวัฒน์ (2559) “นิทานชาติสอนคติธรรมสำหรับเด็ก: การสร้างสรรค์และบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน” ของ การสร้างสรรค์นิทานชาติสอนคติธรรมสำหรับเด็กเป็นไปในลักษณะการนำบรรณคดีชาติมาปรับเปลี่ยนให้เป็นนิทานที่น่าสนใจและ สามารถสื่อสารให้เด็กเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงการทำความดี

การศึกษาบรรณคดีชาติ ในแง่ธรรมะปรากฏผู้ศึกษา คือ สุภักดิ์ มหาวรากร (2555) “พระจันทร์: การสื่อแนวคิดเรื่องปัญญาในบรรณคดีชาติ” พบว่า บรรณคดีชาติเปรียบพระจันทร์กับปัญญาของพระโพธิสัตว์และพระพุทธเจ้า แสดงให้เห็นว่า พระโพธิสัตว์ต้องผ่านการผจญกับกิเลสและอวิชชาต่าง ๆ จนกระทั่งบำเพ็ญปัญญาบารมีเต็มบริบูรณ์ ซึ่งเป็นการแสดงปัญญาที่ช่วยเหลือแก่อุทิศตัวโลกในบรรณคดีชาติ การใช้พระจันทร์ เป็นความเปรียบ จึงเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สื่อแนวคิดสำคัญในบรรณคดีชาติ เน้นให้เห็นพระจริยวัตรอันงดงามของพระโพธิสัตว์ ซึ่งบำเพ็ญปัญญาบารมีเพื่อการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระมหาญาณคุปต์ เขตต์สิริวรกุล และนพดล เจนอักษร (2558) “หลักการบริหารที่ปรากฏในมหานิบาตชาติ” พบว่าเนื้อหาของมหานิบาตชาตินั้นมีประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารอย่างน่าสนใจซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ ใน 7 ขอบเขต เช่น 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดคนเข้าทำงาน 3) ด้านการดำเนินการอำนวยความสะดวก ฯลฯ โดยใช้หลักธรรมมาธิปไตย เนื่องจากว่ามหานิบาต

ชาดกนั้นเป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าครั้งยังเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ใช้ชีวิตอย่าง
กัลยาณชนในอาชีพต่าง ๆ ซึ่งโดยมากแล้วจะเสวยพระชาติเป็นผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ

พระครูโกศลอรรรถกิจ และคณะ (2559) “ศึกษาวิเคราะห์บุญกิริยาวัตถุ 3 ที่ปรากฏในคัมภีร์
อรรถกถาธรรมบท” ความดีสูงสุดในทางพุทธศาสนาสามารถแบ่งเป็นระดับของความดีได้
3 ระดับ คือ ความดีระดับศีล ได้แก่ การควบคุมกาย และวาจา ให้อยู่ในกรอบของคุณธรรมเบื้องต้น
ความดีระดับกุศลกรรมบถ และความดีระดับมรรค นอกจากนี้พระครูโกศลอรรรถกิจ และคณะ (2560)
“ศึกษาวิเคราะห์การบรรลุธรรมของพระอรหันต์ที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท” บุคคลผู้บรรลุ
ธรรมเป็นพระอรหันต์ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทมีหลักปฏิบัติอันเป็นแบบแผนอย่างเดียวกันตามหลัก
ของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถทำให้บรรลุธรรมเป็นพระ
อรหันต์

นอกจากนี้ พระมหาสาคร วรธมโมภาส (2560) “การศึกษาเชิงวิเคราะห์กฎแห่งกรรมที่
ปรากฏในอรรถกถาธรรมบท” พบว่า การกระทำย่อมมีผลตามมาอยู่เสมอ ซึ่งการวิเคราะห์สามารถ
แบ่งออกไป 3 ส่วน ดังนี้ 1) กรรม หมายถึง การกระทำทาง กาย วาจา ใจ ทั้งทางดีและไม่ดีที่
ประกอบด้วยเจตนา และกฎแห่งกรรม คือผลของการกระทำของมนุษย์หรือผลของการกระทำที่
ประกอบจากเจตนา 2) กฎแห่งกรรมในอรรถกถาธรรมบทนั้นแสดงให้เห็น ถึงกรรม 12 ความแรง
ของกรรม 3) กฎแห่งกรรมที่ปรากฏในอรรถกถาธรรมบทมีอิทธิพลต่อสังคมไทย ส่วน
พระศรีคัมภีร์ญาณ (2560) “สังวรณนา: วิธีอธิบายความธรรมบทอรรถกถาและธรรมบทมหาฎีกา”
สังวรณนาคือวิธี การอธิบายความอรรถกถา และฎีกานี้ เป็นวิธีที่สำคัญมากในการศึกษาพระบาลี
อรรถกถาและฎีกาที่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้เข้าใจเรื่องสังวรณนา บาลีอรรถกถา และฎีกา
เป็นอย่างดีและแปลแก้อรรถธรรมบทอรรถกถา ธรรมบทมหาฎีกา และอรรถกถา ฎีกาอื่น ๆ ได้เป็น
อย่างดีเป็นประโยชน์ต่อการศึกษามหาวิทยาลัย ทำให้เข้าใจพระธรรมคำสอนอย่างถูกต้อง

พระราชปริยัติกวี (2561) “การศึกษาวิเคราะห์แก่นธรรมจากชาดก” ผลการศึกษาพบว่า
“ชาดก” คือ เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วเป็นเครื่องมือสำหรับเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นแล้วเกี่ยวกับจริยา
(ความประพฤติ) ของพระพุทธเจ้าในครั้งอดีตชาติก่อนที่จะตรัสรู้ทรงบำเพ็ญทศบารมีหรือบารมี
10 ประการ ในชาติต่าง ๆ การศึกษาอรรถกถาในแง่กฎแห่งกรรม

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอรรถกถาเชิงสุนทรียภาพ พุทธิ ศุภเศรษฐศิริ และสุภัค มหาวรากร
(2562) “สุนทรียภาพในอรรถกถาเตมียชาดก” พบว่าอรรถกถาเตมียชาดกเป็นวรรณคดีพุทธศาสนา
เรื่องสำคัญ มีความไพเราะงดงามในฐานะเป็นวรรณคดี ปรากฏกลวิธีทางวรรณศิลป์
3 ประเภท ได้แก่ ด้านสุนทรียภาพในภาษา ได้แก่ การสรรคำและการใช้ภาพพจน์ ด้านสุนทรียภาพ
ในการสร้างตัวละครพระเตมียโพธิสัตว์ ได้แก่ การมีปัญญาตระหนักรู้ภัยกิเลส และการมีจิตมุ่งมั่นที่จะ

หลุดพ้นจากกิเลส ด้านสุนทรียภาพในการสร้างฉากสำคัญ ส่วนการศึกษาอรรถกถาในประเด็นหลักธรรมคำสอน

การศึกษาเชิงการบริการ หรือทางประวัติศาสตร์ ปรากฏผู้ศึกษา ดังนี้ สำเนียง เลื่อมใส (2554) “ไขความอรรถกถาธรรมบท” พบเกร็ดความรู้มากมายทั้งใน แง่ประวัติศาสตร์แง่สังคมวัฒนธรรม รวมทั้งหลักคำสอนในเรื่องกฎแห่งกรรม ว่าใครทำอะไรไว้ ไม่ว่าดีหรือชั่ว ก็จะได้รับผลกรรมนั้น ๆ เสมอ ตลอดจนมีการอธิบายถึงโครงเรื่องหรือองค์ประกอบของการเล่าในนิทานอรรถกถาธรรมบท และสมิทพิล เนตรนิมิต (2559) “อรรถกถาธรรมบทในสังคมไทย” พบว่าเนื้อหาครอบคลุมพุทธธรรม องค์ความรู้ด้านอื่น เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ปรัชญา เป็นต้น ผู้แต่งให้ความสำคัญไวยากรณ์บาลี ถ้าผู้เรียนไม่เข้าใจไวยากรณ์จะไม่เข้าใจภาษาและความหมาย การอธิบายมีอุปมาอุปไมย มีตัวอย่างเพื่อให้เข้าใจชัดเจน อธิบายนามธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม จบลงด้วยพุทธสุภาษิต

นอกจากนั้นยังมีการศึกษาอรรถกถาชาดกในเชิงเรื่องเล่า ได้แก่ “อนุภาคการกำเนิดเหนือธรรมชาติในชาดกตำนานและนิทานพื้นบ้านไทย” ของ นิตยา วรรณกิตร์ (2555) พบอนุภาคการกำเนิด 2 อนุภาค คือ อนุภาคการกำเนิดในดอกบัวและอนุภาคการกำเนิดจากการกินน้ำปัสสาวะ ลักษณะอนุภาคดังกล่าว สันนิษฐานว่า น่าจะเป็นแนวคิดที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ชั้นอรรถกถาเป็นเบื้องต้น ส่วน “ระบบการเล่าเรื่องในอรรถกถาจริยาปิฎก” ของ สุมาลี ลิ้มประเสริฐ และอนุสรฯ ศรีวิระ (2559) กลวิธี โครงเรื่องในอรรถกถาจริยาปิฎกแบ่งได้ 4 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำเรื่อง ประกอบด้วยคันถารัมภกถา และนิทานกถา 2) ส่วนเกริ่นนำ (ปัจจุบันวัตถุ) เป็นส่วนนำเรื่องก่อนเข้าสู่เนื้อเรื่องในอรรถกถาจริยาปิฎก 3) ส่วนเนื้อเรื่องในอรรถกถาจริยาปิฎก 35 เรื่องประกอบด้วยเหตุการณ์หลักจำนวน 12 เหตุการณ์ เช่น ความเป็นมาของตัวละคร การได้รับสมบัติ เป็นต้น

อภิญวัฒน์ โพธิ์सान (2561) “แนวคิดคู่ตรงข้ามในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท” คู่ตรงข้ามในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบทถูกแบ่งออกเป็นประเภทแนวคิดได้หลายประเภท เพื่อมุ่งหมายจะกล่าวสอนให้บุคคลปฏิบัติตนโดยถูกต้องและเหมาะสม เช่น 1) เรื่องเล่าพระจักขุบาลเถระ 2) เรื่องเล่ามัญญกณฺโฑลี 3) เรื่องเล่าพระติสสเถระ 4) เรื่องเล่าความเกิดขึ้นของนางกาลสิยภิกษุณี 5) เรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี เป็นต้น และมีลักษณะพื้นฐานแนวคิดเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกันเชิงแนวคิดหรือเนื้อหา เป็นสิ่งพึ่งพาอาศัยกันเป็นอยู่

พระสุกรี ยโสธโร และคณะ (2563) “การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก” พบว่า 1. หลักจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นหลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ตั้งงามและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้น คือ ศีล ควบคุมกาย วาจา ระดับกลาง คือศีลกรรมบถ 10 ควบคุมกาย วาจา ใจ และระดับสูง คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ควบคุมกาย วาจา ใจ และพัฒนาปัญญา จริยธรรมที่ปรากฏในพระเวสสันดรชาดก

ได้แก่ ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร กตัญญูกตเวที สังคหัตถุ พรหมวิหาร หลักทศ 6 2. วรรณกรรม พระเวสสันดรชาดก มี 13 กัณฑ์ เริ่มจากกัณฑ์ที่ 1 คือทศพรกัณฑ์จนถึงกัณฑ์ที่ 13 คือ นครกัณฑ์ มีเนื้อหาที่กล่าวถึงการบำเพ็ญบารมีของพระเวสสันดร มีอานิสงส์ในการพึ่งเทศน์มหาชาติให้จบในวันเดียวทั้ง 13 กัณฑ์ ดังนี้ 1) ได้พบพระศรีอารีย์ 2) ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ 3) ไม่เกิดในอบายภูมิ 4) จะเกิดเป็นมนุษย์ในยุคของพระศรีอารีย์ 5) จะได้บรรลุนิพพาน และมีคุณค่าดังนี้ 1) คุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ 2) คุณค่าทางด้านสังคม และ 3) คุณค่าทางจริยธรรม 3. การวิเคราะห์จริยธรรมผ่านตัวละคร พบว่า 1) พระเวสสันดร ได้แก่ ทศพิธราชธรรมและสังคหัตถุ 2) นางมัทรีได้แก่ พรหมวิหาร 4 และทศ 6 3) พระชาลี-พระกัณหา ได้แก่ หลักกตัญญูกตเวที 4) ชูชก ได้แก่ ตัณหา และโลภะ 5) หลักทศ 6 และหลักกตัญญูกตเวที ได้แก่ นางอมิตตดา 6) พระเจ้าสญชัย ได้แก่ ทศพิธราชธรรม และ 7) พระนางผุสดี ได้แก่ หลักพรหมวิหารธรรม และหลักทศ 6

เนื้อหาของบทที่ 2 เริ่มต้นจากแนวคิดทฤษฎีเรื่อง การประทุษวาจา การบริภาษ แนวคิดเกี่ยวกับความไม่สุภาพในภาษาไทย แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาเสียดสีองค์ประกอบการเล่าเรื่อง ได้นิยามจำกัดความโดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนชาดกอรธกถาแปลฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อเป็นพื้นฐานในความเข้าใจ ประวัติการทำสังคายนาพระไตรปิฎกตลอดจนอรธกถา ในประเทศไทย ซึ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก็เป็นการศึกษาการประทุษวาจาในบริบทสังคมสถานศึกษา สื่อสังคมออนไลน์ วัฒนธรรมยกย่องหรือการบริภาษในวรรณคดีและวรรณกรรมพื้นบ้านเท่านั้น ส่วนการศึกษาอรธกถาชาดกปรากฏการศึกษาเพียงแง่หลักธรรม คำสอน การนำหลักธรรม ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน หรืออนุภาคอิทธิทธิปาฏิหาริย์เท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “การประทุษวาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในอรธกถาแปลฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย”

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประพินษาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย” เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาการประพินษาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาวิธีการใช้ภาษาในการประพินษาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยจะดำเนินการตามลำดับเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการประพินษาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ตามขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มข้อมูลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1

การศึกษาเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการประพินษาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. กลุ่มข้อมูลการวิจัย (ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง)

ผู้วิจัยใช้กลุ่มข้อมูลการวิจัย คือ อรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2546 พระสุตตันตปิฎกขุททกนิกาย ชาดก ภาค 1 เล่ม 1-7 และ ภาค 2 เล่ม 1-3 จำนวน 547 เรื่อง คณะธรรมยุต มุลินิมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมีเกณฑ์ในการเลือกข้อมูล คือ เลือกเรื่องชาดกจากโครงเรื่องที่เกิดความขัดแย้งจาก ตัวละครหลักคือ พระโพธิสัตว์กับตัวละครคู่ตรงข้าม ที่เป็นคู่ปฏิปักษ์เป็นเหตุนำไปสู่การวิวาท โดยมีการใช้ถ้อยคำในการประพินษาจา ซึ่งปรากฏการประพินษาจาทั้งด้านเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษา จำนวน 37 เรื่อง ในด้านเนื้อหา ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการประพินษาจา ของ Anthony Cortese (2006) (อ้างถึงใน พิรงรอง งามสุต, 2558 : 37-38) ส่วนด้านกลวิธีการใช้ภาษา โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาไทยของ ปันนดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อการเสียดสี ของ ซาลินี สำราญอินทร์ (2554) และกลวิธีทางภาษาที่ใช้บริภาษ ของ ขวัญทิพย์ อรุณรุวิวัฒน์ (2564) นำมาประยุกต์ใช้ ส่วนระยะเวลาในการศึกษานั้น ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 10 เล่ม เริ่มแต่ วันที่ 1-30 พฤศจิกายน 2564 เป็นเวลา 30 วัน โดยจะแยกอ่านแต่ละเล่มอย่างละเอียด เพื่อค้นหาการประพินษาจาของตัวละครที่ปรากฏในอรรถกถาแปล ในระดับคำ

ข้อความ และเนื้อเรื่อง เพื่อศึกษาเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการประทูลวาทา โดยสามารถดูได้จากตาราง ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 การประทูลวาทาที่ปรากฏในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่	เรื่อง	ภาค/เล่ม/หน้า
1	ต้นขุณฑาฬชาดก	ภาค 1 เล่ม 1 หน้า 189
2	กัฏฐาฬชาดก	ภาค 1 เล่ม 1 หน้า 203
3	นันทวิสาลาฬชาดก	ภาค 1 เล่ม 1 หน้า 294
4	พกชาดก	ภาค 1 เล่ม 1 หน้า 343
5	นันทชาดก	ภาค 1 เล่ม 1 หน้า 347
6	โลสกชาดก	ภาค 1 เล่ม 2 หน้า 8
7	ลิตตชาดก	ภาค 1 เล่ม 2 หน้า 239
8	มหาสารชาดก	ภาค 1 เล่ม 2 หน้า 248
9	ทุมเมธชาดก	ภาค 1 เล่ม 2 หน้า 350
10	นันทชาดก	ภาค 1 เล่ม 2 หน้า 360
11	มุสิกชาดก	ภาค 1 เล่ม 2 หน้า 372
12	โคธชาดก	ภาค 1 เล่ม 2 หน้า 404
13	รุหกชาดก	ภาค 1 เล่ม 3 หน้า 169
14	จุลลปทุมชาดก	ภาค 1 เล่ม 3 หน้า 177
15	เกฬีสีลชาดก	ภาค 1 เล่ม 3 หน้า 212-213
16	กัจฉปชาดก	ภาค 1 เล่ม 3 หน้า 263
17	มูลปริยายชาดก	ภาค 1 เล่ม 3 หน้า 389
18	จุลลกาลิงคชาดก	ภาค 1 เล่ม 4 หน้า 281
19	โกมาริยปุตตชาดก	ภาค 1 เล่ม 4 หน้า 268
20	โคธชาดก	ภาค 1 เล่ม 4 หน้า 407
21	ขุรูปุตตชาดก	ภาค 1 เล่ม 5 หน้า 86
22	มณฑททยชาดก	ภาค 1 เล่ม 5 หน้า 576
23	นิโครธชาดก	ภาค 1 เล่ม 5 หน้า 591
24	ตักกการิยชาดก	ภาค 1 เล่ม 6 หน้า 282
25	อธรรมเทวปุตตชาดก	ภาค 1 เล่ม 6 หน้า 360

26	ปัญญาอุปสถชาดก	ภาค 1 เล่ม 6 หน้า 416
27	ตัจฉสุกรชาดก	ภาค 1 เล่ม 6 หน้า 445
28	มาตังคชาดก	ภาค 1 เล่ม 7 หน้า 8
29	ชัยทิสชาดก	ภาค 1 เล่ม 7 หน้า 324
30	มหากปิชาดก	ภาค 1 เล่ม 7 หน้า 395-396

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ที่	เรื่อง	ภาค/เล่ม/หน้า
31	ปณทรกชาดก	ภาค 1 เล่ม 7 หน้า 427
32	มหาโพธิชาดก	ภาค 2 เล่ม 1 หน้า 93
33	กุสชาดก	ภาค 2 เล่ม 1 หน้า 225
34	กุณฺณลชาดก	ภาค 2 เล่ม 1 หน้า 533
35	มหาสุตฺโตสมชาดก	ภาค 2 เล่ม 1 หน้า 649
36	มโหสถชาดก	ภาค 2 เล่ม 2 หน้า 309
37	ภุริทัตตชาดก	ภาค 2 เล่ม 3 หน้า 74
38	เวสสันตรชาดก	ภาค 2 เล่ม 3 หน้า 633

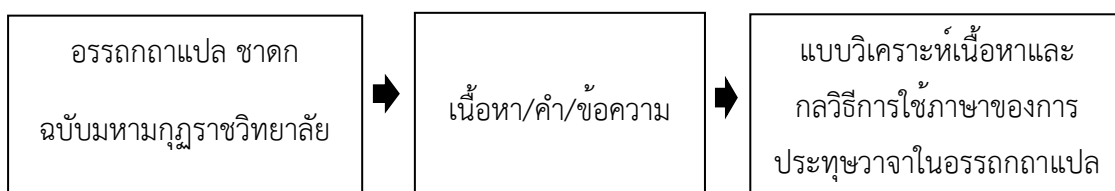
การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลของการประทุษวาจาเกี่ยวกับเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาที่ปรากฏในอรรถกถาแปล ฉบับมหายานกุฎราขวิทยาลัย ปรากฏทั้งหมด 37 เรื่อง โดยแยกประเภทด้านเนื้อหาการประทุษวาจา ออกได้ 3 ประเภท คือ 1) เนื้อหาการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น 2) เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ และ 3) เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ ส่วนด้านกลวิธีการใช้ภาษา การประทุษวาจา โดยแยกประเภทด้านกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา ออกได้ 3 ประเภท คือ 1) การประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น 2) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์และ 3) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ เพื่อใช้ในการประทุษวาจา ทำให้ผู้อื่นเกิดความโกรธ เจ็บใจ อับอาย เสียหน้า

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหายานกุฎราขวิทยาลัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การวิเคราะห์จากตัวบท ด้านเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาที่ปรากฏในอรรถกถาแปล ชาตก ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีพ.ศ. 2546 มีทั้งหมด 37 เรื่อง โดยวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจา ด้วยการใช้พรรณนาวิเคราะห์ตามแนวคิด ทฤษฎีการประทุษวาจาที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ตลอดจนถึงไปสู่มิติทางวรรณกรรมในแง่กลวิธีการใช้ภาษาที่ก่อให้เกิดอารมณ์โกรธเกลียด กลัว คับข้องใจ อันเป็นอารมณ์สะเทือนใจที่ทำให้เรื่องเล่าเกิดความเข้มข้นทางอารมณ์และเป็นการทดสอบขันติธรรมของพระโพธิสัตว์ โดยสรุปเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา ดังนี้

ภาพที่ 3.1 แสดงแนวการวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา

แนวทางการวิเคราะห์เนื้อหาจากตัวบทในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านเนื้อหาการประทุษวาจา เรื่อง สามารถวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาออกได้ 3 ประเภท ประกอบด้วย 1) เนื้อหาการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น 2) เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ และ 3) เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ จะยกตัวอย่างเนื้อหาการประทุษวาจาที่ตัวละครอื่นประทุษวาจาต่อพระโพธิสัตว์ จากเนื้อหาการขาดสติ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เนื้อหาการประทุษวาจาจากการขาดสติ

การขาดสติ หมายถึง ไม่มีการรับรู้กับสิ่งที่ตนทำอยู่ หรือ อาจจะทำอยู่ในความประมาท และบางครั้งความไม่มีสติอาจนำไปสู่ความตายได้ จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่ามีตัวละครที่ขาดสติ คือ การได้ทำสัญญาว่าจะไม่พูด แต่ด้วยความที่ตนโกรธและขาดสติทำให้เกิดลืมสัญญานั้นและบางครั้งผลของการขาดสติอาจทำให้ตัวเองจะถึงความตายได้ เป็นสาเหตุของการประทุษวาจาดังกล่าวขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

“.....ชาติมันตดาบสเห็นดังนั้น ก็กล่าวบริภาษว่า **คนฉิบหาย คนวายร้าย** แล้วคิดว่า ไอ้คนกาลกรรณีนี่ มันมาจากไหน เราต้องไปตรวจดูจึงเดินไปตามฝั่งเหนือน้ำพบพระมหาสัตว์แล้วถามว่า ท่านเป็นชาติอะไร? พระมหาสัตว์ตอบว่า เราเป็นชาติจันฑาล. ชาติมันตดาบสถามว่า ท่านทิ้งไม้สีฟันลงไปใต้มันน้ำใช้ไหม? พระมหาสัตว์ตอบว่า ใช่ ข้าพเจ้าทิ้งไปเอง. ชาติมันตดาบสจึงบริภาษว่า **คนฉิบหาย คนวายร้าย คนจันฑาล คนกาลกรรณิ** เจ้าอย่าอยู่ในสถานที่นี้เลย จงไปอยู่เสียที่ฝั่งใต้ทางโน้น เมื่อพระมหาสัตว์ไปอยู่ฝั่งใต้ที่ ทิ้งไม้สีฟันลงไปใต้มันน้ำ ไม้สีฟันนั้นก็ลอยทวนน้ำขึ้นไปติดอยู่ในชฎาของดาบสนั้นอีก ชาติมันตดาบสโกรธ กล่าวว่ **ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย** ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี้ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน.”

(พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล, 2546 : 199)

ข้อความข้างต้น มาตั้งคำถาม ว่าด้วยเรื่องอานุภาพของมาตังคฤาษี เนื้อหาการขาดสติตัวละครที่เป็นคู่ตรงข้ามกับพระโพธิสัตว์ คือชาติมันตดาบส เป็นนักบวชที่มีมิจฉาทิฎฐิ เมื่อพระโพธิสัตว์รู้ว่า เขาเป็นมิจฉาทิฎฐิจึงได้มาโปรดเพื่อเตือนสติของชาติมันตดาบส โดยไปประทับยืนที่ต้นของแม่น้ำที่ชาติมันตดาบสกำลังทำการชำระร่างกายของตนอยู่ ด้วยการทิ้งไม้สีฟันลงไปใต้น้ำ ไม้สีฟันได้ไหลไปติดที่ชฎาของชาติมันตดาบส เป็นสาเหตุให้ชาติมันตดาบสไม่พอใจและเกิดความโกรธ ธรรมชาติของความโกรธจะทำให้ขาดสติจึงได้กล่าวประทุษวาจาพระโพธิสัตว์ เป็นความขัดแย้งระหว่างชาติมันตดาบสกับพระโพธิสัตว์ โดยใช้ถ้อยคำว่า **“คนฉิบหาย คนวายร้าย คนจันฑาล คนกาลกรรณิ, ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย”** ส่งผลให้พระโพธิสัตว์เกิดความเจ็บใจ เจ็บอาย

นอกจากเนื้อหาการประทุษวาจาแล้วยังมีการใช้กลวิธีทางภาษาในการประทุษวาจา เพื่อให้ผู้ถูกประทุษวาจานั้นเกิดความโกรธ เจ็บใจ อับอาย ดังมีรายละเอียดต่อไป

แนวทางการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาจากตัวบทในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านกลวิธีการใช้ภาษาการประทุษวาจา สามารถแยกได้ 3 ประเภท คือ 1) การประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น 2) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ และ 3) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น จะยกตัวอย่างการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ โดยคำที่มีความหมายเชิงลบ การใช้คำหยาบ และการทำให้กลัว ดังตัวอย่างแนวทางการวิเคราะห์ดังนี้

2. กลวิธีการใช้คำในความหมายเชิงลบ

ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) กล่าวว่า การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ หมายถึง การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำ พฤติกรรม หรือคุณสมบัติ ที่สังคมตัดสินว่าไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม

หรือไม่ดีไม่งาม คำที่แสดงความหมายเชิงลบดังกล่าวนี้อาจเป็นความไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีงามของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง หรือความคิด ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง การที่กลวิธีดังกล่าวนี้ไม่สุภาพเพราะบุคคลใดย่อมต้องการให้ภาพลักษณ์ ของตนที่แสดงออกสู่สายตาของบุคคลอื่นนั้น เป็นไปในเชิงบวก ฉะนั้น การกล่าวโดยใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อผู้ฟังจึง เป็นการทำลายภาพลักษณ์ของผู้ฟัง อันนำมาซึ่งความไม่สุภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบการใช้คำที่แสดงความหมายเชิงลบในประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่

“.....ชาติมันตดาบสเห็นดังนั้น ก็กล่าวบริภาษว่า **คนฉิบหาย คนวายร้าย** แล้วคิดว่า ไอ้คนกาลกรรณีนี่ มันมาจากไหน เราต้องไปตรวจดูจึงเดินไปตามฝั่งเหนือน้ำพบพระมหาสัตว์แล้วถามว่า ท่านเป็นชาติอะไร? พระมหาสัตว์ตอบว่า เราเป็นชาติจันทาล. ชาติมันตดาบสถามว่า ท่านทิ้งไม้สีฟันลงไปใต้ม่าน้ำไหม? พระมหาสัตว์ตอบว่า ใช่ ข้าพเจ้าทิ้งไปเอง. ชาติมันตดาบสจึงบริภาษว่า **คนฉิบหาย คนวายร้าย คนจันทาล คนกาลกรรณิ** เจ้าอย่าอยู่ในสถานที่นี้เลย จงไปอยู่เสียที่ฝั่งใต้น้ำทางโน้น เมื่อพระมหาสัตว์ไปอยู่ฝั่งใต้น้ำที่ ทิ้งไม้สีฟันลงไปใต้ม่าน้ำ ไม้สีฟันนั้นก็ลอยทวนน้ำขึ้นไปติดอยู่ในชฎาของดาบสนั้นอีก ชาติมันตดาบสโกรธ กล่าววว่า **ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ่อย ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี้ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน.**”

เกี่ยวข้องกับสถานภาพ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรมของผู้ฟัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากข้อความข้างต้น เรื่องมาตั้งชขาดก ชขาดกเรื่องนี้มีการใช้กลวิธีทางภาษาในการประทุษ วาจา โดยการใช้คำในความหมายเชิงลบ เช่นคำว่า ฉิบหาย วายร้าย จัณฑาล กาลกิณี ถ้อย ซึ่งพจนานุกรม ได้ให้ความหมายคำเหล่านี้ว่า **ฉิบหาย** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 349) หมายถึง สูญหมด เสียหมด หมดเร็วบ่นปี โดยปริยายใช้เป็นคำด่า คำแข่ง หมายความว่า เช่นนั้น, ส่วน **วายร้าย** พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 1113) ให้ความหมาย เหลือร้าย ชั่วช้านัก

นอกจากนั้นคำว่า **จัณฑาล** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 310) หมายถึง ต่ำช้า ลูกคนต่างวรรณะ, ต่อมาคำว่า **กาลกิณี** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 119) ให้ความหมายว่า เสนียดจัญไร ลักษณะที่เป็นอัปมงคล และคำว่า **ถ้อย** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 528) ให้ความหมายว่า ชั่ว เลว ทรมาน

กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาที่ปรากฏอีกลักษณะหนึ่ง คือ คำนำหน้านามบอกความ ไม่สุภาพ เช่นคำว่า **ไอ้** เป็นคำเรียกคน ต่ำชาติ มีทาส เป็นต้น ดังตัวอย่างในเนื้อหาว่า ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย ไอ้คนกาลกิณี นอกจากนี้ยังใช้กลวิธีการใช้คำทำให้กลัว ปั่นดา เลอเลิศ ยุติธรรม (2562) กล่าวว่าการทำให้กลัว หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับผลกระทบ เชิงลบหรือผลร้ายที่อาจเกิดแก่ผู้ฟังในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบายนามณ์ สร้างความอับอายให้แก่ผู้ฟัง หรือให้ผู้ฟังเกิดความกลัว ตลอดจนนำไปสู่การปฏิบัติ หรือละการปฏิบัติตามที่ผู้พูด ต้องการ อาจเป็นการสาปหรือสาปแช่ง หรือการข่มขู่ก็ได้ ดังตัวอย่างในเนื้อหา คือ **ถ้าเจ้าอยู่ในนี้ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน** จะเห็นได้ว่ามีกลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา ที่หลากหลาย ได้แก่ คำในความหมายเชิงลบ คำนำหน้านามไม่สุภาพ และคำทำให้กลัว ล้วนเป็น กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาเพื่อให้ผู้ถูกกระทำเกิดความเสียหายและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง

ขั้นตอนที่ 2

การสรุปและประมวลผล

1. พิจารณาข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ

ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากคณะกรรมการมาพิจารณา ทบทวน กระบวนการวิจัยที่ได้ดำเนินการจนได้ผลการวิจัย เพื่อหาข้อสรุปและนำเสนอผลการประมวลให้มีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ

2. ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาและทบทวนข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการแล้ว ผู้วิจัยนำมาปรับปรุง การอภิปรายผลและการสรุปผลการวิจัย “การประทุษวาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในอรรถ กถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย” ให้เหมาะสมและเป็นองค์ความรู้ใหม่สู่องค์กรทางวิชาการต่อไป

บทที่ 4

เนื้อหาการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหาหมกุฎราชวิทยาลัย

เนื้อหาการประทุษวาจา หมายถึง เหตุการณ์ที่สัมพันธ์กันด้วยเหตุผลของโครงเรื่องในชาดก อันประกอบด้วยความขัดแย้งเป็นสำคัญนำไปสู่การกล่าวถ้อยคำโดยไม่สุภาพ ไม่เรียบร้อยของตัวละคร ทำให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความเสียหายความเจ็บใจ เจ็บอาย ตามนิยามที่ได้กล่าวไว้แล้วในเบื้องต้น จากการวิเคราะห์ตัวบทพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาหมกุฎราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการเลือกข้อมูลคือ ผู้วิจัยเลือกเรื่องชาดกจากโครงเรื่องที่เกิดความขัดแย้งจากตัวละครหลักคือ พระโพธิสัตว์กับตัวละครคู่ตรงข้าม ที่เป็นคู่ปฏิปักษ์เป็นเหตุนำไปสู่การวิวาท โดยมีการใช้ถ้อยคำในการประทุษวาจา ส่งผลให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความอับอาย เจ็บใจ และโกรธ ได้ใช้แนวคิดของ Anthony Cortese (2006) ตามนิยามที่ผู้วิจัยได้กล่าวสรุปตามแนวคิดของนักวิชาการไว้ในบทที่ 2 สามารถนำมาวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาจากตัวบทในอรรถกถาแปล ฉบับมหาหมกุฎราชวิทยาลัย ซึ่งมีชาดกจำนวนทั้งสิ้น 547 เรื่อง พบว่ามีเนื้อหาการประทุษวาจา 37 เรื่อง สามารถวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาออกได้ 3 ประเภท ประกอบด้วย 1) เนื้อหาการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น 2) เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ 3) เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ จะแยกเนื้อหาตามการประทุษวาจาของตัวละครเป็นสำคัญ คือ ตัวละครหลัก ได้แก่ พระโพธิสัตว์หรือตัวละครอื่น ๆ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การประทุษวาจาที่เกี่ยวข้องกับพระโพธิสัตว์

เนื้อหาการประทุษวาจาที่เกี่ยวข้องกับพระโพธิสัตว์ หมายถึง ตัวละครในเรื่องเกิดความขัดแย้งจากเหตุการณ์ที่เกิดจากความขัดแย้ง โดยพิจารณาจากเหตุการณ์และเนื้อหา บทสนทนาของตัวละครซึ่งปรากฏเนื้อหาการประทุษวาจา ดังนี้

4.1 การประทุษวาจาที่พระโพธิสัตว์ประทุษวาจาต่อตัวละครอื่น

จากเนื้อหาเหตุการณ์เป็นการบรรยายเรื่องเล่าชาดกและบทสนทนาในการวิวาทของตัวละครปรากฏ เนื้อหาการประทุษที่เกี่ยวข้องกับพระโพธิสัตว์ ดังนี้

4.1.1 การประทุษวาจาจากการดูถูก

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 441) ให้ความหมาย การดูถูก หมายถึง พุดหรือแสดงอาการเป็นเชิงดูหมิ่นหรือเหยียดหยามผู้อื่นที่รู้สึกว่ามีค่าต่ำกว่าความสามารถ สรุปได้ว่าการดูถูก หมายถึง ถ้อยคำที่ตัวละคร ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ชาดก ได้กล่าวประทุษวาจา

ต่อตัวละครตัวอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเสียหาย เจ็บใจ เจ็บอาย สามารถวิเคราะห์ ออกเป็นประเด็น ได้แก่ 1) การดูถูกว่าเป็นคนโง่ 2) การดูถูกว่าเป็นคนหยาบขำ 3) การดูถูกเป็นผู้ซรา ภาพ 4) การดูถูกว่าเป็นคนมีปัญญาทึบและ 5) การดูถูกว่าเป็นคนไร้การศึกษา ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

4.1.1.1 การดูถูกว่าเป็นคนโง่

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 544) ให้ความหมาย โง่ หมายถึง เซลา ไม่ฉลาด ไม่รู้ ไม่มีไหวพริบ, เซอะ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 406) ให้ความหมาย เซอะ หมายถึง เซ่อมาก เซ่อซ่า เป็นการดูถูกว่า เป็นคนโง่ มีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...แพะได้ฟังดังนั้นแล้ว ได้กล่าวคาถา 2 คาถาว่า สหายเอ๋ย แกนั่นแหละโง่ ดูก่อนเจ้าลูกลา แกจงรู้ตัวเถิด แกถูกเชือกรัดคอไว้มีริมฝีปากเปี้ยว มีเชือกมัดปากไว้ สหายเอ๋ย ความโง่แกเป็นอย่างอื่นของแก คือที่แกถูกปลดจากแอกแล้ว แต่ไม่หนีไป สหายเอ๋ย พระเจ้าเสนกะที่แกลากไปนั้นแหละโง่กว่าแก”

(ลรรกกาแปล ภาค 1 เล่ม 5 เรื่องขจรใจตวาดก ก ๘๖)

เรื่องขจรใจตวาดก ว่าด้วยเรื่องทำตนให้ไร้ประโยชน์ เนื้อหาการดูถูก เป็นเรื่องราวของแพะได้กล่าวประทุษวาจาจากลูกลาว่า โง่ เพราะว่าลูกลาถูกปลดจากเครื่องพันธนาการแต่ไม่หนีไป กลับยืนอยู่กับที่เป็นเหตุให้แพะกล่าวถ้อยคำประทุษวาจาจากลูกลาเป็นความขัดแย้งระหว่างแพะกับลูกลา โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า “สหายเอ๋ย แกนั่นแหละโง่, สหายเอ๋ย ความโง่แกเป็นอย่างอื่นของแก คือที่แกถูกปลดจากแอกแล้ว แต่ไม่หนีไป สหายเอ๋ย พระเจ้าเสนกะที่แกลากไปนั้นแหละโง่กว่าแก” มีความหมายว่า ลูกลานี้โง่ ไม่ฉลาด ไม่ได้ถูกเครื่องพันธนาการผูกมัดแล้ว แต่ก็ยังยืนอยู่กับที่ไม่หนีไปไหน นอกจากจะกล่าวประทุษวาจาจากลูกลาแล้ว ยังได้กล่าวประทุษวาจาพระเจ้าเสนกะว่าโง่ยิ่งกว่าลูกลา เสียอีกเป็นการใช้ถ้อยประทุษวาจาจากคำว่า โง่ ถึง 3 ครั้ง เพื่อเน้นย้ำถ้อยคำให้เนื้อหาของการประทุษวาจาเด่นชัดขึ้น ส่งผลให้ลูกลาเกิดความเจ็บขำ เจ็บใจ

ตัวอย่างที่ 2

“...พระโพธิสัตว์ตีเตียนพวกมาณพเหล่านั้นว่า พวกท่านเป็นคนโง่ มีแต่ช่องหูเท่านั้น ไม่มีปัญญา ฉะนั้นแล้วจึงแก้ปัญหามาณพเหล่านั้น ฟังแล้วกล่าวว่า ธรรมดาอาจารย์เป็นผู้ยิ่งใหญ่อย่างน่าอัศจรรย์ ขอมา อาจารย์แล้ว ต่างก็หมดความทะนงตน ประณินบัติพระโพธิสัตว์ตามเดิม.”

(Suttantapitak, vol. 1, pp. 2, เรื่องพระปริยชาต ๒๐๐ ปี ๒๐๐)

เรื่องมูลปริยชาตกล่าวว่าด้วยเรื่องกาลเวลาकिनสัตว์พร้อมทั้งตัวเอง เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนโง่ เป็นเรื่องราวของมาณพ 500 คนเป็นลูกศิษย์อาจารย์ทศปาโมกข์เกิดกระด้างด้วยความทะนงตนว่า พวกเรารู้เท่าใด แม้อาจารย์ก็รู้เท่านั้นเหมือนกัน ไม่มีความพิเศษกว่ากัน ไม่ไปสำนักอาจารย์ไม่กระทำวัตรปฏิบัติ อาจารย์จึงได้ถามปัญหากับมาณพทั้งให้แก้ปัญหาคู่ 7 วัน 7 คืน ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาคู่ได้จึงเป็นเหตุให้อาจารย์กล่าวประทุษวาจาต่อมาณพ 500 คน เป็นความขัดแย้งระหว่าง พระโพธิสัตว์กับมาณพ โดยใช้คำว่า **“พวกท่านเป็นคนโง่ มีแต่ช่องหูเท่านั้น ไม่มีปัญญา”** ส่งผลให้มาณพทั้ง 500 คน เกิดความอับอาย เจ็บใจ

ตัวอย่างที่ 3

“...มโหสถบัณฑิตจึงกราบทูลว่า โปรดฟังเถิด พระเจ้าข้า. **เสนกะคนเขลาจะรู้อะไร ดูอยู่แค่โลกนี้เท่านั้น ไม่ดูไปถึงปรโลก.** แล้วกล่าวคาถานี้ว่า คนเขลามีปัญญาน้อยกล่าวมูสาแก่คนอื่นบ้าง แม้แก่ตนบ้าง. คนเขลานั้นถูกตีเตียน ในท่ามกลางที่ประชุม. ภายหลังเขาจะไปทุกคติ. ข้าพระองค์เห็นความดังนี้ จึงกราบทูลว่า คนมีปัญญาเท่านั้นเป็นคนประเสริฐ คนเขลามียศหาประเสริฐไม่.”

เรื่องมโหสถชาตกล่าวว่าด้วยเรื่องพระมโหสถบัณฑิตทรงบำเพ็ญปัญญาบารมี เนื้อหาการดูถูก เป็นเรื่องราวของเสนกะผู้ทะนงว่าตนรู้ธรรมมีภูมิธรรมจึงได้เที่ยวไปในสถานที่ต่าง ๆ หรือในที่ประชุมทั้งหลายเพื่อกล่าวสอบถามหัวข้อธรรม เป็นสาเหตุให้มโหสถกุมารได้กล่าวประทุษวาจาแก่เสนกะเป็นความขัดแย้งระหว่างมโหสถกุมารกับอำมาตย์ชื่อเสนกะ โดยใช้ถ้อยคำว่า **“เสนกะคนเขลาจะรู้อะไร ดูอยู่แค่โลกนี้เท่านั้น ไม่ดูไปถึงปรโลก”** หมายถึง โง่ ด้อยปัญญา ขาดไหวพริบ รู้ไม่เท่าทัน

ไม่ฉลาด เรื่องราวในโลกขณะนี้ ยังไม่รู้อะไรนับประสาอะไรจะรู้ถึงโลกในเบื้องหน้าได้ ส่งผลให้เสนาะเกิดความอับอาย เจ็บใจ

4.1.1.2 การดูถูกว่าเป็นคนหยาบช้า

การพูดแสดงอาการดูหมิ่นเหยียดหยามเพื่อให้ผู้อื่นที่รู้สึกว่าเป็นการดูถูกว่าคนหยาบช้า มีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...พระราชกุมารทรงสดับดังนั้น จึงตรัสคาถาความว่า เรารู้ว่าท่านเป็นคนหยาบช้ากินมนุษย์ แต่หาว่าท่านอยู่ในป่านี้ไม่ เราคือโอรสของพระเจ้าชัยทิส วันนี้ท่านจงกินเราแทนพระชนก เพื่อปลดเปลื้องให้พระองค์พ้นไป”

(ครุฑกถาแปล ภาค 1 เล่ม 7 เรื่องชัยทิสชาดก น. 324)

เรื่องชัยทิสชาดก ว่าด้วยเรื่องโปริสาทกับพระเจ้าชัยทิส เนื้อหาการดูถูก เป็นเรื่องราวของพระเจ้าชัยทิสถูกนางยักษ์กินคนจับได้และได้อ้อนวอนให้ปล่อยตน เนื่องจากตนยังมีพันธสัญญากับพราหมณ์ว่าจะให้ค่าจ้างพร้อมกับการลาเหล่าญาติแล้วจะมาให้นางยักษ์กิน เมื่อนางยักษ์ปล่อยพระเจ้าชัยทิสแล้วก็ให้ค่าจ้างพราหมณ์พร้อมมอบสมบัติให้ลูก ๆ นอกจากนั้นพระโอรสของพระเจ้าชัยทิสได้ทราบเนื้อเรื่องนั้นจึงได้อาสามาแทนพระราชบิดาเป็นสาเหตุให้อลิสินสัตตุราชกุมารประทุษวาจา นางยักษ์ดังกล่าวขึ้น เป็นความขัดแย้งระหว่างพระโพธิสัตว์กับนางยักษ์ โดยใช้คำว่า “หยาบช้า” ส่งผลให้นางยักษ์เกิดความ เจ็บใจอาย

ตัวอย่างที่ 2

“...ครั้งนั้น พระมหาสัตว์ทรงลูบทิ้งเจ้าโปริสาท ตรัสว่า พระสหายโปริสาทเอ๋ย หม่อมฉันชื่อสุตโสม คนหยาบช้าสาหัส เช่นพระองค์ยังฝึกได้ คนชาวพระนครพาราณสี จะเป็นไรไปเล่า หม่อมฉันจักให้พระองค์เสด็จเป็นพระราชา ในพระนครพาราณสีนั้นอีก เมื่อไม่อาจสามารถ ก็จักแบ่งราชสมบัติของหม่อมฉันออกเป็นสองส่วน ถวายพระองค์ส่วนหนึ่ง”

(ครุฑกถาแปล ภาค 2 เล่ม 1 เรื่องมหาสุตโสมชาดก น. 610)

เรื่องมหาสุตโสมชาดก ว่าด้วยเรื่องพระเจ้าสุตโสมทรงทรมานพระยาโปริสาท เนื้อหาการ ดูถูก เป็นเรื่องราวของพระราชาชื่อ โปริสาท ติดในรสเน้อมนุษย์จึงถูกเนรเทศออกนอกเมืองพร้อมพ่อครัวหนึ่งคน ได้ดักจับมนุษย์มาให้พ่อครัวปรุงทำอาหารเมื่อมนุษย์รู้ว่าหนทางตรงนี้ ตรงนั้น มี

พระราชชาติจับมนุษย์กิน ก็พากันหลีกเลี่ยงหนทางเหล่านั้น ทำให้ไม่มีมนุษย์ผ่านไปแคว้นนั้น ในที่สุดก็จับพ่อครัวกินเป็นอาหาร ต่อมาโปริสาทได้แอบซ่อนในที่แห่งหนึ่งเพื่อตักจับมนุษย์และจับมหาสุตโสมได้ แต่มหาสุตโสมได้ขอร้องให้ปล่อยตนเพราะเนื่องจากตนนั้นยังพึงธรรมยังไม่จบอันนอนให้ปล่อยตัว หลังจากพึงธรรมเสร็จแล้วจะมาให้กินตามสัญญา มหาสุตโสมได้รับการปล่อย เมื่อพึงธรรมเสร็จ จึงคิดว่าจักบอกธรรมแก่โปริสาท จึงเป็นสาเหตุให้มหาสุตโสมประทุษวาจาพระเจ้าโปริสาทดังกล่าวขึ้น เป็นความขัดแย้งระหว่างมหาสุตโสมกับโปริสาท โดยใช้คำว่า “**หยาบช้า**” ส่งผลให้โปริสาทเกิดความเจ็บอายกับสิ่งที่กระทำไป

4.1.1.3 การดูถูกว่าเป็นผู้ชราภาพ

การพูดหรือว่าการแสดงอาการดูหมิ่นเหยียดหยามเพื่อให้ผู้อื่นที่รู้สึกว่าเป็นการดูถูกถึงว่า ตนเองจะไม่แก่ชรา ดังนี้

“...ครั้นท้าวสักกะทรงทราบว่า พระราชาทรงว่านวยพระทัย ก็ทรงขับเกลียดหายไป เนมิตพระองค์เป็นท้าวสักกะอย่างเดิม พระหัตถ์ทรงวชิราวุธ ประทับยืนบนอากาศ ตรัสคุกคามว่า ดูก่อน อธรรมิกราชผู้ชั่วช้า **ชะรอยท่านจะไม่แก่ละหรือ ความชราจักไม่กล้ากรายสรีระของท่านหรือไร ท่านมัวแต่เห็นแก่เล่นเบียดเบียนคนแก่มามากมาย เพราะอาศัยท่านผู้เดียว คนที่ตายไป ๆ เพราะทำกรรมนั้นจึงเต็มอยู่ในอบาย พวกมนุษย์ไม่ได้บำรุงมารดาบิดา หากท่านไม่งดทำกรรมนี้ เราจะทำลายสรีระของท่านด้วยจักรเพชรนี้ ตั้งแต่นี้ไป ท่านอย่าได้ทำกรรมนี้อีกเลย.”**

เรื่องเกฬีสลชาตก ว่าด้วยเรื่องปัญญาสำคัญกว่าร่างกาย เนื้อหาการดูถูก เป็นเรื่องราวของพรหมทัตเสวยราชสมบัติอยู่ในกรุงพาราณสี พระโพธิสัตว์ได้จัดเป็นท้าวสักกเทวราช ในกาลนั้น ใคร ๆ ก็ไม่อาจจะให้พระเจ้าพรหมทัตได้ทรงเห็น ช้าง ม้า หรือโคที่แก่ชรา พระองค์ชอบเล่นสนุก ทอดพระเนตรเห็นสัตว์เช่นนั้น จึงรับสั่งให้พวกมนุษย์ต้อนไล่แข่งกัน เห็นเกวียนเก่า ๆ ก็ให้แข่งกันจนพัง เห็นสตรีแก่รับสั่งให้เรียกมากระแทกที่ท้องให้ล้มลง แล้วจับให้ลุกขึ้น ให้ขับร้องเพลง เห็นชายแก่ ๆ ก็ให้หกละเมนตีสังกาเป็นต้น บนพื้นดินดูจนักเล่นกระโดด เมื่อไม่ทรงพบเห็นเอง เป็นแต่ได้สดับข่าวว่า คนแก่มีที่บ้านโน้น ก็รับสั่งให้เรียกตัวมาบังคับให้เล่น เมื่อเป็นเช่นนั้นพวกมนุษย์ก็เกิดละอายใจจึงได้ส่งมารดาบิดาของตนออกนอกเมือง ทำให้เทพบุตรเทพธิดาจุติใหม่ไม่มีเพราะเนื่องจากขาดเลี้ยงดูมารดาบิดา เป็นเหตุให้ท้าวสักกะแปลงเพศเป็นพรหมณ์แก่เพื่อไปคุกคามพระเจ้าพรหมทัตเป็นเหตุให้เกิดการประทุษวาจาดังกล่าวขึ้น เป็นความขัดแย้งระหว่างท้าวสักกะกับพระเจ้าพรหมทัต โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า “**ชะรอยท่านจะไม่แก่ละหรือ ความชราจักไม่กล้ากราย**

สรีระของท่านหรือไร ท่านมัดแต่เห็นแก่เล่นเบียดเบียนคนแก่มามากมาย เพราะอาศัยท่านผู้เดียว”

หมายถึง พระองค์จะไม่แก่ จะไม่เข้าสู่วัยชราหรือ คนชราเหล่านั้นโดนเบียดเบียนก็เพราะพระองค์ผู้เดียว ส่งผลให้พระเจ้าพรหมเกิดความละอาย เสียพระทัย

4.1.1.4 การดูถูกว่าเป็นคนมีปัญญาทรม

การพูดแสดงอาการดูหมิ่นเหยียดหยามเพื่อให้ผู้อื่นที่รู้สึกว่าเป็นการดูถูกว่า คนมีปัญญาทรม มีรายละเอียดดังนี้

“...พระโพธิสัตว์เข้าจอมปลวกไปโดยเร็ว โผล่ศีรษะออกมาทางช่องอื่น กล่าวว่า “เหวย ชฎิลเจ้าเล่ห์ เมื่อเราเข้าไปหาเจ้า ก็เข้าไปหาด้วยสำคัญว่าเป็นผู้มีศีล แต่เดี๋ยวนี้ความเจ้าเล่ห์ของเจ้า เราสูญเสียแล้ว มหาโจรอย่างเจ้า บวชไปทำไมกัน.” เมื่อจะดิเสียนดาบส จึงกล่าวคาถานี้ว่า “เหวย **ชฎิลปัญญาทรม เจ้ามุ่นชฎาทำไม นุ่งหนังเสือทำไม ข้างในของเจ้ารุงรัง เจ้ามัดมัดศีแต่ภายนอก**” ดังนี้.

เรื่องโคธชาดก ว่าด้วยฤาษีกินเหี้ย เนื้อหาการดูถูก เป็นเรื่องราวของฤาษีบำเพ็ญเพียรขณะนั้นได้มีคนนำแกงเหี้ยมาถวาย เมื่อฤาษีได้กินแกงเกิดติดในรสเนื้อเหี้ยทำให้ฤาษีคิดจะจับพระโพธิสัตว์เพื่อประกอบอาหารแต่พระโพธิสัตว์รู้ทันจึงไม่ได้เข้าไปใกล้ทำให้พระโพธิสัตว์กล่าวประชวรวาจาชฎิล ว่าเจ้าเล่ห์ เพราะดาบสติดในรสของเนื้อเหี้ย จึงคิดอุบายที่จะจับพญาเหี้ยกินด้วยการนั่งอย่างสงบเสงี่ยม โดยมีมือข้างหนึ่งถือไม้ซ่อนไว้ด้วยผ้าห่ม พระโพธิสัตว์รู้ทันจึงไม่เข้าไปใกล้ เป็นความขัดแย้งระหว่างพระโพธิสัตว์กับฤาษี โดยใช้ถ้อยคำประชวรวาจาว่า **“ชฎิลปัญญาทรม เจ้ามุ่นชฎาทำไม นุ่งหนังเสือทำไม ข้างในของเจ้ารุงรัง เจ้ามัดมัดศีแต่ภายนอก”** หมายถึง ฤาษีมีปัญญาทรม คือ เสื่อม เพราะติดในรสชาติ ส่งผลให้ดาบสอุบายที่ตัวเองวางแผนไว้ไม่สำเร็จพร้อมทั้งเจ็บใจ

4.1.1.5 การดูถูกว่าเป็นคนไร้การศึกษา

การพูดแสดงอาการดูหมิ่นเหยียดหยามเพื่อให้ผู้อื่นที่รู้สึกว่าเป็นการดูถูกว่า เป็นคนไร้การศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

“...ดูก่อนอธรรมเทพบุตร ถ้าหากว่าท่านเป็นผู้มีกำลังในการรบไชร ผู้หลักผู้ใหญ่และครูของท่านมิได้มี เราจะยอมให้หนทางอันเป็นที่รักด้วยอาการอันไม่เป็นที่รักของท่าน ทั้งจะขออดทนถ้อยคำชั่ว ๆ ของท่าน.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 6, เรื่องอธรรมเทพบุตรชาดก น. 360)

เรื่องธรรมเทพบุตรตชาดก ว่าด้วยเรื่องเรื่องธรรมชนะธรรม เนื้อหาการดูถูก เป็นเรื่องราวของธรรมเทพบุตรและอธรรมเทพบุตร ทั้งสองเทพบุตรต่างกันอย่างสิ้นเชิง ธรรมเทพบุตรมีปกติถือกุศลกรรมบถ 10 ประการ งดเว้นจากปาณาติบาต เป็นต้น ส่วนอธรรมมีปกติถืออกุศลกรรมบถ 10 มีการฆ่าสัตว์ เป็นต้น ทำให้มีบริวารทั้งสองฝ่ายเกิดแตกแยกกันเป็นสองฝ่าย วันหนึ่งธรรมเทพบุตรและอธรรมเทพบุตรมาพบกันระหว่างทาง จึงได้ขอทางเพื่อให้อีกฝ่ายหลบให้ เป็นเหตุแห่งการทำรบทำให้ ธรรมเทพบุตรกล่าวประทุษวาจาอธรรมเทพบุตร เป็นความขัดแย้งระหว่างธรรมเทพบุตรกับอธรรมเทพบุตรโดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“ผู้หลักผู้ใหญ่และครูของท่านมิได้มีเราจะยอมให้หนทางอันเป็นที่รักด้วยอาการอันไม่เป็นที่รักของท่าน ทั้งจะขออดทนถ้อยคำชั่ว ๆ ของท่าน”** หมายถึง อธรรมเทพบุตรชอบใช้กำลังในการรบ ไม่ใช่สติปัญญา ในการแก้ปัญหา ทำให้เห็นว่า ไม่มีการศึกษาไม่มีครูบาอาจารย์คอนสั่งสอน นอกจากนั้น ยังต้องทนฟังคำพูดไม่ดีของท่านอีก ส่งผลให้อธรรมเทพบุตรเกิดความไร้สามารถ อับอาย เจ็บใจ โกรธ

4.1.2 การประทุษวาจาจากการรู้กลลวง

การรู้กลลวง หมายถึง การรู้เท่าทันกลลวงของฝ่ายตรงข้ามในรูปแบบของคำพูดหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความสูญเสีย หรืออาจถึงตาย จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า มีตัวละครที่พูดหรือ การปฏิบัติตัวเพื่อให้อีกฝ่ายเกิดความเชื่อถือ เมื่ออีกฝ่ายเกิดรู้เท่าทันของกลลวงจึงเป็นสาเหตุการประทุษวาจาดังกล่าวดังนี้ มีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...พระโพธิสัตว์เห็นมันกอดจับตน ก็หันกลับพูดว่า **เจ้าสุนัข จึงจอกเจ้าเล่ห์ การบำเพ็ญพรตของเจ้านี้ มิใช่เป็นไปเพื่อความ ประพฤติดีปฏิบัติชอบ แต่เจ้าประพฤติแอบอ้างเอาธรรมเป็นธงขึ้นไว้ เพื่อเบียดเบียนสัตว์อื่น.”**

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมุสิกชาดก, น.372)

เรื่องมุสิกชาดก ว่าด้วยเรื่องผู้เอาธรรมบังหน้า เนื้อหาการรู้กลลวง เป็นเรื่องราวของเจ้าสุนัขจึงจอกออกอุบายเพื่อจับหนูกิน ได้ยินไกล ๆ ที่อยู่ของพวกหนูในอาการ ยืนขาเดียว อ้าปาก จ้องพระอาทิตย์ ทำให้พระโพธิสัตว์เข้าไปถามถึงสาเหตุของการกระทำนั้น ได้รับคำตอบคือ ที่ยืนขาเดียวเพราะถ้าหากยืน 4 ขา พื้นดินจะเกิดการสั่นไหว ที่อ้าปากเพราะกินลม ที่จ้องพระอาทิตย์เพราะนอนน้อมพระอาทิตย์ ทำให้พระโพธิสัตว์เชื่อเวลาพวกหนูมาดูแลสุนัขจึงจอกก็จับกินหนูตัวสุดท้ายทำอย่างนี้เป็นนิมิตทำให้พวกหนูบางลง พระโพธิสัตว์ทราบเนื้อความนั้นจึงได้หาสาเหตุเวลาดูแลสุนัขจึงจอก พระโพธิสัตว์ได้อยู่ตัวสุดท้าย สุนัขจึงจอกได้กระโดดขวางพระโพธิสัตว์เพื่อจับกินเป็นสาเหตุให้พระ

โพธิสัตว์กล่าวประทุษวาจาสนุนัขจิ้งจอกดังกล่าวขึ้นและได้กัดที่คอของสุนัขจิ้งจอกถึงแก่ความตายในที่สุด เป็นความขัดแย้งระหว่างพระโพธิสัตว์กับสุนัขจิ้งจอก โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“การบำเพ็ญพรตของเจ้านี้ มิใช่เป็นไปเพื่อความประพฤดีปฏิบัติชอบ แต่เจ้าประพฤติแอบอ้างเอาธรรมเป็นธงขึ้นไว้ เพื่อเบียดเบียนสัตว์อื่น”** หมายถึง การกระทำของสุนัขจิ้งจอกเป็นการบำเพ็ญเพียร แต่เป็นการแอบอ้างเอาธรรมะมาบังหน้าเพื่อจะเบียดเบียนสัตว์อื่น ส่งผลให้สุนัขจิ้งจอกเกิดความอับอาย เจ็บใจและถึงแก่ความตาย

ตัวอย่างที่ 2

“...พระโพธิสัตว์เข้าจอมปลวกไปโดยเร็ว โผล่ศีรษะออกมาทางช่องอื่น กล่าวว่า “เหวย **ชฎิลเจ้าเล่ห์** เมื่อเราเข้าไปหาเจ้า ก็เข้าไปหาด้วยสำคัญว่าเป็นผู้มีศีล แต่เดี๋ยวนี้ความเจ้าเล่ห์ของเจ้าเรารู้เสียแล้ว มหาโจรอย่างเจ้า บวชไปทำไมกัน.” เมื่อจะติเตียนดาบส จึงกล่าวคาถานี้ว่า “เหวย ชฎิลปัญญาทราม เจ้ามุ่นชฎาทำไม นุ่งหนังเสือทำไม ข้างในของเจ้ารุงรัง เจ้ามัวขัดสีแต่ภายนอก” ดังนี้.”

เรื่องโคธชาตก ว่าด้วยฤาษีกินเหี้ย เนื้อหาการรู้กลลวง พระโพธิสัตว์ประทุษวาจาชฎิลว่า เจ้าเล่ห์ เพราะดาบสติดในรสของเนื้อเหี้ย จึงคิดอุบายที่จะจับพญาเหี้ยกิน ด้วยการนั่งอย่างสงบเสงี่ยมโดยมีมือข้างหนึ่งถือไม้ซ่อนไว้ด้วยผ้าห่ม พระโพธิสัตว์รู้ทันจึงไม่เข้าไปใกล้ เป็นความขัดแย้งระหว่างพระโพธิสัตว์กับดาบส โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“เหวย ชฎิลเจ้าเล่ห์** เมื่อเราเข้าไปหาเจ้า ก็เข้าไปหาด้วยสำคัญว่าเป็นผู้มีศีล แต่เดี๋ยวนี้ความเจ้าเล่ห์ของเจ้า เรารู้เสียแล้ว มหาโจรอย่างเจ้า บวชไปทำไมกัน.” ส่งผลให้ดาบสอับอายที่ตัวเองหลงไม่สำเร็จพร้อมทั้งเจ็บใจ

ตัวอย่างที่ 3

“...ครั้นบัณฑิตกรราชาติเตียนซีเปลือยอย่างนี้แล้ว เมื่อจะสาปแช่งกล่าวคาถานี้ความว่า **แน่เจ้าคนเลวทราม** เจ้าประทุษร้ายต่อผู้ไม่ประทุษร้าย ทั้งเป็นคนส่อเสียด ด้วยคำสัตย์นี้ ขอศีรษะของเจ้าจงแตกออกเป็นเจ็ดเสี่ยง”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องบัณฑิตกรชาตก, น. 435)

เรื่องบัณฑิตกรขาดก ว่าด้วยเรื่องไม่ควรบอกความลับแก่คนอื่น เนื้อหาการรู้กลวง เป็นเรื่องราวของการบัณฑิตกรขาดกได้บอกความลับต่อซีเปลือยถึงสาเหตุที่พญาครุฑไม่สามารถจับเหล่าพญานาคกินได้เพราะในเวลาพญาครุฑจับพญานาคนั้นจับที่ศีรษะ ก่อนที่พญานาคได้กลืนลงท้องนั้นได้ไหลลงไปอยู่ที่หางทำให้ตัวหนัก เมื่อบัณฑิตกรขาดกได้บอกความลับกับซีเปลือย ต่อมาซีเปลือยได้บอกความลับนั้นต่อพญาครุฑทำให้ตั้งแต่นั้นเหล่าพญานาคถูกพญาครุฑจับที่หางทำให้ก่อนกินที่กลืนนั้นได้ไหลออกทางปากพญาครุฑจึงสามารถจับพญานาคกินได้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เป็นสาเหตุให้บัณฑิตกรขาดกกล่าวประทุษวาจาซีเปลือย เป็นความขัดแย้งระหว่างพญานาคกับซีเปลือย โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“แน่เจ้าคนเลวทราม เจ้าประทุษร้ายต่อผู้ไม่ประทุษร้าย ทั้งเป็นคน ส่อเสียด ด้วยคำสัตย์นี้ ขอศีรษะของเจ้าจงแตกออกเป็นเจ็ดเสี่ยง”** ส่งผลให้ซีเปลือยเกิดความเจ็บใจ อับอาย และได้ถึงแก่ความตายด้วยการศีรษะแตกออกเป็นเจ็ดเสี่ยงพร้อมตกรอกเวจี

4.1.3 การประทุษวาจาจากการคบชู้

การคบชู้ หมายถึง การมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่มีใจคู่สมรส ซึ่งถือกันว่าเป็นเรื่องน่าประณามตามเหตุผลทางสังคม ศาสนา ศีลธรรม หรือกฎหมาย แม้กิจกรรมทางเพศที่ถือเป็นการทำชู้รวมถึงผลที่ตามมาในทางสังคม ศาสนา และกฎหมายนั้น จะแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรม แต่แนวคิดเกี่ยวกับการทำชู้มีอยู่ในหลายวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นไปในทำนองเดียวกัน โดยทั่วไปการร่วมประเวณีแม้ครั้งเดียวก็ถือกันว่าเป็นการชู้ จากการศึกษาในอรรถกถาแปลพบว่า มีการคบชู้ คือภรรยาได้มีใจปฏิพัทธ์กับชายอื่นจึงได้วางแผนเมื่อฆ่าสามีของตน หรือมีการคบชู้แล้วได้หนีไปอยู่กับชู้ เมื่อสามีจับได้ก็เกิดความโกรธจึงเป็นสาเหตุของการประทุษวาจาดังกล่าวขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

“...ท่านทั้งหลายจงฆ่าชายผู้ชั่วช้าลามกราวกับซากผี มักทำชู้
กับภรรยาผู้อื่นคนนี้เสีย ด้วยสาก จงตัดหู ตัดจมูกของหญิง
ผู้ปรนนิบัติผู้ชั่วช้าลามก คนนี้เสียทั้งเป็น ๆ เกิด”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 3, เรื่องจุลลพทุมขาดก, น. 177)

เรื่องจุลลพทุมขาดก ว่าด้วยเรื่องการลงโทษหญิงชายทำชู้กัน เนื้อหาการคบชู้ เป็นเรื่องราวของพระชายาของพระโพธิสัตว์มีจิตปฏิพัทธ์กับโจรที่ถูกราชบุรุษทำโทษด้วยการตัด แขน ขา หู จมูก ให้ลอยไปตามแม่น้ำพระโพธิสัตว์กับพระชายาได้ช่วยโจรไว้แต่พระชายาเกิดความรักใคร่กับโจรจึงได้คิดแผนลวงให้พระโพธิสัตว์ขึ้นภูเขาแล้วได้ผลักพระโพธิสัตว์ลงเหว แต่พระโพธิสัตว์ไม่ตาย ส่วนพระชายาได้ให้สามีชู้ค้อออกเที่ยวขอทานเลี้ยงชีพ ต่อมาวันหนึ่งพระโพธิสัตว์ได้ข่าวว่าพระชนกสวรรคตเสียแล้ว จึงได้กลับพระนครดำรงอยู่ในราชสมบัติ วันหนึ่งพระโพธิสัตว์ได้เสด็จไปโรงครัว ส่วนพระชายากับสามีโจรได้มาถึงพระนครเที่ยวออกขอทาน ผ่านพระโพธิสัตว์ได้พบและจำได้

เป็นสาเหตุให้พระโพธิสัตว์กล่าวประทุษวาจาพระชายาและสามีโจร เป็นความขัดแย้งระหว่างพระโพธิสัตว์กับพระชายาและสามีโจร โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“ท่านทั้งหลายจงฆ่าชายผู้ชั่วช้าลามกรวกับซากผี มักทำชู้กับภรรยาผู้อื่นคนนี้เสีย”** ส่งผลให้พระชายาและสามีโจรเกิดความอับอายและได้ภัยคือความตาย

4.1.4 การประทุษวาจาจากการเสียดัง

การเสียดัง หมายถึง การเล่นที่มีการเดิมพัน มีการแข่งขันหรือต่อสู้ ย่อมแลกมากับคำว่าได้กับเสีย และผลประโยชน์ เมื่อมีผลประโยชน์ย่อมมีการโกง การทุจริต ความไม่ซื่อตรง จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า มีตัวละครที่ทำการเสียดัง คือ มีการวางเดิมพัน ย่อมเกิดการได้กับเสีย เมื่อมีผลประโยชน์ย่อมเกิดการทุจริต เมื่ออีกฝ่ายรู้เท่าทันก็เกิดความโกรธหรือการพูดไม่เป็นความจริงที่เกิดจากการพูดไม่ดี ก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดการประทุษวาจาขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

“...ครั้นพระโพธิสัตว์เห็นเขาทำอย่างนั้น เพื่อจะท้วงว่า กลืนเข้าไป
 เถิด ภายหลังเจ้าจ้กรู้ว่า นีมันชื่อนี้ จึงกล่าวคาถานี้ ความว่า “บุรุษกลืน
 ลูกสกากอันเคลือบด้วยยาพิษอย่างแรง ยังไม่รู้ตัว ดูก่อนเจ้าคนร้าย
 เจ้านักเลงชั่ว จงกลืนเถิด จงกลืนกินเข้าไปเถิด ภายหลังผลร้ายจักมี
 แก่เจ้า ดังนี้.”

(อรรถกถาแปล ภาค 1 เล่ม 2 เรื่องลิตตชาดก ม. 220)

เรื่องลิตตชาดก ว่าด้วยเรื่อง (ลูกสกากยาพิษ) เนื้อหาการพนัน เป็นเรื่องราวของพระโพธิสัตว์ได้กล่าวบริภาษนักเลงสกาก (เพื่อน) ว่า เจ้าคนร้าย เจ้านักเลงชั่ว ลูกสกากที่เคลือบด้วยยาพิษ จงกลืนลงไป จะได้รับฤทธิ์ของพิษ เดิมทีนักเลงสกากเองเวลาที่ตัวเองเล่นชนะ จะไม่ทำลายลูกสกาก พอถึงเวลาแพ้จะทำลายด้วยการกลืนลูกสกาก กล่าวว่า ลูกสกากเสียแล้ว พวกมันเลิกหนีไป ทำให้พระโพธิสัตว์กล่าวประทุษวาจาว่า เจ้าคนร้าย เจ้านักเลงชั่ว ร้าย หมายถึง คนไม่ดีสามารถรังแกข่มเหงคนอื่น ชั่ว หมายถึง การประทุษพิบัติ ด้วยกาย วาจา และใจ เป็นความขัดแย้งระหว่างพระโพธิสัตว์กับเพื่อนนักเลงสกาก โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“ดูก่อนเจ้าคนร้ายเจ้านักเลงชั่ว จงกลืนเถิด จงกลืนกินเข้าไปเถิด ภายหลังผลร้ายจักมีแก่เจ้า”** ส่งผลให้นักเลงสกากได้รับความอับอายด้วยการถูกพิษที่พระโพธิสัตว์ได้ทำไว้ที่ลูกสกากที่เตรียมไว้ เกือบได้รับความตายทำให้นักเลงสกากเสียใจอับอาย ต่อการกระทำของตัวเอง

4.1.5 การประทุษวาจาจากการขาดสติ

การขาดสติ หมายถึง ไม่มีการรับรู้กับสิ่งที่ตนทำอยู่ หรือ อาจจะดำรงอยู่ในความประมาท และบางครั้งความไม่มีสติอาจนำไปสู่ความตายได้ จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า

มีตัวละคร ที่ขาดสติ คือการได้ทำสัญญาว่าจะไม่พูด แต่ด้วยความที่ตนโกรธและขาดสติทำให้เกิดลืมสัญญา นั้น เป็นสาเหตุของการประทุษวาจาดังกล่าวขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

“...ดาบสนั้นออกมาเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้านั่งนิ่งเหนือ
อาสนะของตน ก็ขุ่นใจเพราะความมีมานะ ปรีเข้าไปหาท่านแล้ว
ตบมือตวาดว่า “ **ฉิบหายเถิด ไฉ่ถ้อย ไฉ่กาลกรรณิ ไฉ่สมณะ
หัวโล้น มึงมานั่งเหนือแผ่นกระดานของกูทำไม.**”

(ครรคกถาแปล ภาค 1 เล่ม 6 เรื่องงโถเจลกโปกษชาดก ข 416)

ข้อความข้างต้น ในเรื่องปัญจอุโปสถชาดก ว่าด้วยเรื่องนกพิราบ เนื้อหาการขาดสติ เป็นเรื่องราวของพระโพธิสัตว์บังเกิดในสกุลพราหมณ์มหาศาลในแคว้นมคธ เจริญวัยแล้ว ละกามทั้งหลาย ปลีกตนเข้าไปสู่ตงนั้น สร้างอาศรมบวชเป็นฤาษี พำนักอาศัยอยู่ ก็เพราะอาศัยชาติของตน ตกไปในอำนาจมานะ ไม่สามารถจะยังฉานให้บังเกิดได้ ครั้นนั้น พระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่งทราบความที่ดาบสนั้นมีมานะ ดำริว่า สัตว์ผู้นี้มีโชอื่นเลย ที่แท้เป็นหน่อเนื้อแห่งพระพุทธเจ้า จักบรรลुความเป็นพระสัมพันธูญในกัลป์นี้เองแหละ เราต้องกระทำการข่มมานะของสัตว์นี้เสียแล้ว กระทำให้สมาบัติบังเกิดจงได้ จึงมาจากป่าหิมพานต์ตอนเหนือ ขณะเมื่อดาบสนั้นกำลังนอนอยู่ในบรรณศาลา นั้นเอง นั่งเหนือแผ่นกระดานหินของดาบสนั้น ต่อมาดาบสออกมาเห็นจึงเป็นสาเหตุของการกล่าวการประทุษวาจา ดังกล่าวขึ้น เป็นความขัดแย้งระหว่างพระโพธิสัตว์กับพระปัจเจกพุทธเจ้า โดยใช้คำว่า **“ฉิบหายเถิด ไฉ่ถ้อย ไฉ่กาลกรรณิ ไฉ่สมณะหัวโล้น มึงมานั่งเหนือแผ่นกระดานของกูทำไม.”** เป็นการกล่าวประทุษวาจาว่า หมดหายไป ชั่วช้า ตัวอัปมงคล หัวที่โกนผมหมด ส่งผลพระปัจเจกพุทธเจ้าเกิดความเจ็บอาย ละอายใจ

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น พบว่า มีเนื้อหาการประทุษวาจาจากการดูถูก การประทุษวาจาจากการรู้กลวง การประทุษวาจาจากการคบชู้ การประทุษวาจาจากการเสียดโชค และการประทุษวาจาจากการขาดสติ จากเนื้อหาทั้ง 5 ประเภทพบว่า เนื้อหาที่พบมากที่สุด คือ การประทุษวาจาจากการดูถูก 7 ตัวอย่าง เพราะการดูถูกจะสร้างความเจ็บอาย อับอายเจ็บใจเพราะตรงตัวและเป็นการสร้างการกดทับเพื่อให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดการไร้ค่าต่อความสามารถ รองลงมา คือ การรู้กลวง 2 ตัวอย่าง และเนื้อหาถัดมา คือ จากการคบชู้, เนื้อหาจากการเสียดโชค และเนื้อหาการขาดสติ ประเภทละ 1 ตัวอย่าง เนื้อหาการประทุษวาจา ดังกล่าวของพระโพธิสัตว์ที่กล่าวออกมาล้วนเป็นความรักความเมตตาเป็นการกล่าวเพื่อเตือนสติ ข้อมเมตตาบารมี และเป็นการใช้ปัญญาแก้ปัญหาสามารถอธิบายเป็นเหตุเป็นผล ข้อมปัญญาบารมี

นอกจากเนื้อหาการประทุษวาจาที่ตัวละครสำคัญ คือ พระโพธิสัตว์นั้นได้ประทุษวาจาต่อตัวละครอื่นแล้ว ในอรรถกถาชาดก ยังปรากฏว่า ตัวละครอื่นได้เป็นผู้ประทุษวาจาต่อตัวละครพระโพธิสัตว์ ดังมีเนื้อหาที่สามารถวิเคราะห์ได้ 4 ประเภท ดังนี้

4.2 การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์

4.2.1 การประทุษวาจาจากการดูถูก

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 441) ให้ความหมาย การดูถูก หมายถึง พุดหรือแสดงอาการเป็นเชิงดูหมิ่นหรือเหยียดหยามผู้อื่นที่รู้สึกว่ามีค่าต่ำกว่าความสามารถ สรุปได้ว่าการดูถูก หมายถึง ถ้อยคำที่ตัวละคร ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ชาดก ได้กล่าวประทุษวาจาต่อตัวละครตัวอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเสียหาย เจ็บใจ เจ็บอาย สามารถวิเคราะห์ออกเป็นประเด็นได้แก่ 1) การดูถูกว่าเป็นคนชนชั้นต่ำ 2) การดูถูกว่าเป็นคนบ้านนอก และ 3) การดูถูกว่าเป็นคนไม่มีพ่อ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1.1 การดูถูกว่าเป็นคนชนชั้นต่ำ

เนื้อหาการประทุษวาจาในชาดก มีเนื้อหาการดูถูกคนชนชั้นต่ำ ซึ่งชนชั้นต่ำประกอบด้วยความเป็น ลูกกาลกรรณิ ลูกทาสี และคนจันทาล ดังมีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...ฝ่ายสาขเสนาบดีผูกเวรในโปติกะกุมารว่า โปติกะนี้ไม่ให้ราชสมบัติแก่เรา ไปให้แก่โคธธกุมารผู้สหายเสีย พอสาขเสนาบดีได้ฟังคำนั้นเท่านั้นก็โกรธออกมาด่าว่า **ใครเป็นสหายของไอ้คนนี้ มันเป็นคนบ้า ลูกอิทาสี** จงจับมันไป แล้วให้บ่าวใช้มือเท้าศอกเข้าทุบถองจับคอไสออกไป.”

(อรรถกถาแปล. ภาค 1 เล่ม 5. เรื่องนิโครธชาดก น.591)

เรื่องนิโครธชาดก ว่าด้วยเรื่องการคบคนดี เนื้อหาการดูถูก เป็นเรื่องราวของโปติกะกุมารได้มอบราชสมบัติให้โคธธ จึงเป็นสาเหตุให้เสขเสนาบดีผู้เป็นสหายผูกใจโกรธต่อโปติกะกุมารได้ประทุษวาจาตั้งกล่าวขึ้น เป็นความขัดแย้งระหว่างเสขเสนาบดีกับโปติกะกุมาร โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“ใครเป็นสหายของไอ้คนนี้ มันเป็นคนบ้า ลูกอิทาสี”** เป็นการประทุษวาจาโปติกะกุมารว่าเป็นคนชั้นต่ำ เป็นลูกหญิงรับใช้ ส่งผลให้โปติกะกุมารเกิดความต่ำต้อย เจ็บใจ

ตัวอย่างที่ 2

“...ส่วนมหาชนที่ออกไปกับธิดาของท่านเศรษฐี บริภาษว่า **เฮ้ยไอ้คนจัญทาลชาติชั่ว เพราะอาศัยเจ้าแท้ ๆ วันนี้พวกเรา จึงไม่ได้ลิ้มสุราและกับแก้มที่ไม่ต้องซื้อหา** อันความโกรธครอบงำ แล้ว จึงรุมข่มมาตั้งคณัตติ ด้วยมือและเท้า จนถึงสลบแล้วหลีกไป.

(ครุสกถาแปล ภาค 1 เล่ม 7. เรื่องมาตังคชาตก. น. 8)

เรื่องมาตังคชาตก ว่าด้วยเรื่องอานุภาพของมาตังคฤาษี เนื้อหาการดูถูกมหาชนได้ ประทศวาจาว่า **ไอ้คนจัญทาลชาติชั่ว** เนื่องจากมาตังคณัตติได้ยืนอยู่ข้างถนนบริเวณแถวนั้นพอดี ทำให้ธิดาของเศรษฐีไม่พอใจ พวกมหาชนที่มาด้วยกับธิดาของเศรษฐีเกิดความโกรธเป็นสาเหตุของการประทศวาจาตั้งกล่าว เป็นความขัดแย้งระหว่างมหาชนกับมาตังคณัตติ โดยใช้ถ้อยคำว่า **“เฮ้ยไอ้คนจัญทาลชาติชั่ว เพราะอาศัยเจ้าแท้ ๆ วันนี้พวกเรา จึงไม่ได้ลิ้มสุราและกับแก้มที่ไม่ต้องซื้อหา”** เป็นการประทศวาจาตั้งคณัตติว่า เป็นคนจัญทาล พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 310) ให้ความหมาย จัญทาล หมายถึง ต่ำช้า ลูกคนต่างวรรณะ ส่งผลให้มาตังคณัตติเกิดความเจ็บใจ เจ็บอาย

4.2.1.2 การดูถูกว่าเป็นคนบ้านนอก

การพูดหรือว่าการแสดงอาการดูหมิ่นเหยียดหยามเพื่อให้ผู้อื่นที่รู้สึก ว่า ต่ำต้อย ที่เป็นการดูถูกว่า เป็นคนบ้านนอก เติบโตด้วยหางไถ มีรายละเอียดดังนี้

“...พระเจ้าวิเทหราชกริ้วแล้วตรัสศากากับมโหสถว่า **พวกเรา** **นี่แหละเป็นคนเขลา บำน้ำลายที่กล่าวถึงเหตุแห่งการได้รั้นะ** **อันสูงสุดในสำนักเจ้า เจ้าเติบโตด้วยหางไถ จะรู้จักความเจริญ** **เหมือนคนอื่นเขาได้อย่างไร.”**

(ครุสกถาแปล ภาค 2 เล่ม 2 เรื่องมโหสถชาตก. น. 425)

เรื่องมโหสถชาตก ว่าด้วยเรื่องพระมโหสถบัณฑิตทรงบำเพ็ญปัญญาบารมี เนื้อหา การดูถูก เป็นเรื่องราวของเสนกะผู้ทะนงว่าตนรู้ธรรมมีภูมิธรรมจึงได้เที่ยวไปในที่ต่าง ๆ หรือในที่ ประชุมทั้งหลายเพื่อกล่าวสอบถามหัวข้อธรรม เมื่ออยู่ในที่ประชุมแก้ปัญหารธรรม ก็ย่อมมีผู้ตัวสั่นหรือ กระมกการ เพื่อให้ข้อความนั้น ปัญหานั้นเกิดข้อยุติ เป็นสาเหตุให้พระเจ้าวิเทหราชได้กล่าวประทศ วาจาตักมโหสถ เป็นความขัดแย้งระหว่างพระเจ้าวิเทหราชกับมโหสถ โดยใช้ถ้อยคำว่า **“เจ้าเติบโต ด้วยหางไถ”** ไถ เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งใช้ในการประกอบอาชีพทำไร่ทำนา ใช้ควายหรือวัวเป็นลากไป เพื่อพลิกดิน แสดงให้เห็นว่าเติบโตมาจากท้องทุ่งไร่นา ส่งผลให้มโหสถเกิดความต่ำต้อย อับอาย

4.2.1.3 การดูถูกว่าเป็นคนไม่มีพ่อ

การพูดแสดงอาการดูหมิ่นเหยียดหยามเพื่อให้ผู้อื่นที่รู้สึกว่ามีค่า ต่ำต้อย ที่เป็นการดูถูกว่า เป็นคนไม่มีพ่อ ดังนี้

“...ในเวลาที่พระโพธิสัตว์นั้นเล่นอยู่ในสนามเล่น มีคนกล่าวอย่างนี้ว่า “พวกเราถูกคนไม่มีพ่อ ทุบตีแล้ว”. พระโพธิสัตว์ได้ฟังดังนั้น จึงไปหามารดาถามว่า แม่จ๋า ใครเป็นพ่อของหนู? มารดากล่าวว่า ลูกเอ๋ย เจ้าเป็นโอรสของพระเจ้าพาราณสี.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 1, เรื่องกัฏฐหาริชาดก, น. 203)

เรื่องกัฏฐหาริชาดก ว่าด้วยหญิงหาพิน เนื้อหาการดูถูก เป็นเรื่องราวของพระราชา ออกประพาสนอกพระนครระหว่างทางกลับพระนครพระราชาได้สดับเสียงเพลงขับของหญิงหาพิน พระองค์ได้เกิดปฏิสัมพันธ์กับหญิงหาพิน ในขณะนั้นเองพระโพธิสัตว์ได้กำเนิดขึ้น เมื่อพระราชากำลังจะเสด็จเข้าพระนคร ได้มอบแหวนให้นางหาพิน แล้วได้ตรัสว่า ถ้ามีเรื่องหรือเหตุการณ์อะไรให้มาหาแล้วแสดงด้วยแหวนนี้ หลายปีผ่านไปพระโพธิสัตว์ได้วิ่งเล่นในหมู่บ้านถูกกลุ่มเด็ก ๆ กล่าวประทุษวาจาว่า “ลูกไม่มีพ่อ” เพราะตั้งแต่เกิดมาพระโพธิสัตว์ไม่เคยเห็นบิดาของตนเอง เป็นความขัดแย้งระหว่างเด็ก ๆ ในหมู่บ้านกับพระโพธิสัตว์ โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า “**พวกเราถูกคนไม่มีพ่อ ทุบตีแล้ว**” ส่งผลให้เกิดความอับอาย คับแค้นใจ จึงได้วิ่งไปหาแม่เพื่อถามถึงเรื่องผู้เป็นพ่อ

4.2.2 การประทุษวาจาจากการเยาะเย้ย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 961) ให้ความหมาย การเยาะเย้ย หมายถึงพูดหรือแสดงกิริยาให้เจ็บใจซ้ำโดยอ้างถึงความเสียเปรียบ ความด้อยกว่า ความผิดพลาด หรือบกพร่อง สรุปได้ว่าการเยาะเย้ย หมายถึง ถ้อยคำที่ตัวละคร ในอรรถกถาแปล ชาดก ได้กล่าวประทุษวาจาต่อตัวละครตัวอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเสียหาย เจ็บใจ เจ็บอาย และยังมีการแสดงอาการ ตบมือ ยิ้ม หัวเราะ ยิ่งเพิ่มความเจ็บใจอาย จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า มีเนื้อหากการพูดหรือการแสดงให้เจ็บซ้ำที่กล่าวว่าจะเกิดความผิดพลาด ความด้อยค่า เป็นสาเหตุนำไปสู่การประทุษวาจา ดังกล่าวขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...ชนเหล่าอื่นผู้ใดเขลา ก็พากันตบมือสรวลเสเฮฮาเยาะเย้ย ว่าคนทั้งหลายพากันเรียกคนโหดเขลาผู้นี้ว่า บัณฑิต การเรียกผู้ที่ให้บิดาลูกจากอาสน์ แล้วตนนั่งเสียเองนี้ว่า บัณฑิต ไม่สมควร. พระราชามีพระพักตร์เศร้าหมอง ทรงเสียพระหฤทัย.”

(ครรคกถาแปล ภาค 2 เล่ม 2 เรื่องมโหสถชาดก น 310)

เรื่องมโหสถ ว่าด้วยเรื่องพระมโหสถบัณฑิตทรงบำเพ็ญปัญญาบารมี เนื้อหาการเยาะเย้ย เป็นเรื่องราวของการที่มโหสถได้ใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาภายในบ้านเมือง และปัญหา ศักดิ์สงคราม รวมทั้งยังใช้สติปัญญาช่วยพระชนม์ชีพของพระเจ้าวิเทโหราชไว้ได้ มโหสถได้รับยกย่องว่าเป็นบัณฑิตผู้มีความรู้อันลึกซึ้ง มีสติปัญญาประกอบด้วยคุณธรรมอันประเสริฐ ที่กำกับให้ประพฤติปฏิบัติแต่ในทางที่ถูกที่ควร ในเนื้อหาชนผู้โหดเขลาพากันเยาะเย้ยมโหสถว่า มีแต่คนเรียกมโหสถว่าเป็นบัณฑิต แต่การที่ให้บิดาลูกขึ้นจากที่นั่นแล้วตัวเองกลับแทนเสียเองเพื่อตอบปัญหาไม่ควรเรียกตัวเองว่า บัณฑิต เป็นความขัดแย้งระหว่างพวกอำมาตย์กับมโหสถ โดยใช้ถ้อยคำว่า **“คนทั้งหลายพากันเรียกคนโหดเขลาผู้นี้ว่า บัณฑิต การเรียกผู้ที่ให้บิดาลูกจากอาสน์ แล้วตนนั่งเสียเองนี้ว่า บัณฑิต ไม่สมควร”** ส่งผลให้มโหสถอับอาย อีกทั้งยังส่งผลให้พระราชามีพระหฤทัย หน้าพระพักตร์เศร้าหมอง

ตัวอย่างที่ 2

“...พวกอำมาตย์เหล่านั้นได้ฟังคำนั้นแล้ว มีความสำคัญว่า ท่านกระทำปาณาติบาตแล้ว จึงพากันปรบมือทำการหัวเราะเยาะว่า **ดูก่อนท่านผู้เจริญ พวกท่านจงดูกรรมของบรรพชิตเถิด ได้ยินแล้ว ไซ้ใหม่ว่า บรรพชิตนี้ฆ่าลิงกินแล้ว ยังถือเอาหนังเที่ยวไป (อีก).”**

(ครรคกถาแปล ภาค 2 เล่ม 1 เรื่องมหาโฬกชาดก น 93)

เรื่องมหาโฬกชาดก ว่าด้วยเรื่องปฏิบัติของผู้นำ เนื้อหาการเยาะเย้ย เป็นเรื่องราวของ พระโพธิสัตว์บวชเป็นปริพาชก ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินคดีความ ทำให้พวกอำมาตย์เสื่อมจากลาภจึงได้ กลั่นแกล้งพระโพธิสัตว์ด้วยประการต่าง ๆ พระราชาทรงเชื่อได้สั่งฆ่าพระโพธิสัตว์ แต่พระโพธิสัตว์ รู้ตัวเสียก่อนจึงได้หนีไป นอกจากนี้เหล่าอำมาตย์ได้ยุยงพระราชาวา พระชายาของพระองค์คบคิดกับ พระโพธิสัตว์เพื่อปลงพระชนพระองค์ ทำให้สั่งฆ่าพระชายา พระโอรสทั้ง 4 ของพระราชารู้ว่าพระ มารดาไม่ผิดจึงคิดก่อกบฏ ด้วยเหตุนี้พระโพธิสัตว์ทราบความจริงได้ห่มนุ่งวานรมาสั่งสอนเหล่า

อำมาตย์ เป็นสาเหตุให้พวกอำมาตย์ประทุษวาจาพระโพธิสัตว์ เป็นความขัดแย้งระหว่างพวกอำมาตย์กับปริพาชก โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“ดูก่อนท่านผู้เจริญ พวกท่านจงดูกรรมของบรรพชิตเกิดได้ยืนแล้วใช้ใหม่ว่า บรรพชิตนี้ฆ่าลิงกินแล้ว ยังถือเอาหนังเที่ยวไป”** เป็นการกล่าวเยาะเย้ยหมายถึง การทำสิ่งผิดพลาดของปริพาชกว่า ดูกรรมของนักบวช ฆ่าลิงกินเนื้อไม่พอยังนุ่งห่มหนังเที่ยวไปอีก เมื่อพระโพธิสัตว์ข่มปราบอำมาตย์นั้น ได้ทำให้เป็นคนหมดปฏิภาณ เมื่อปริพาชกได้อธิบายสาเหตุของกระทำนั้น ทำให้เหล่าอำมาตย์และพระราชาคิดได้ ส่งผลให้เหล่าอำมาตย์อับอายและแม้แต่พระราชาพระองค์อับอาย เสียพระทัย

4.2.3 การประทุษวาจาจากการเสียดสี

การเสียดสี หมายถึง การเล่นที่มีการเติมพิน มีการแข่งขันหรือต่อสู้ ย่อมแลกมากับคำว่าได้กับเสีย และผลประโยชน์ เมื่อมีผลประโยชน์ย่อมมีการโกง การทุจริต ความไม่ซื่อตรง จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า มีตัวละครที่ทำการเสียดสี คือ มีการวางเดิมพัน ย่อมเกิดการได้กับเสีย เมื่อมีผลประโยชน์ย่อมเกิดการทุจริต เมื่ออีกฝ่ายรู้เท่าทันก็เกิดความโกรธหรือการพูดไม่เป็นความจริงที่เกิดจากการพูดไม่ดี ก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดการประทุษวาจาขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

“...ตนเองนั่งที่ทูปเกวียน เจื่อปฏักขึ้น แล้วกล่าวว่า **“เจ้าโคโงง จงลากไป เจ้าโคโงง จงนำไป.”** พระโพธิสัตว์คิดว่า พรหมณ์นี้ร้องเรียกเราผู้ไม่โงง ด้วยวาทนะว่าโงง จึงได้ยื่นทำเท่าทั้ง 4 ใหนึ่ง เหมือนเสา”

(อรรถกถาแปล. ภาค 1 เล่น 1. เรื่องนันทวิสาลชาดก. น.294)

เรื่องนันทวิสาลชาดก ว่าด้วยเรื่องการพูดดี เนื้อหาการพนัน เป็นเรื่องราวของพระโพธิสัตว์กำเนิดเป็นโค พรหมณ์ผู้เสียดสีใคร่รู้ว่า โคของตัวเองมีกำลังมากสามารถลากเกวียนเต็มลำได้ 500 เกวียน จึงได้พนันกับเพื่อนพรหมณ์ แต่ก่อนจะเริ่มพนันลากเกวียน พรหมณ์ได้กล่าวถ้อยคำไม่ดีกับพระโพธิสัตว์ว่า เจ้าโคโงง ทำให้พระโพธิสัตว์ไม่ทำตามคำสั่ง เพราะเกิดความไม่พอใจต่อการกล่าวของพรหมณ์ ด้วยถ้อยคำอันไม่เป็นจริง จึงทำให้ไม่ลากเกวียนไป เป็นความขัดแย้งระหว่างพระโพธิสัตว์กับพรหมณ์ โดยใช้ถ้อยคำว่า **“เจ้าโคโงงจงลากไป เจ้าโคโงง จงนำไป.”** ส่งผลทำให้พรหมณ์แพ้การแข่งขันเกิดการเสียทรัพย์และอับอายขายหน้า เพราะธรรมดาคนเราชอบคำอ่อนหวาน ยกย่อง ชื่นชมสรรเสริญ

4.2.4 การประทุษวาจาจากการขาดสติ

การขาดสติ หมายถึง ไม่มีการรับรู้กับสิ่งที่ตนทำอยู่ หรือ อาจจะดำรงอยู่ในความประมาท และบางครั้งความไม่มีสติอาจนำไปสู่ความตายได้ จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า มีตัวละคร ที่ขาดสติ คือการได้ทำสัญญาว่าจะไม่พูด แต่ด้วยความที่ตนโกรธและขาดสติทำให้เกิดลืมสัญญานั้นทำให้ตนตายและบางครั้งผลของการขาดสติอาจทำให้ตัวเองจะถึงความตายได้ เป็นสาเหตุของการประทุษวาจาตั้งกล่าวขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

“...ชาติมันตดาบสจึงบริภาษว่า **คนฉิบหาย คนวายร้าย คนจันทาลคนกาลกรรณิ** เจ้าอย่าอยู่ในสถานที่นี้เลย จงไปอยู่เสียที่ฝั่งใต้น้ำทางโน้น เมื่อพระมหาสัตว์ไปอยู่ฝั่งใต้น้ำที่ ฝั่งไม้สีพันลงไปแม่น้ำ ไม้สีพันนั้นกลับลอยทวนน้ำขึ้นไปติดอยู่ในชฎาของดาบสนั้นอีก ชาติมันตดาบสโกรธ กล่าวว่ **ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี่ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน**”

มาตั้งคชาดก ว่าด้วยเรื่องอานาภาพของมาตังคฤาษี เนื้อหาการขาดสติตัวละครที่เป็นคู่ตรงข้ามกับพระโพธิสัตว์ คือชาติมันตดาบส เป็นนักบวชที่มีมิจฉาทิฎฐิ เมื่อพระโพธิสัตว์รู้ว่า เขาเป็นคนมิจฉาทิฎฐิจึงได้มาโปรดเพื่อลดทิฎฐิของชาติมันตดาบส โดยไปประทับยืนที่ต้นของแม่น้ำที่ชาติมันตดาบสกำลังทำการชำระร่างกายของตนอยู่ ด้วยการทิ้งไม้สีพันลงไปแม่น้ำ ไม้สีพันได้ไหลไปติดที่ชฎาของชาติมันตดาบส เป็นสาเหตุให้ชาติมันตดาบสไม่พอใจและเกิดความโกรธ ธรรมชาติของความโกรธจะทำให้ขาดสติจึงได้กล่าวประทุษวาจาพระโพธิสัตว์ เป็นความขัดแย้งระหว่างชาติมันตดาบสกับพระโพธิสัตว์ โดยใช้ถ้อยคำว่า **“คนฉิบหาย คนวายร้าย คนจันทาลคนกาลกรรณิ, ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี่ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน ”** ส่งผลให้พระโพธิสัตว์เกิดความเจ็บใจ เจ็บอาย

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์พบว่า มีเนื้อหาการประทุษวาจาจากการดูถูก การประทุษวาจาจากเยาะเย้ย การประทุษวาจาจากการเสียดสี และจากการประทุษวาจาจากการขาดสติ จากเนื้อหาทั้ง 4 ประเภท พบว่า เนื้อหาที่พบมากที่สุดคือ เนื้อหาการประทุษวาจา จากการดูถูก 4 ตัวอย่าง เพราะเนื้อหาจากการดูถูกจะสร้างความเจ็บอาย อับอายเจ็บใจเพราะตรงตัวและเป็นการสร้างการกดทับเพื่อให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดการไร้ค่าต่อความสามารถ ร่องลงมา คือ เนื้อหาจากการการเยาะเย้ย 2 ตัวอย่าง และเนื้อหาถัดมา คือ การเสียดสี และ การขาดสติ ประเภทละ 1 ตัวอย่าง เนื้อหาการประทุษวาจาตั้งกล่าวของตัวละครอื่นที่กล่าวออกมาล้วนเป็นการสร้างความเจ็บอาย อับอายให้แก่ผู้ฟัง คือ องค์พระโพธิสัตว์ แต่เนื้อหาการประทุษวาจาตั้งกล่าวเป็นการบำเพ็ญบารมี ข้อขันติธรรม คือ การอดทนอดกลั้นต่อความทุกข์ที่เกิดจากถ้อยคำของตัวละครอื่น ๆ

4.3 การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ

จากเนื้อหาเหตุการณ์เป็นการบรรยายเรื่องเล่าชาดกและบทสนทนาในการวิวาทะของตัวละครปรากฏ เนื้อหาการประทุษที่เกี่ยวของกับตัวละครตัวอื่น ๆ ดังนี้

4.3.1 การประทุษวาจาจากการดูถูก

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 441) ให้ความหมาย การดูถูก หมายถึง พุดหรือแสดงอาการเป็นเชิงดูหมิ่นหรือเหยียดหยามผู้อื่นที่รู้สึกว่ามีค่าต่ำกว่าความสามารถ สรุปได้ว่าการดูถูก หมายถึง ถ้อยคำที่ตัวละคร ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ชาดก ได้กล่าวประทุษวาจาต่อตัวละครตัวอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเสียหาย เจ็บใจ เจ็บอาย สามารถวิเคราะห์ออกเป็นประเด็นได้แก่ 1) การดูถูกว่าเป็นคนชนชั้นต่ำ 2) การดูถูกว่าเป็นคนโง่ 3) การดูถูกว่าเป็นผู้มีบุญน้อย 4) การดูถูกว่าเป็นคนบ้านนอก 5) การดูถูกว่าเป็นคนมีคู่ไม่ควรร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1.1 การดูถูกว่าเป็นคนชนชั้นต่ำ

เนื้อหาการประทุษวาจาในชาดก มีเนื้อหาการดูถูกคนชนชั้นต่ำ ซึ่งชนชั้นต่ำประกอบด้วยความเป็น ลูกกาลกรรณิ ลูกทาสี และคนจันทาล ดังมีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...พ่อแม่ของเขาไม่สามารถจะทนทุกข์ อันเกิดแต่ความอดอยากได้ ก็พูดว่า “ไปเถิด อ้ายลูกกาลกรรณิ” ไล่ตีเขาให้ออกไป. มิตตพินทุกะไม่มีที่พำนัก ท่องเที่ยวไปจนถึงเมืองพาราณสี.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องโลสกชาดก, น. 8)

เรื่องโลสกชาดก ว่าด้วยคนที่ต้องเศร้าโศก เนื้อหาการดูถูก เป็นเรื่องราวของมิตตพินทุกะ ที่เกิดมาไม่เป็นที่รักใคร่ของมารดาบิดา เพราะคิดว่าลูกที่เกิดมาเป็นสาเหตุทำให้ครอบครัวเกิดความทุกข์ยากและเป็นสาเหตุให้มารดาบิดาของมิตตพินทุกะ ได้กล่าวประทุษวาจาจากับมิตตพินทุกะ เป็นความขัดแย้งระหว่างมารดาบิดากับมิตตพินทุกะ โดยใช้ถ้อยประทุษวาจาว่า “ไปเถิด อ้ายลูกกาลกรรณิ” กาลกรรณิ หมายถึง เสนียดจัญไร หรือลักษณะที่เป็นอัปมงคล เป็นของชั้นต่ำ ไร้ค่า จะเห็นได้ว่า มารดาบิดาไม่ต้องการที่จะให้ลูกชายของตนอยู่เรือนด้วย ส่งผลให้นายมิตตพินทุกะ เกิดความน้อยใจ อับอาย เกิดความกลัวจากการทุบตีทำร้ายร่างกายจึงได้หนีไป

ตัวอย่างที่ 2

“...ส่วนมหาชนที่ออกไปกับธิดาของท่านเศรษฐี บริภาษว่า เฮ้ยไอ้คนจันทาลชาติชั่ว เพราะอาศัยเจ้าแท้ ๆ วันนี้พวกเรา จึงไม่ได้ลิ้มสุราและกับแก้มที่ไม่ต้องซื้อหา อันความโกรธครอบงำแล้ว จึงรุมข่มมาตั้งคับันทิต ด้วยมือและเท้า จนถึงสลบแล้วหลีกไป.

(อรรถกถาแปล ภาค 1 เล่ม 7 เรื่องเวฬุชาดก ๗ 8)

เรื่องมาตั้งคขาดก ว่าด้วยเรื่องอานุกาพของมาตั้งคฤาษี เนื้อหาการดูถูก มหาชนได้ ประทษวาจาว่า *ไอ้คนจันฑาลชาติชั่ว* เนื่องจากมาตั้งคบัณฑิตได้ยืนอยู่ข้างถนนบริเวณแคว้นนั้นพอดี ทำให้ธิดาของเศรษฐีไม่พอใจ พวกมหาชนที่มาด้วยกับธิดาของเศรษฐีเกิดความโกรธเป็นสาเหตุของการประทษวาจาตั้งกล่าว เป็นความขัดแย้งระหว่างมหาชนกับมาตั้งคบัณฑิต โดยใช้ถ้อยคำว่ *“เฮ้ยไอ้คนจันฑาลชาติชั่ว เพราะอาศัยเจ้าแท้ ๆ วันนี้พวกเรา จึงไม่ได้ลิ้มสุราและกับแกล้มนที่ไม่ ต้องซื้อหา”* เป็นการประทษวาจามาตั้งคบัณฑิตว่ เป็นคนจันฑาล พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 310) ให้ความหมาย จันฑาล หมายถึง ตำซ้ำ ลูกคนต่างวรรณะ ส่งผลให้ มาตั้งคบัณฑิตเกิดความเจ็บใจ เจ็บอาย

4.3.1.2 การดูถูกว่เป็นผู้มีบุญน้อย

การพูดแสดงอาการดูหมิ่นเหยียดหยามเพื่อให้ผู้อื่นที่รู้สึกว่ ตำต้อยที่เนื้อหาการประทษวาจาดูถูกว่ เป็นผู้กระทำบุญมาน้อย กระทำการสั่งสมบุญมาน้อย มีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...นายหัตถาจารย์กราบทูลว่ “ข้าแต่มหาราช ช่างนี้ถึงพร้อม ด้วยบุญฤทธิ์ ไม่คู่ควรแก่คนมีบุญน้อย ปัญญาทราวม เช่นพระองค์ คู่ควรแก่พระราชผู้เป็นบัณฑิต ถึงพร้อมด้วยบุญ ชื่นชื่อว่า คนบุญ น้อยเช่นพระองค์ ถึงได้พาหนะเช่นนี้ ก็มีได้รู้คุณของมัน รังแต่จะยัง พาหนะนั้น และยศสมบัติที่เหลือ ให้ฉิบหายไปฝ่ายเดียว.”

เรื่องทุมเมธชาดก ว่าด้วยคนโง่ที่ไต่ยศก็ไม่เกิดประโยชน์ เนื้อหาการดูถูก เป็น เรื่องราวของพระโพธิสัตว์จุติเป็นพญาช่าง เพียบพร้อมด้วยรูปทรงและบุญฤทธิ์ อยู่มาวันหนึ่งในงาน มหรสพ พญาช่างได้ถูกนายหัตถาจารย์ประดับประดาสวยงาม เพื่อพระราช เมื่อพญาช่างได้ปรากฏ ตัวต่อหน้าประชาชน ทำให้ประชาชนที่พบเห็นได้สรรเสริญพญาช่างว่ เป็นช่างที่เพียบพร้อมด้วยบุญ ฤทธิ์ สง่างาม เหมาะสมกับมหาจักรพรรดิ ทำให้พระราชเกิดความริษยา ได้ดำริว่เราจะฆ่าพญาช่าง นี้ด้วยการให้ตกเหว จึงได้ถามหัตถาจารย์ว่ ช่างนี้ฝึกดีแล้วหรือ นายหัตถาจารย์ได้กราบทูลว่ ฝึกดี แล้ว พระราชาตรัสว่ ถ้าเช่นนั้นให้ช่างนี้ปีบขึ้นเขา นายหัตถาจารย์ได้ทำเช่นนั้น พญาช่างก็ยังไม่ตก ได้สั่งให้พญาช่างยืน สามขาบ้าง สองขาบ้าง ขาเดียวบ้าง พญาช่างก็ยังไม่ตกลงเหว พระราชาได้ตรัส ต่อว่ ถ้าฝึกดีแล้วให้ช่างนั้นยืนในอากาศ เมื่อรับสั่งเช่นนั้น นายหัตถาจารย์ได้กระชิบข้างหูพญาช่างว่ พระราชาประสงค์จะฆ่าท่าน ถ้าหากว่าท่านมีกำลังด้วยบุญฤทธิ์ก็ทำเช่นนั้นเถอะ พญาช่างได้ยืนใน อากาศ นายหัตถาจารย์ได้กล่าวประทษวาจาเชิงดูถูก ว่ “พระราช ช่างตัวนี้มีฤทธิ์มาก ไม่คู่ควรกับ

พระองค์ผู้มีบุญน้อย ปัญญาทรมาม ช่างเชื่อนี้คู่ควรกับบัณฑิตผู้มีบุญ คนมีปัญญาน้อยแบบพระองค์ได้พาหนะเห็นปานนี้ก็ไม่รู้ค่า ยิ่งจะทำให้แต่ฉิบหาย คนมีปัญญาน้อย มียศก็ไร้ค่า เป็นความขัดแย้งระหว่างนายหัตถาจารย์กับพระราชินี โดยใช้อ้อยคำว่า “*คนมีบุญน้อย, คนบุญน้อย*” ได้กล่าวถึง 2 ครั้ง เพื่อเป็นการประทุษวาจาเน้นย้ำถึงว่า เป็นคนสั่งสมบุญหรือกระทำความดีมาน้อย ส่งผลให้พระราชินีเกิดความอับอาย ละอายใจ เสียพระทัยที่มีของมีค่าอยู่กับพระองค์แต่ไม่รู้คุณค่า

ตัวอย่างที่ 2

“...ลำดับนั้น นางค่อมก็ยังคงถือเชือกสำหรับชักตาล ยืนอยู่นั้นแล ทูลว่า ข้าแต่แม่เจ้าผู้หาบุญมิได้ ผู้ว่ายาก รูปร่างของท่านจักกระทำอะไรได้ เราทั้งหลายจักกินรูปร่างของท่านเลี้ยงชีวิตได้หรือ。”

(อรรถกถาแปล, ภาค 2 เล่ม 1, เรื่องกุสชาตก, น. 225)

เรื่องกุสชาตก ว่าด้วยเรื่องพระเจ้ากุสราชลุ่มหลงรูปโฉมของนางประภาวดี เนื้อหาการดูถูก เป็นเรื่องราวของพระโพธิสัตว์เป็นพระราชกุมารทรงมีปฏิพัทธ์กับพระนางประภาวดี แต่พระนางประภาวดีไม่มีใจปฏิพัทธ์ด้วยทำให้พระนางกลั่นแกล้งพระโพธิสัตว์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทำให้คนรับใช้ ชื่อนางค่อมจับมัดมือและเท้าของพระนางประภาวดี เป็นเหตุการณ์การประทุษวาจาดูถูกดังกล่าวขึ้นเป็นความขัดแย้งระหว่างนางค่อมกับพระนางประภาวดี โดยใช้อ้อยคำว่า “*ผู้หาบุญมิได้*” ได้กล่าวถึงว่า เป็นคนสั่งสมบุญหรือทำความดีมาน้อย ส่งผลให้พระนางประภาวดีเกิดความเสียพระทัย ละอายใจ

4.3.1.3 การดูถูกว่าเป็นคนโง่

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 544) ให้ความหมาย โง่ หมายถึง เซลาไม่ฉลาด ไม่รู้ ไม่มีไหวพริบ, เซอะ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 406) ให้ความหมาย เซอะ หมายถึง เซอมาก เซอช้า เป็นการดูถูกว่า เป็นคนโง่ มีรายละเอียดดังนี้

“...อาลัมพายนเมื่อไม่รู้จักว่าผู้นี้คือใคร ก็โกรธกล่าวว่า
คนเซอะอะไรหนอ แปลงเพศเป็นพราหมณ์มาทำเราในที่
ประชุมชน ขอบริษัทจงฟังเรา。”

(อรรถกถาแปล, ภาค 2 เล่ม 3, เรื่องกฐินทตชาตก, น. 74)

เรื่องกฐินทตชาตก ว่าด้วยเรื่องพระเจ้ากฐินททรงบำเพ็ญศีลบารมี เนื้อหาการดูถูก เป็นเรื่องราวของอาลัมพายนรังแกพญานาคด้วยการจับไปแสดงแลกเงินในที่ชุมชน โดยพญานาคเป็นพระโพธิสัตว์ชื่อกฐินทบำเพ็ญศีล ไม่ได้ตอบโต้หรือขัดขืน จึงได้ยอมให้อาลัมพายนจับไปทรมาน

ด้วยวิธีการต่าง ๆ พี่น้องพยานาคต้องการที่จะปลดเปลื้องจากเครื่องพันธนาการนั้น สุตัสสนะผู้เป็นพี่ชายของภุริทัต ได้แปลงกายมาด้วยเพศของพราหมณ์ เป็นสาเหตุให้อาลัมพายนีกกล่าวประทุษวาจาแก่สุตัสสนะ เป็นความขัดแย้งระหว่างอาลัมพายนีกกับพยานาคชื่อสุตัสสนะ โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า “**คนเซอะอะไรหนอ แปลงเพศเป็นพราหมณ์มาทำเราในที่ประชุมชน ขอบริษัทจงฟังเรา**” คนเซอะ หมายถึง การที่มีกิริยา เชื้อซ่า เชื้อมาก ส่งผลให้สุตัสสนะเกิดความเสียหน้า อับอาย

4.3.1.4 การดูถูกว่าเป็นคนบ้านนอก

การพูดหรือว่าการแสดงอาการดูหมิ่นเหยียดหยามเพื่อให้ผู้อื่นที่รู้สึกว่าเป็นการดูถูกว่าเป็นคนบ้านนอก เต็มโตด้วยหางไถ มีรายละเอียดดังนี้

“...กฐาหกะก็ติเตียนข้าวยาคูเป็นต้นว่า “โธเอ๋ย **คนบ้านนอก** ต้มยาคุ กั้นแบบนี้ ทำของเคี้ยวก็อย่างนี้ หุงข้าวกันแบบนี้เอง” ติเตียนผ้าและกรรมกรเป็นต้นว่า “เพราะเป็น**คนบ้านนอก**นั่นเอง พวกคนเหล่านี้ จึงไม่รู้จักใช้ผ้าใหม่ ๆ ไม่รู้จักอบของหอม ไม่รู้จัก ร้อยกรองดอกไม้”.

(ธรรมจลลวาท ๒ ภาค 1 เล่ม 2 เรื่องนี้พบหน้า ๒๕๐)

เรื่องนั้นทชาดก ว่าด้วยเรื่องคนชื้อเนื้อ เนื้อหากการดูถูก เป็นเรื่องราวของทาส ชื่อกฐาหกะ ได้ไปทำธุระระหว่างตระกูลแทนลูกชายของเศรษฐี วันหนึ่งเขาได้พบลูกสาวของเศรษฐีอีกตระกูล จึงได้บอกว่าตัวเองนั้นเป็นลูกของเศรษฐีตระกูลโน้นสหายของท่าน ทำให้เศรษฐีเกิดความปีติได้ยกลูกสาวของตนให้กับทาส ด้วยการกล่าวหลอกลวงนั้นทำให้ทาสได้เป็นลูกเขยของเศรษฐี ต่อมาทาสนั้นได้กล่าวดูถูกบริวารในเรือนของเศรษฐีว่า เป็นคนบ้านนอก ยาคูทำกันแบบนี้หรือของเคี้ยวทำกันแบบนี้ หรือ หุงข้าวแบบนี้ และย้าว่า เพราะเป็นคนบ้านนอก ถึงไม่รู้จัก ผ้าใหม่ ไม่รู้จักอบของหอม ไม่รู้จัก ร้อยกรองดอกไม้ เป็นลักษณะการเหยียดหยามสถานภาพ เป็นความขัดแย้งระหว่างทาส กฐาหกะกับบริวารกรรมกรของเศรษฐีโดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า “**คนบ้านนอก**” ถึง 2 ครั้ง เพื่อเป็นการเน้นย้ำถึงการแสดงให้เห็นถึงการกล่าวดูถูกว่าเป็นคนบ้านนอก ไม่เคยต้มยา ไม่เคยหุงต้ม ไม่รู้จักของใหม่ ของหอม เป็นต้น ส่งผลให้บริวารเหล่านั้นเกิดความต่ำต้อย เจ็บใจ

4.3.1.5 การดูถูกว่าเป็นคนมีคู่ไม่สมควร

การพูดแสดงอาการดูหมิ่นเหยียดหยามเพื่อให้ผู้อื่นที่รู้สึกว่าเป็นการดูถูกว่าเป็นหญิงสาวแต่ได้ผู้แก่ มีรายละเอียดดังนี้

“...นางพราหมณ์เหล่านั้นในหมู่บ้านนั้นไปตักน้ำที่ท่าน้ำ เป็น ประหนึ่งแตกตื่นกัน มาประชุมกันกล่าวบริภาษนางอมิตตตาปนาว่า แน่ นางอมิตตตาปนา บิดามารดาของเจ้า เมื่อเจ้ายังเป็นสาวอยู่อย่าง นี้ ยังมอบตัวเจ้าให้แก่ชุกพราหมณ์แก่ได้ พวกญาติของเจ้าผู้มอบ ตัวเจ้าแก่พราหมณ์แก่ ทั้งที่เจ้ายังเป็นสาวอยู่อย่างนี้ เขาอยู่ในที่ลับ ปรีกษากันถึง เรื่องไม่เป็นประโยชน์ เรื่องทำชั่ว เรื่องลามก เรื่องไม่ ยังใจให้เอิบอาบ เจ้าอยู่กับผัวแก่ไม่ยังใจให้เอิบอาบ เจ้าอยู่กับผัวแก่ เจ้าตายเสียดีกว่ามีชีวิตอยู่ บิดามารดาของเจ้าคงหาชายอื่นให้เป็น ผัวไม่ได้แน่ จึงยกเจ้าซึ่งยังเป็นสาวอยู่อย่างนี้ให้พราหมณ์แก่.”

เรื่องเวสสันดรชาดก ว่าด้วยเรื่องพระเวสสันดรทรงบำเพ็ญทานบารมี เนื้อหากการดู ถูก เป็นเรื่องราวของเหล่าเมียพราหมณ์ ในหมู่บ้านได้พากันลุมกล่าวดูถูกนางอมิตตตาที่ได้พราหมณ์ เฒ่าชุกเป็นผัว เป็นการดูถูกโดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า “เมื่อเจ้ายังเป็นสาวอยู่อย่างนี้ ยังมอบตัว เจ้าให้แก่ชุกพราหมณ์แก่ได้ พวกญาติของเจ้าผู้มอบตัวเจ้าแก่พราหมณ์แก่ ทั้งที่เจ้ายังเป็นสาว อยู่อย่างนี้ เขาอยู่ในที่ลับปรีกษากันถึง เรื่องไม่เป็นประโยชน์ เรื่องทำชั่ว เรื่องลามก เรื่องไม่ยังใจ ให้เอิบอาบ เจ้าอยู่กับผัวแก่ไม่ยังใจให้เอิบอาบ เจ้าอยู่กับผัวแก่ เจ้าตายเสียดีกว่ามีชีวิตอยู่ บิดา มารดาของเจ้าคงหาชายอื่นให้เป็นผัวไม่ได้แน่ จึงยกเจ้าซึ่งยังเป็นสาวอยู่อย่างนี้ให้พราหมณ์แก่.”

หมายถึงว่านางอมิตตตายังสาวอยู่แต่มาดาบิดาได้มอบให้พราหมณ์แก่ เจ้าทำกรรมชั่วซ้ำอันใด ถึงทำให้เจ้าได้รับทุกข์เช่นนี้ เจ้าตายจะยังดีกว่า ส่งผลให้นางอมิตตตาเกิดความน้อยใจ เสียใจ

4.3.2 การประทุษวาจาจากการเข้าใจผิด

การเข้าใจผิดเกี่ยวกับการโจรกรรม กล่าวคือ ในอรรถกถาแปล เป็นเรื่องของตัวละคร ในโครงเรื่อง ได้กระทำนำเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยเจตนา เพื่อยึดทรัพย์สินนั้นมาเป็นของตนซึ่ง เจ้าของทรัพย์สินไม่ได้อนุญาตหรือยินยอมโดยคำนี้สามารถใช้เรียกแทนอาชญากรรมบางประเภทที่ เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินได้ เช่น การลักทรัพย์ จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า การประทุษวาจาที่ เกิดจากการเข้าใจผิดจากการโจรกรรม แต่ไม่ใช่การประทุษวาจาโดยตรงระหว่างโจรกับเจ้าของทรัพย์ แต่เป็นการเข้าใจผิดว่า ชาวชนบทเป็นคนขโมย คหบดี คนธรรพ์ หรือชฎิลเป็นคนขโมย เมื่อเจ้าของ ทรัพย์ตามมาทันทันจึงจับได้อันเป็นสาเหตุนำไปสู่การประทุษวาจาตั้งกล่าวขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...พวกราชบุรุษเห็นเข้าก็กวาดตามไปว่า คนนี้เป็นโจร จับเขาได้
 โบายพลาจตวาดพลาจว่า “เฮ้ย ไอ้โจรชั่ว มึงกล้าลักเครื่องประดับช้อม
 มหาสารอย่างนี้เทียวนะ”

(ครุฑกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมหาสารชาดก, น. 247)

เรื่องมหาสารชาดก ว่าด้วยลักษณะของผู้ที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ เนื้อหาการโจรกรรม เป็นเรื่องราวของพระมเหสีประดับสร้อยที่พระศอ ก่อนจะลงสระโบกขรณี ได้ถอดไว้แล้วให้บริวารเฝ้า ในขณะที่นางสังเกตเห็นเครื่องประดับเกิดอยากได้ จึงได้ลงจากต้นไม้ช่วงบริวารเผลอได้หยิบเอาแล้วเอาไปเก็บไว้ในโพรงไม้ ฝ่ายบริวารตื่นขึ้นมาไม่เห็นสร้อยคอก็พากันตะโกนว่า ขโมย คนขโมย เครื่องประดับ พวกทหารได้พากันวิ่งไปดูและกราบทูลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแก่พระราชินี พระราชินี ทรงรับสั่งจับขโมยนั้น ในขณะเดียวกัน ชาวชนบทคนหนึ่งได้เดินผ่านมาพอดี ทำให้พวกราชบุรุษจับ ชาวชนบทนั้นและได้กล่าวประทุษวาจา และชาวชนบท ได้กล่าวอ้างว่าตนได้มอบให้ผู้อื่น เพราะที่ กล่าวอ้างเพื่อพ้นผิด ในเนื้อเรื่องมีผู้ต้องสงสัยถึง 5 คน คือ ชาวชนบท คฤหบดี เศรษฐี นางทาสีและคนธรรพ์ แต่ทั้ง 5 คนนั้น ไม่ใช่ผู้ขโมย เป็นเหตุให้ราชบุรุษกล่าวประทุษวาจาชาวชนบท เป็นความขัดแย้งระหว่างพวกราชบุรุษกับชาวชนบท โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า “เฮ้ย ไอ้โจรชั่ว มึงกล้าลักเครื่องประดับช้อมมหาสารอย่างนี้เทียวนะ” ส่งผลให้ชาวชนบทรู้สึกอับอาย

ตัวอย่างที่ 2

“...ท่านเศรษฐีกล่าวกะคฤหบดีนั้นว่า “เฮ้ย! ไอ้คฤหบดีชั่ว มึงเคย
 พบกู หรือเคยพบมึงในครั้งไหน มึงให้เครื่องประดับกูเมื่อไร?”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมหาสารชาดก, น. 248)

เรื่องมหาสารชาดก ว่าด้วยลักษณะของผู้ที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ เนื้อหาการโจรกรรม เป็นเรื่องราวของพระมเหสีประดับสร้อยที่พระศอ ก่อนจะลงสระโบกขรณี ได้ถอดไว้แล้วให้บริวารเฝ้า ในขณะที่นางสังเกตเห็นเครื่องประดับแล้วเกิดอยากได้ จึงได้ลงจากต้นไม้ช่วงบริวารเผลอได้หยิบเอาแล้วเอาไปเก็บไว้ในโพรงไม้ ฝ่ายบริวารตื่นขึ้นมาไม่เห็นสร้อยคอก็พากันตะโกนว่า ขโมย คนขโมย เครื่องประดับ พวกทหารจึงได้พากันวิ่งไปดูและกราบทูลแก่พระราชินี พระราชินี ทรงรับสั่งจับขโมย ในขณะนั้น ชาวชนบทคนหนึ่งได้เดินผ่านมาพอดีทำให้ พวกราชบุรุษจับชาวชนบทคนนั้นและได้กล่าว ประทุษวาจา และชาวชนบทเองก็ได้กล่าวอ้างว่าตนได้มอบให้ผู้อื่น เพราะที่กล่าวอ้างเพื่อ พ้นผิด ในเนื้อเรื่องมีผู้ต้องสงสัยถึง 5 คน คือ ชาวชนบท คฤหบดี เศรษฐี นางทาสี และคนธรรพ์

แต่ทั้ง 5 คนนั้น ไม่ใช่ผู้ขโมย เป็นเหตุให้เศรษฐีกล่าวประทุษวาจาจากุหบดี เป็นความขัดแย้งระหว่างเศรษฐีกับคฤหบดี โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“เฮ้ย! ไอ้คฤหบดีชั่ว มึงเคยพบกู หรือกูเคยพบมึง ในครั้งไหน มึงให้เครื่องประดับกูเมื่อไร?”** ส่งผลให้คฤหบดีอับอาย เจ็บใจ เกิดความกลัวต่อภัยที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง

ตัวอย่างที่ 3

“...แม่นางวิณฑทาสีก็กล่าวกะคนธรรพ์ว่า **“ไอ้คนร้าย คนธรรพ์ชาติชั่ว เราเคยไปหาเจ้า หรือเจ้าเคยมาหาเราแต่ครั้งไร เจ้าให้เครื่องประดับแก่เราในเวลาไร?”**

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมหาสารชาตก, น. 249)

เรื่องมหาสารชาตก ว่าด้วยลักษณะของผู้ที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ เนื้อหาการโจรกรรม เป็นเรื่องราวของพระมเหสีประดับสร้อยที่พระศอก ก่อนจะลงสระโบกขรณี ได้ถอดไว้แล้วให้บริวารเฝ้า ในขณะที่นางมองเห็นเครื่องประดับนั้นแล้วเกิดอยากได้ จึงได้ลงจากต้นไม้วงบริวารเผลอได้หยิบเอา แล้วเอาไปเก็บไว้ในโพรงไม้ ฝ่ายบริวารตื่นขึ้นมาไม่เห็นสร้อยคอก็พากันตะโกนว่า ขโมย คนขโมย เครื่องประดับ พวกทหารจึงได้พากันวิ่งไปดูและกราบทูลแก่พระราชินี พระราชินี ทรงสั่งจับขโมยนั้น ในขณะที่นางชวชนบทคนหนึ่งได้เดินผ่านมาพอดีทำให้ พวกราชบุรุษจับชวชนบทนั้นและได้กล่าวประทุษวาจา และชวชนบทคนนั้น ได้กล่าวอ้างว่าตนได้มอบให้ผู้อื่น เพราะที่กล่าวอ้างเพื่อพ้นผิด ในเนื้อเรื่องมีผู้ต้องสงสัยถึง 5 คน คือ ชวชนบท คฤหบดี เศรษฐี นางทาสี และคนธรรพ์ แต่ทั้ง 5 คนนั้น ไม่ใช่ผู้ขโมย เป็นเหตุให้นางทาสีกล่าวประทุษวาจาจากคนธรรพ์ เป็นความขัดแย้งระหว่างนางทาสีกับคนธรรพ์ โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“ไอ้คนร้าย คนธรรพ์ชาติชั่ว เราเคยไปหาเจ้า หรือเจ้าเคยมาหาเราแต่ครั้งไร เจ้าให้เครื่องประดับแก่เราในเวลาไร?”** ส่งผลให้คนธรรพ์ อับอาย เจ็บใจ เกิดความกลัวต่อภัยที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง

ตัวอย่างที่ 4

“...พวกราชบุรุษเห็นเข้าก็กวาดตามไปว่า คนนี้เป็นโจร จับเขาได้ โบายพลาถวาดพลาถว่า **“เฮ้ย ไอ้โจรชั่ว มึงกล้าลักเครื่องประดับชื่อมหาสารอย่างนี้เทียวนะ”**

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมหาสารชาตก, น. 247)

เรื่องมหาสารชาตกว่าด้วยลักษณะของผู้ที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ เนื้อหาการโจรกรรม เป็นเรื่องราวของพระมเหสีระดับสร้อยที่พระศอ ก่อนจะลงสระโบกขรณี ได้ถอดไว้แล้วให้บริวารเฝ้า ในขณะที่นางถึงเห็นเครื่องประดับนั้นแล้วเกิดอยากได้ จึงได้ลงจากต้นไม้ช่วงบริวารเผลอได้หยิบเอา แล้วเอาไปเก็บไว้ในโพรงไม้ ฝ่ายบริวารตื่นขึ้นมาไม่เห็นสร้อยคอก็พากันตะโกนว่า ขโมย คนขโมย เครื่องประดับ พวกทหารจึงได้พากันวิ่งไปดูและกราบทูลแก่พระราชินี พระราชินีทรงสั่งจับขโมยนั้น ในขณะที่นางชวชนบทคนหนึ่งได้เดินผ่านมาพอดีทำให้ พวกราชบุรุษจับขวชนบทนั้นและได้กล่าว ประทุษวาจา และขวชนบทคนนั้น ได้กล่าวอ้างว่าตนได้มอบให้ผู้อื่น เพราะที่กล่าวอ้างเพื่อพินิจ ในเนื้อเรื่องมีผู้ต้องสงสัยถึง 5 คน คือ ขวชนบท คฤหบดี เศรษฐี นางทาสี และคนธรรพ์ แต่ทั้ง 5 คน นั้น ไม่ใช่ผู้ขโมย เป็นเหตุให้นางทาสีกล่าวประทุษวาจาคนธรรพ์ เป็นความขัดแย้งระหว่างนางทาสีกับ คนธรรพ์ โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า “*ไอ้โจรชั่ว มึงกล้าลักเครื่องประดับซื่อมหาสารอย่างนี้ เทียวนะ*” ส่งผลให้ขวชนบท อับอาย เจ็บใจ เกิดความกลัวต่อภัยที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง

ตัวอย่างที่ 5

“...พวกมนุษย์ที่ตามจับเห็นห่อทรัพย์เข้าจึงคุกคามว่า *ไอ้ชฎิล ร้าย กลางคืนเจ้าเที่ยวขโมยเขา กลางวันทำถือเพศดาบสอยู่ ทูบตีแล้วจับตัวนำส่งพระราชินี*.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 5, เรื่องมัทนชยชาตก, น.)

เรื่องมัทนชยชาตกว่าด้วยเรื่องความรักที่มีต่อบุตร เนื้อหาการโจรกรรม เป็นเรื่องราว ของดาบสชื่อที่ปายนะ อยู่ในป่าช้ากินเผือกมันเลี้ยงชีพ อยู่มาวันหนึ่งโจรได้ขโมยของภายในเมือง แล้วนำมาทิ้งไว้ในที่ใกล้กับป่าช้า พวกมนุษย์ที่ตามจับเห็นห่อของ พากันเข้าใจว่าดาบสเป็นโจร จึงเป็น สาเหตุของการกล่าวประทุษวาจาแก่ดาบส เป็นความขัดแย้งระหว่างพวกมนุษย์กับดาบส โดยใช้ ถ้อยคำประทุษวาจาว่า “*กลางคืนเจ้าเที่ยวขโมยเขา กลางวันทำถือเพศดาบสอยู่*” เป็นการกล่าว ประทุษวาจาว่า กลางคืนออกหาขโมยของในเมือง ส่วนกลางวันนั่งภาวนาเหมือนผู้ทรงศีล ส่งผลให้ ดาบสเกิดความเจ็บอาย เจ็บซ้ำ เจ็บใจ

4.3.3 การประทุษวาจาจากการติสังขาร

เนื้อหาการประทุษวาจาจากการติสังขาร หมายถึง ถ้อยคำที่ผู้บริภาษติสังขารผู้ถูกบริภาษ กับสิ่งต่าง ๆ เช่น สัตว์ อวัยวะ ความเชื่อ เป็นต้น การเปรียบเทียบมักจะเปรียบเทียบผู้ถูกบริภาษใน เรื่องที่แตกต่างกันไป เช่น รูปร่าง ลักษณะ ท่าทาง สติปัญญา เป็นต้น จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า มีตัวละครกล่าวประทุษวาจาจากการติสังขารผู้อื่นจากการมองเห็น จึงเป็นสาเหตุของการประทุษ วาจา ดังกล่าวขึ้นมีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...ครั้นทอดพระเนตรเห็นคนที่ตกยาก ถึงความลำบากน่าสงสารยิ่งนักแล้ว ทรงหว่านหว่าดพระทัย จึงตรัสถามว่า ท่านเป็นยักษ์ประเภทไหน ในจำพวกยักษ์ทั้งหลาย. อนึ่ง มือและเท้าของท่านขาว ศีรษะยิ่งขาวกว่านั้น ตัวของท่านก็ต่างพร้อย มากไปด้วยเกลือกกลาก. **หลังของท่านก็เป็นปุ่มเป็นปม ดุจเถาว์วัลย์อันยุ่งอวยวะของท่านบ้างก็ดำ บ้างก็หงิกงอ คล้ายเถาว์วัลย์มีข้อดำ ดูไม่เหมือนคนอื่น ๆ**

เท้าเประอะเปื่อนด้วยธุลี นำหว่าดเสียว ชูบผอม สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น หิวระหาย ร่างกายซูบซีด ท่านมาจากไหน และจะไปไหน แลดูน่าเกลียด รูปร่างก็อัปลักษณ์ ผิวพรรณชั่วช้า ดูน่ากลัว แม้มารดาบังเกิดเกล้าของท่าน ก็ไม่ปรารถนาจะดูแลเจ้าเลย.

เรื่องมหากปิชาดก ว่าด้วยเรื่องผลบาปของผู้ทำร้ายผู้มีคุณ เนื้อหาการตีสังขาร เป็นเรื่องราวของพราหมณ์ได้ไถนาเสร็จได้ปล่อยโคเพื่อหากิน ในขณะนั้นเขาได้ปล่อยให้โคหากินเอง โคได้หายไป พราหมณ์ได้ออกไปทั่วสารทิศตลอด 7 วัน 7 คืน ก็ไม่พบไม่มีอะไรมาถึงห้องเขาได้พลาดตกลงเหวลึก ครั้นนั้นพระโพธิสัตว์ได้กำเนิดเป็นวานรได้ช่วยพราหมณ์นั้นขึ้นมา ต่อมาขณะพระโพธิสัตว์กลับพราหมณ์ได้แอบเอาหินมาทุบที่ศีรษะ พระโพธิสัตว์นั้นจึงได้กระโดดขึ้นบนต้นไม้แล้วได้ชี้บอกทางพราหมณ์ให้เดินไปตามที่ชี้บอกจึงสามารถออกสู่เมืองได้สำเร็จ ด้วยแรงกรรมนั้นส่งผลให้พราหมณ์นั้นเป็นโรคเรื้อนกลายเป็นมนุษย์เปรตที่ยวรนเร่ไปในที่ต่าง ๆ เป็นสาเหตุให้พระราชชาวกาสีกล่าวประทุษวาจาพราหมณ์ เป็นความขัดแย้งระหว่างพระราชชาวกาสีกับพราหมณ์ โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“หลังของท่านก็เป็นปุ่มเป็นปม ดุจเถาว์วัลย์อันยุ่งอวยวะของท่านบ้างก็ดำ บ้างก็หงิกงอ คล้ายเถาว์วัลย์มีข้อดำดูไม่เหมือนคนอื่น ๆ, แม้มารดาบังเกิดเกล้าของท่าน ก็ไม่ปรารถนาจะดูแลเจ้าเลย”** ส่งผลให้พราหมณ์เกิดความเจ็บช้ำ อับอาย

ตัวอย่างที่ 2

“...นายโคพกาพเห็นดังนั้นจึงคิดว่า คนทั้งสองนี้เห็นจะร่วมกันทิ้งเราหนีไป ก็วิ่งไปวิ่งมา ข้ามลงได้หน่อหนึ่งก็กลับขึ้นเพราะความกลัว ข้ามลงอีกหนหนึ่ง ด้วยความโกรธในคนทั้งสองนั้น โดดลงด้วยแน่ใจว่าเป็นหรือตายก็ตามที ลงไปในแม่น้ำ จึงรู้ว่าตื่น. ก็ข้ามขึ้นจากแม่น้ำติดตามไปโดยเร็ว. พอทันคนทั้งสองนั้นจึงกล่าวว่า **แน่ะอ้ายโจรร้าย** มึงจะพาเมียกูไปไหน. นายทิมปิฎฐิกกล่าวตอบว่า **แน่ะ อ้ายถ้อยแคะเตี้ยร้าย** เมียมึงเมื่อไร.

(.....) (.....) (.....) (.....) (.....) (.....) (.....) (.....) (.....) (.....)

เรื่องเรื่องมโหสถชาดก ว่าด้วยเรื่องมโหสถบัณฑิตทรงบำเพ็ญปัญญาบารมี เนื้อหา การติสังขาร เป็นเรื่องราวของนายโคพกาฬเป็นคนเตี้ยมีภรรยาชื่อทิมตาหลา หลังจากทำงานครบ 7 ปี เขาอยากกลับเรือนเพื่อไปหามารดาบิดาจึงได้เรียกภรรยามาให้ให้ทอดขนมเป็นเสบียงไว้ระหว่าง เดินทาง เมื่อออกเดินทางได้ครึ่งทางได้เห็นแม่น้ำมีกระแสน้ำไหลตั้งแต่สองสามมีภรรยาเป็นคนขลาด จึงไม่อาจลงไปได้ก็ยืนอยู่ในที่นั้นต่อมามีคนเชื้อใจชื่อทิมปิฎฐิ ได้ผ่านมาและได้รู้ว่าสองสามมีภรรยา เป็นคนขลาดจึงได้ออกอุบายขอกินขนมและได้บอกกล่าวว่า น้ำลึกมีกระเซ่ร้าย แล้วบอกว่าตัวเอง สนิทกับกระเซ่ คนเชื้อใจถามว่าใครไปก่อน ที่นั้นนายโคพกาฬให้ภรรยาไปก่อน เมื่อคนเชื้อใจนำหญิง สาวไปอยู่นั้นก็ได้เกรี้ยวพาราสีว่าจะเลี้ยงดูทำให้หญิงสาวตกลงปลงใจ จึงเป็นสาเหตุทำให้นายนาย ทิมปิฎฐิกล่าวประทุษวาจาจากนายโคพกาฬ เป็นความขัดแย้งระหว่างนายทิมปิฎฐิกับนายโคพกาฬ โดยใช้ ถ้อยคำประทุษวาจาว่า “**แคะเตี้ย**” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 277) ให้ความหมาย **แคะ** หมายถึง เตี้ยเล็กกว่าปกติ เช่น คนแคะ ม้าแคะ ต้นไม้แคะ, และ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 277) ให้ความหมาย **เตี้ย** หมายถึง รูปร่างต่ำกว่าปกติ, ติสังขารเพื่อให้เห็นถึงรูปร่างว่า มีความแคะ เตี้ย ต่ำ ส่งผลให้นายโคพกาฬเกิดความเจ็บใจ โกรธ

ตัวอย่างที่ 3

“...อยู่มาวันหนึ่งเสด็จประทับที่มณเฑียรนคร เวลาเสด็จกลับพระราช นิเวศน์ ได้ทอดพระเนตรเห็นบุรุษเปลี้ยมีอาการน่ากรณาอย่างยิ่ง จึงตรัสถามบุโรหิตว่า เห็น**มนุษย์เปรต**นั้นหรือไม่ ครั้นบุโรหิตรับพระ ราชโองการว่า เห็นแล้ว จึงตรัสถามต่อไปว่า **บุรุษที่มีรูปร่างน่าเกลียด เห็นสภาวะปานฉะนี้** จะมีหญิงคบหาด้วยอำนาจฉันทราคะบ้างหรือไม่.

(มโหสถชาดก ๑๑๑-๑๑๒, ๑๑๓, ๑๑๔, ๑๑๕, ๑๑๖, ๑๑๗, ๑๑๘, ๑๑๙, ๑๒๐, ๑๒๑, ๑๒๒, ๑๒๓, ๑๒๔, ๑๒๕, ๑๒๖, ๑๒๗, ๑๒๘, ๑๒๙, ๑๓๐, ๑๓๑, ๑๓๒, ๑๓๓, ๑๓๔, ๑๓๕, ๑๓๖, ๑๓๗, ๑๓๘, ๑๓๙, ๑๔๐, ๑๔๑, ๑๔๒, ๑๔๓, ๑๔๔, ๑๔๕, ๑๔๖, ๑๔๗, ๑๔๘, ๑๔๙, ๑๕๐, ๑๕๑, ๑๕๒, ๑๕๓, ๑๕๔, ๑๕๕, ๑๕๖, ๑๕๗, ๑๕๘, ๑๕๙, ๑๖๐, ๑๖๑, ๑๖๒, ๑๖๓, ๑๖๔, ๑๖๕, ๑๖๖, ๑๖๗, ๑๖๘, ๑๖๙, ๑๗๐, ๑๗๑, ๑๗๒, ๑๗๓, ๑๗๔, ๑๗๕, ๑๗๖, ๑๗๗, ๑๗๘, ๑๗๙, ๑๘๐, ๑๘๑, ๑๘๒, ๑๘๓, ๑๘๔, ๑๘๕, ๑๘๖, ๑๘๗, ๑๘๘, ๑๘๙, ๑๙๐, ๑๙๑, ๑๙๒, ๑๙๓, ๑๙๔, ๑๙๕, ๑๙๖, ๑๙๗, ๑๙๘, ๑๙๙, ๒๐๐, ๒๐๑, ๒๐๒, ๒๐๓, ๒๐๔, ๒๐๕, ๒๐๖, ๒๐๗, ๒๐๘, ๒๐๙, ๒๑๐, ๒๑๑, ๒๑๒, ๒๑๓, ๒๑๔, ๒๑๕, ๒๑๖, ๒๑๗, ๒๑๘, ๒๑๙, ๒๒๐, ๒๒๑, ๒๒๒, ๒๒๓, ๒๒๔, ๒๒๕, ๒๒๖, ๒๒๗, ๒๒๘, ๒๒๙, ๒๓๐, ๒๓๑, ๒๓๒, ๒๓๓, ๒๓๔, ๒๓๕, ๒๓๖, ๒๓๗, ๒๓๘, ๒๓๙, ๒๔๐, ๒๔๑, ๒๔๒, ๒๔๓, ๒๔๔, ๒๔๕, ๒๔๖, ๒๔๗, ๒๔๘, ๒๔๙, ๒๕๐, ๒๕๑, ๒๕๒, ๒๕๓, ๒๕๔, ๒๕๕, ๒๕๖, ๒๕๗, ๒๕๘, ๒๕๙, ๒๖๐, ๒๖๑, ๒๖๒, ๒๖๓, ๒๖๔, ๒๖๕, ๒๖๖, ๒๖๗, ๒๖๘, ๒๖๙, ๒๗๐, ๒๗๑, ๒๗๒, ๒๗๓, ๒๗๔, ๒๗๕, ๒๗๖, ๒๗๗, ๒๗๘, ๒๗๙, ๒๘๐, ๒๘๑, ๒๘๒, ๒๘๓, ๒๘๔, ๒๘๕, ๒๘๖, ๒๘๗, ๒๘๘, ๒๘๙, ๒๙๐, ๒๙๑, ๒๙๒, ๒๙๓, ๒๙๔, ๒๙๕, ๒๙๖, ๒๙๗, ๒๙๘, ๒๙๙, ๓๐๐, ๓๐๑, ๓๐๒, ๓๐๓, ๓๐๔, ๓๐๕, ๓๐๖, ๓๐๗, ๓๐๘, ๓๐๙, ๓๑๐, ๓๑๑, ๓๑๒, ๓๑๓, ๓๑๔, ๓๑๕, ๓๑๖, ๓๑๗, ๓๑๘, ๓๑๙, ๓๒๐, ๓๒๑, ๓๒๒, ๓๒๓, ๓๒๔, ๓๒๕, ๓๒๖, ๓๒๗, ๓๒๘, ๓๒๙, ๓๓๐, ๓๓๑, ๓๓๒, ๓๓๓, ๓๓๔, ๓๓๕, ๓๓๖, ๓๓๗, ๓๓๘, ๓๓๙, ๓๔๐, ๓๔๑, ๓๔๒, ๓๔๓, ๓๔๔, ๓๔๕, ๓๔๖, ๓๔๗, ๓๔๘, ๓๔๙, ๓๕๐, ๓๕๑, ๓๕๒, ๓๕๓, ๓๕๔, ๓๕๕, ๓๕๖, ๓๕๗, ๓๕๘, ๓๕๙, ๓๖๐, ๓๖๑, ๓๖๒, ๓๖๓, ๓๖๔, ๓๖๕, ๓๖๖, ๓๖๗, ๓๖๘, ๓๖๙, ๓๗๐, ๓๗๑, ๓๗๒, ๓๗๓, ๓๗๔, ๓๗๕, ๓๗๖, ๓๗๗, ๓๗๘, ๓๗๙, ๓๘๐, ๓๘๑, ๓๘๒, ๓๘๓, ๓๘๔, ๓๘๕, ๓๘๖, ๓๘๗, ๓๘๘, ๓๘๙, ๓๙๐, ๓๙๑, ๓๙๒, ๓๙๓, ๓๙๔, ๓๙๕, ๓๙๖, ๓๙๗, ๓๙๘, ๓๙๙, ๔๐๐, ๔๐๑, ๔๐๒, ๔๐๓, ๔๐๔, ๔๐๕, ๔๐๖, ๔๐๗, ๔๐๘, ๔๐๙, ๔๑๐, ๔๑๑, ๔๑๒, ๔๑๓, ๔๑๔, ๔๑๕, ๔๑๖, ๔๑๗, ๔๑๘, ๔๑๙, ๔๒๐, ๔๒๑, ๔๒๒, ๔๒๓, ๔๒๔, ๔๒๕, ๔๒๖, ๔๒๗, ๔๒๘, ๔๒๙, ๔๓๐, ๔๓๑, ๔๓๒, ๔๓๓, ๔๓๔, ๔๓๕, ๔๓๖, ๔๓๗, ๔๓๘, ๔๓๙, ๔๔๐, ๔๔๑, ๔๔๒, ๔๔๓, ๔๔๔, ๔๔๕, ๔๔๖, ๔๔๗, ๔๔๘, ๔๔๙, ๔๕๐, ๔๕๑, ๔๕๒, ๔๕๓, ๔๕๔, ๔๕๕, ๔๕๖, ๔๕๗, ๔๕๘, ๔๕๙, ๔๖๐, ๔๖๑, ๔๖๒, ๔๖๓, ๔๖๔, ๔๖๕, ๔๖๖, ๔๖๗, ๔๖๘, ๔๖๙, ๔๗๐, ๔๗๑, ๔๗๒, ๔๗๓, ๔๗๔, ๔๗๕, ๔๗๖, ๔๗๗, ๔๗๘, ๔๗๙, ๔๘๐, ๔๘๑, ๔๘๒, ๔๘๓, ๔๘๔, ๔๘๕, ๔๘๖, ๔๘๗, ๔๘๘, ๔๘๙, ๔๙๐, ๔๙๑, ๔๙๒, ๔๙๓, ๔๙๔, ๔๙๕, ๔๙๖, ๔๙๗, ๔๙๘, ๔๙๙, ๕๐๐, ๕๐๑, ๕๐๒, ๕๐๓, ๕๐๔, ๕๐๕, ๕๐๖, ๕๐๗, ๕๐๘, ๕๐๙, ๕๑๐, ๕๑๑, ๕๑๒, ๕๑๓, ๕๑๔, ๕๑๕, ๕๑๖, ๕๑๗, ๕๑๘, ๕๑๙, ๕๒๐, ๕๒๑, ๕๒๒, ๕๒๓, ๕๒๔, ๕๒๕, ๕๒๖, ๕๒๗, ๕๒๘, ๕๒๙, ๕๓๐, ๕๓๑, ๕๓๒, ๕๓๓, ๕๓๔, ๕๓๕, ๕๓๖, ๕๓๗, ๕๓๘, ๕๓๙, ๕๔๐, ๕๔๑, ๕๔๒, ๕๔๓, ๕๔๔, ๕๔๕, ๕๔๖, ๕๔๗, ๕๔๘, ๕๔๙, ๕๕๐, ๕๕๑, ๕๕๒, ๕๕๓, ๕๕๔, ๕๕๕, ๕๕๖, ๕๕๗, ๕๕๘, ๕๕๙, ๕๖๐, ๕๖๑, ๕๖๒, ๕๖๓, ๕๖๔, ๕๖๕, ๕๖๖, ๕๖๗, ๕๖๘, ๕๖๙, ๕๗๐, ๕๗๑, ๕๗๒, ๕๗๓, ๕๗๔, ๕๗๕, ๕๗๖, ๕๗๗, ๕๗๘, ๕๗๙, ๕๘๐, ๕๘๑, ๕๘๒, ๕๘๓, ๕๘๔, ๕๘๕, ๕๘๖, ๕๘๗, ๕๘๘, ๕๘๙, ๕๙๐, ๕๙๑, ๕๙๒, ๕๙๓, ๕๙๔, ๕๙๕, ๕๙๖, ๕๙๗, ๕๙๘, ๕๙๙, ๖๐๐, ๖๐๑, ๖๐๒, ๖๐๓, ๖๐๔, ๖๐๕, ๖๐๖, ๖๐๗, ๖๐๘, ๖๐๙, ๖๑๐, ๖๑๑, ๖๑๒, ๖๑๓, ๖๑๔, ๖๑๕, ๖๑๖, ๖๑๗, ๖๑๘, ๖๑๙, ๖๒๐, ๖๒๑, ๖๒๒, ๖๒๓, ๖๒๔, ๖๒๕, ๖๒๖, ๖๒๗, ๖๒๘, ๖๒๙, ๖๓๐, ๖๓๑, ๖๓๒, ๖๓๓, ๖๓๔, ๖๓๕, ๖๓๖, ๖๓๗, ๖๓๘, ๖๓๙, ๖๔๐, ๖๔๑, ๖๔๒, ๖๔๓, ๖๔๔, ๖๔๕, ๖๔๖, ๖๔๗, ๖๔๘, ๖๔๙, ๖๕๐, ๖๕๑, ๖๕๒, ๖๕๓, ๖๕๔, ๖๕๕, ๖๕๖, ๖๕๗, ๖๕๘, ๖๕๙, ๖๖๐, ๖๖๑, ๖๖๒, ๖๖๓, ๖๖๔, ๖๖๕, ๖๖๖, ๖๖๗, ๖๖๘, ๖๖๙, ๖๗๐, ๖๗๑, ๖๗๒, ๖๗๓, ๖๗๔, ๖๗๕, ๖๗๖, ๖๗๗, ๖๗๘, ๖๗๙, ๖๘๐, ๖๘๑, ๖๘๒, ๖๘๓, ๖๘๔, ๖๘๕, ๖๘๖, ๖๘๗, ๖๘๘, ๖๘๙, ๖๙๐, ๖๙๑, ๖๙๒, ๖๙๓, ๖๙๔, ๖๙๕, ๖๙๖, ๖๙๗, ๖๙๘, ๖๙๙, ๗๐๐, ๗๐๑, ๗๐๒, ๗๐๓, ๗๐๔, ๗๐๕, ๗๐๖, ๗๐๗, ๗๐๘, ๗๐๙, ๗๑๐, ๗๑๑, ๗๑๒, ๗๑๓, ๗๑๔, ๗๑๕, ๗๑๖, ๗๑๗, ๗๑๘, ๗๑๙, ๗๒๐, ๗๒๑, ๗๒๒, ๗๒๓, ๗๒๔, ๗๒๕, ๗๒๖, ๗๒๗, ๗๒๘, ๗๒๙, ๗๓๐, ๗๓๑, ๗๓๒, ๗๓๓, ๗๓๔, ๗๓๕, ๗๓๖, ๗๓๗, ๗๓๘, ๗๓๙, ๗๔๐, ๗๔๑, ๗๔๒, ๗๔๓, ๗๔๔, ๗๔๕, ๗๔๖, ๗๔๗, ๗๔๘, ๗๔๙, ๗๕๐, ๗๕๑, ๗๕๒, ๗๕๓, ๗๕๔, ๗๕๕, ๗๕๖, ๗๕๗, ๗๕๘, ๗๕๙, ๗๖๐, ๗๖๑, ๗๖๒, ๗๖๓, ๗๖๔, ๗๖๕, ๗๖๖, ๗๖๗, ๗๖๘, ๗๖๙, ๗๗๐, ๗๗๑, ๗๗๒, ๗๗๓, ๗๗๔, ๗๗๕, ๗๗๖, ๗๗๗, ๗๗๘, ๗๗๙, ๗๘๐, ๗๘๑, ๗๘๒, ๗๘๓, ๗๘๔, ๗๘๕, ๗๘๖, ๗๘๗, ๗๘๘, ๗๘๙, ๗๙๐, ๗๙๑, ๗๙๒, ๗๙๓, ๗๙๔, ๗๙๕, ๗๙๖, ๗๙๗, ๗๙๘, ๗๙๙, ๘๐๐, ๘๐๑, ๘๐๒, ๘๐๓, ๘๐๔, ๘๐๕, ๘๐๖, ๘๐๗, ๘๐๘, ๘๐๙, ๘๑๐, ๘๑๑, ๘๑๒, ๘๑๓, ๘๑๔, ๘๑๕, ๘๑๖, ๘๑๗, ๘๑๘, ๘๑๙, ๘๒๐, ๘๒๑, ๘๒๒, ๘๒๓, ๘๒๔, ๘๒๕, ๘๒๖, ๘๒๗, ๘๒๘, ๘๒๙, ๘๓๐, ๘๓๑, ๘๓๒, ๘๓๓, ๘๓๔, ๘๓๕, ๘๓๖, ๘๓๗, ๘๓๘, ๘๓๙, ๘๔๐, ๘๔๑, ๘๔๒, ๘๔๓, ๘๔๔, ๘๔๕, ๘๔๖, ๘๔๗, ๘๔๘, ๘๔๙, ๘๕๐, ๘๕๑, ๘๕๒, ๘๕๓, ๘๕๔, ๘๕๕, ๘๕๖, ๘๕๗, ๘๕๘, ๘๕๙, ๘๖๐, ๘๖๑, ๘๖๒, ๘๖๓, ๘๖๔, ๘๖๕, ๘๖๖, ๘๖๗, ๘๖๘, ๘๖๙, ๘๗๐, ๘๗๑, ๘๗๒, ๘๗๓, ๘๗๔, ๘๗๕, ๘๗๖, ๘๗๗, ๘๗๘, ๘๗๙, ๘๘๐, ๘๘๑, ๘๘๒, ๘๘๓, ๘๘๔, ๘๘๕, ๘๘๖, ๘๘๗, ๘๘๘, ๘๘๙, ๘๙๐, ๘๙๑, ๘๙๒, ๘๙๓, ๘๙๔, ๘๙๕, ๘๙๖, ๘๙๗, ๘๙๘, ๘๙๙, ๙๐๐, ๙๐๑, ๙๐๒, ๙๐๓, ๙๐๔, ๙๐๕, ๙๐๖, ๙๐๗, ๙๐๘, ๙๐๙, ๙๑๐, ๙๑๑, ๙๑๒, ๙๑๓, ๙๑๔, ๙๑๕, ๙๑๖, ๙๑๗, ๙๑๘, ๙๑๙, ๙๒๐, ๙๒๑, ๙๒๒, ๙๒๓, ๙๒๔, ๙๒๕, ๙๒๖, ๙๒๗, ๙๒๘, ๙๒๙, ๙๓๐, ๙๓๑, ๙๓๒, ๙๓๓, ๙๓๔, ๙๓๕, ๙๓๖, ๙๓๗, ๙๓๘, ๙๓๙, ๙๔๐, ๙๔๑, ๙๔๒, ๙๔๓, ๙๔๔, ๙๔๕, ๙๔๖, ๙๔๗, ๙๔๘, ๙๔๙, ๙๕๐, ๙๕๑, ๙๕๒, ๙๕๓, ๙๕๔, ๙๕๕, ๙๕๖, ๙๕๗, ๙๕๘, ๙๕๙, ๙๖๐, ๙๖๑, ๙๖๒, ๙๖๓, ๙๖๔, ๙๖๕, ๙๖๖, ๙๖๗, ๙๖๘, ๙๖๙, ๙๗๐, ๙๗๑, ๙๗๒, ๙๗๓, ๙๗๔, ๙๗๕, ๙๗๖, ๙๗๗, ๙๗๘, ๙๗๙, ๙๘๐, ๙๘๑, ๙๘๒, ๙๘๓, ๙๘๔, ๙๘๕, ๙๘๖, ๙๘๗, ๙๘๘, ๙๘๙, ๙๙๐, ๙๙๑, ๙๙๒, ๙๙๓, ๙๙๔, ๙๙๕, ๙๙๖, ๙๙๗, ๙๙๘, ๙๙๙, ๑๐๐๐)

เรื่องกุนาลชาดก ว่าด้วยเรื่องนางกนดะเหว่า เนื้อหาการติสังขาร เป็นเรื่องราวของภรรยาของ พระราชาคบชู้กับบุรุษเปลี้ยวันหนึ่งพระราชาได้ประทับที่มณเฑียรนคร เวลาเสด็จกลับพระองค์ได้ ทอดพระเนตรเห็นบุรุษเปลี้ย ได้ตรัสถามบุโรหิตด้วยถ้อยคำเหล่านั้น เป็นสาเหตุพระราชากล่าว ประทุษวาจาบุรุษเปลี้ย เป็นความขัดแย้งระหว่างพระราชากับบุรุษเปลี้ย โดยใช้ถ้อยคำ ประทุษวาจาว่า “**มนุษย์เปรต, บุรุษที่มีรูปร่างน่าเกลียดเห็นสภาวะปานฉะนี้**” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 755) ให้ความหมาย **เปรต** หมายถึง สัตว์พวกหนึ่งที่เกิดในอบายภูมิ, ฝืนใจจำพวกหนึ่ง มีหลายชนิด ว่ากันว่ารูปร่างสูงโย่งเท่าต้นตาลผอมโซเห็นซี่โครง คอยาว ตา และจมูกกลางโปกปากเท่ารูเข็ม มือเท่าใบตาล กินเลือด และหนองเป็นอาหาร, อีกนัยหนึ่ง คำเรียกเป็น เชิงคำ หรือปรามาสคนที่อดอยากผอมโซเที่ยวขอเขากิน หรือเรียกคนที่อยากได้โชคลาภของผู้อื่นว่า เปรตหรืออ้ายเปรต ส่งผลให้บุรุษเปลี้ยเกิดความเจ็บใจ เจ็บอาย โกรธ

ตัวอย่างที่ 4

“...พระราชารับสั่งให้เรียกเต้านั้นมาด้วยคำว่า จงนำมันมาเถิด พอเห็นเต้านั้น จึงพอพระทัยตรัสว่า **ผู้มีร่างกายมกเห็นปานนี้ ไม่สามารถจะทำทุตกรรม.** เต่าได้ฟังดังนั้นจึงกราบทูลว่า ข้าแต่ महाराजเจ้า ก็เชื่อว่าผู้เป็นทูต จะพึงมีร่างกายประมาณเท่าลำตาล หรือ ความจริงร่างกายเล็กหรือน้อย ไม่เป็นประมาณ.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 2 เล่ม 2 เรื่องกริหิตตชาดก, น. 20)

เรื่องกฐิตตชาดก ว่าด้วยเรื่องเรื่องพระเจ้ากฐิตทรงบำเพ็ญศีลบารมี เนื้อหาดีสังขาร เป็นเรื่องราวของเต่าที่โดนพระราชาสั่งให้จับเนื่องจากเต่าได้ไปโผล่ในสระของพระราชาก็ได้ เล่นน้ำอยู่ทำให้เด็ก ๆ กลัวจึงได้บอกแก่พระราชาก็พระราชาสั่งให้จับแล้วนำไปทิ้งที่เหวน้ำวนทำให้เต่า ได้เข้าไปสู่ภพของพญานาค ด้วยกลัวต่อความตายทำให้เต่ากล่าวโกหกว่าตัวเองเป็นทูตของพระราชาส่งมา เป็นเหตุให้พระราชแห่งพญานาคได้กล่าวประทุษวาจาต่อดังกล่าวขึ้น เป็นความขัดแย้งระหว่างพระราชแห่งพญานาคกับเต่า โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“มีร่างกายมกเห็นปานนี้ ไม่สามารถจะทำทุตกรรม”** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1054) ให้ความหมาย ลามก หมายถึง หยาบช้ำ ต่ำทรมาน หยาบโหล่น ส่งผลให้เต่าเกิดความอับอาย ต่ำต้อย

ตัวอย่างที่ 5

“...ดาบสได้ฟังดังนั้น จึงกล่าวว่า **เจ้าลิงเอ๋ย ถ้าแม่บุคคลจะพึงหว่านพีชลงบนแผ่นดิน ถึงฝนจะตกลงมา พีชนั้นก็งอกงามขึ้นไม่ได้แน่ ความหมดจดด้วยฉนวนชั้นสูงนั้น ถึงเจ้าจะได้ฟังมา เจ้าก็ยังเป็นผู้ไกลจากภูมิฉนวนมากนัก.**

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 4, เรื่องโกมาริยปุตตชาดก, น. 268)

ข้อความข้างต้น ในเรื่องโกมาริยปุตตชาดก ว่าด้วยเรื่องผู้ไกลจากภูมิฉนวน เนื้อหาการดีสังขาร เป็นเรื่องราวของลิงได้ฟังธรรมแล้วคิดว่าตัวเองได้ฉนวนชั้นสูง ดาบสประทุษวาจาต่อลิง เป็นความขัดแย้งระหว่างดาบสกับลิง โดยใช้คำว่า **“เจ้าลิงเอ๋ย ถ้าแม่บุคคลจะพึงหว่านพีชลงบนแผ่นดิน ถึงฝนจะตกลงมา พีชนั้นก็งอกงามขึ้นไม่ได้แน่ ความหมดจดด้วยฉนวนชั้นสูงนั้น ถึงเจ้าจะได้ฟังมา เจ้าก็ยังเป็นผู้ไกลจากภูมิฉนวนมากนัก”** เปรียบเทียบว่า ถ้าแม่บุคคลจะหว่านพีชลงบนหลังแผ่นดิน และฝนจะตกลงมาอย่างสม่ำเสมอ พีชนั้นก็งอกขึ้นไม่ได้ เพราะแผ่นดินนั้นไม่ใช่เนื่อฉนวน ความหมดจดแห่งฉนวนชั้นสูงที่ฟังมาก็เหมือนกัน เพราะว่าสัตว์ดิรัจฉานไม่สามารถทำฉนวนให้บังเกิดได้ ส่งผลให้เจ้าลิงเกิดความอับอาย เจ็บใจ

4.3.4 การประทุษวาจาจากการเยาะเย้ย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 961) ให้ความหมาย การเยาะเย้ย หมายถึงพูดหรือแสดงกิริยาให้เจ็บใจซ้ำโดยย่ำถึงความเสียเปรียบ ความด้อยกว่า ความผิดพลาด หรือบกพร่อง สรุปได้ว่าการเยาะเย้ย หมายถึง ถ้อยคำที่ตัวละคร ในอรรถกถาแปล ซาดก ได้กล่าวประทุษวาจาต่อตัวละครตัวอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเสียหาย เจ็บใจ เจ็บอาย และยังมีการแสดงอาการ ตบมือ ยิ้ม หัวเราะ ยิ่งเพิ่มความเจ็บใจอาย จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า มีเนื้อหาการพูดหรือการแสดงให้เจ็บซ้ำที่กล่าวว่าจะเกิดความผิดพลาด ความด้อยค่า เป็นสาเหตุนำไปสู่การประทุษวาจา ดังกล่าวขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...หกบุโรหิตเป็นพราหมณ์ค่อนข้างบ้า ๆ บอ ๆ ฟังคำของพราหมณ์ ก็ไม่รู้ว่า นางพูดกะเรา เพราะเหตุนี้ มุ่งแต่จะงามจึงได้ทำตามนั้น. พวกมนุษย์ที่เห็นต่างพากันพูดเย้ยหยันว่า อาจารย์งาม. ส่วนพระราชารับสั่งกะเขาเป็นต้นว่า อาจารย์จิตใจไม่ปกติไปแล้ว หรือ เป็นบ้าไปแล้วหรือ แล้วทรงทำให้บุโรหิตละอาย.”

เรื่องรุทกซาดก ว่าด้วยเรื่องรุทกบุโรหิต เนื้อหาการเยาะเย้ย บุโรหิตได้นำเอาเครื่องมือต้นมาสวมใส่ร่างกายของตนเองตามคำยุยงของภรรยา ผู้คนต่างพากันขบขัน แต่ก็แสรังชมด้วยความเกรงใจ บุโรหิตปลาบปลื้มกับคำชื่นชมเหล่านั้นได้ไม่เท่าไร เมื่อเดินผ่านพระพักตร์ พระเจ้าพาราณสี ความจริงก็ปรากฏ พวกมนุษย์ที่เห็นต่างพากันพูดเย้ยหยันบุโรหิตว่า อาจารย์งามส่วนพระราชารับสั่งกะเขาเป็นต้นว่า อาจารย์จิตใจไม่ปกติไปแล้วหรือ เป็นบ้าไปแล้วหรือ เป็นความขัดแย้งระหว่างพวกมนุษย์กับบุโรหิต โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“อาจารย์งาม” “อาจารย์จิตใจไม่ปกติไปแล้วหรือ เป็นบ้าไปแล้วหรือ”** ส่งผลให้บุโรหิต เกิดความอับอาย ละอายใจ

ตัวอย่างที่ 2

“...อำมาตย์ทั้งหลายได้ฟังดังนั้น จึงพากันตบมือ หัวเราะทำการเยาะเย้ยว่า เมื่อก่อน พวกเราได้มีความสำคัญว่า แผ่นดินและราชสมบัติหาค่ามิได้ นัยว่า ราชสมบัติในเมืองพาราณสีพร้อมทั้งพระราชอำนาจใหญ่โตอย่างนี้ มีค่าเพียงข้าวสารเท่านั้นเดียว โอ! ความเพียบพร้อมของพนักงานตีราคา ท่านเป็นพนักงานตีราคา ดำรงอยู่ตลอดเวลาที่มีประมาณเท่านั้น ณ ที่ไหนกัน ท่านเหมาะสมแก่พระราชอาของพวกเราทีเดียว.”

เรื่องต้นทุลนาฬิชาตก ว่าด้วยราคาข้าวสาร เนื้อหาการเยาะเย้ย เป็นเรื่องราวของ พระราชาพระนามว่าพรหมทัต แต่งตั้งคนโง่ เป็นนักตีค้ำราคาข้าวของเพื่อแลกเปลี่ยนเพราะกลัว สมบัติในท้องพระคลังจะหมดไป ด้วยเหตุนี้สิ่งของมีค่า เป็นของไม่มีค่า เช่นเดียวกับพนักงานคนนี้ได้ตัดสินว่า พระนครทั้งเมืองมีค่าแค่ ข้าวสารหนึ่งทะนาน เป็นสาเหตุให้พระเจ้าพรหมทัต ถูกเหล่าอำมาตย์ทั้งหลายในราชวัง ทำการตบมือเยาะเย้ยด้วยวาจาว่า “ เมืองพาราณสีทั้งภายใน ภายนอกใหญ่โตขนาดนี้ มีค่าเพียงข้าวสารหนึ่งทะนาน นักตีราคา เหมาะกับพระองค์ผู้เดียวแท้ ” เป็นการเยาะเย้ยที่พระราชาพิศพลาดในการตั้งคนเขลามาเป็นผู้ตัดสินบอกค่าสิ่งของ โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“พวกเราได้มีความสำคัญว่า แผ่นดินและราชสมบัติ หากามีได้”** **“ท่านเหมาะสมแก่พระราชาของพวกเราทีเดียว”** ส่งผลให้พระราชาได้อาย นอกจากการใช้วาจาแล้วยังมีการแสดงกิริยา ตบมือหัวเราะ เสริมทำให้การประทุษวาจาเพิ่มน้ำหนักแห่งความอายยิ่งขึ้น

4.3.5 การประทุษวาจาจากการคบชู้

การคบชู้ หมายถึง การมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่มีชู้สมรส ซึ่งถือกันว่าเป็นเรื่องน่าประณามตามเหตุผลทางสังคม ศาสนา ศีลธรรม หรือกฎหมาย แม้กิจกรรมทางเพศที่ถือเป็นการทำชู้ รวมถึงผลที่ตามมาในทางสังคม ศาสนา และกฎหมายนั้น จะแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรม แต่แนวคิดเกี่ยวกับการทำชู้มีอยู่ในหลายวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นไปในทำนองเดียวกัน โดยทั่วไปการร่วมประเวณีแม้ครั้งเดียวก็ถือกันว่าเป็นพอแล้วที่จะนับเป็นการทำชู้ จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า มีการคบชู้ คือภรรยาได้มีใจปฏิพัทธ์กับชายอื่นจึงได้วางแผนเมื่อฆ่าสามีของตน หรือมีการคบชู้แล้วได้หนีไปอยู่กับชู้ เมื่อสามีจับได้ก็เกิดความโกรธจริงเป็นสาเหตุของการประทุษวาจาดังกล่าวขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...เขาดีใจเกิดล้าพองว่า พรุ่งนี้เป็นได้เห็นหลังปัจจามิตรละ ครั้นไปถึงเรือนของตนก็ไม่อาจรักษาปากไว้ได้ ละล้าละลักบอกเมียว่า **อิคนชู้ อิคนจันฑาล ตั้งแต่มีมึงจะชมชื่นกับใครเล่า พรุ่งนี้กูจะฆ่าชู้ของมึงพลีกรรมเสีย**”

(ลรรคกถาแปล ภาค 1 เล่ม 6 เรื่องตักกการิชชาตก จ 222)

เรื่องตักกการิชชาตก ว่าด้วยเรื่องการพูดดีเป็นศรีแก่ตัว เนื้อหาการคบชู้บุโรหิตได้กล่าวประทุษวาจาภรรยาโดยเป็นเรื่องราวของภรรยาตนได้คบชู้ ตนจึงได้วางแผนเพื่อการบูชาสังเวद्यด้วยมนุษย์ คือ ชายชู้ของภรรยาได้ทูลเนื้อความนั้นแก่พระราชา ครั้นพระราชาทรงทราบก็สั่งให้บุโรหิตได้ทำการบูชาดังกล่าวขึ้น เมื่อตนได้กลับมาถึงเรือนก็ไม่อาจจะเก็บความนั้นไว้ได้จึงได้กล่าวบริภาษ

ภรรยาตนว่า อีคนชั่ว อีคนจัญทาล ตั้งแต่เนื้มึงจะชมชื่นกับใครเล่า พรงนี้กูจะฆ่าชู้ของมึงพลีกรรมเสีย เป็นความขัดแย้งระหว่างปุโรหิตกับภรรยา โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“อีคนชั่ว อีคนจัญทาล ตั้งแต่เนื้มึงจะชมชื่นกับใครเล่า พรงนี้กูจะฆ่าชู้ของมึงพลีกรรมเสีย”** ส่งผลให้ภรรยาของปุโรหิตเกิดความอับอาย กลัวภัยคือความตายอันจะตถึงตน

ตัวอย่างที่ 2

“...นายโคพภาพเห็นดั่งนั้นจึงคิดว่า คนทั้งสองนี้เห็นจะร่วมกันทั้งเราหนีไป ก็วิ่งไปวิ่งมา ข้ามลงได้หน้อยหนึ่งก็กลับขึ้นเพราะความกลัว ข้ามลงอีกหนหนึ่ง ด้วยความโกรธในคนทั้งสองนั้น โดดลงด้วยแนใจว่าเป็นหรือตายก็ตามที ลงไปในแม่น้ำ จึงรู้ว่าตื่น ก็ข้ามขึ้นจากแม่น้ำติดตามไปโดยเร็ว. พอทันคนทั้งสองนั้นจึงกล่าวว่ **แนะ อ้ายโจรร้าย มึงจะพาเมียกูไปไหน. นายทีฆปิฎฐิกกล่าวตอบว่า แนะ อ้ายถ้อย แคระเตี้ยร้าย เมียมึงเมื่อไร.**

เรื่องมโหสถชาดก ว่าด้วยเรื่องมโหสถบัณฑิตทรงบำเพ็ญบุญญาบารมี เนื้อหาการคบชู้ เป็นเรื่องราวของนายโคพภาพเป็นคนเตี้ยมีภรรยาชื่อทีฆตาหลา หลังจากทำงานครบ 7 ปี เขาอยากกลับเรือนเพื่อไปหามารดาบิดาจึงได้เรียกภรรยามาให้ให้ทอดขนมเป็นเสบียงไว้ระหว่างเดินทาง เมื่อออกเดินทางถึงครึ่งทางได้เห็นแม่น้ำสายหนึ่งมีกระแสน้ำไหลตั้งแต่สองสามมีภรรยาเป็นคนฉลาด จึงไม่อาจจะลงไปได้ก็ยืนอยู่ในที่นั้นต่อมามีคนเชื้อใจชื่อทีฆปิฎฐิ ได้ผ่านมาและได้รู้ว่าสองสามมีภรรยาเป็นคนฉลาดจึงได้ออกอุบายขอกินขนมและได้บอกกล่าวว่า น้ำลึกแถมมีจระเข้ดุร้าย แล้วบอกว่าตัวเองสนิทกับจระเข้ คนเชื้อใจถามว่าใครไปก่อน ที่นั้นนายโคพภาพให้ภรรยาไปก่อน เมื่อคนเชื้อใจนำหญิงสาวไปอยู่นั้นก็ได้เกรี้ยวพาราสีว่าจะเลี้ยงดูทำให้หญิงสาวตกลงปลงใจ เป็นสาเหตุทำให้นายโคพภาพกล่าวประทุษวาจานายทีฆปิฎฐิ เป็นความขัดแย้งระหว่างนายทีฆปิฎฐิกับนายโคพภาพโดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“แนะ อ้ายโจรร้าย มึงจะพาเมียกูไปไหน. นายทีฆปิฎฐิกกล่าวตอบว่า แนะ อ้ายถ้อย แคระเตี้ยร้าย เมียมึงเมื่อไร”** ส่งผลให้นายทีฆปิฎฐิเกิดความเจ็บใจ โกรธ

4.3.6 การประทุษวาจาจากการรู้กลลวง

การรู้กลลวง หมายถึง การรู้เท่าทันกลลวงของฝ่ายตรงข้ามในรูปแบบของคำพูดหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความสูญเสีย หรืออาจถึงตาย จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า มีตัวละครที่พูดหรือ การปฏิบัติตัวเพื่อให้อีกฝ่ายเกิดความเชื่อถือ เมื่ออีกฝ่ายเกิดรู้เท่าทันของกลลวงจึงเป็นสาเหตุการประทุษวาจาตั้งกล่าวขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“.....ปูกกล่าวว่า “ปลาเหล่านี้ ท่านกินได้ เพราะความที่
 ตนเป็นปลาโง่ แต่เราจักไม่ให้ท่านกินเรา แต่ท่านนั้นแหละจักถึง
 ความพินาศ ด้วยว่า ท่านไม่รู้ว่ ถูกเราลวง เพราะความเป็นคน
 โง่ เราแม่ทั้งสอง เมื่อจะตายก็จักตายด้วยกัน เรานั้นจักตัดศีรษะ
 ของท่านให้กระเด็นลงบนภาคพื้น”. กล่าวแล้ว จึงเอาก้ามปาน
 ประหนึ่งคีมหนีบคอนกยางนั้น.”

(อรรถกถาแปล ภาค 1 เล่ม 1 เรื่องพจนาคถก น.212)

เรื่องพจนาคถก ว่าด้วยผู้ฉลาดแกมโง่ เนื้อหาการรู้กลลวง เป็นเรื่องราวของนกกระยาง
 ต้องการจะจับปลากินด้วยอาศัยกลลวง คือด้วยวิธีหลอกว่า จะพาปลาไปอีกหนองน้ำด้วยจะงอยปาก
 ในขณะเหล่าพวกปลาไม่เชื่อ นกกระยางก็ได้บอกอุบายว่า ถ้าไม่เชื่อก็ให้ส่งปลาตัวหนึ่งไปกับข้าพเจ้า
 เมื่อมีปลาใจกล้าได้ให้นกกระยางพาไป ในที่นั้น ที่นี้ ก็ได้กลับมาส่ง ครั้นเหล่าปลาเห็นแบบนี้
 ก็หลงเชื่อได้ให้นกกระยางพาไปอีกหนองน้ำ แต่ครั้นนกกระยางพาไปก็ได้ฆ่าปลานั้นกินเสียจนหมด
 เหลือปูเพียงตัวเดียว นางกระยางก็ได้กล่าวกับปูด้วยอุบายนั้น ในขณะที่ปูไป ปูได้สังเกตเห็นชิ้นส่วน
 ของซากปลา ก็ได้รู้ว่าตนถูกนกกระยางลวงจึงได้ใช้ก้ามปูหนีบคอนางกระยางพร้อมกล่าวประทุษวาจา
 เป็นความขัดแย้งระหว่างปูกับนกกระยาง โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า “**ท่านไม่รู้ว่ ถูกเราลวง
 เพราะความเป็นคนโง่ เราแม่ทั้งสอง เมื่อจะตายก็จักตายด้วยกัน เรานั้นจักตัดศีรษะของท่านให้
 กระเด็นลงบนภาคพื้น**” ส่งผลให้นกยางได้รับทุกข์ที่เกิดจากตัวเองก่อ คือ ความอับอาย
 และตายในที่สุด

ตัวอย่างที่ 2

“...พญานาคราชได้ฟังดังนั้นแล้ว ได้กล่าวคาถาสองคาถากับซี
 เปลือย ความว่า ความถือว่า สิ่งนี้เป็นที่รักของเรา หรือสิ่งนี้ไม่เป็น
 ที่รักของเรา ดังนี้ ย่อมไม่มีแก่บรรพชิตผู้พิจารณาเห็นโลกนี้และ
 โลกหน้า ก็ท่านเป็นคนไม่สำรวม แต่ประพฤติกว้างโลกด้วยเพศของ
 ผู้สำรวมดี.

ท่านไม่เป็นอริยะแต่ปลอมเป็นอริยะ ไม่ใช่คนสำรวมแต่ทำ
 คล้ายคนสำรวม เป็นคนชาติเลวทรามไม่ใช่คนประเสริฐ ได้
 ประพฤติบาปทุจริตเป็นอันมาก.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องปັນทรกษัตริย์, น.434)

เรื่องปณทกรชาดก ว่าด้วยเรื่องไม่ควรบอกความลับแก่คนอื่น เนื้อหาการรู้กลวง เป็นเรื่องราวของการปณทกรนาคราชได้บอกความลับต่อซีเปลือยถึงสาเหตุที่พญาครุฑไม่สามารถจับเหล่าพญานาคกินได้เพราะในเวลาพญาครุฑจับพญานาคนั้นจับที่ศีรษะ ก่อนที่พญานาคได้กลิ่นลงท้องนั้นได้ไหลลงไปอยู่ที่หางทำให้ตัวหนัก เมื่อปณทกรนาคราชได้บอกความลับกับซีเปลือย ต่อมาซีเปลือยได้บอกความลับนั้นต่อพญาครุฑทำให้ตั้งแต่นั้นเหล่าพญานาคถูกพญาครุฑจับที่หางทำให้ก้นหีนที่กลิ่นนั้นได้ไหลออกทางปากพญาครุฑจึงสามารถจับพญานาคกินได้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเป็นสาเหตุให้ปณทกรนาคราชกล่าวประทุษวาจาซีเปลือย เป็นความขัดแย้งระหว่างพญานาคกับซีเปลือย โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“ท่านไม่เป็นอริยะแต่ปลอมเป็นอริยะ ไม่ใช่คนสำรวมแต่ทำคล้ายคนสำรวม เป็นคนชาติเลวทรามไม่ใช่คนประเสริฐ ได้ประพฤติบาปทุจริตเป็นอันมาก”** ส่งผลให้ซีเปลือยเกิดความเจ็บใจ อับอาย

4.3.7 การประทุษวาจาจากการขาดสติ

การขาดสติ หมายถึง ไม่มีการรับรู้กับสิ่งที่ตนทำอยู่ หรือ อาจจะดำรงอยู่ในความประมาท และบางครั้งความไม่มีสติอาจนำไปสู่ความตายได้ จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่ามีตัวละคร ที่ขาดสติ คือการได้ทำสัญญาว่าจะไม่พูด แต่ด้วยความที่ตนโกรธและขาดสติทำให้เกิดลืมสัญญานั้นทำให้ตนตายและบางครั้งผลของการขาดสติอาจทำให้ตัวเองจะถึงความตายได้ เป็นสาเหตุของการประทุษวาจาดังกล่าวดังนี้ มีรายละเอียดดังนี้

“...พวกเด็กชาวบ้านเห็นหงส์นำเต่าไปตั้งนั้น จึงตะโกนขึ้นว่า หงส์สองตัวนำเต่าไปด้วยท่อนไม้. เต่าอยากจะพูดว่า ถึงสหายของเราจะพาเราไป เจ้าเด็กถ่อย มันงการอะไรของเจ้าเล่า จึงปล่อยท่อนไม้จากที่ที่คาบไว้ ในเวลาที่ถึงเบื้องบนพระราชนิเวศน์ในนครพาราณสี เพราะหงส์พาไปเร็วมาก จึงตกในอากาศ ตกเป็นสองเสียง.”

เรื่องกัจฉปชาดก ว่าด้วยเรื่องเต่าตายเพราะปาก เนื้อหาการขาดสติ เป็นเรื่องราวของเต่าและเพื่อนคือหงส์ วันหนึ่งหงส์ทั้งสองตัวได้ถามเต่าว่า ท่านไม่เบื่อบ้างหรือที่อยู่แต่ในที่เดิม ๆ เช่นนี้ เต่าก็ตอบว่าจะให้ทำไฉนเมื่อเรา บินไม่ได้ จะไปไหนก็ไปได้ช้า หงส์ได้กล่าวว่าในที่นั้นเป็นสถานที่เต็มไปด้วยสิ่งสวยงามอุดมไปด้วยพืชพันธุ์อาหารต่าง ๆ ท่านอยากไปไหม พวกเรามีวิธี เต่ากล่าวตอบว่าไป แต่ท่านต้องมีข้อแม้ว่าห้ามกล่าวอะไร เต่าได้ตอบตกลง หงส์ทั้งสองตัวจึงได้ให้เต่าคาบไม้ตรงกลางระหว่างหงส์ทั้งสองได้บินนำเต่าไปในสถานที่ต่าง ๆ และได้บินผ่านราชนิเวศน์พวกเด็กชาวบ้านได้เห็นหงส์นำเต่าไปอย่างนั้น จึงได้พากันร้องว่า เต่าบินได้ พากันหัวเราะเฮฮา ทำให้เต่าลืมคำสัญญาไว้กับหงส์ทั้งสองได้กล่าวประทุษวาจาจากพวกเด็กชาวบ้านว่า เจ้าเด็กถ่อย มันงการอะไรของเจ้าเล่า

เป็นเหตุให้ต้นตอจากไม้ที่คาบแตกเป็นสองส่วนตายในที่สุด เป็นความขัดแย้งระหว่างเต่ากับพวกเด็ก ๆ โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“ถึงสหายของเราจะพาเราไป เจ้าเด็กถ่อย มันกการอะไรของเจ้าเล่าจึงปล่อยท่อนไม้จากที่ที่คาบไว้ในเวลาที่ถึงเบื้องบนพระราชนิเวศน์ในนครพาราณสี เพราะหงส์พาไปเร็วมาก จึงตกในอากาศ ตกเป็นสองเสี่ยง”** ส่งผลให้เด็กเจ็บใจและส่งผลให้เต่าเองพบกับความตายที่เกิดจากการขาดสติของตน

4.3.8 การประทุษวาจาจากการละโมภ

การละโมภ หมายถึง ความโลภ ความอยากได้ เป็นกิเลสอย่างหนึ่งในกิเลสใหญ่ คือ โลภะ โทสะ โมหะ เกิดจากความดิ้นรนอยากได้ของคนอื่น จากการศึกษาในอรรถกถาแปล พบว่า มีตัวละครที่เกิดความอยากได้ทรัพย์สินของคนอื่นที่ไม่ใช่ของตน จึงได้กล่าวการประทุษวาจาตั้งกล่าวขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

“...นายนั้นทะขันธ์ยืนข้างบนทรัพย์ อาศัยทรัพย์ทำมาณะให้เกิดขึ้น ต่ำกุมารว่า **“เฮ้ยเจ้าเจตกะลูกทาสี ทรัพย์ในที่นี้ของเจ้า จักมีมาแต่ไหน”**. กุมารทำเป็นไม่ได้ยินคำหยาบของเขา กล่าวว่า ถ้าอย่างนั้น พวกเรากลับกันเถิด แล้วพานาย นั้นทะนั้นกลับ. ล่วงไป 1-2 วันได้ไป อีก นายนั้นทะ ก็ต่ำเหมือนอย่างนั้น.”

(สส๑๐๐๐๒๒๒. ๑๑๑. 1. ๑๑๑. 1. เรื่องนี้แต่งพศ๒๐๐๒. 247)

เรื่องนั้นทซาดก ว่าด้วยกล่าวคำหยาบ เนื้อหาการละโมภ เป็นเรื่องราวของเศรษฐีมีทรัพย์สมบัติมาก มีทาสชื่อนั้นทะ ด้วยความที่เศรษฐี ไม่อยากให้ทรัพย์ที่ตนหามาได้หมดไปจึงได้นำไปฝังไว้ และได้สั่งกับทาสไว้ว่า ในเวลาที่เราทำกาละ ให้บอกที่ฝังสมบัติแก่บุตรของเรา ในกาลต่อมา เศรษฐีได้ทำกาละ บุตรของเศรษฐีได้ถามทาสถึงสมบัติ ทาสชื่อนั้นทะ ได้พากุมารไปเพื่อขุดสมบัติ แต่ไปถึงที่ซ่อนกลับไม่บอกที่ซ่อนสมบัติแต่กลับกล่าวประทุษวาจากุมารว่า เจตกะลูกทาสี เป็นความขัดแย้งระหว่างทาสกับกุมาร โดยใช้ถ้อยคำประทุษวาจาว่า **“เฮ้ยเจ้าเจตกะลูกทาสี ทรัพย์ในที่นี้ของเจ้าจักมีมาแต่ไหน”** เพราะความละโมภ อยากได้ทรัพย์ที่ไม่ใช่ของตนจึงได้กล่าวอย่างนั้น ส่งผลให้กุมารเกิดความต่ำต้อย เจ็บใจ

จากการวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ พบว่า เนื้อหาการประทุษวาจาจากการดูถูก พบว่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับกับการดูถูกมากที่สุด 7 ตัวอย่าง เนื่องจากการเนื้อหาจากการดูถูกจะตรงตัวที่สุดสร้างความกดทับของตัวละครที่ถูกประทุษวาจาอับอาย เจ็บใจ หรือโกรธมากที่สุด รองลงมาคือ เนื้อหาจากการเข้าใจผิดและเนื้อหาจากการติสังขาร ประเภทละ 4 ตัวอย่าง นอกจากนั้นพบว่า เนื้อหาจากการคบชู้ เนื้อหาจากการรู้กลวง และการเยาะเย้ย ประเภทละ 2 ตัวอย่าง ส่วนที่พบน้อยที่สุด คือ เนื้อหาจากการขาดสติและเนื้อหาจากการละโมภ

ประเภทละ 1 ตัวอย่าง เนื้อหาการประทุษวาจาตั้งกล่าวลั่นเป็นการทำให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความเจ็บใจ อับอาย โกรธ หรือ อาจเป็นสาเหตุนำไปสู่ความตายได้

จากการวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล สามารถจัดค่าความถี่ของเนื้อหาการประทุษวาจาที่ปรากฏได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 เนื้อหาการประทุษวาจาที่ปรากฏในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

เนื้อหาการประทุษวาจา	จำนวนเรื่อง ที่ปรากฏ	ชื่อเรื่องที่ปรากฏ
1. เนื้อหาการประทุษวาจาที่พระโพธิสัตว์ ประทุษวาจาต่อตัวละครอื่น	13	
1.1 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการดูถูก	7	
1.1.1 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนโง่	3	ชुरुปุตตชาดก, มูลปริยาย ชาดก, มโหสถชาดก
1.1.2 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนหยาบขี้	2	อธรรมเทวปุตตชาดก, มหา สุตโสมชาดก
1.1.3 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนชราภาพ	1	เกฬีสลชาดก
1.1.4 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนมีปัญญาทึบ	1	โคธชาดก
1.1.5 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนไร้การศึกษา	1	ชัยทิสชาดก
1.2 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการรู้กลลวง	2	มุสิกชาดก, ปันทรกชาดก
1.3 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการคบขู้	1	จุลลปทุมชาดก
1.4 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการเสียดสี	1	ลิตตชาดก
1.5 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการขาดสติ	1	ปัญจอุโปสถชาดก
2. เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่น ต่อพระโพธิสัตว์	8	
2.1 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการดูถูก	4	
2.1.1 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนชั้นต่ำ	2	นิโครธชาดก, มาตังคชาดก
2.1.2 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนบ้านนอก	1	มโหสถชาดก
2.1.3 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนไม่มีพ่อ	1	กัญฐหาริชาดก
2.2 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการเยาะเย้ย	2	มโหสถชาดก, มหาโพธิชาดก
2.3 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการเสียดสี	1	นันทวิสาขชาดก

2.4 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการขาดสติ	1	มาตังคชาดก
--------------------------------------	---	------------

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

เนื้อหาการประทุษวาจา	จำนวนเรื่อง ที่ปรากฏ	ชื่อเรื่องที่ปรากฏ
3. เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่น ต่อตัวละครอื่น ๆ	22	
3.1 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการดูถูก	7	
3.1.1 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนชั้นต่ำ	2	โลสกชาดก, มาตังคชาดก
3.1.2 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นผู้มีบุญน้อย	2	ทุมเมธชาดก, กุสชาดก
3.1.3 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนโง่	1	ภุริทัตตชาดก
3.1.4 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนบ้านนอก	1	นันทชาดก
3.1.5 เนื้อหาการดูถูกว่าเป็นคนมีคู่ไม่สมควร	1	เวสสันดรชาดก
3.2 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการเข้าใจผิด	5	มหาสารชาดก, มัณฑพยชาดก
3.3 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการตีสังขาร	5	มหากปิชาดก, มโหสธชาดก กุณาลชาดก, ภุริทัตตชาดก, โกมาริยปุตตชาดก
3.4 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการเยาะเย้ย	2	รูกชาดก, ตัณฑุลนาฬิชาดก
3.5 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการคบชู้	2	ตักการิยชาดก, มโหสธชาดก
3.6 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการรู้กลวง	2	พกชาดก, ปันชกรชาดก
3.7 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการขาดสติ	1	กัจฉปชาดก
3.8 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการละโมภ	1	นันทชาดก

นอกจากตารางเนื้อหาการประทุษวาจาในด้านเนื้อหาที่ปรากฏจากเรื่องในอรรถกถาแปลชาดกที่ปรากฏดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้จัดค่าความถี่ของเนื้อหาจากหัวข้อเนื้อหา เพื่อให้ครบถ้วนทั้ง 37 เรื่องที่ได้ศึกษาค้นคว้าปรากฏเนื้อหาการประทุษวาจา ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.2 เนื้อหาการประทุษวาจาที่ปรากฏในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่	เรื่อง	เนื้อหาการประทุษวาจา (ข้อ)
1	ตัณษุทนาพิชาดก	ข้อ 4.3.4
2	กัฏฐหาริชาดก	ข้อ 4.2.1.3
3	นันทิวิสาละชาดก	ข้อ 4.2.3
4	พุกชาดก	ข้อ 4.3.6
5	นันทชาดก	ข้อ 4.3.1.4
6	โลสกชาดก	ข้อ 4.3.1.1
7	ลิตตชาดก	ข้อ 4.1.4
8	มหาสารชาดก	ข้อ 4.3.2
9	ทุมเมธชาดก	ข้อ 4.3.1.2
10	นันทชาดก	ข้อ 4.3.8
11	มุสิกชาดก	ข้อ 4.1.3
12	โคธชาดก	ข้อ 4.1.1.4
13	รูกชาดก	ข้อ 4.3.4
14	จุลลปทุมชาดก	ข้อ 4.1.1.3
15	เกฬีสีลชาดก	ข้อ 4.1.1.3
16	กัจฉปชาดก	ข้อ 4.3.7
17	มูลปริยายชาดก	ข้อ 4.1.1.1
18	จุลลกาลิงคชาดก	ข้อ 4.1.2
19	โกมาริยปุตตชาดก	ข้อ 4.3.3

20	โคธชาดก	ข้อ 4.1.1.2, 4.1.3
21	ขุรปุตตชาดก	ข้อ 4.1.1.1
22	มัจฉทายชาดก	ข้อ 4.3.2
23	นิโครธชาดก	ข้อ 4.2.1.1
24	ตักกการียชาดก	ข้อ 4.3.5
25	อธรรมเทวปุตตชาดก	ข้อ 4.1.1.5
26	ปัญจอุโปสถชาดก	ข้อ 4.1.5
27	มาตังคชาดก	ข้อ 4.2.1.1, ข้อ 4.2.4, ข้อ 4.3.1.1
28	ชัยทิสชาดก	ข้อ 4.1.1.2
29	มหากปิชาดก	ข้อ 4.3.3
30	ปัทมทรกชาดก	ข้อ 4.1.1.2, ข้อ 4.1.3
31	มหาโพธิชาดก	ข้อ 4.2.2
32	กุสชาดก	ข้อ 4.3.1.2

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	เรื่อง	เนื้อหาการประทุษวาจา (ข้อ)
33	กุณาลชาดก	ข้อ 4.3.3
34	มหาสุตโสมชาดก	ข้อ 4.1.1.2
35	มโหสถชาดก	ข้อ 4.1.1.1, ข้อ 4.1.1.2, ข้อ 4.2.2, ข้อ 4.3.3, ข้อ 4.3.5
36	ภูริทัตตชาดก	ข้อ 4.3.1.3, ข้อ 4.3.3
37	เวสสันดรชาดก	ข้อ 4.3.1.5

ตารางข้างต้น พบว่า เนื้อหาการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล มีโครงเรื่องมาจากความขัดแย้ง เป็นเหตุนำไปสู่การวิวาทของตัวละคร คือ ระหว่างพระโพธิสัตว์กับตัวละครอื่น ๆ โดยพระโพธิสัตว์เป็นผู้กล่าวการประทุษวาจาเสียเองและถูกตัวละครอื่นประทุษวาจาเช่นเดียวกัน ทำให้เห็นว่า มีเนื้อหาการประทุษวาจา คือ การใช้ถ้อยคำไม่สุภาพ ทำให้ผู้ถูกการประทุษวาจานั้นเกิดความเจ็บใจ อับอาย หรือโกรธ

การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น พบว่า มีเนื้อหาจากการประทุษวาจาจากการดูถูก การประทุษวาจาจากการรู้กลลวง การประทุษวาจาจากการคบชู้ การ

ประทุษวาจาจากการเสียดสี และการประทุษวาจาจากการขาดสติ จากเนื้อหาทั้ง 5 ประเภท พบว่า เนื้อหาที่พบมากที่สุด คือ เนื้อหาจาก การประทุษวาจาจากการดูถูก 7 ตัวอย่าง เพราะเนื้อหาจากการดูถูก จะสร้างความเจ็บอาย อับอายเจ็บใจมากเพราะตรงตัวและเป็นการสร้างการกดทับเพื่อให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดการไร้ค่าต่อความสามารถ ร่องลงมา คือ เนื้อหาจากการรู้กลลวง 2 ตัวอย่าง ส่วน เนื้อหาจากการคบชู้ เนื้อหาจากการเสียดสี และเนื้อหาการประทุษวาจาจากการขาดสติ พบประเภทละ 1 ตัวอย่างเท่านั้น เนื้อหาการประทุษวาจาตั้งกล่าวของพระโพธิสัตว์ที่กล่าวออกมาล้วนเป็นความรักความเมตตาเป็นการกล่าวเพื่อเตือนสติ ข้อเมตตาบารมี และเป็นการใช้ปัญญาแก้ปัญหาสามารถอธิบายเป็นเหตุเป็นผล ข้อปัญญาบารมี

การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์พบว่า มีเนื้อหาจากการประทุษวาจาจากการดูถูก การประทุษวาจาจากเยาะเย้ย การประทุษวาจาจากการเสียดสี และการประทุษวาจาจากการขาดสติ จากเนื้อหาทั้ง 4 ประเภท พบว่า เนื้อหาที่พบมากที่สุด คือ เนื้อหาการประทุษวาจาจากการดูถูก 4 ตัวอย่าง เพราะเนื้อหาจากการดูถูกจะสร้างความเจ็บอาย อับอายเจ็บใจเพราะตรงตัวและเป็นการสร้างการกดทับเพื่อให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดการไร้ค่าต่อความสามารถ ร่องลงมา คือ เนื้อหาจากการการเยาะเย้ย 2 ตัวอย่าง และเนื้อหาถัดมา คือ เนื้อหาจากการเสียดสี และการขาดสติ ประเภทละ 1 ตัวอย่าง เนื้อหาการประทุษวาจาตั้งกล่าวของตัวละครอื่นที่กล่าวออกมาล้วนเป็นการสร้างความเจ็บอาย อับอายให้แก่ผู้ฟัง คือ พระโพธิสัตว์ แต่เนื้อหาการประทุษวาจาตั้งกล่าวเป็นการบ้าเพ็ญบารมี ข้อ ขันติบารมี คือ การอดทนอดกลั้นต่อความทุกข์ที่เกิดจากถ้อยคำของตัวละครอื่น

การวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ พบว่า เนื้อหาการประทุษวาจา 8 ประเภท พบว่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับกับการดูถูกมากที่สุด 7 ตัวอย่าง เนื่องจากการเนื้อหาจากการดูถูกจะตรงตัวที่สุดสร้างความกดทับของตัวละครที่ถูกประทุษวาจาอับอาย เจ็บใจหรือโกรธมากที่สุด ร่องลงมา คือ เนื้อหาจากการเข้าใจผิดและจากการติสังขาร ประเภทละ 5 ตัวอย่าง นอกจากนั้นพบว่า เนื้อหาจากการเยาะเย้ย การคบชู้ และการรู้กลลวง ประเภทละ 2 ตัวอย่าง ส่วนที่พบน้อยที่สุด คือ เนื้อหาจากการขาดสติและเนื้อหาจากการละโมภ อย่างละ 1 ตัวอย่าง เนื้อหาการประทุษวาจาตั้งกล่าวล้วนเป็นการทำให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความเจ็บใจ อับอาย โกรธ หรือ อาจเป็นสาเหตุนำไปสู่ความตายได้

เนื้อหาการประทุษวาจาเป็นเรื่องของการใช้วาจาโดยตรง ได้แก่ การประทุษวาจาจากการดูถูก การประทุษวาจาจากการเยาะเย้ย และการประทุษวาจาจากติสังขาร เป็นการประทุษวาจาทางวาจาโดยตรง ส่วนการประทุษวาจาจากการเข้าใจผิด การประทุษวาจาจากการคบชู้ และเนื้อหาการประทุษวาจาจากการเสียดสี เป็นเนื้อหาของการกระทำทางร่างกายแต่เป็นสามเหตุนำไปสู่การประทุษวาจาได้ ส่วนการประทุษวาจาจากการรู้กลลวง การประทุษวาจาจากการขาดสติ และการ

ประทุษวาจาละโมบ เป็นเนื้อหาของกรกระทำทางจิตใจ ที่กล่าวมาทั้งหมดเมื่อกกล่าวถึงก็สามารถนำไปเป็นเหตุของการประทุษวาจาได้ทั้งสิ้น ดังนั้นการประทุษวาจาสามารถเกิดขึ้นได้จากการกระทำโดยวาจาทางตรง หรือการกระทำทางร่างกายตลอดถึงทางจิตใจได้จะเห็นได้จากเนื้อหาในอรรถกถาแปล ชาดก ที่เป็นเรื่องราวที่โครงเรื่องของความขัดแย้ง ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือมนุษย์กับสัตว์ที่เกิดจากทาง กาย วาจา ใจ ย่อมนำไปสู่การใช้ถ้อยคำการประทุษวาจาดังกล่าวขึ้นทำให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความเจ็บอาย เจ็บใจ โกรธ หรืออาจนำไปสู่ความตายได้

เนื้อหาการประทุษวาจาเกิดจากความขัดแย้งของตัวละครเป็นสาเหตุนำไปสู่การทะเลาะวิวาท เมื่อเกิดการวิวาทย่อมมีเนื้อหาของกรประทุษวาจา จากการวิเคราะห์เนื้อหาในอรรถกถาแปล พบว่าเนื้อหาการประทุษวาจาการดูถูกพบมากที่สุด เนื่องจากมีการใช้ถ้อยคำเป็นเครื่องมือในการทำให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความเจ็บอายแล้วยังมีการแสดงกิริยา ตบมือ หัวเราะ เสริมทำให้การประทุษวาจาเพิ่มน้ำหนักแห่งความอายยิ่งขึ้น การกล่าวถ้อยคำเพื่อประทุษร้ายผู้อื่นให้เกิดความเจ็บปวด เจ็บใจ อับอาย หรือโกรธ ได้ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของผลลัพธ์จากการประทุษวาจาเช่นเดียวกัน นอกจากการใช้ถ้อยคำแล้วยังมีกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อให้เนื้อหาของเหตุการณ์ในโครงเรื่องเกิดความเข้มข้นนำไปสู่อารมณ์ คือ ความสะเทือนใจ

เนื้อหาการประทุษวาจา ส่วนใหญ่มีความรุนแรงและมีกลวิธีในการใช้ภาษาที่หลากหลาย เช่น การใช้กลวิธีการใช้คำในความหมายเชิงลบ ปันนดา เลอเลิศยุตติธรรม (2562) กล่าวว่า การคำในความหมายเชิงลบ หมายถึง การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำ พฤติกรรม หรือคุณสมบัติที่สังคมตัดสินว่าไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีไม่งาม คำที่แสดงความหมายทางลบดังกล่าวนี้อาจเป็นความไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีงามของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับผู้ฟัง หรือความคิด ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง การที่กลวิธีดังกล่าวนี้ไม่สุภาพเพราะบุคคลโดยต้องการให้ภาพลักษณ์ ของตนที่แสดงออกสู่สายตาของบุคคลอื่นนั้น เป็นไปในเชิงบวก ฉะนั้น การกล่าวโดยใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อผู้ฟังจึงเป็นการทำลายภาพลักษณ์ของผู้ฟัง อันนำมาซึ่งความไม่สุภาพจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบการใช้คำที่แสดงความหมายทางลบในประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรมของผู้ฟัง เช่น คำว่า ชั่ว ร้าย ฉิบหาย วายร้ายถ้อย ลามก โง่ เป็นต้น ล้วนเป็นกลวิธีการใช้คำในความหมายเชิงลบ เพื่อให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความเจ็บอาย เจ็บใจ หรือโกรธ ดังที่จะกล่าวรายละเอียดไว้ในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

กลวิธีการใช้ภาษาในการประพฐวจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาการประพฐวจาในอรรถกถาแปล สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน คือ เนื้อหาการประพฐวจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น, เนื้อหาการประพฐวจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์, และเนื้อหาการประพฐวจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ ดังที่ได้วิเคราะห์ในบทที่ 4 มาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงนำเนื้อหาทั้ง 3 ส่วนมาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นถึงการใ้กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อการประพฐวจา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้วิจัยเลือกศึกษาเนื้อหาในอรรถกถาแปล พบว่า โครงเรื่องที่เกิดจากความขัดแย้งเป็นสาเหตุนำไปสู่การวิวาทของตัวละคร มีการใ้กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อประพฐวจา ดังนี้

การประพฐวจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น

5.1 การประพฐวจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น

ผู้วิจัยพบว่าการใช้ภาษาในการประพฐวจาของตัวละคร คือ พระโพธิสัตว์ประพฐวจาต่อตัวละครอื่น สามารถแบ่งออกได้ 7 กลวิธี คือ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ การใช้คำประชดประชัน การใช้คำทำให้กลัว การใช้คำเปรียบเชิงลบ การใช้คำนัยผกผัน การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ และการใช้คำเรียกบุคคล (อาลปนนะ) ดังจะวิเคราะห์ต่อไปนี้

5.1.1 การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ

ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) กล่าวว่า การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ หมายถึง การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำ พฤติกรรม หรือคุณสมบัติ ที่สังคมตัดสินว่าไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีไม่งาม คำที่แสดงความหมายเชิงลบดังกล่าวนี้อาจเป็นความไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีงามของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับผู้ฟัง หรือความคิด ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง การที่กลวิธีดังกล่าวนี้ไม่สุภาพเพราะบุคคลโดยอ้อมต้องการให้ภาพลักษณ์ ของตนที่แสดงออกสู่สายตาของบุคคลอื่นนั้น เป็นไปในเชิงบวก ฉะนั้น การกล่าวโดยใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อผู้ฟังจึง เป็นการทำลายภาพลักษณ์ของผู้ฟัง อันนำมาซึ่งความไม่สุภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบการใช้คำที่แสดงความหมายเชิงลบในประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรมของผู้ฟัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.1.1.1 คำว่า โง่, เหลา

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 544) ให้ความหมาย โง่ หมายถึง เหลา ไม่ฉลาด ไม่รู้ ไม่มีไหวพริบ, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 406) ให้ความหมาย เหลา หมายถึง ขาดไหวพริบ รู้ไม่ถึง รู้ไม่เท่าทัน ไม่เฉียบแหลม ไม่ฉลาด

ตัวอย่างที่ 1

“...แพะได้ฟังดังนั้นแล้ว ได้กล่าวคาถา 2 คาถาว่า สหายเอ๋ย แกนั้นแหละโง่ ดูก่อนเจ้าลูกลา แกจรรู้ตัวเกิด แกถูกเชือกรัดคอไว้มีริมฝีปากเปี้ยว มีเชือกมัดปากไว้ สหายเอ๋ย ความโง่แก่อีกอย่างอื่นของแก คือที่แกถูกปลดจากแอกแล้ว แต่ไม่หนีไป สหายเอ๋ย พระเจ้าเสนกะที่แกลากไปนั้นแหละโง่กว่าแก”

(วรรณคดีไทย ภาค 1 เล่ม 5 เรื่องขจรใจตจขาด ก ข ๒๘)

ตัวอย่างข้างต้น ทำให้เห็นถึงการใช้กลวิธีการใช้คำหยาบที่มีความหมายเชิงลบ ได้แก่ คำว่า โง่ โดยใช้คำว่าโง่ ถึง 3 ครั้งเป็นการเน้นย้ำถึงพฤติกรรมของผู้ถูกประทุษวาจา นั้น ว่าเป็นคน เหลา ไม่ฉลาด เป็นการเน้นย้ำในการใช้คำให้เด่นชัดขึ้น

ตัวอย่างที่ 2

“...มโหสถบัณฑิตจึงกราบทูลว่า โปรดฟังเถิด พระเจ้าข้า. เสนกคนเหลาจะรู้อะไร ดูก่อนโลกนี้เท่านั้น ไม่ดูไปถึงปรโลก. แล้วกล่าวคาถานี้ว่า คนเหลามีปัญญาน้อยกล่าวมูสาแก่คนอื่นบ้าง แม้แก่ตนบ้าง. คนเหลานั้นถูกติเตียน ในท่ามกลางที่ประชุม. ภายหลังเขาจะไปทุกคติ. ข้าพระองค์เห็นความดังนี้ จึงกราบทูลว่า คนมีปัญญาเท่านั้นเป็นคนประเสริฐ คนเหลามียศหาประเสริฐไม่.”

(วรรณคดีไทย ภาค 2 เล่ม 2 เรื่องมโหสถชาดก ก ข ๒๑๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ทำให้เห็นถึงการใช้กลวิธีการใช้คำหยาบที่มีความหมายเชิงลบ ได้แก่ คำว่า เหลา โดยใช้คำว่าโง่ ถึง 4 ครั้งเป็นการเน้นย้ำถึงพฤติกรรมของผู้ถูกประทุษวาจา นั้น ว่าเป็นคน รู้ไม่เท่าทัน รู้ไม่ถึง ไม่ฉลาด เป็นการเน้นย้ำในการใช้คำให้เด่นชัดขึ้น

5.1.1.2 คำว่า เจ้าเล่ห์

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554: 336) ให้ความหมาย เจ้าเล่ห์ หมายถึง ผู้มีกลอุบายพลิกแพลงต่าง ๆ

ตัวอย่างที่ 1

“...พระโพธิสัตว์เห็นมันกอดจับตน ก็หันกลับพูดว่า **เจ้าสุนัข** **จึงจอกเจ้าเล่ห์** การบำเพ็ญพรตของเจ้านี้ มิใช่เป็นไปเพื่อความประพฤติปฏิบัติชอบ แต่เจ้าประพฤติแอบอ้างเอาธรรมเป็นธงขึ้นไว้ เพื่อเบียดเบียนสัตว์อื่น.

(อรรถกถาแฉล ภาค 1 เล่ม 2 เรื่องงเสิกษาดก น. 372)

ตัวอย่างที่ 2

“...พระโพธิสัตว์เข้าจอมปลวกไปโดยเร็ว โพล่ศีรษะออกมาทางช่องอื่น กล่าวว่า “เหวย **ชฎิลเจ้าเล่ห์** เมื่อเราเข้าไปหาเจ้า ก็เข้าไปหาด้วยสำคัญว่าเป็นผู้มีศีล แต่เดี๋ยวนี้ความเจ้าเล่ห์ของเจ้า เราสูญเสียแล้วมหาโจรอย่างเจ้า บวชไปทำไมกัน.” เมื่อจะติเตียนดาบส จึงกล่าวคาถานี้ว่า “เหวย ชฎิลปัญญาทราม เจ้ามุ่นชฎาทำไม นุ่งหนังเสือทำไม ข้างในของเจ้ารุ่งรัง เจ้ามัวซัดสีแต่ภายนอก” ดังนี้.

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการใช้คำหยาบที่มีความหมายเชิงลบ จากตัวอย่างที่ 1-2 ได้แก่ คำว่า **เจ้าเล่ห์** เป็นการใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อท้ายคำนาม เพื่อขยายคำนามกล่าวเพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมการใช้อุบายไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมที่ต้องการให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้ถูกประทุษวาจา

5.1.1.3 คำว่า **ชั่ว ร้าย**

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 342) ให้ความหมาย **ชั่ว** หมายถึง ชั่ว เลว, เลวทราม, ชั่วช้า, ร้าย ไม่ดีเพราะจงใจฝ่าฝืนศีลธรรมหรือจารีตประเพณี **ร้าย** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1000) ให้ความหมาย **ร้าย** หมายถึง ว. ตุ เช่นใจร้าย, ชั่ว เช่น ปากร้าย คนร้าย เหลือร้าย ชั่วช้านัก

“...ครั้นพระโพธิสัตว์เห็นเขาทำอย่างนั้น เพื่อจะท้วงว่า กลิ่นเข้าไปเกิด ภายหลังเจ้าจากรู้ว่า นี่มันชื่อนี้ จึงกล่าวคาถานี้ ความว่า “บุรุษกลิ่นลูกสกากอันเคลือบด้วยยาพิษอย่างแรง ยังไม่รู้ตัว ดูก่อนเจ้าคน**ร้าย** เจ้านักเลง**ชั่ว** จงกลิ่นเกิด จงกลิ่นกินเข้าไปเกิด ภายหลังผล**ร้าย**จักมีแก่เจ้า ดังนี้.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องลิตตชาตก, น.239)

ตัวอย่างข้างต้น พบว่า คำหยาบที่ใช้เป็นกลวิธีการประทุษวาจา นั้นจะใช้คำหยาบที่ ความหมายเชิงลบ จะเห็นได้จากคำว่า ชั่ว ร้าย ที่ต่อคำนามที่เป็นตัวขยายคำนาม ได้แก่คำว่า *เจ้าคนร้าย* *เจ้านักเลงชั่ว* แสดงให้เห็นถึงผู้ถูกประทุษวาจากระทำตัวไม่เหมาะสม จะเห็นได้จากถ้อยคำ จากตัวอย่าง เป็นเรื่องราวของการพนันทำให้ผู้กล่าวประทุษวาจาใช้กลวิธีการใช้ภาษาที่มีความหมายเชิงลบว่า เป็นคน ชั่วช้า เลวทราม ประพฤติตัวไม่ดี

5.1.1.4 คำว่า ลามก

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 1054) ให้ความหมาย ลามก หมายถึง หยาบช้า ต่ำทราม หยาบโจน อันเป็นที่น่ารังเกียจของคนดีมีศีลธรรม เช่น หนังสือลามก พุดลามก ทำลามก แสดงให้เห็นว่าเป็นคนน่ารังเกียจ หยาบช้า ต่ำทราม

“...ท่านทั้งหลายจงฆ่าชายผู้ชั่วช้าลามกราวกับซากผี มักทำชู้กับ ภรรยาผู้อื่นคนนี้เสีย ด้วยสาก จงตัดหู ตัดจมูกของหญิงผู้ปรนนิบัติผู้ชั่วช้าลามก คนนี้เสียทั้งเป็น ๆ เถิด”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 3, เรื่องจุลลพทุมชาตก, น.177)

ตัวอย่างข้างต้น จะเห็นกลวิธีการใช้คำในความหมายเชิงลบ โดยใช้คำหยาบซ้อนคำหยาบที่มีความหมายเชิงลบอีกทีเพื่อขยายคำนามอีกทีจากคำว่า ชายผู้ชั่วช้าลามก ทำให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้ประทุษวาจา นั้นว่าเป็นคนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้ฟัง และนอกจากนั้นยังได้ใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อท้ายคำนาม เช่นคำว่า สหายลามก แสดงให้เห็นว่าเป็นคนที่มีพฤติกรรมน่ารังเกียจ หยาบช้า ต่ำทราม

5.1.2 การใช้คำประชดประชัน

ปັນดา เลอเลิศยุดิธรรม (2562) กล่าวว่า การใช้คำประชดประชัน หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่รูปภาษาไม่สัมพันธ์ หรือตรงกันข้ามกับ เจตนาของผู้พูด หรือที่เรียกว่า ถ้อยค่านัยแฝง ทั้งนี้ โดยมีเจตนาเพื่อก่อให้ผู้ฟังเกิดความขุ่นเคืองด้วยการวิธีการที่ไม่ตรงประเด็นหรือการกล่าวอ้อม แต่ผู้ฟังก็สามารถเข้าใจเจตนาของผู้พูดได้จากการตีความจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยดังตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...ครั้นท้าวสักกะทรงทราบว่า พระราชาทรงห่วงวายพระทัย ก็ทรงขับเกลียดหายไป เนมิตพระองค์เป็นท้าวสักกะอย่างเดิม พระหัตถ์ทรงวางศิราวุธ ประทับยืนบนอากาศ ตรัสคุกคามว่า ดูก่อน อธรรมิกราชผู้ชั่วช้า **ชะรอยท่านจะไม่แก่ละหรือ ความชราจักไม่กล้ากรายสรีระของท่านหรือไร** ท่านมัวแต่เห็นแก่เล่นเปียดเปียน คนแก่มามากมาย เพราะอาศัยท่านผู้เดียว คนที่ตายไป ๆ เพราะทำกรรมนั้นจึงเต็มอยู่ในอบาย พวกมนุษย์ไม่ได้บำรุงมารดาบิดา หากท่านไม่งดทำกรรมนี้ เราจะทำลายสรีระของท่านด้วยจักรเพชรนี้ ตั้งแต่นี้ไป ท่านอย่าได้ทำกรรมนี้อีกเลย.”

ตัวอย่างข้างต้น ท้าวสักกะกล่าวประชดประชันพระราชาผู้ชอบรังแกประชาชน โดยเฉพาะคนแก่ โดยมีถ้อยคำว่า *ชะรอยบ้าง หรือบ้าง หรือโรบ้าง* เป็นการพูดประชดประชัน กระแทกแตกตั้นว่า สักวันท่านจะไม่แก่ชราบ้างเลยหรือไง พูดเพื่อให้พระราชาเกิดความขุ่นเคือง

ตัวอย่างที่ 2

“...ครั้งนั้น พระมหาสัตว์ทรงลูบหลังเจ้าโปริสาท ตรัสว่า พระสหายโปริสาทเอ๋ย หม่อมฉันชื่อสุดโสสม **คนหยาบซ้าสาหัส เช่นพระองค์ยังฝึกได้** คนชาวพระนครพาราณสี จะเป็นไรไปเล่า หม่อมฉันจักให้พระองค์เสด็จเป็นพระราชา ในพระนครพาราณสี นั้นอีก เมื่อไม่อาจสามารถ ก็จักแบ่งราชสมบัติของหม่อมฉัน ออกเป็นสองส่วน ถวายพระองค์ส่วนหนึ่ง.”

(อรรถกถาแปล ภาค ๖ เล่ม 1 เรื่องมหาสโตสพชาดก ข 649)

ตัวอย่างที่ 2 พระโพธิสัตว์ได้กล่าวประชดประชันพระราชาพระนามว่า โปริสาท โดยมีถ้อยคำว่า *คนหยาบสาหัสเช่นพระองค์ยังฝึกได้* เป็นการกล่าวประชดว่าคนต่ำช้า ชั่วเลวทราม สาหัสขนาดว่าจับมนุษย์กินก็ยังสามารถกลับตัวได้ เป็นการพูดเหมือนชม แต่เป็นการพูดกระแทกแตกตั้น เหน็บแนมที่มีความเป็นนัย

ตัวอย่างที่ 3

“...พระโพธิสัตว์ตีเตียนพวกมาณพเหล่านั้นว่า **พวกท่านเป็นคนโง่ มีแต่ช่องหูเท่านั้น ไม่มีปัญญา** ฉะนั้นแล้วจึงแก้ปัญหามานพเหล่านั้นฟังแล้วกล่าวว่า ธรรมดาอาจารย์เป็นผู้ยิ่งใหญ่อย่างน่าอัศจรรย์ ขอขมาอาจารย์แล้ว ต่างก็หมดความทงงตนปรนนิบัติพระโพธิสัตว์ตามเดิม.”

(อรรถกถาแปล. ภาค 1 เล่ม 3. เรื่องมลปริยายชาดก. น. 389)

ตัวอย่างที่ 3 พระโพธิสัตว์ได้กล่าวประชดประชันลูกศิษย์ ด้วยถ้อยคำว่า *พวกท่านเป็นคนโง่ มีแต่ช่องหูเท่านั้น ไม่มีปัญญา* หมายถึง พวกลูกศิษย์ เป็นคนไม่ฉลาด คือ คนเขลา มีหูไว้ฟังเท่านั้น ไม่สามารถนำสิ่งได้ฟังมาวิเคราะห์ให้เกิดสติปัญญาเพิ่มพูนได้ เหมือนมีแต่ตัว ไม่มีสมอง

5.1.3 การใช้คำทำให้กลัว

ปณินดา เลอเลิศยุดิธรรม (2562) กล่าวว่า การทำให้กลัว หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบหรือผลร้ายที่อาจเกิดแก่ผู้ฟังใน อนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบายนามณ์ สร้างความอับอายให้แก่ผู้ฟัง หรือให้ผู้ฟังเกิดความกลัว ตลอดจนนำไปสู่การปฏิบัติหรือละการปฏิบัติตามที่ผู้พูดต้องการ อาจเป็นการสาปหรือสาปแช่ง หรือการข่มขู่ก็ได้ การทำให้กลัวนั้นเป็นกลวิธีความไม่สุภาพ ที่ทำลายทั้งหน้าและสิทธิ์ของผู้ฟัง โดยการสาปแช่งนั้น เป็นการทำลายหน้าผู้ฟังโดยเฉพาะ เช่น ขอให้ไม่ตายดี ขอให้สอบตก เป็นต้น ส่วนการข่มขู่นั้นเป็นการทำลายเนื่องจากการข่มขู่เป็นการกล่าวถ้อยคำให้ผู้ฟังกลัวและละหรือกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ผู้ฟังไม่ต้องการกระทำ จึงเป็นการละเมิดสิทธิ์ของผู้ฟัง ดังตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...ครั้นพระโพธิสัตว์เห็นเขาทำอย่างนั้น เพื่อจะท้วงว่า กลืนเข้าไป เกิด ภายหลังกเจ้าจ้กรู้ว่า น้ำมันชื่อนี้ จึงกล่าวคาถานี้ ความว่า “บุรุษกลืนลูกสกากอันเคลือบด้วยยาพิษอย่างแรง ยังไม่รู้ตัว ดูก่อนเจ้าคนร้าย เจ้านักเลงชั่ว จงกลืนเถิด จงกลืนกินเข้าไปเถิด ภายหลังกผลร้ายจักมีแก่เจ้า ดังนี้.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องลิตตชาดก, น. 239)

ตัวอย่างที่ 1 พระโพธิสัตว์ได้กล่าวถ้อยคำว่า “เจ้านักเลงชั่ว จงกลืนเถิด จงกลืนกินเข้าไปเถิด ภายหลังจากผลร้ายจักมีแก่เจ้า” ซึ่งเป็นการข่มขู่ โดยมีเนื้อหาจากการที่นักเลงสุราเมื่อเวลาเล่นสกาถึงเวลาตนจะแพ้ได้โกงด้วยการทำลายลูกสกาแล้วกินพร้อมทั้งกล่าวว่าลูกสกาเสียหายแล้ว จึงเป็นเหตุให้พระโพธิสัตว์แก้ด้วยการทำลายลูกสกาขึ้นมาและได้ทำลายลูกสกาด้วยยาพิษเมื่อเวลาจะแพ้อีกนักเลงสกาได้ทำลายลูกสกาด้วยการกลืนลงท้อง ทำให้เขาล้มลงตาเหลือก เกือบถึงแก่ความตาย ด้วยเหตุการณ์การกล่าวถ้อยคำดังกล่าวจึงเป็นความไม่สุภาพ เป็นการทำลายหน้าของผู้ฟัง

ตัวอย่างที่ 2

“...ครั้นท้าวสักกะทรงทราบว่ พระราชาทรงวุ่นวายพระทัย ก็ทรงขับเกลียดหนีไป เนรมิตพระองค์เป็นท้าวสักกะอย่างเดิม พระหัตถ์ทรงวชิราวุธ ประทับยืนบนอากาศ ตรัสคุกคามว่า ดูก่อน อธรรมิกราชผู้ชั่วช้า ชะรอยท่านจะไม่แก่ละหรือ ความชราจักไม่กล้ากรายสรีระของท่านหรือไร ท่านมัวแต่เห็นแก่เล่นเปียดเปียนคนแก่มามากมาย เพราะอาศัยท่านผู้เดียว คนที่ตายไป ๆ เพราะทำกรรมนั้นจึงเต็มอยู่ในอบาย พวกมนุษย์ไม่ได้บำรุงมารดาบิดา หากท่านไม่งดทำกรรมนี้ เราจะทำลายศิระของท่านด้วยจักรเพชรนี้ ตั้งแต่นี้ไป ท่านอย่าได้ทำกรรมนี้อีกเลย.”

ตัวอย่างที่ 2 ท้าวสักกะได้กล่าวถ้อยคำว่า “เราจะทำลายศิระของท่านด้วยจักรเพชรนี้ ตั้งแต่นี้ไป ท่านอย่าได้ทำกรรมนี้อีกเลย” ซึ่งเป็นการข่มขู่ โดยมีเนื้อหาจากการพระราชาราชพระองค์หนึ่งชอบรังแกคนแก่ สัตว์แก่ สิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความแก่ ทำให้บุตรทั้งผู้มีความกตัญญูไม่สามารถเลี้ยงดูมารดาบิดาได้ เนื่องจากพระราชาทรงทรมาณคนแก่ให้ถึงแก่ความตาย ท้าวสักกะจึงได้กล่าวถ้อยคำดังกล่าวขึ้น เป็นกลวิธีไม่สุภาพ ทำลายหน้าผู้ฟังผู้ฟัง

5.1.4 การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ

ปณินดา เลอเลิศยุดิธรรม (2562) กล่าวว่า การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเชิงเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ด้วยการนำประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง เช่น รูปลักษณ์ พฤติกรรม การกระทำ จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้ฟัง ไปเปรียบเทียบกับสิ่งหนึ่งที่ไม่ดี เพื่อต้องการทำลายหน้าของผู้ฟังให้อับอาย เพราะบุคคลใดก็ตามต่างต้องการให้บุคคลอื่นยอมรับหรือยกย่องในประเด็นหรือสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ การกล่าวถึงข้อบกพร่องหรือไม่ดีของทั้งรูปลักษณ์ พฤติกรรม การกระทำ จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้ฟัง จึงเป็นความไม่สุภาพ กลวิธีดังกล่าวนี้คล้ายคลึงกับกลวิธีการใช้คำที่มีความหมายทางลบ หากแต่กลวิธีการใช้คำที่แสดงความหมายทางลบนั้น รูปภาพและความหมายของคำสอดคล้องกัน แต่กลวิธีการใช้ถ้อยคำเปรียบ

เชิงลบนั้น รูปภาพกับความหมาย หรือเจตนาไม่สัมพันธ์กัน กระนั้นก็ดี จากการวิเคราะห์พบการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบเชิงลบหลายลักษณะ ทั้งการใช้สำนวนที่มีความหมายเชิงลบ การใช้อุปลักษณ์ ทั้งนี้การจะเข้าใจความหมายของถ้อยคำ เปรียบเทียบเชิงลบบางถ้อยคำได้นั้น ผู้พูดกับผู้ฟังอาจต้องมีการสนทนาแลกเปลี่ยนกัน จึงจะเข้าใจความหมายเปรียบเทียบนั้นได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ท่านทั้งหลายจงฆ่าชายผู้ชั่วช้าลามกราวกับซากผี มักทำชู้กับภรรยาผู้อื่นคนนี้เสีย ด้วยสาก จงตัดหู ตัดจมูกของหญิงผู้ปรนนิบัติผู้ชั่วช้าลามก คนนี้เสียทั้งเป็น ๆ เถิด”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 3, เรื่องจุลลปทุมชาตก, น. 177)

ตัวอย่างข้างต้น สืบเนื่องจากคำเชื่อมคำว่า “ราวกับ” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1000) ให้ความหมาย ราวกับ หมายถึง เช่นกับ, พอกับ, เช่น สวยราวกับนางฟ้า ที่พระราชอาชญาผู้ประทุษวาจาเปรียบโจรชู้ว่า เป็นผู้ชั่วช้า เลว หยาบช้ำต่ำทราม กระทำการลามก เป็นที่น่ารังเกียจของคนอื่น เหมือนซากผีที่ตายไปแล้วใช้ทำอะไรไม่ได้ที่น่ารังเกียจ ไม่น่ามอง ไม่น่าเข้าใกล้ จะเห็นได้ว่าพระราชอาชญาใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบเชิงลบเพื่อใช้ในการประทุษวาจาเพื่อให้เห็นสถานะภาพของโจรชู้ถึงพฤติกรรมไม่เหมาะสม

5.1.5 การใช้คำนัยผกผัน

ขวัญทิพย์ อรุณรุวิวัฒน์ (2564) กล่าวว่า “ถ้อยคำนัยผกผัน” หมายถึง ถ้อยคำที่สื่อความตรงข้ามกับความหมายตามรูปหรือการพูดอย่างหนึ่งแต่ความหมายตรงกันข้ามวิจรรย์กรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ และถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด ซึ่งลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันประกอบด้วย 1. วางถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกันไว้คู่กัน 2. กล่าวถึงสิ่งที่ เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุผล 3. กล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก และ 4. ใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสม หรือถ้อยคำที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขเกี่ยวกับความจริงใจจากการถามของพฤติกรรม คือ ผู้พูดไม่ต้องการคำตอบหรือข้อมูลใด ๆ จากผู้ฟัง ดังตัวอย่างดังนี้

“...พระโพธิสัตว์เห็นมันกอดจับตน ก็หันกลับพูดว่า เจ้าสุนัข จึงจอกเจ้าเล่ห์ การบำเพ็ญพรตของเจ้านี้ มิใช่เป็นไปเพื่อความประพฤดีปฏิบัติชอบ แต่เจ้าประพฤติแอบอ้างเอาธรรมเป็นธงขึ้นไว้ เพื่อเบียดเบียนสัตว์อื่น.

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมสิกาตก, น.372)

ตัวอย่างข้างต้น พระโพธิสัตว์ต้องการจะประทุษวาจาถึงพฤติกรรมอันไม่สมเหตุผลของสุนัขจึงจอก จะเห็นได้จากถ้อยคำว่า “การบำเพ็ญพรต กับ เพื่อเบียดเบียนสัตว์อื่น” จากสองคำนี้

ทำให้เห็นผู้ประทุษวาจาด้วยถ้อยคำที่มีความขัดแย้งและความไม่สมเหตุสมผล เนื่องจากเจ้าสุนัข จึงจอกเจ้าเล่ห์ได้ยื่นขาเดียวอำปากจ้องพระอาทิตย์ลอกพวกหนูว่า บำเพ็ญเพียร แต่ได้ตักจับหนูตัวสุดท้ายจากฝูงกินทำให้เกิดถ้อยคำดังกล่าวขึ้น

5.1.6 การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ

ขวัณทิพย์ อรุณรุวิวัฒน์ (2564) กล่าวว่า คำอุทานในความหมายเชิงลบ หมายถึง การใช้คำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ดี เช่น ไม่พอใจ โกรธ หรือเสียใจ เป็นต้น การใช้คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบนั้นมักไม่ปรากฏตามลำพัง แต่จะปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น ไม่มีความหมายใด ๆ เป็นเพียงคำเสริมให้ถ้อยคำแวดล้อมมีน้ำหนักหรือเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ดังตัวอย่างดังนี้

“...พระโพธิสัตว์เจ้าจอมปลวกไปโดยเร็ว โผล่ศีรษะออกมาทางช่องอื่น กล่าวว่า “เหวย ชฎิลเจ้าเล่ห์ เมื่อเราเข้าไปหาเจ้า ก็เข้าไปหาด้วยสำคัญว่าเป็นผู้มีศีล แต่เดี๋ยวนี้ความเจ้าเล่ห์ของเจ้า เรารู้เสียแล้ว มหาโจรอย่างเจ้า บวชไปทำไมกัน.” เมื่อจะตีเตียนดาบส จึงกล่าวคาถานี้ว่า “เหวย ชฎิลปัญญาทราม เจ้ามุ่นชฎาทำมุ่นหนึ่งเสื่อทำไม ข้างในของเจ้ารุงรัง เจ้ามัวขัดสีแต่ภายนอก” ดังนี้.

ตัวอย่างข้างต้น จะพบถ้อยคำที่เปล่งออกมา เพื่อแสดงความไม่พอใจหรือโกรธ จะเห็นได้จากคำว่า *เหวย ชฎิลเจ้าเล่ห์* มักจะมาคู่กับกลวิธีอื่น คือ จะมาพร้อมคำที่มีความหมายเชิงลบ โดยคำว่า *เหวย* พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1351) ให้ความหมาย *เหวย* หมายถึง คำร้องเรียกว่ามีอำนาจหรือแสดงความดูหมิ่นเหยียดหยาม เป็นต้น เช่น *เหวย ๆ* เด็กน้อย เป็นต้น เป็นการทำลายหน้าและเป็นการไม่ให้เกียรติจะเห็นได้จากการที่ผู้ใช้จะมีสถานะภาพที่สูงกว่าผู้ถูกประทุษวาจา

5.1.7 การใช้คำเรียกบุคคล (อาลปนะ)

คำอาลปนะ หมายถึง การร้องเรียก เป็นการแปลจากบาลี เพราะภาษาบาลีคำอาลปนะเป็นคำใช้ร้องเรียกให้ผู้ที่จะพูดด้วยให้รู้ตัว เช่น คำว่า *แน่ะ* *ดูก่อน* *ข้าแต่* แต่ในการประทุษวาจา เป็นคำขึ้นต้นจะต่อด้วยคำที่มีความหมายเชิงลบ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

“...ครั้นท้าวสักกะทรงทราบว่า พระราชาทรงขุนวายพระทัย ก็ทรงขับเกลียดหนีไป เณรมิตพระองค์เป็นท้าวสักกะอย่างเดิม พระหัตถ์ทรงวชิราวุธ ประทับยืนบนอากาศ ตรัสศุภกามว่า **ดูก่อน อธรรมิกราชผู้ชั่วช้า** ชะรอยท่านจะไม่แก่ละหรือ ความชราจักไม่กล้า กรายสรีระของท่านหรือไร ท่านมัวแต่เห็นแก่เล่นเบียดเบียนคนแก่มา มากมาย เพราะอาศัยท่านผู้เดียว คนที่ตายไป ๆ เพราะทำกรรมนั้นจึง เต็มอยู่ในอบาย พวกมนุษย์ไม่ได้บำรุงมารดาบิดา หากท่านไม่งดทำ กรรมนี้ เราจะทำลายสรีระของท่านด้วยจักรเพชรนี้ ตั้งแต่นี้ไป ท่าน อย่าได้ทำกรรมนี้อีกเลย.”

ข้อความข้างต้น เป็นการเรียกชื่อหรือ ร้องเรียกให้ผู้จะถูกประทุษวาจาให้รู้ตัวก่อน จะมาพร้อมทั้งคำนามที่มีความหมายเชิงลบต่อท้ายเสมอ จะเห็นได้จากตัวอย่าง คือ คำว่า **ดูก่อน อธรรมิกราชผู้ชั่วช้า** ทำให้ว่าการใช้คำร้องเรียก จุดประสงค์ให้ผู้จะถูกประทุษวาจา รู้ตัวก่อนเป็นกลวิธี เสริมการประทุษวาจาอย่างหนึ่ง

การศึกษาและวิเคราะห์การใช้คำจากการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น พบว่า มีการใช้คำแบบตรงไปตรงมา ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ เช่น คำว่า โง่ เซลา เจ้าเล่ห์ ชั่ว ร้าย เพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของถูกประทุษวาจา เป็นการใช้คำเพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง และยังพบว่ามีการใช้คำแบบอ้อม ได้แก่ การใช้คำประชดประชัน การใช้คำเปรียบเชิงลบ และการใช้คำมีนัยผกผัน นอกจากนั้นยังพบว่ามีการใช้คำแบบเสริม ได้แก่ การใช้คำ อุทานในความหมายเชิงลบ การใช้คำเรียกบุคคล และการใช้คำทำให้กลัว

การเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวของพระโพธิสัตว์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่า พระโพธิสัตว์ที่ กล่าวการประทุษวาจาไปนั้นเพื่อเป็นการสั่งสมบารมี จะเห็นได้จากการดูถูกว่าเป็นคนโง่ เพราะ ต้องการจะให้พระราชาได้สติ จากการที่พระองค์จะสละชีพด้วยเหตุไม่สมควร แสดงให้เห็นว่าพระ โพธิสัตว์มีความเมตตาต่อพระราชาจึงได้กล่าวการประทุษวาจาเช่นนั้นไป เป็นการสั่งสมเมตตาบารมี เหตุการณ์ต่อมาจากเนื้อหาเดียวกันคือจากการดูถูกว่าเป็นคนเซลา มีโศกอายุเพียง 7 ขวบ แต่ สามารถรู้ธรรม เมื่อจะประทุษวาจาหรือแก้ปัญหา ย่อมกล่าวด้วยปัญญาสามารถอธิบายเหตุและ ผลได้ ทำให้การใช้กลวิธีการใช้คำของพระโพธิสัตว์ที่กล่าวประทุษวาจา เป็นการสั่งสมบารมีด้าน เมตตาและด้านปัญญา ทำให้ตัวละครอื่น ๆ ที่ถูกการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ในตอนท้ายที่สุดตัว ละครที่ถูกพระโพธิสัตว์ประทุษวาจา เกิดสำนึกผิด รู้ผิดชอบชั่วดีได้

การประพรวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์

5.2 การประพรวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์

ผู้วิจัยพบว่าการใช้ภาษาในการประพรวาจาของตัวละคร คือ ตัวละครอื่นประพรวาจาต่อพระโพธิสัตว์ สามารถแบ่งออกได้ 5 กลวิธี คือ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ การใช้คำคำหยาบ การใช้คำประชดประชัน การใช้คำทำให้กลัว และการใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ ดังจะวิเคราะห์ต่อไปนี้

5.2.1 การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ

ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) กล่าวว่า การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ หมายถึงการใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำ พฤติกรรม หรือคุณสมบัติ ที่สังคมตัดสินว่าไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีไม่งาม คำที่แสดงความหมายเชิงลบดังกล่าวนี้อาจเป็นความไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีงามของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับผู้ฟัง หรือความคิด ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง การที่กลวิธีดังกล่าวนี้ไม่สุภาพเพราะบุคคลโดยอ้อมต้องการให้ภาพลักษณ์ ของตนที่แสดงออกสู่สายตาของบุคคลอื่นนั้น เป็นไปในเชิงบวก ฉะนั้น การกล่าวโดยใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อผู้ฟังจึง เป็นการทำลายภาพลักษณ์ของผู้ฟัง อันนำมาซึ่งความไม่สุภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบการใช้คำที่แสดงความหมายเชิงลบในประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรมของผู้ฟัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.2.1.1 คำว่า ลูกอืทาสิ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1000) ให้ความหมาย ทาสีหมายถึง ทาสผู้หญิง, บ่าวผู้หญิง

“...ฝ่ายสาขเสนาบดีผูกเวรในโปติกุมารว่า โปติกะนี้ไม่ให้ราชสมบัติแก่เรา ไปให้แก่โคโรธกุมารผู้สหายเสีย พอสาขเสนาบดีได้ฟังค่านั้นเท่านั้นก็โกรธออกมาด่าว่า ใครเป็นสหายของไอ้คนนี้ มันเป็นคนบ้า ลูกอืทาสิ จงจับมันไป แล้วให้บ่าวใช้มือเท้าคอกเข้าทุบถองจับคอใส่ออกไป.”

ตัวอย่างข้างต้น พบว่า เป็นการใช้กลวิธีคำที่มีความหมายเชิงลบ ได้แก่คำว่า ทาสี ซึ่งจะต่อท้ายกับค่านามเพื่อขยายค่านาม เช่นคำว่า ลูกอืทาสิ เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนที่ถูกกล่าวประพรวาจาานั้น เป็นคนลูกของทาสรับใช้ เชิงดูหมิ่นเหยียดหยาม

5.2.1.2 คำว่า **จันฑาล**

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 310) ให้ความหมาย **จันฑาล** หมายถึง ต่ำช้า ลูกคนต่างวรรณะ

“...ส่วนมหาชนที่ออกไปกับธิดาของท่านเศรษฐี บริภาษว่า เฮ้ยไอ้คน**จันฑาล**ชาติชั่ว เพราะอาศัยเจ้าแท้ ๆ วันนี้พวกเราจึงไม่ได้ลิ้มสุรา และกับแก้มที่ไม่ต้องซื้อหา อันความโกรธครอบงำแล้ว จึงรุมข่มมาดั่งคบัณฑิต ด้วยมือและเท้า จนถึงสลบแล้วหลีกไป.

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องมาตังคชาดก, น. 8)

ตัวอย่างข้างต้น พบว่า เป็นการใช้กลวิธีคำที่มีความหมายเชิงลบ ได้แก่คำว่า **จันฑาล** ซึ่งจะต่อท้ายกับคำนามเพื่อขยายคำนาม เช่นคำว่า *คนจันฑาล* เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนที่ถูกกล่าวประทุษวาจาานั้น เป็นคนต่ำช้า เป็นลูกของของคนต่างวรรณะ เพราะสังคมโครงเรื่องจะถือเรื่องวรรณะเป็นสิ่งสำคัญทำให้ ผู้ที่ถูกการใช้คำเหล่านี้แสดงว่าจะต้องเป็นสิ่งไม่ดีไม่งามไม่ถูกต้อง ไม่สิ่งไม่เหมาะสม

5.2.1.3 คำว่า **ชั่ว**

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 342) ให้ความหมาย **ชั่ว** หมายถึง ชั่วเลว, เลวทราม,ชั่วช้า,ร้าย ไม่ดีเพราะจงใจฝ่าฝืนศีลธรรมหรือจารีตประเพณี

“...ส่วนมหาชนที่ออกไปกับธิดาของท่านเศรษฐี บริภาษว่า เฮ้ยไอ้คน**จันฑาล**ชาติ**ชั่ว** เพราะอาศัยเจ้าแท้ ๆ วันนี้พวกเราจึงไม่ได้ลิ้มสุรา และกับแก้มที่ไม่ต้องซื้อหา อันความโกรธครอบงำแล้ว จึงรุมข่มมาดั่งคบัณฑิต ด้วยมือและเท้า จนถึงสลบแล้วหลีกไป.

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องมาตังคชาดก, น. 8)

ตัวอย่างข้างต้น พบว่าคำหยาบที่ใช้เป็นกลวิธีการประทุษวาจาจากนั้นจะใช้คำหยาบที่ความหมายเชิงลบ จะเห็นได้จากคำว่า **ชั่ว** ที่ต่อคำนามที่เป็นตัวขยายคำนาม ได้แก่คำว่า *คนจันฑาล* *ชาติชั่ว* แสดงให้เห็นถึงผู้ถูกประทุษวาจากระทำตัวไม่เหมาะสม จะเห็นได้จากถ้อยคำจากตัวอย่าง เป็นเรื่องราวของการลักขโมยของทำให้ผู้กล่าวประทุษวาจาใช้กลวิธีการใช้ภาษาที่มีความหมายเชิงลบว่า เป็นคน **ชั่วช้า** เลวทราม ประพฤติตัวไม่ดี

5.2.1.4 คำว่า **โกง**

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554: 157) ให้ความหมาย **โกง** หมายถึง ใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยมหลอกลวง เช่น โกงเงิน แสดงอาการดื้อไม่ยอมทำตาม เช่น เด็กโกง ม้าโกง.

“...ตนเองนั่งที่ทูลเกวียน เงื่อปฏักขึ้น แล้วกล่าวว่า “เจ้าโคโงง จงลากไป เจ้าโคโงง จงนำไป.” พระโพธิสัตว์คิดว่า พรหมณ์นี้ร้องเรียกเรา ผู้ไม่โงง ด้วยวาหะว่าโงง จึงได้ยื่นทำเท้าทั้ง 4 หนึ่ง เหมือนเสา”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 1, เรื่องนั้นทิวาสาลชาดก, น. 294)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการใช้คำหยาบที่มีความหมายเชิงลบ จากตัวอย่าง ได้แก่คำว่า *เจ้าโคโงง เจ้าโคโงง* เป็นการใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อท้ายคำนาม เพื่อขยายคำนามกล่าวเพื่อแสดงให้เห็นพฤติกรรมของผู้ถูกประทุษวาจาว่า ใช้อุบายเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ

5.2.1.5 คำว่า **ฉิบหาย**

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 349) ให้ความหมาย ฉิบหาย หมายถึง สูญหมด เสียหมด หหมดเร็ว ป่นปี้ โดยปริยายใช้เป็นคำด่า คำแข่ง

“...ชาติมันตดาบสโกธร กล่าวว่า ไอ้คน**ฉิบหาย** ไอ้คนถ้อย ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี้ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องมาตังคชาดก, น. 25)

ตัวอย่างข้างต้น พบว่า คำที่ใช้ต่อท้ายคำนามเพื่อขยายความแสดงให้เห็นว่าคน ๆ นั้นจะมีลักษณะอย่างไร เป็นการใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ โดยใช้คำแข่งว่า *ฉิบหาย* คือ ให้สูญเสียหายไปหมดไป เป็นการกล่าวเพื่อทำลายหน้าของผู้ฟัง

5.2.1.6 คำว่า **ว้ายร้าย**

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 349) ให้ความหมาย ว้ายร้าย หมายถึง เหลือร้าย, ชั่วช้านัก

“...ชาติมันตดาบสจึงบริภาษว่า คน**ฉิบหาย** คน**ว้ายร้าย** คนจันทาล คนกาลกรรณี เจ้าอย่าอยู่ในสถานที่นี้เลย จงไปอยู่เสียที่ฝั่งไต้้น้ำทางโน้น เมื่อพระมหาสัตว์ไปอยู่ฝั่งไต้้น้ำที่ ฝั่งไม้สีพันลงไปแม่น้ำ ฝั่งน้ำ ไม้สีพันนั้นกลับลอยทวนน้ำขึ้นไปติดอยู่ในภูเขาของดาบสนั้นอีก ชาติมันตดาบสโกธร กล่าวว่า ไอ้คน**ฉิบหาย** ไอ้คนถ้อย ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี้ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องมาตังคชาดก, น. 25)

ตัวอย่างข้างต้น พบว่า คำที่ใช้ต่อท้ายคำนามเพื่อขยายความแสดงให้เห็นว่าคน ๆ นั้น จะมีลักษณะอย่างไร เป็นการใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ โดยใช้คำว่า *คนวายร้าย* คือ ว่าเป็นชั่วช้า นึก เป็นการกล่าวเพื่อทำลายหน้าของผู้ฟัง

5.2.1.6 คำว่า *กาลกรรณิ*

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 119) ให้ความหมาย *กาลกรรณิ* หมายถึง เสนียดจัญไร ลักษณะที่เป็นอัปมงคล

“...ชาติมันตดาบสจึงบริภาษว่า คนฉิบหาย คนวายร้าย คนจัญทาล *คนกาลกรรณิ* เจ้าอย่าอยู่ในสถานที่นี้เลย จงไปอยู่เสียที่ฝั่งใต้น้ำทางโน้น เมื่อพระมหาสัตว์ไปอยู่ฝั่งใต้น้ำที่ ฝั่งไม้สีพันลงไปแม่น้ำ ไม้สีพันนั้นกลับลอยทวนน้ำขึ้นไปติดอยู่ในภูเขาของดาบสนั้น อีก ชาติมันตดาบสโอรส กล่าวว่า ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี้ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน”

ตัวอย่างข้างต้น พบว่า ผู้ประทูลวาจาได้ใช้กลวิธีการใช้คำหยาบที่มีความหมายเชิงลบจะเห็นได้จากการใช้คำว่า *คนกาลกรรณิ* ซึ่งหมายถึง คนที่เป็นเสนียดจัญไร ไม่มีคนคบ เป็นตัวช่วยทำอะไรก็ไม่เจริญ เข้าไปที่ไหนก็เป็นตัวอัปมงคล สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าผู้พูดต้องการจะทำลายภาพลักษณ์ของผู้พูดให้เกิดความขุ่นเคืองใจ เป็นการใช้คำต่อท้ายเพื่อขยายคำนาม

5.2.1.7 คำว่า *ถ้อย*

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 528) ให้ความหมาย *ถ้อย* หมายถึง ชั่ว เลว ทรมาน

“...ชาติมันตดาบสจึงบริภาษว่า คนฉิบหาย คนวายร้าย คนจัญทาล *คนกาลกรรณิ* เจ้าอย่าอยู่ในสถานที่นี้เลย จงไปอยู่เสียที่ฝั่งใต้น้ำทางโน้น เมื่อพระมหาสัตว์ไปอยู่ฝั่งใต้น้ำที่ ฝั่งไม้สีพันลงไปแม่น้ำ ไม้สีพันนั้นกลับลอยทวนน้ำขึ้นไปติดอยู่ในภูเขาของดาบสนั้น อีก ชาติมันตดาบสโอรส กล่าวว่า ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี้ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องมาตังคชาดก, น. 25)

ตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ชาวติมันดาบสกล่าวถึงพฤติกรรมที่ไม่ดีของมาตังค บัณฑิตดังจะเห็นได้จากคำว่า *คนถ้อย* เป็นการใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ ที่ต่อท้ายคำนามเพื่อขยาย ความของคำว่าคนอีกครั้งหนึ่ง แสดงให้เห็นว่า มาตังคบัณฑิตได้ทำตัวไม่เหมาะสม ทำความไม่ถูกต้อง

5.2.2 การใช้คำหยาบ

วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2547 : 13) ให้ความหมายของคำหยาบว่า หมายถึง ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ ไม่เรียบร้อย และไม่ควรพูดหรือใช้สื่อสารโดยเฉพาะในวิธภาษาทางการซึ่งเป็นภาษาที่ผู้พูดเลือกใช้เพื่อ สื่อสารในสถานการณ์ ที่เป็นทางการ รวมทั้งคำต้องห้ามและคำที่น่ารังเกียจต่าง ๆ ที่ผู้พูดใช้เพื่อแสดง ความโกรธ หรือความไม่พึงพอใจต่อผู้ฟัง จากการศึกษาพบว่า มีกลวิธีการใช้คำหยาบ 1 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำนำหน้านาม ดังรายละเอียดดังนี้

5.2.2.1 กลวิธีการใช้คำนำหน้านาม

ม.ร.ว.กัลยา ดิงศภักดิ์ และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2531) ให้ความหมายของคำ นำหน้านามว่า “คำนำหน้านาม คือ คำที่ปรากฏหน้าส่วนประกอบอื่นของคำเรียกขาน” การเลือกใช้ คำนำหน้านามสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ส่วนใหญ่มักจะระบุเพศหรือสถานภาพของ ผู้ฟังว่า สูงกว่า เท่ากัน หรือต่ำกว่า ผู้พูด หนังสืออักขรานุชรินทร์ ของ หมอปรัดเล พ.ศ. 2416 กล่าวถึง คำหยาบที่ใช้เป็นคำนำหน้านามไว้ 3 คำ คือ อี ไอ้ และอ้าย ดังนี้ “อี” เป็นคำเรียกคนต่ำซ้ำ มีทาส เป็นต้น ว่าอีนั่น “อ้าย” เป็นคำภาษาลาวพูดมาแต่เดิม อ้าย คือ หนึ่งเหมือนเดือนอ้าย แต่ เดียวนี้เขาเรียกผู้ชาย เป็นคนทาส เป็นต้น “อี” เป็นคำหยาบสำหรับเรียกชื่อหญิงคนยาก ที่เป็นหญิง ทาสีนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา พบว่า มีตัวละครที่ใช้ถ้อยคำ หยาบนำหน้านาม ดังรายละเอียด ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...ส่วนมหาชนที่ออกไปกับธิดาของท่านเศรษฐี บริภาษว่า เฮ้ย **ไอ้ คนจัญทาลชาติชั่ว** เพราะอาศัยเจ้าแท้ ๆ วันนี้พวกเราจึงไม่ได้ลิ้มสุรา และกับแกล้มที่ไม่ต้องซื้อหา อันความโกรธครอบงำแล้ว จึงรุมข่ม มาตังคบัณฑิต ด้วยมือและเท้า จนถึงสลบแล้วหลีกไป.

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องมาตังคชาดก, น. 8)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการใช้คำหยาบเป็นคำนำหน้านามชื่อที่เป็นบุคคลและนามที่เป็น คำ “ไอ้” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1442) ความหมาย ไอ้ หมายถึง คำใช้ประกอบ หน้านามชื่อผู้ชายแสดงความดูหมิ่นเหยียดหยาม เน้นในเชิงบริภาษ เช่น ไอ้ทมิ ไอ้โง่ ไอ้ควาย จากตัวอย่างในอรรถกถาแปล คำว่า ไอ้ เป็นคำหยาบเป็นคำนำหน้านามแล้วจะต่อตัวคำหยาบอีกครั้ง

ได้แก่คำว่า *ไอ้คนจันทาลชาติชั่ว* ผู้กล่าวเลือกใช้การใช้คำหยาบเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ประทุษวาจาต้องการใช้คำนี้เป็นการกดทับว่าผู้ถูกประทุษวาจา มีสถานะภาพที่ต่ำกว่าตน

ตัวอย่างที่ 2

“...ชาติมันตดาบสจึงบริภาษว่า คนฉิบหาย คนวายร้าย คนจันทาล คนกาลกรรณิ เจ้าอย่าอยู่ในสถานที่นี้เลย จงไปอยู่เสียที่ฝั่งใต้น้ำทางโน้น เมื่อพระมหาสัตว์ไปอยู่ฝั่งใต้น้ำที่ ทิ้งไม้สีพันลงไปใต้น้ำ ไม้สีพันนั้นกลับลอยทวนน้ำขึ้นไปติดอยู่ในชฎาของดาบสนั้นอีก ชาติมันตดาบสโกรธ กล่าวว่า *ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย* ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี้ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องมาตังคชาดก, น. 25)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการใช้คำหยาบเป็นคำนำหน้านามชื่อที่เป็นบุคคลและนามที่เป็นคำ “ไอ้” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1442) ความหมาย ไอ้ หมายถึง คำใช้ประกอบหน้านามชื่อผู้ชายแสดงความดูหมิ่นเหยียดหยาม เน้นในเชิงบริภาษ เช่น ไอ้ทมิ ไอ้โง่ ไอ้ควาย จากตัวอย่างในอรรถกถาแปล คำว่า ไอ้ เป็นคำหยาบเป็นคำนำหน้านามแล้วจะต่อตัวคำหยาบอีกครั้ง จะเห็นได้จากตัวอย่าง ได้แก่คำว่า *ไอ้คนฉิบหาย, ไอ้คนถ้อย* นอกจากนั้นยังเป็นการเน้นย้ำการใช้ถ้อยคำจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ใช้คำว่า ไอ้ ถึง 2 ครั้ง เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ประทุษวาจาต้องการใช้คำนี้เป็นการกดทับว่าผู้ถูกประทุษวาจา มีสถานะภาพที่ต่ำกว่าตน

5.2.3 การใช้คำประชดประชัน

ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) กล่าวว่า การใช้คำประชดประชัน หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่รูปภาษาไม่สัมพันธ์ หรือตรงกันข้ามกับ เจตนาของผู้พูด หรือที่เรียกว่า ถ้อยคำนัยผกผัน ทั้งนี้ โดยมีเจตนาเพื่อก่อให้ผู้ฟังเกิดความขุ่นเคืองด้วยการวิธีการที่ไม่ตรงประเด็นหรือการกล่าวอ้อม แต่ผู้ฟังก็สามารถเข้าใจเจตนาของผู้พูดได้จากการตีความจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย ดังตัวอย่างดังนี้

“...พระเจ้าวิเทหราชกริ้วแล้วตรัสศาถากับมโหสถว่า **พวกเรา** นี้แหละเป็นคนเขลา บ้าน้ำลายที่กล่าวถึงเหตุแห่งการได้รัตนะอันสูงสุดในสำนักเจ้า เจ้าเติบโตด้วยหางไถ จะรู้จักความเจริญเหมือนคนอื่นเขาได้อย่างไร.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 2 เล่ม 2, เรื่องมโหสถชาดก, น. 425)

ตัวอย่างข้างต้น พระเจ้าวิเทหราชได้กล่าวประชดประชันต่อพระโพธิสัตว์ โดยมีถ้อยคำที่ว่า “พวกเราเป็นคนเขลา บ้าน้ำลายที่ถ้ามหารัตนะกับคนที่เกิดด้วยหางไถ” เป็นการกล่าวประชดว่าคนบ้านนอกอย่างเจ้าจะรู้จักความเจริญได้อย่างไร เป็นการกล่าวเพื่อสร้างความขุ่นเคืองใจต่อผู้ฟัง

5.2.4 การใช้คำทำให้กลัว

ปன்னดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) กล่าวว่า การทำให้กลัว หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบหรือผลร้ายที่อาจเกิดแก่ผู้ฟังในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบายนามณ์ สร้างความอับอายให้แก่ผู้ฟัง หรือให้ผู้ฟังเกิดความกลัว ตลอดจนนำไปสู่การปฏิบัติหรือละการปฏิบัติตามที่ผู้พูดต้องการ อาจเป็นการสาปหรือสาปแช่ง หรือการข่มขู่ก็ได้ การทำให้กลัวนั้นเป็นกลวิธีความไม่สุภาพ ที่ทำลายทั้งหน้าและสิทธิ์ของผู้ฟัง โดยการสาปแช่งนั้น เป็นการทำลายหน้าผู้ฟังโดยเฉพาะ เช่น ขอให้ไม่ตายดี ขอให้สอบตก เป็นต้น ส่วนการข่มขู่เป็นการทำลายเนื่องจากการข่มขู่เป็นการกล่าวถ้อยคำให้ผู้ฟังกลัวและละหรือกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ผู้ฟังไม่ต้องการกระทำ จึงเป็นการละเมิดสิทธิ์ของผู้ฟัง ดังตัวอย่างดังนี้

“... ชาติมันตดาบสจึงบริภาษว่า คนฉิบหาย คนวายร้าย คนจัญทาล คนกาลกรรณิ เจ้าอย่าอยู่ในสถานที่นี้เลย จงไปอยู่เสียที่ฝั่งใต้น้ำทางโน้น เมื่อพระมหาสัตว์ไปอยู่ฝั่งใต้น้ำที่ ฝั่งไม้สีพันลงไปแม่น้ำ ไม้สีพันนั้นกลับลอยทวนน้ำขึ้นไปติดอยู่ในชฎาของดาบสนั้น อีก ชาติมันตดาบสโกรธ กล่าวว่า ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี้ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน”

(อรธกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องมาตังคชาดก, น. 25)

ตัวอย่างข้างต้น ชาติมันตดาบสได้กล่าวถ้อยคำว่า “ถ้าเจ้ายังอยู่ในที่นี้ ศีรษะของเจ้าจักแตกเป็นเจ็ดเสี่ยงภายในเจ็ดวัน” เป็นการกล่าวถ้อยคำดังกล่าวจึงเป็นความไม่สุภาพ ซึ่งเป็นการข่มขู่สร้างความกลัว โดยมีเนื้อหาจากการที่มาดั่งคะบัณฑิตมาเพื่อลดทิวฐิของชาติมันตดาบส ด้วยการไปยืนที่ต้นน้ำได้ทั้งไม้ขัดพันไปติดที่ชฎาของชาติมันตดาบส ทำให้เขาโกรธจึงได้กล่าวถ้อยคำดังกล่าวขึ้น

5.2.5 การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ

ขวัญทิพย์ อรุณรุวิวัฒน์ (2564) กล่าวว่า หมายถึง การใช้คำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ดี เช่น ไม่พอใจ โกรธ หรือเสียใจ เป็นต้น การใช้คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบนั้นมักไม่ปรากฏตามลำพัง แต่จะปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น ไม่มีความหมายใด ๆ เป็นเพียงคำเสริมให้ถ้อยคำแวดล้อมมีน้ำหนักหรือเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ดังตัวอย่างดังนี้

“...ส่วนมหาชนที่ออกไปกับธิดาของท่านเศรษฐี บริภาษว่า เฮ้ยไอ้คนจัญทาลชาติชั่ว เพราะอาศัยเจ้าแท้ ๆ วันนี้พวกเราจึงไม่ได้ลิ้มสุรา และกับแก้มที่ไม่ต้องซื้อหา อันความโกรธครอบงำแล้ว จึงรุมข่มมาดั่งคะบัณฑิต ด้วยมือและเท้า จนถึงสลบแล้วหลีกไป.

(อรธกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องมาตังคชาดก, น. 8)

ตัวอย่างข้างต้น จะพบถ้อยคำที่เปล่งออกมา เพื่อแสดงความไม่พอใจหรือโกรธ จะเห็นได้จากคำว่า *เฮ้ย ไอ้คนจัญทาลชาติชั่ว* มักจะมากับกลวิธีอื่น คือ จะมาพร้อมคำที่มีความหมายเชิงลบ ซึ่งคำว่า “เฮ้ย” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1447) ให้ความหมาย เฮ้ย หมายถึง คำที่เปล่งออกมาเพื่อให้รู้ตัวหรือให้ยังเป็นต้น ซึ่งเป็นคำอุทานแสดงอารมณ์รู้สึกความหมายเชิงลบ เป็นการทำลายหน้าและเป็นการไม่ให้เกียรติจะเห็นได้จากการที่ผู้ใช้จะมีสถานะภาพที่สูงกว่าผู้ถูกประทุษวาจา

การศึกษาและวิเคราะห์การใช้คำจากการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์พบว่า มีการใช้คำแบบตรงไปตรงมา ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ เช่นคำว่า ลูกทาสี จัญทาลชั่ว ร้าย โกง ซิบหาย วายร้าย กาลกรรณิ ถ้อย เพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของถูกประทุษวาจาเป็นการใช้คำเพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง และยังพบว่ามีการใช้คำแบบอ้อม ได้แก่ การใช้คำประชดประชัน และการใช้คำหยาบ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้คำแบบเสริม ได้แก่ การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ การเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวของตัวละครอื่นสามารถนำมาวิเคราะห์พบว่า ผู้ประทุษวาจาตั้งใจที่จะกล่าวเพื่อเป็นการกดทับตัวละครอื่น ๆ ให้ดูต่ำต้อย ไร้ค่า เนื่องจากถ้อยคำเหล่านั้นเน้นไปในทางดูถูกดูหมิ่น เรื่องของลูกของคนใช้ ลูกต่างวรรณะ รวมถึงพฤติกรรมของผู้ถูกประทุษวาจาว่าเป็นคนชั่วช้า ตัวอ้อมงคล และยังใช้คำหยาบ ได้แก่ คำว่า ไอ้ แล้วตามด้วยคำนาม นอกจากนี้ยังใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ พร้อมกับใช้คำเพื่อข่มขู่ จึงเป็นการใช้คำเพื่อสร้างความขุ่นเคืองเป็นการทำลายหน้าผู้ฟังโดยเฉพาะ

การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ

5.3 การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ

ผู้วิจัยพบว่าการใช้ภาษาในการประทุษวาจาของตัวละคร คือ ตัวละครอื่นประทุษวาจาต่อตัวละครอื่น ๆ สามารถแบ่งออกได้ 9 กลวิธี คือ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ การใช้คำคำหยาบ การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ การใช้คำเรียกบุคคล (อาल्पนะ) การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ การใช้คำทำให้กลัว การใช้คำไม่ยอมรับ การใช้คำนัยผกผัน และการใช้คำประชดประชัน ดังจะวิเคราะห์ต่อไปนี้

5.3.1 การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ

ปนนดา เลอเลิศยติธรรม (2562) กล่าวว่า การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ หมายถึง การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำ พฤติกรรม หรือคุณสมบัติ ที่สังคมตัดสินว่าไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีไม่งาม คำที่แสดงความหมายเชิงลบดังกล่าวนี้อาจเป็นความไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีงามของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง หรือความคิด ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง การที่กลวิธีดังกล่าวนี้

ไม่สุภาพเพราะบุคคลโดยอ้อมต้องการให้ภาพลักษณ์ ของตนที่แสดงออกสู่สายตาของบุคคลอื่นนั้น เป็นไปในเชิงบวก ฉะนั้น การกล่าวโดยใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อผู้ฟังจึง เป็นการทำลาย ภาพลักษณ์ของผู้ฟัง อันนำมา ซึ่งความไม่สุภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบการใช้คำที่แสดง ความหมายเชิงลบในประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรมของผู้ฟัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.3.1.1 คำว่า **ชั่ว, ร้าย, ชั่วร้าย**

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 342) ให้ความหมาย **ชั่ว** หมายถึง ชั่วเลว, เลวทราม, ชั่วช้า, ร้าย ไม่ดีเพราะจงใจฝ่าฝืนศีลธรรมหรือจารีตประเพณี **ร้าย** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1000) ให้ความหมาย **ร้าย** หมายถึง ว. दु เช่นใจร้าย, ชั่ว เช่น ปากร้าย คนร้าย เหลือร้าย ชั่วช้านัก

ตัวอย่างที่ 1

“...พวกราชบุรุษเห็นเข้าก็กวตตามไปว่า คนนี้เป็นโจร จับเขาได้
โบายพลางตวาดพลางว่า “เฮ้ย ไอ้โจรชั่ว มึงกล้าลักเครื่องประดับชื่อ
มหาสารอย่างนี้เทียวนะ”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมหาสารชาดก, น. 247)

ตัวอย่างที่ 2

“...ท่านเศรษฐีกล่าวกะคฤหบดีนั้นว่า “เฮ้ย! ไอ้คฤหบดีชั่ว มึงเคย
พบกู หรือกูเคยพบมึงในครั้งไหน มึงให้เครื่องประดับกูเมื่อไร?”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมหาสารชาดก, น. 248)

ตัวอย่างที่ 3

“...ส่วนมหาชนที่ออกไปกับธิดาของท่านเศรษฐี บริภาษว่า เฮ้ยไอ้
คนจัญทาลชาติชั่ว เพราะอาศัยเจ้าแท้ ๆ วันนี้พวกเราจึงไม่ได้ลิ้มสุรา
และกับแก้มที่ไม่ต้องซื้อหา อันความโกรธครอบงำแล้ว จึงรุมข่ม
มาตั้งคบัณฑิต ด้วยมือและเท้า จนถึงสลบแล้วหลีกไป.

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องมาตังคชาดก, น. 8)

ตัวอย่างที่ 4

“...แม่นางวิณณาสิก็กล่าวกะคนธรรพ์ว่า “ไอ้คนร้าย คนธรรพ์ชาติชั่ว เราเคยไปหาเจ้า หรือเจ้าเคยมาหาเราแต่ครั้งไร เจ้าให้เครื่องประดับแก่เราในเวลาไร?”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมหาสารชาต, น. 249)

ตัวอย่างที่ 5

“...นางพราหมณีนั่งโกรธว่า บิดาทิ้งทารกให้เป็นภาระแก่เรา ตลอดกาลประมาณเท่านี้ ไปอยู่เสียในนาคพิภพ ขาวว่าเดี๋ยวนี้จะบวช. ดังนี้แล้วจึงตีหลังพราหมณ์ด้วยพลั่วสาดขาว แล้วขู่ว่ารามว่า อ้ายพราหมณ์ผู้ชั่วร้าย ขาวว่าจักบวช. ฎริทให้แกวมณีก็ไม่รับ ทำไมไม่บวช กลับมาที่นี้ทำไมอีกเล่าจงรีบออกไปให้พ้นเรือนกู.

ตัวอย่างข้างต้น พบว่าคำหยาบที่ใช้เป็นกลวิธีการประทุษวาจา นั้นจะใช้คำหยาบที่ความหมายเชิงลบ จะเห็นได้จากคำว่า ชั่ว ร้าย ชั่วร้าย ที่ต่อค่านามที่เป็นตัวขยายค่านาม ได้แก่คำว่า ไอ้โจรชั่ว ไอ้คฤหบดีชั่ว ไอ้คนจัญทาลชาติชั่ว เจ้าคนร้าย เจ้านักเลงชั่ว ไอ้คนร้าย คนธรรพ์ชาติชั่ว และอ้ายพราหมณ์ผู้ชั่วร้าย แสดงให้เห็นถึงผู้ถูกประทุษวาจากระทำตัวไม่เหมาะสม จะเห็นได้จากถ้อยคำ จากตัวอย่างที่ 1-4 เป็นเรื่องราวของการลักขโมย ทำให้ผู้กล่าวประทุษวาจาใช้กลวิธีการใช้ภาษาที่มีความหมายเชิงลบว่า เป็นคน ชั่วช้า เลวทราม ประพฤติตัวไม่ดีและในตัวอย่างที่ 5 ก็เป็นการใช้คำลักษณะเช่นเดียวกัน แต่เป็นเรื่องราวของการไม่ยอมรับเอาสิ่งของที่เจ้าของได้ให้นางพราหมณ์จึงได้ใช้คำที่มีความหมายเชิงลบเป็นการทำลายภาพลักษณ์ของพราหมณ์ผู้เป็นบุตร

5.3.1.2 คำว่า กาลกรรณิ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 119) ให้ความหมาย กาลกรรณิ หมายถึง เสนียดจัญไร ลักษณะที่เป็นอัปมงคล

“...พ่อแม่ของเขาไม่สามารถจะทนทุกข์ อันเกิดแต่ความอดอยากได้ ก็พูดว่า “ไปเถิด อ้ายลูกกาลกรรณิ” ไล่ตีเขาให้ออกไป. มิตรพิณทุกะไม่มีที่พำนัก ท่องเที่ยวไปจนถึงเมืองพาราณสี.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องโลสกชาต, น. 8)

ตัวอย่างข้างต้น พบว่า ผู้ประทุษวาจาได้ใช้กลวิธีการใช้คำหยาบที่มีความหมายเชิงลบ จะเห็นได้จากการใช้คำว่า ลูกกาลกรรณิ ซึ่งหมายถึง ลูกที่เป็นเสนียดจัญไร ไม่มีคนคบ เป็นตัวช่วย

“...ได้ยืมว่าพญานกกุณาละอันนางนกดุเหว่าเหล่านั้นบำรุงอยู่
ตลอดวันยังค่ำ ยังรุกรานอย่างนี้ว่า “ อีถ้อยฉิบหาย อีถ้อยละลาย
อินางโจร อินางนักลอง อีเผอเรือ อีใจง่าย อีไม่รู้จักคุณคน อีไปตามใจ
ตนเหมือนลม.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม7, เรื่องกณาลชาดก, น. 497)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ ได้แก่คำว่า โจร ซึ่งเป็นคำ
ต่อท้ายคำนาม เพื่อทำหน้าที่ขยายคำว่า นาง กล่าวถ้อยคำเช่นนั้นเป็นการทำลายหน้าของผู้ฟังว่าเป็น
คนลึกลับโสมม ประพฤติตัวไม่ถูกต้องไม่เหมาะสม

5.3.1.6 คำว่า **นักลอง**

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 613) ได้ให้ความหมายคำว่า นักลอง
หมายถึง ผู้เกะกะระราน เช่น เขาเป็นนักลองมีลูกน้องมาก หรือนักลองโตก็ว่า

“...ได้ยืมว่าพญานกกุณาละอันนางนกดุเหว่าเหล่านั้นบำรุงอยู่
ตลอดวันยังค่ำ ยังรุกรานอย่างนี้ว่า “ อีถ้อยฉิบหาย อีถ้อยละลาย
อินางโจร อินางนักลอง อีเผอเรือ อีใจง่าย อีไม่รู้จักคุณคน อีไปตามใจ
ตนเหมือนลม.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม7, เรื่องกณาลชาดก, น. 497)

ข้อความข้างต้น เป็นการใช้กลวิธีการใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ ที่ต่อท้ายคำนาม
เพื่อขยายความที่บ่งบอกถึงภาพลักษณ์ของคนนั้น ๆ ว่าทำตัวไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง เป็นการทำลาย
หน้าของผู้ฟัง จะเห็นได้จากคำว่า นางนักลอง หมายถึง เป็นผู้เกะกะระรานคนอื่น ทำตัวเหมือนเป็น
นักลองมีลูกน้องล้อมรอบ

5.3.1.7 คำว่า **ลามก**

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1054) ให้ความหมาย ลามก
หมายถึง หยาบช้ำ ต่ำทราวม หยาบโลน อันเป็นที่น่ารังเกียจของคนดีมีศีลธรรม เช่น หนังสือลามก
พูดลามก ทำลามก แสดงให้เห็นว่าเป็นคนน่ารังเกียจ หยาบช้ำ ต่ำทราวม

“...เมื่อพญานกปุลณมุขะกล่าวอย่างนี้แล้ว พญานกกุณาละได้
รุกรานปุลณมุขะนั้นอย่างนี้ว่า “ แน่สหายลามกชั่วถ้อย จงฉิบหาย
จงละลายใครจะเป็นผู้ฉลาดด้วยการชนะเมียยิ่งไปแก่เจ้า.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม7, เรื่องกณาลชาดก, น. 503)

ตัวอย่างข้างต้น จะเห็นกลวิธีการใช้คำในความหมายเชิงลบ โดยใช้คำหยาบซ้อนคำหยาบที่มีความหมายเชิงลบอีกทีเพื่อขยายค่านามอีกทีจากคำว่า ชายผู้ชั่วช้าลามก ทำให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้ประทุษวาจาว่าเป็นคนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้ฟัง และนอกจากนั้นยังได้ใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อท้ายค่านาม เช่นคำว่า สหายลามก แสดงให้เห็นว่าเป็นคนที่มีพฤติกรรมน่ารังเกียจ หยาบช้า ต่ำทราม

5.3.1.7 คำว่า โง่, เซอะ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 544) ให้ความหมาย โง่ หมายถึง เวลาไม่ฉลาด ไม่รู้ ไม่มีไหวพริบ, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 406) ให้ความหมาย เซอะ หมายถึง เชื่อมมาก เชื้อซ่า

ตัวอย่างที่ 1

"...อาลัยพายนเมื่อไม่รู้จึกว่าผู้นี้คือใคร ก็โกรธกล่าวว่คนเซอะอะไรหนอ แปลงเพศเป็นพราหมณ์มาทำเราในที่ประชุมชน ขอบริษัทจงฟังเรา."

(อรรถกถาแปล, ภาค 2 เล่ม 3, เรื่องภริยัตตชาดก, น. 74)

ตัวอย่างที่ 2

".....ปู่กล่าวว่า "ปลาเหล่านั้น ท่านกินได้ เพราะความที่ตนเป็นปลาโง่ แต่เราจึกไม่ให้ท่านกินเรา แต่ท่านนั้นแหละจึกถึงความพินาศ ด้วยว่า ท่านไม่รู้ว่ ถูกเราลวง เพราะความเป็นคนโง่เราแม่ทั้งสอง เมื่อจะตายก็จึกตายด้วยกัน เรานั้นจึกตัดศีรษะของท่านให้กระเด็นลงบนภาคพื้น". กล่าวแล้ว จึงเอาก้ามปานประหนึ่งคีมหนีบคอนกยางนั้น."

ตัวอย่างข้างต้น ทำให้เห็นถึงการใช้กลวิธีการใช้คำหยาบที่มีความหมายเชิงลบ ได้แก่ คำว่า เซอะ ซึ่งมีความหมาย เหมือนกันคือ เชื้อซ่า โง่ เซลา เป็นการทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคือง ให้เกิดแก่ผู้ฟัง นอกจากนั้นยังได้ใช้คำว่า โง่ จากตัวอย่างที่ 2 โดยใช้คำว่าโง่ ถึง 2 ครั้งเป็นการเน้นย้ำถึงพฤติของผู้ถูกประทุษวาจาว่าเป็นคน เซลา ไม่ฉลาด เป็นการเน้นย้ำในการใช้คำให้เด่นชัดขึ้น

5.3.1.8 คำว่า โกง

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554: 157) ให้ความหมาย โกง หมายถึง ใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยมหลอกลวง เช่น โกงเงิน แสดงอาการคือไม่ยอมทำตาม เช่น เด็กโกง ม้าโกง

“...พระเจ้ากาสิงคะทรงกลัวต่อมรณภัยเสด็จหนีไป เมื่อจะทรงดาพระดาบสนั้น จึงกล่าวคาถาที่ 2 ว่า แน่ดาบสโกง ท่านได้พูดไว้อย่างนี้ว่า ชัยชนะจักมีแก่พวกพระเจ้ากาสิงคะราชผู้สามารถย้ายบุคคลที่ใคร ๆ ย้ายไม่ได้ ความปราศัยไม่ชนะจักมีแก่พวก พระเจ้าอัสสกะ คนทั้งหลายผู้ชื้อตรงยอมไม่พูดเท็จ.”

(ครรรคกถาแปล ภาค 1 เล่ม 4 เรื่องจลลกาลิงคชาดก น 281)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการใช้คำหยาบที่มีความหมายเชิงลบ จากตัวอย่าง ได้แก่คำว่า เจ้าดาบสโกง เป็นการใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อท้ายคำนาม เพื่อขยายคำนามกล่าวเพื่อแสดงให้เห็นพฤติกรรมของผู้ถูกประทุษวาจาว่า ใช้อุบายเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ

5.3.1.9 คำว่า ทราม, หยาบช้า

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 544) ให้ความหมาย ทราม หมายถึง เลว เช่น ใจทราม จิตทราม, เสื่อม เช่น ปัญญาทราม, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1308) ให้ความหมาย หยาบช้า หมายถึง ต่ำช้า เลวทราม เช่น จิตใจหยาบช้า เป็นการใช้คำหยาบที่มีความหมายเชิงลบ

ตัวอย่างที่ 1

“...นายหัตถาจารย์กราบทูลว่า “ข้าแต่มหाराช ช่างนี้ถึงพร้อมด้วยบุญฤทธิ์ ไม่คู่ควรแก่คนมีบุญน้อย ปัญญาทราม เช่นพระองค์ คู่ควรแก่พระราชอาผู้เป็นบัณฑิต ถึงพร้อมด้วยบุญ ชื่นชื่อว่า คนบุญน้อยเช่นพระองค์ ถึงได้พาหนะเช่นนี้ ก็ได้รู้คุณของมัน รังแต่จะยังพาหนะนั้น และยศสมบัติที่เหลือ ให้ฉิบหายไปฝ่ายเดียว.” ทั้ง ๆ ที่นั่งอยู่บนคอช้าง กล่าวคานานี้ว่า “ผู้มีปัญญาทราม ได้ยศแล้ว ย่อมประพฤตีสั่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ตน ย่อมปฏิบัติเพื่อความเบียดเบียนตน และคนอื่น ” ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 2

“...พระราชกุมารทรงสดับดังนั้น จึงตรัสคาถาความว่า เรารู้ว่า ท่านเป็นคนหยาบช้ากินมนุษย์ แต่หาว่าท่านอยู่ในบ้านนี้ไม่ เราคือโอรสของพระเจ้าชัยทิส วันนี้ท่านจงกินเราแทนพระชนก เพื่อปลดเปลื้องให้พระองค์พ้นไป”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องชัยทิสชาดก, น. 324)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการใช้คำหยาบที่มีความหมายเชิงลบ ได้แก่คำว่า ปัญญาทรมาน จะต่อท้ายคำนาม แต่มักจะต่อกับคำว่าปัญญา เพื่อทำให้เห็นถึงความเสื่อม เป็นการพฤติกรรมไม่เหมาะสมสร้างคำขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง นอกจากนี้ในตัวอย่างที่ 2 จะพบคำที่มีความหมายเชิงลบ อีกคำ ได้แก่ คนหยาบช้า หมายถึง คนช้าช้า จิตใจต่ำทรมาน เพื่อขยายคำนามข้างหน้า แสดงให้เห็น พฤติกรรมของผู้ถูกประทุษวาจาว่าไม่ถูกต้อง ทำตัวไม่เหมาะสม

5.3.1.10 คำว่า **อัปลัก্ষณ์, แคระเตี้ย**

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1308) ให้ความหมาย อัปลัก্ষณ์ ว่า ว. ชั่ว (มักใช้แก่รูปร่าง หน้าตา), มีลักษณะที่ถือว่าไม่เป็นมงคล เช่น รูปร่างอัปลัก্ষณ์ หน้าตาอัปลัก্ষณ์, แคระเตี้ยร้าย พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 277) ให้ความหมาย แคระ หมายถึง เตี้ย เล็กกว่าปกติ เช่น คนแคระ ม้าแคระ ต้นไม้แคระ, และ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 277) ให้ความหมาย เตี้ย หมายถึง รูปร่างต่ำกว่าปกติ

ตัวอย่างที่ 1

“...ครั้นทอดพระเนตรเห็นคนที่ตกยาก ถึงความลำบากน่าสงสาร ยิ่งนักแล้ว ทรงหวั่นหวาดพระทัย จึงตรัสถามว่า ท่านเป็นยักษ์ ประเภทไหน ในจำพวกยักษ์ทั้งหลาย. อนึ่ง มือและเท้าของท่านชาว ศีรษะยิ่งขาวกว่านั้น ตัวของท่านก็ต่างพร้อย มากไปด้วยเกลือกกลาก. หลังของท่านก็เป็นปุ่มเป็นปม ดุจเถาว์ลัยอันยุ่งอวยวะของท่านบ้างก็ดำ บ้างก็หงิกงอ คล้ายเถาว์ลัยมีข้อดำ ดูไม่เหมือนคนอื่น ๆ

เท้าเประอะเปื้อนด้วยธุลี นำหวาดเสียว ชูบผอม สะพรั่งไปด้วย เส้นเอ็น หิวระหาย ร่างกายซูบซีด ท่านมาจากไหน และจะไปไหน แลดูน่าเกลียด รูปร่างก็อัปลัก্ষณ์ ผิวพรรณชั่วช้า ดูน่ากลัว แม้มารดาบังเกิดเกล้าของท่าน ก็ไม่ปรารถนาจะดูแลเจ้าเลย ในชาติก่อน ท่านทำกรรมอะไรไว้ ได้เบียดเบียนผู้ที่ไม่ควรเบียดเบียนไว้

อย่างไรก็ดี ได้แล้วถึงบทนี้ เพราะองค์กรรมจึงเบียดเบียนตัวดังไปได้

ตัวอย่างที่ 1

“...พวกราชบุรุษเห็นเข้าก็กวาดตามไปว่า คนนี้เป็นโจร จับเขาได้
 โบยพลางตวาดพลางว่า “เฮ้ย **ไอโจรชั่ว** มึงกล้าลักเครื่องประดับชื่อ
 มหาสารอย่างนี้เทียวนะ”

(ครุฑกถาแปล ภาค 1 เล่ม 2 เรื่องมหาสารชาดก น. 247)

ตัวอย่างที่ 2

“...ท่านเศรษฐีกล่าวกะคฤหบดีนั้นว่า “เฮ้ย! **ไอคฤหบดีชั่ว** มึงเคย
 พบกู หรือกูเคยพบมึงในครั้งไหน มึงให้เครื่องประดับกูเมื่อไร?”

(อรรถกถาแปล ภาค 1 เล่ม 2 เรื่องมหาสารชาดก น. 248)

ตัวอย่างที่ 3

“...แม่นางวิณณาทาสีก็กล่าวกะคนธรรพว่า “**ไอคนร้าย คนธรรพ**
ชาติชั่ว เราเคยไปหาเจ้า หรือเจ้าเคยมาหาเราแต่ครั้งไร เจ้าให้
 เครื่องประดับแก่เราในเวลาไร?”

(ครุฑกถาแปล ภาค 1 เล่ม 2 เรื่องมหาสารชาดก น. 249)

ตัวอย่างที่ 4

“...ส่วนมหาชนที่ออกไปกับธิดาของท่านเศรษฐี บริภาษว่า เฮ้ย **ไอ**
คนจัญทาลชาติชั่ว เพราะอาศัยเจ้าแท้ ๆ วันนี้พวกเราจึงไม่ได้ลิ้มสุรา
 และกับแกล้มที่ไม่ต้องซื้อหา อันความโกรธครอบงำแล้ว จึงรุมล้อม
 มาตั้งคับฉันทิต ด้วยมือและเท้า จนถึงสลบแล้วหลีกไป.

(ครุฑกถาแปล ภาค 1 เล่ม 7 เรื่องเวสสันดรชาดก น. 8)

ตัวอย่างที่ 5

“...พวกมनुษย์ที่ตามจับเห็นห่อทรัพย์เข้าจึงคุกคามว่า **ไอขโมยร้าย**
 กลางคืนเจ้าเที่ยวขโมยเขา กลางวันทำถือเพศดาบสอยู่ทุบตีแล้วจับ
 ตัวนำส่งพระราช.

(อรรถกถาแปล ภาค 1 เล่ม 5, เรื่องมณฑลชาดก, น. 576)

ตัวอย่างที่ 6

“...ดาบสนั่นออกมาเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้านั้นนั่งเหนืออาสนะ
ของตน ก็ขุ่นใจเพราะความมีมานะ ปรีเข้าไปหาท่านแล้วตบมือตวาด
ว่า “ฉิบหายเถิด **ไอ้ถ้อย ไอ้กาลกรรณิ ไอ้สมณะหัวโล้น** มึงมานั่ง
เหนือแผ่นกระดานของกูทำไม.”

(ครรกถาแปล ภาค 1 เล่ม 6 เรื่องโศลกโศลกชาดก น. 416)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการใช้คำหยาบเป็นคำนำหน้านามชื่อที่เป็นบุคคลและนามที่เป็น
คำ “ไอ้” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1442) ความหมาย ไอ้ หมายถึง คำใช้ประกอบ
หน้านามชื่อผู้ชายแสดงความดูหมิ่นเหยียดหยาม เน้นในเชิงบริภาษ เช่น ไอ้ทิม ไอ้โง่ ไอ้ควาย
จากตัวอย่างในอรรถกถาแปล คำว่า ไอ้ เป็นคำหยาบเป็นคำนำหน้านามแล้วจะต่อตัวคำหยาบอีกครั้ง
จะเห็นได้จากตัวอย่างที่ 1-7 ได้แก่คำว่า *ไอ้โจรสลัด, ไอ้คฤหบดี, ไอ้คนร้าย, คนธรรพ์ชาติ, ไอ้คน
ฉันทาลชาติ, ไอ้ชฎิลร้าย, ไอ้คนฉิบหาย, ไอ้คนถ้อย, ไอ้ถ้อย, ไอ้กาลกรรณิ, ไอ้สมณะหัวโล้น* จาก
ถ้อยคำหยาบตรงไปตรงมาทำให้ทราบถึงการใช้ถ้อยคำต่อด้วยคำหยาบ นอกจากนั้นยังเป็นการเน้นย้ำ
การใช้ถ้อยคำจะเห็นได้จาก ตัวอย่างที่ 6 เน้นย้ำของการใช้คำนำหน้านาม ถึง 3 ครั้ง เพื่อแสดงให้เห็น
เห็นว่าผู้ประทุษวาจาตั้งการใช้นี้เป็นการกดทับว่าผู้ถูกประทุษวาจา มีสถานะภาพที่ต่ำกว่าตน

2) คำหยาบเป็นคำนำหน้านามชื่อที่เป็นบุคคลและนามที่เป็นคำหยาบคำว่า “**อ้าย**”
ดังปรากฏในเนื้อหาในตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...นายโคฬภาพเห็นดังนั้นจึงคิดว่า คนทั้งสองนี้เห็นจะร่วมกันทิ้ง
เราหนีไป ก็วิ่งไปวิ่งมา ข้ามลงได้หน่อยหนึ่งก็กลับขึ้นเพราะความกลัว
ข้ามลงอีกหนหนึ่ง ด้วยความโกรธในคนทั้งสองนั้น โดดลงด้วยแน่ใจว่า
เป็นหรือตายก็ตามที ลงไปในแม่น้ำ จึงรู้ว่าตื่น. ก็ข้ามขึ้นจากแม่น้ำ
ติดตามไปโดยเร็ว. พอทันคนทั้งสองนั้นจึงกล่าวว่า แนะ **อ้ายโจรร้าย**
มึงจะพาเมียกูไปไหน. นายทิมปฏิฐิกกล่าวตอบว่า แนะ **อ้ายถ้อย**
แคะเตี้ยร้าย เมียมึงเมื่อไร.

ตัวอย่างที่ 2

“...พ่อแม่ของเขาไม่สามารถจะทนทุกข์ อันเกิดแต่ความอดอยาก
ได้ ก็พูดว่า “ไปเถิด **อ้ายลูกกาลกรรณิ**” ไล่ตีเขาให้ออกไป. มีต
พินทุกะไม่มีที่พำนัก ท่องเที่ยวไปจนถึงเมืองพาราณสี.”

(ครรกถาแปล ภาค 1 เล่ม 2 เรื่องโศลกชาดก น. 8)

ตัวอย่างที่ 3

“...นางพราหมณ์นั้นโกรธว่า บิดาทิ้งทารกให้เป็นภาระแก่เรา ตลอดกาลประมาณเท่านี้ ไปอยู่เสียในนาคพิภพ ข้าว่าเดี๋ยวนี้จะบวช. ดังนี้แล้วจึงตีหลังพราหมณ์ด้วยพลั่วสาดข้าว แล้วชูป้ำรามว่า **อ้ายพราหมณ์ผู้ชั่วร้าย** ข้าว่าจักบวช. ฤทธิทำให้แก้วมณีก็ไม่รับ ทำไมไม่บวช กลับมาที่นี้ทำไมอีกเล่าจงรีบออกไปให้พ้นเรือนกู.

(วรรณคดีแปล ภาค 2 เล่ม 3 เรื่องกริหัตตชาดก น. 52)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการใช้คำหยาบเป็นคำนำหน้านามชื่อที่เป็นบุคคลและนามที่เป็นคำ โดยใช้คำหยาบนำหน้านามว่า “**อ้าย**” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1406) ความหมาย อ้าย หมายถึง คำประกอบหน้าชื่อผู้ชายที่มีฐานะต่ำกว่า อย่างนายเรียกคนใช้, คำใช้ประกอบหน้าชื่อผู้ชายแสดงความดูหมิ่นเหยียดหยาม, คำประกอบหน้า คำบางคำเพื่อเน้นในเชิงปริภาซ เช่น อ้ายทิม อ้ายโง่ อ้ายควาย เป็นการใช้คำนำหน้านามหยาบที่คล้าย กับคำว่า ไอ้ ความหมายเหมือนกัน แต่เป็นเพียงเสียงสั้นกับเสียงยาว ใช้เพื่อดูหมิ่นเหยียดหยามให้สถานะภาพต่ำกว่าตนและได้ใช้คำนามเรียกชื่อต่อด้วยคำหยาบ ได้แก่คำว่า **อ้ายโจรร้าย อ้ายถ่อย อ้ายลูกกาลกรรณี อ้าวพราหมณ์ผู้ชั่วร้าย** เมื่อถ้อยคำเหล่านี้มาประกอบกันเข้าทำให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความ เจ็บใจ โกรธ อับอาย

3) คำหยาบเป็นคำนำหน้านามชื่อที่เป็นบุคคลและนามที่เป็นคำหยาบคำว่า “**อี**” ดังปรากฏในเนื้อหาในตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...ได้ยินว่าพญานกคุณรรละอันนางนกดุเหว่าเหล่านั้นบำรุงอยู่ ตลอดวันยังคำ ยังรุกรานอย่างนี้ว่า “ **อีถ่อยฉิบหาย อีถ่อยละลาย อีนางโจร อีนางนักลอง อีเผอเรือ อีใจง่าย อีไม่รู้จักคุณคน อีไปตามใจตนเหมือนลม.**”

(วรรณคดีแปล ภาค 1 เล่ม 7 เรื่องกมลชาดก น. 497)

ตัวอย่างที่ 2

“...เขาดีใจเกิดล้าพองว่า พรุ่งนี้เป็นได้เห็นหลังปัจจามิตรละครันไปถึงเรือนของตนก็ไม่อาจรักษาปากไว้ได้ ละล้าละลักบอกเมียว่า **อีคนชั่ว อีคนฉันทาล** ตั้งแต่นี้มึงจะชมชื่นกับใครเล่า พรุ่งนี้กูจะฆ่าชู้ของมึงพลีกรรมเสีย”

(วรรณคดีแปล, ภาค 1 เล่ม 6, เรื่องตักกการิชชาดก, น. 282)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการใช้คำหยาบเป็นคำนำหน้านามชื่อที่เป็นบุคคลและนามที่เป็นคำหยาบในการประทุษวาจา โดยใช้คำหยาบนำหน้านามว่า “อี” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1417) ความหมาย อี หมายถึง คำประกอบหน้าชื่อผู้หญิงที่มีฐานะต่ำกว่า คำใช้ประกอบหน้าชื่อผู้หญิงแสดงความดูหมิ่นเหยียดหยาม, คำประกอบหน้าคำบางคำ เพื่อเน้นในเชิงบริภาษ เช่น อีบ้า อีจิ้ง อีควาย จากตัวอย่างที่ 1 จะเห็นได้ชัด คือ การใช้คำหยาบนำหน้าคำนาม แล้วจะต่อด้วยคำนามที่เป็นคำหยาบ ได้แก่คำว่า *อีถ้อยฉิบหาย อีถ้อยละลาย อีนางโจร อีนางนักร้อง อีผอเรือ อีใจง่าย อีไม่รู้จักคุณคน อีไปตามใจตนเหมือนลม* มีใช้คำว่า อี ถึง 8 ครั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้ประทุษวาจาต้องการจะเหยียดหยามดูหมิ่นผู้ถูกประทุษวาจาว่ามีสถานะภาพต่ำกว่าเป็นการเน้นย้ำถึงการใช้ถ้อยคำและตัวอย่างที่ 2 จะใช้คำที่แสดงถึงการดูหมิ่นว่า เป็นคนชั่วช้าหรือว่าเป็นคนชั้นต่ำ มีคำว่า *อีคนชั่ว อีคนจัญทาล*

การวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้ทราบถึง กลวิธีการใช้ภาษาการประทุษวาจาแบบตรงไปตรงมา โดยการใช้คำหยาบนำหน้านาม ได้แก่คำว่า *ไอ้* เป็นการใช้ถ้อยคำเพื่อดูหมิ่นเหยียดหยามผู้ถูกประทุษวาจาให้มีสถานะภาพที่ต่ำกว่า และคำว่า *อ้าย* ที่มีความหมายคล้ายกับคำว่า *ไอ้* ใช้ในลักษณะเดียวกันจะต่างกันเพียงการออกเสียงสั้นยาวเท่านั้น คือ ใช้เพื่อเป็นการกดทับให้เห็นความสูงต่ำ คำว่า *ไอ้ อ้าย* จะต่อด้วยคำนามเสมอ คำนามเหล่านั้นล้วนเป็นคำที่มีความหมายเชิงลบ เช่น คำว่า *ไอ้โจรชั่ว, ไอ้คฤหบดีชั่ว, ไอ้คนร้าย คนธรรพ์ชาติชั่ว, ไอ้คนจัญทาลชาติชั่ว, ไอ้ชฎิลร้าย, ไอ้คนฉิบหาย ไอ้คนถ้อย, ไอ้ถ้อย ไอ้กาลกรรณี่ ไอ้สมณะหัวโล้น อ้ายโจรร้าย อ้ายถ้อย อ้ายลูกกาลกรรณี่ อ้ายพราหมณ์ผู้ชั่วร้าย* จะใช้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมหรือลักษณะท่าทางของผู้ถูกประทุษวาจา ส่วนคำว่า *อี* ก็เช่นเดียวกัน คือ ใช้นำหน้าคำนาม แล้วจะต่อด้วยคำนามที่มีความหมายเชิงลบเสมอ เช่น คำว่า *อีถ้อยฉิบหาย อีถ้อยละลาย อีนางโจร อีนางนักร้อง อีผอเรือ อีใจง่าย อีไม่รู้จักคุณคน อีไปตามใจตนเหมือนลม* จะเห็นได้ว่าคำว่า *ไอ้ อ้าย อี* ใช้เพื่อดูหมิ่นเหยียดหยามผู้ถูกประทุษวาจาให้เกิดความโกรธ อับอาย เจ็บใจ โดยคำว่า *ไอ้ อ้าย อี* จะใช้ในข้อความหนึ่ง มี 2 ครั้งบ้าง 3 ครั้งบ้าง หรือ 8 ครั้งบ้าง เป็นการเน้นย้ำของการใช้ถ้อยคำเพื่อให้ถ้อยคำเหล่านั้นเด่นชัดขึ้น

5.3.1.2 กลวิธีการใช้คำสรรพนาม

สมชาย สำเนียงงาม (2559: 50) กล่าวว่า ผู้ส่งสารที่ใช้คำหยาบเพื่อประทุษวาจาอย่างตรงไปตรงมา ได้แก่ การใช้คำสรรพนามที่ถือว่าไม่สุภาพ เช่น มึง เมิง กู จากการศึกษาวเคราะห์ กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา พบว่า มีถ้อยคำของตัวละครที่ใช้คำสรรพนามประทุษวาจาตัวละครอื่น ดังมีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...พวกราชบุรุษเห็นเข้าก็กวาดตามไปว่า คนนี้เป็นโจร จับเขาได้
 โบยพลางตวาดพลางว่า “เฮ้ย ไอ้โจรชั่ว มึงกล้าลักเครื่องประดับชื่อ
 มหาสารอย่างนี้เทียวนะ”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมหาสารชาตก, น. 247)

ตัวอย่างที่ 1 เป็นการกลวิธีใช้คำหยาบ คือ คำว่า มึง เป็นคำบุรุษสรรพนามที่ว่าไม่
 สุภาพใช้ในการประทุษวาจาเพื่อแสดงทัศนคติทางลบ คือ ความไม่เคารพของผู้พูดที่มีต่อผู้กล่าวถึง
 โดยใช้คำหยาบนำหน้านามว่า “มึง” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 911) หมายถึง คำ
 ใช้แทนผู้ที่เราพูดด้วย มักถือว่าเป็นคำไม่สุภาพหรือหยาบคาย เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2

ตัวอย่างที่ 2

“...ท่านเศรษฐีกล่าวกะคุณหบดีนั้นว่า “เฮ้ย! ไอ้คุณหบดีชั่ว มึงเคย
 พบกู หรือเคยพบมึงในครั้งไหน มึงให้เครื่องประดับกูเมื่อไร?”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมหาสารชาตก, น.248)

ตัวอย่างที่ 2 เป็นการกลวิธีใช้คำหยาบ คือ คำว่า มึง-กู เป็นคำบุรุษสรรพนามที่ว่าไม่
 สุภาพใช้ในการประทุษวาจาเพื่อแสดงทัศนคติทางลบ คือ ความไม่เคารพของผู้พูด และการไม่ให้
 เกียรติที่มีต่อผู้กล่าวถึง โดยใช้คำหยาบนำหน้านามว่า “มึง” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
 (2556: 911) หมายถึง คำใช้แทนผู้ที่เราพูดด้วย มักถือว่าเป็นคำไม่สุภาพหรือหยาบคาย เป็นสรรพ
 นามบุรุษที่ 2 นอกจากจะใช้คำสรรพนามแทนผู้อื่นแล้วยังใช้คำสรรพนามแทนตัวเองว่า “กู”
 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 139) หมายถึง คำใช้แทนผู้พูด ในปัจจุบันมักถือว่าไม่
 สุภาพ เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 จะเห็นได้จากตัวอย่าง ทำให้ทราบถึงการเน้นย้ำการใช้คำสรรพนามที่
 ไม่สุภาพแทนผู้กล่าวถึงคำว่า มึง 2 ครั้ง และใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า กู 3 ครั้ง เป็นกลวิธีการใช้คำ
 หยาบอย่างหนึ่ง

ตัวอย่างที่ 3

“...นายโคฬภาพเห็นดังนั้นจึงคิดว่า คนทั้งสองนี้เห็นจะร่วมกันทั้ง
 เราหนีไป ก็วิ่งไปวิ่งมา ข้ามลงได้หน้อยหนึ่งก็กลับขึ้นเพราะความกลัว
 ข้ามลงอีกหนหนึ่ง ด้วยความโกรธในคนทั้งสองนั้น โดดลงด้วยแน่ใจว่า
 เป็นหรือตายก็ตามที ลงไปในแม่น้ำ จึงรู้ว่าตื่น. ก็ข้ามขึ้นจากแม่น้ำ
 ติดตามไปโดยเร็ว. พอทันคนทั้งสองนั้นจึงกล่าวว่า แน่อายโจรร้าย
 มึงจะพาเมียกูไปไหน. นายที่ขมปิฎกกล่าวตอบว่า แน่ อ้ายถ่อย
 แคระเตี้ยร้าย เมียมึงเมื่อไร.

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมหาสารชาตก, น. 248)

ตัวอย่างที่ 3 เป็นการกลวิธีใช้คำหยาบ คือ คำว่า มึง-กู เป็นคำบุรุษสรรพนามที่ว่าไม่สุภาพใช้ในการประทุษวาจาเพื่อแสดงทัศนคติทางลบ คือ ความไม่เคารพของผู้พูด และการไม่ให้เกียรติที่มีต่อผู้กล่าวถึง โดยใช้คำหยาบนำหน้านามว่า “มึง” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 911) หมายถึง คำใช้แทนผู้ที่เราพูดด้วย มักถือว่าเป็นคำไม่สุภาพหรือหยาบคาย เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 นอกจากจะใช้คำสรรพนามแทนผู้อื่นแล้วยังใช้คำสรรพนามแทนตัวเองว่า “กู” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 139) หมายถึง คำใช้แทนผู้พูด ในปัจจุบันมักถือว่าไม่สุภาพ เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 จะเห็นได้จากตัวอย่าง ทำให้ทราบถึงการเน้นย้ำการใช้คำสรรพนามที่ไม่สุภาพแทนผู้กล่าวถึงคำว่า มึง 2 ครั้ง

ตัวอย่างที่ 4

“...ตาบสนั้นออกมาเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้านั้นนั่งเหนือ
อาสนะของตน ก็ขุ่นใจเพราะความมีมานะ ปรีเข้าไปหาท่านแล้ว
ตบมือตวาดว่า “ฉิบหายเถิด ไอ้ถ้อย ไอ้กาลกรรณิ ไอ้สมณะ
หัวโล้น มึงมานั่งเหนือแผ่นกระดานของกูทำไม.”

(ลรรกกาแปล ภาค 1 เล่ม 6 เรื่องงักเจลกโงสภขาดก ๗ 416)

ตัวอย่างที่ 4 เป็นการกลวิธีใช้คำหยาบ คือ คำว่า มึง-กู เป็นคำบุรุษสรรพนามที่ว่าไม่สุภาพใช้ในการประทุษวาจาเพื่อแสดงทัศนคติทางลบ คือ ความไม่เคารพของผู้พูด และการไม่ให้เกียรติที่มีต่อผู้กล่าวถึง โดยใช้คำหยาบนำหน้านามว่า “มึง” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 911) หมายถึง คำใช้แทนผู้ที่เราพูดด้วย มักถือว่าเป็นคำไม่สุภาพหรือหยาบคาย เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 นอกจากจะใช้คำสรรพนามแทนผู้อื่นแล้วยังใช้คำสรรพนามแทนตัวเองว่า “กู” พจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน (2555: 139) หมายถึง คำใช้แทนผู้พูด ในปัจจุบันมักถือว่าไม่สุภาพ เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 เป็นกลวิธีการใช้คำหยาบอย่างหนึ่ง

3.3 การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ

ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) กล่าวว่า การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเชิงเปรียบเทียบกับสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ด้วยการนำประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง เช่น รูปลักษณ์ พฤติกรรม การกระทำ จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้ฟัง ไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่ไม่ดี เพื่อต้องการทำลายหน้าของผู้ฟังให้อับอาย เพราะบุคคลใดก็ตามต่างต้องการให้บุคคลอื่นยอมรับหรือยกย่องในประเด็นหรือสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ การกล่าวถึงข้อบกพร่องหรือไม่ดีของทั้งรูปลักษณ์ พฤติกรรม การกระทำ จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้ฟัง จึงเป็นความไม่สุภาพ กลวิธีดังกล่าวนี้คล้ายคลึงกับกลวิธีการใช้คำที่มีความหมายทางลบ หากแต่กลวิธีการใช้คำที่แสดงความหมายทางลบนั้น รูปภาษาและความหมายของคำสอดคล้องกัน แต่กลวิธีการใช้ถ้อยคำเปรียบ

เชิงลบนั้น รูปภาพกับความหมาย หรือเจตนาไม่สัมพันธ์กัน กระนั้นก็ดี จากการวิเคราะห์พบการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบเชิงลบหลายลักษณะ ทั้งการใช้สำนวนที่มีความหมายเชิงลบ การใช้อุปลักษณ์ ทั้งนี้ การจะเข้าใจความหมายของถ้อยคำ เปรียบเทียบเชิงลบบางถ้อยคำได้นั้น ผู้พูดกับผู้ฟังอาจต้องมีการสนทนาด้วยกัน จึงจะเข้าใจความหมายเปรียบเทียบนั้นได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...ครั้นทอดพระเนตรเห็นคนที่ตกยาก ถึงความลำบากน่าสงสารยิ่งนักแล้ว ทรงหวั่นหวาดพระทัย จึงตรัสถามว่า ท่านเป็นยักษ์ประเภทไหน ในจำพวกยักษ์ทั้งหลาย. อนึ่ง มือและเท้าของท่านขาว ศีรษะยิ่งขาวกว่านั้น ตัวของท่านก็ต่างพร้อย มากไปด้วยเกลื่อนกลาก. **หลังของท่านก็เป็นปุ่มเป็นปม ดุจเถาววัลย์อันยุ่งอวิยะของท่านบ้างก็ดำ บ้างก็หงิกงอ คล้ายเถาววัลย์มีข้อดำ ดูไม่เหมือนคนอื่น ๆ**

เท่าเปราะเปื้อนด้วยธุลี น่าหวาดเสียว ชุบผอม สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น หิวระหาย ร่างกายซูบซีด ท่านมาจากไหน และจะไปไหน แลดูน่าเกลียด รูปร่างก็อัปลักษณ์ ผิวพรรณชั่วช้า ดูน่ากลัว แม้มารดาบังเกิดเกล้าของท่าน ก็ไม่ปรารถนาจะดูแลเจ้าเลย ในชาติก่อน ท่านทำกรรมอะไรไว้ ได้เบียดเบียนผู้ที่ไม่ควรเบียดเบียนไว้

ตัวอย่างที่ 1 สืบได้จากคำเชื่อมคำว่า “ดุจ” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 439) ให้ความหมาย ดุจ หมายถึง เหมือน, คล้าย, เช่น เพียงดั่ง, ราวกะ, บางทีในกลอนใช้ว่า ดวง ก็มีที่พระราชผู้ประมุขจากเปรียบพราหมณ์ว่า เป็นผู้ที่มีหลังเป็นปุ่มเป็นปมเหมือนเถาววัลย์ อวิยะส่วนอื่น ๆ ทั้งดำทั้งหงิกงอ คล้ายเถาววัลย์มีข้อดำ ไม่เหมือนคนอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าพระราชใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบเชิงลบเพื่อใช้ในการประมุขจากเพื่อให้เห็นสถานะภาพของพราหมณ์ถึงความน่าเกลียดน่ากลัว

ตัวอย่างที่ 2

“...พญาครุฑได้กล่าวกับพญานาค ว่า ดูก่อนปັນทรกนาคราชผู้มีลิ้นชั่ว คนจำพวกใดมีความคิดลึกลับ ต้องไม่พูดพร่างพราย มั่นคงในประโยชน์ของตน **อมิตรทั้งหลายย่อมเว้นไกลจากคนจำพวกนั้น ดุจคนผู้รักชีวิตเว้นไกลจากหมู่สรรพพิษฉะนั้น**”

(ลรรคกถาแปล ภาค 1 เล่ม 17 เรื่องขโมยพระธาตุนคร ๖ 127)

ตัวอย่างที่ 2 พญาครุฑประทุษวาจาใช้ถ้อยคำเปรียบความหมายเชิงลบต่อพญานาคว่า ห้ามพูดความลับของตนให้ผู้อื่นรู้ คือ ศัตรูไม่เข้าใกล้ให้หลีกหนีเหมือนผู้รักชีวิตไม่เข้าใกล้สัตว์สรพิษ สันเกตจากคำเชื่อมคำว่า “**ตจ**” หมายถึง เหมือน, คล้าย, เช่น เพียงดั่ง, ราวกะ, บางทีในกลอนใช้ว่า ดวง ก็มี (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 439)

ตัวอย่างที่ 3

“...เสนกะทูลว่า ข้าแต่พระมหाराชเจ้า **มโหสถ**ยังเด็ก **แม้จนวันนี้** ปากของเธอก็ยังไม่สิ้นกลิ่นนํ้านมมิใช่หรือ เธอจะรู้อะไร. ทูลฉนี้แล้ว จึงกล่าวคาถานี้ว่า ศิลปะนี้ หรือเผ่าพันธุ์ หรือร่างกาย ย่อมหาได้จัดแจง โภคสมบัติให้ไม่. มหาชนย่อมคบหาโครวินทเศรษฐี ผู้มีเขพะไหลจากคาง ทั้งสองข้าง ผู้ถึงความสุข ผู้มีสิริต่ำช้า.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 2 เล่ม 2, เรื่องมโหสถชาดก, น. 338)

ตัวอย่างที่ 3 เสนกะอำมาตย์ได้กล่าวประทุษวาจาต่อมโหสถเปรียบเทียบเชิงดูถูกว่า มโหสถ เป็นเพียงเด็กน้อย 7 ขวบ จะรู้ภูมิธรรมหรือสามารถแก้ปัญหาด้วยสติปัญญาได้อย่างไร ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำเปรียบที่มีความหมายเชิงลบว่า มโหสถปากยังไม่สิ้นกลิ่นนํ้านมเลยจะรู้อะไร เป็นสำนวนเพื่อเปรียบเชิงลบถึงคนที่ยังอ่อนด้อยประสบการณ์

ตัวอย่างที่ 4

“...ดาบสได้ฟังดังนั้น จึงกล่าวว่า **เจ้าลิงเอ๋ย ถ้าแม่บुकคจะฟัง** หว่านพีชลงบนแผ่นหิน ถึงฝนจะตกลงมา **พีชนั้นก็งอกงามขึ้นไม่ได้** แน่ ความหมจดจด้วยฌานชั้นสูงนั้น ถึงเจ้าจะได้ฟังมา **เจ้าก็ยังเป็นผู้** ไกลจากภูมิฌานมากนัก.

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 4, เรื่องโกมารियปุตตชาดก, น. 268)

ตัวอย่างที่ 4 ดาบสได้กล่าวประทุษวาจาเชิงเปรียบเทียบดูถูก ว่า การหว่านปลูกพีชบนแผ่นหิน ถึงฝนจะตกหรือรดน้ำ พีชนั้นก็ไม่ได้งอกงามขึ้นได้ เช่นเดียวกันกับสัตว์เดรัจฉานได้ฟังธรรมจะทำให้เกิดฌานขึ้นก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะสัตว์เดรัจฉานสามารถฟังหรือรู้ภาษาได้แต่ไม่มีปัญญาที่จะเข้าใจเนื้อความอย่างลึกซึ้งได้ เป็นกลวิธีการใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบอย่างหนึ่ง

ตัวอย่างที่ 5

“...เทวดากล่าวขู่พระราชาวา ชนทั้งหลายเช่นกับพระองค์ ในเมื่อไฟมีอยู่แท้ ก็หาเป่าหิงห้อยไม่. ข้าแต่พระมหाराชเจ้า ก็พระองค์ตรัสถามอาจารย์ทั้ง 4 มีเสนกะเป็นต้น ก็เป็นเหมือนครั้นเมื่อไฟมีอยู่ ทรงเป่าหิงห้อย เหมือนคนทิ้งตราขุเสียแล้วชั่งด้วยมือ และเหมือนเมื่อต้องการน้ำนม ก็รีดเอาแต่เขาโค ฉะนั้น. อาจารย์ทั้ง 4 เหล่านั้นจะรู้อะไร เพราะเขาเหล่านั้นเช่นกับหิงห้อย. มโหสถบัณฑิตเช่นกับกองเพลิงใหญ่ ย่อมรุ่งโรจน์ด้วยปัญญา.”

ตัวอย่างที่ 5 เทวดาประทุษวาจากล่าวถ้อยคำเปรียบดูถูกเชิงลบ ว่า อาจารย์ทั้ง 4 มีอาจารย์เสนกะเป็นต้น โดยใช้ถ้อยคำเชื่อมว่า “เหมือน” จะพบว่า เทวดาได้เปรียบอาจารย์ทั้ง 4 เหมือนแสงหิงห้อย ในเมื่อมีกองไฟอยู่แล้ว จะเป่าหาแสงไฟจากหิงห้อยและได้เปรียบต่ออีกว่า ในเมื่อมีตราขั่ง ก็ยอมทิ้งตราขั่งแล้วชั่งด้วยมือ และเทวดายังได้เปรียบให้เห็นถึงว่า เหมือนต้องการนมโค แต่ไปรีดเอาจากเขาของโค นอกจากนั้นได้ยังได้ถ้อยคำเชื่อมว่า “เช่นกับ” เทวดาได้เปรียบอาจารย์ทั้ง 4 ว่ามีความรู้แสงน้อยเช่นกับหิงห้อย ส่วนมโหสถนั้นเทวดาได้กล่าวเปรียบเช่นกับกองเพลิงใหญ่ เป็นการใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ

ตัวอย่างที่ 6

“...อยู่มาวันหนึ่งเสด็จประทับที่มณเฑียรนคร เวลาเสด็จกลับพระราชนิเวศน์ ได้ทอดพระเนตรเห็นบุรุษเปลี้ยมีอากรน่ากรุ่นอย่างยิ่ง จึงตรัสถามปุโรหิตว่า เห็นมนุษย์เปรตนั้นหรือไม่ ครั้นปุโรหิตรับพระราชโองการว่า เห็นแล้ว จึงตรัสถามต่อไปว่า **บุรุษที่มีรูปร่างน่าเกลียดเห็นสภาวะปานฉะนี้ จะมีหญิงคบหาด้วยอำนาจฉันทราคะบ้างหรือไม่.**

(อรรถกถาแปล, ภาค 2 เล่ม 1, เรื่องกณาสขาดก, น. 533)

ตัวอย่างที่ 6 พระราชาได้กล่าวถ้อยคำเปรียบเชิงลบแก่มนุษย์เปลี้ยโดยใช้ถ้อยคำว่า มนุษย์เปรต พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 755) ให้ความหมาย “เปรต” หมายถึง สัตว์พวกหนึ่งที่เกิดในอบาย มีรูปร่างสูงโย่ง ผมยาว เล็บมือหิงงอ ปากเท่ารูเข็ม ใช้เป็นคำเรียกเชิงด่าหรือปรามาสคนที่อดยาก ผอมโซ เที้ยรวบกวอนขอเขากิน เป็นการใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบในลักษณะทำทางรูปร่างน่าเกลียดของมนุษย์เปลี้ย

5.3.4 การใช้คำเรียกบุคคล (อาลปนะ)

คำอาลปนะ หมายถึง การร้องเรียก เป็นการแปลจากบาลี เพราะภาษาบาลีคำอาลปนะเป็นคำใช้ร้องเรียกให้ผู้ที่ฟังด้วยให้รู้ตัว เช่นคำว่า แน่ะ ข้าแต่ แต่ในการประทุษวาจาเป็นคำขึ้นต้นจะต่อด้วยคำที่มีความหมายเชิงลบ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...นายโคพภาพเห็นดังนั้นจึงคิดว่า คนทั้งสองนี้เห็นจะร่วมกันทั้งเราหนีไป ก็วิ่งไปวิ่งมา ข้ามลงได้หน่อยหนึ่งก็กลับขึ้นเพราะความกลัว ข้ามลงอีกหนหนึ่ง ด้วยความโกรธในคนทั้งสองนั้น โดดลงด้วยแน่ใจว่าเป็นหรือตายก็ตามที ลงไปในแม่น้ำ จึงรู้ว่าตื่น. ก็ข้ามขึ้นจากแม่น้ำติดตามไปโดยเร็ว. พอทันคนทั้งสองนั้นจึงกล่าวว่า **แน่ะ** อ้ายโจรร้าย มึงจะพาเมียกูไปไหน. นายที่ขมิบปฏิฐิกกล่าวตอบว่า **แน่ะ** อ้ายถ่อย แคระเตี้ยร้าย เมียมึงเมื่อไร.

ตัวอย่างที่ 2

“...พระเจ้ากาสิงคะทรงกลัวต่อมรณภัยเสด็จหนีไป เมื่อจะทรงดำพระดาบสนั้น จึงกล่าวคาถาที่ 2 ว่า **แน่ะดาบสโกง** ท่านได้พูดไว้อย่างนี้ว่า ชัยชนะจักมีแก่พวกพระเจ้ากาสิงคะราชผู้สามารถอย่าียบุคคลที่ใครๆ ย่ำยีไม่ได้ ความปราชัยไม่ชนะจักมีแก่พวก พระเจ้าอัสสกะ คนทั้งหลายผู้ชื่อตรงย่อมนิพุดเท็จ.”

ตัวอย่างที่ 3

“...เมื่อพญานกปูนมูชะกล่าวอย่างนี้แล้ว พญานกภูณณะได้รุกรานปูนมูชะนั้นอย่างนี้ว่า “ **แน่ะ**สหายลามกชั่วถ่อย จงฉิบหาย จงละลายใครจะเป็นผู้ฉลาดด้วยการชนะเมียยังไปแก่เจ้า.”

(วรรณคดีแปล ภาค 1 เล่ม 7 เรื่องภพชาดก ข 503)

ตัวอย่างที่ 4

“...ครั้งนั้นพันทรวงนาคราชตีเทียนซีเปลือยอย่างนี้แล้ว เมื่อจะ
 สถาปแข่งจึงกล่าวคาถานี้ความว่า **แน่เจ้าคนเลวทราม**
 เจ้าประทุษร้ายต่อผู้ไม่ประทุษร้าย ทั้งเป็นคนส่อเสียด ด้วยคำสัจนี้
 ขอศีรชะของเจ้าจงแตกออกเป็นเจ็ดเสี่ยง.”

ตัวอย่างที่ 5

“...ลำดับนั้น นางค่อมก็ยังคงถือเชือกสำหรับชักตาล ยืนอยู่นั้นแล
 ทูลว่า **ข้าแต่แม่เจ้า ผู้หาบุญมิได้ ผู้ว่ายาก** รูปร่างของท่านจักกระทำ
 อะไรได้ เราทั้งหลายจักกินรูปร่างของท่านเลี้ยงชีวิตได้หรือ.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 2 เล่ม 1, เรื่องกุสชาตกชาตก, น. 225)

ข้อความข้างต้น เป็นการเรียกชื่อหรือ ร้องเรียกให้ผู้จะถูกประทุษวาจาให้รู้ตัวก่อน จะมา
 พร้อมกับคำนามที่มีความหมายเชิงลบต่อท้ายเสมอ จะเห็นได้จากตัวอย่าง คือ คำว่า **แน่ตาบสโง**
แน่อายโจรร้าย **แน่อายถ้อย** **แน่สหายลามชั่วถ้อย** **แน่เจ้าเลวทราม** **แน่ท่านผู้โง่เขลา** **ข้าแต่แม่**
เจ้า **ผู้หาบุญมิได้** **ผู้ว่ายาก** ทำให้รู้ว่าการใช้คำร้องเรียก จุดประสงค์ให้ผู้จะถูกประทุษวาจา
 รู้ตัวก่อน เป็นกลวิธีเสริมการประทุษวาจาอย่างหนึ่ง

5.3.5 การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ

ขวัญทิพย์ อรุณรุวิวัฒน์ (2564) กล่าวว่า หมายถึง การใช้คำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดง
 อารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ดี เช่น ไม่พอใจ โกรธ หรือเสียใจ เป็นต้น การใช้คำอุทานแสดงอารมณ์
 ความรู้สึกเชิงลบนั้นมักไม่ปรากฏตามลำพัง แต่จะปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น ไม่มีความหมายใด ๆ เป็น
 เพียงคำเสริมให้ถ้อยคำแวดล้อมมีน้ำหนักหรือเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ดังตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...พวกราชบุรุษเห็นเข้าก็กวาดตามไปว่า คนนี้เป็นโจร จับเขาได้
 โบยพลางตวาดพลางว่า “**เฮ้ย** **ไอ้โจรชั่ว** **มึงกล้าลักเครื่องประดับชื่อ**
มหาสารอย่างนี้เทียวนะ”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องมหาสารชาตก, น. 247)

ตัวอย่างที่ 2

“...ส่วนมหาชนที่ออกไปกับธิดาของท่านเศรษฐี บริภาษว่า **เฮ้ย** ไอ้คนจัญทาลชาติชั่ว เพราะอาศัยเจ้าแท้ ๆ วันนี้พวกเราจึงไม่ได้ลิ้มสุราและกับแกล้มที่ไม่ต้องซื้อหา อันความโกรธครอบงำแล้ว จึงรุมข่มมาตังคับฉุนตืด ด้วยมือและเท้า จนถึงสลบแล้วหลีกไป.

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องมาตังคชาดก, น. 8)

ตัวอย่างที่ 3

“...นายันทะขึ้นยืนข้างบนทรัพย์ อาศัยทรัพย์ทำมานะให้เกิดขึ้น ตากุมารว่า “**เฮ้ย** เจ้าเจตกะลูกทาสี ทรัพย์ในที่นี้ของเจ้า จักมีมาแต่ไหน”. กุมารทำเป็นไม่ได้ยินคำหยาบของเขา กล่าวว่า ถ้าอย่างนั้น พวกเรากลับกันเถิด แล้วพานายันทะนั้นกลับ. ล่วงไป 1-2 วันได้ไปอีก นายันทะก็ดำเหมือนอย่างนั้น.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 1, เรื่องนันทชาดก, น. 347)

ตัวอย่างที่ 4

“...กฐาหะก็ติเตียนข้ายาคูเป็นต้นว่า “**โธเอ๋ย** คนบ้านนอก ตมยาคู กันแบบนี้ ทำของเคี้ยวก็อย่างนี้ หุงข้าวกันแบบนี้เอง” ติเตียนผ้าและกรรมกรเป็นต้นว่า “เพราะเป็นคนบ้านนอกนั่นเอง พวกคนเหล่านี้ จึงไม่รู้จักใช้ผ้าใหม่ ๆ ไม่รู้จักอบ ของหอม ไม่รู้จักร้อยกรองดอกไม้”.

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องนันทชาดก, น. 360)

ตัวอย่างข้างต้น จะพบถ้อยคำที่เปล่งออกมา เพื่อแสดงความไม่พอใจหรือโกรธ จะเห็นได้จากคำว่า เฮ้ย ไอ้โจรชั่ว, เฮ้ย ไอ้คนจัญทาลชาติชั่ว, เฮ้ย เจ้าเจตกะลูกทาสี มักจะมากำกับกับกลวิธีอื่น คือ จะมาพร้อมคำที่มีความหมายเชิงลบ ซึ่งคำว่า “เฮ้ย” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1447) ให้ความหมาย เฮ้ย หมายถึง คำที่เปล่งออกมาเพื่อให้รู้ตัวหรือให้ยังงั้นเป็นต้น ซึ่งเป็นคำอุทาน แสดงอารมณ์รู้สึกความหมายเชิงลบ เช่นคำว่า เหว่ย ชฎิลเจ้าเล่ห์เหเว่ย ชฎิลปัญญาทราม และ ยังพบคำอุทานได้แก่คำว่า “โธเอ๋ย” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 602) ให้ความหมาย โธเอ๋ย หมายถึง คำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงความสงสารหรือความเห็นใจ เช่นคำว่า โธเอ๋ย คนบ้านนอก จากคำอุทานทั้ง 4 ตัวอย่าง เป็นการทาลายหน้าและเป็นการไม่ให้เกียรติจะเห็นได้จากการที่ผู้ใช้จะมีสถานะภาพที่สูงกว่าผู้ถูกประทุษวาจา

5.3.6 การใช้คำทำให้กลัว

ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) กล่าวว่า การทำให้กลัว หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบหรือผลร้ายที่อาจเกิดแก่ผู้ฟังในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบายนามณ์ สร้างความอับอายให้แก่ผู้ฟัง หรือให้ผู้ฟังเกิดความกลัว ตลอดจนนำไปสู่การปฏิบัติหรือละการปฏิบัติตามที่ผู้พูดต้องการ อาจเป็นการสาปหรือสาปแช่ง หรือการข่มขู่ก็ได้ การทำให้กลัวนั้นเป็นกลวิธีความไม่สุภาพ ที่ทำลายทั้งหน้าและสิทธิ์ของผู้ฟัง โดยการสาปแช่งนั้น เป็นการทำลายหน้าผู้ฟังโดยเฉพาะ เช่น ขอให้ไม่ตายดี ขอให้สอบตก เป็นต้น ส่วนการข่มขู่นั้นเป็นการทำลายเนื่องจากการข่มขู่เป็นการกล่าวถ้อยคำให้ผู้ฟังกลัวและละหรือกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ผู้ฟังไม่ต้องการกระทำ จึงเป็นการละเมิดสิทธิ์ของผู้ฟัง ดังตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...เขาดีใจเกิดล้าพองว่า พรุ่งนี้เป็นได้เห็นหลังปัจจามิตรละ ครั้นไปถึงเรือนของตนก็ไม่อาจรักษาปากไว้ได้ ละล้าละลักบอกเมียว่า อีคนชั่ว อีคนจัญทาล ตั้งแต่บัดนี้มึงจะขมขื่นกับใครเล่า **พรุ่งนี้ก็จะฆ่าชู้ของมึงพลีกรรมเสีย**”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 6 เรื่องคัลลวาลิชาดก, น. 282)

ตัวอย่างที่ 1 บุโรหิตได้กล่าวถ้อยคำว่า “พรุ่งนี้ก็จะฆ่าชู้ของมึงพลีกรรมเสีย” ซึ่งเป็นการข่มขู่ โดยมีเนื้อหาจากการบุโรหิตถูกภรรยาออกไปคบชู้ ทำให้บุโรหิตได้คิดอุบายขึ้นมาอย่างหนึ่งว่า บ้านเมืองต้องมีการบวงสรวงด้วยสิ่งของต่าง ๆ ตามที่บุโรหิตต้องการ หนึ่งในนั้นก็คือ ชายชู้ของภรรยาด้วย เมื่อทูลความนั้นแก่พระราชาก็ได้กลับมาสู่เรือนของตนไม่สามารถที่จะเก็บความลับนั้น เขาจึงได้กล่าวถ้อยคำดังกล่าวขึ้น เป็นการทำลายหน้าผู้ฟังเป็นกลวิธีความไม่สุภาพ

ตัวอย่างที่ 2

“...ครั้นปณินทรกนาคราชตีเตียนซีเปลือยอย่างนี้แล้ว เมื่อจะสาปแช่งจึงกล่าวคาถานี้ความว่า **แน่เจ้าคนเลวทราม เจ้าประทุษร้ายต่อผู้ไม่ประทุษร้าย ทั้งเป็นคนส่อเสียด ด้วยคำสัตย์นี้ ขอศีรชะของเจ้าจงแตกออกเป็นเจ็ดเสียง.**”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 7, เรื่องปณินทรกชาดก, น. 435)

ตัวอย่างที่ 2 พญานาคได้กล่าวถ้อยคำว่า “ด้วยคำสัตย์นี้ ขอศีรชะของเจ้าจงแตกออกเป็นเจ็ดเสียง” ซึ่งเป็นการสาปแช่ง โดยมีเนื้อหาจากซีเปลือย ได้อ้างตนว่าเป็นผู้มีศีล ด้วยความรบเล้าของพญาครุฑให้หลอกถามถึงความลับของพญานาค ซีเปลือยได้ให้สัญญาแก่พญานาคว่าจะไม่ความลับนี้แก่ใคร เมื่อพญานาคหลงเชื่อจึงได้บอกความลับเรื่องที่พญาครุฑจับบริวารตนกินไม่ได้

ด้วยการกลืนหินลงท้องเมื่อพญาครุฑก็จะหนัก ให้จับที่หางพญานาคก็คายหินออกมา เมื่อความลับถูกเปิดเผยพญานาคจึงได้กล่าวถ้อยคำดังกล่าวขึ้น เป็นการทำลายหน้าผู้ฟัง

ตัวอย่างที่ 3

“...เมื่อพญานกปुณณมุขะกล่าวอย่างนี้แล้ว พญานกกุณาละได้
รุกรานพุณณมุขะนั้นอย่างนี้ว่า “ แน่สหายลามกชั่วถ้อย **จงฉิบ
หาย จงละลาย** ใครจะเป็นผู้ฉลาดด้วยการชนะเมียยิ่งไปแก่เจ้า.”

(อรรถกถาแปล ภาค 1 เล่ม 7 เรื่องกมลชาตก น 503)

ตัวอย่างที่ 3 พญากุณาละได้กล่าวถ้อยคำว่า “จงฉิบหาย จงละลาย” ฉิบหาย ซึ่งมีคำว่า “ฉิบหาย” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 349) ให้ความหมาย ฉิบหาย หมายถึง สูญหมด เสียหมด หหมดเร็ว ป่นปี้ โดยปริยายใช้เป็นคำด่า คำแข่ง ซึ่งเป็นการสาปแช่ง เป็นการทำลายหน้าผู้ฟัง โดยมีเนื้อหาจากพญานกกุณาละมีปกติชอบพูดคำหยาบ แม้นกเหล่าอื่นจะพูดดีด้วยนางพญานกก็กล่าวถ้อยคำหยาบเช่นนั้น จึงได้กล่าวถ้อยคำดังกล่าวขึ้น ด้วยเหตุการณ์การกล่าวถ้อยคำดังกล่าวจึงเป็นความไม่สุภาพ

ตัวอย่างที่ 4

“...ดาบสนั้นออกมาเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้านั้นนั่งเหนือ
อาสนะของตน ก็ขุ่นใจเพราะความมีมานะ ปรีเข้าไปหาท่านแล้ว
ตบมือตวาดว่า “ **ฉิบหายเถิด** ไอ้ถ้อย ไอ้กาลกรรมณี ไอ้สมณะ
หัวโล้น มีมานั่งเหนือแผ่นกระดานของกูทำไม.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 6, เรื่องปัญจอุปสถชาตก, น. 416)

ตัวอย่างที่ 4 ดาบสได้กล่าวถ้อยคำว่า “ฉิบหายเถิด” ซึ่งเป็นการสาปแช่ง ฉิบหาย หมายถึง สูญหมด เสียหมด หหมดเร็ว ป่นปี้ โดยปริยายใช้เป็นคำด่า คำแข่ง ซึ่งเป็นการสาปแช่ง (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2556: 349) จากเนื้อเรื่องดาบสอาศัยชาติของตน ตกไปในอำนาจมานะ ไม่สามารถจะยังฉนวนให้บังเกิดได้ ในครั้งนั้นมีพระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่งทราบความที่ดาบสนั้นมีมานะ ในขณะที่เดียวกันเมื่อดาบสนั้นกำลังนอนอยู่ในบรรณศาลานั้นเอง นั่งเหนือแผ่นกระดานหินของดาบส เมื่อดาบสตื่นขึ้นมาเห็นเหตุการณ์นั้นจึงได้กล่าวถ้อยคำดังกล่าวขึ้น ด้วยเหตุการณ์การกล่าวถ้อยคำดังกล่าวจึงเป็นการทำลายหน้าผู้ฟัง

5.3.7 การใช้คำไม่ยอมรับ

ปັນดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) กล่าวว่า การไม่ยอมรับ หมายถึง การไม่ยินยอม หรือไม่เห็นพ้องต้องกันกับความคิดเห็นหรือการกระทำของผู้ฟัง รวมไปถึง การไม่ยอมรับในตัวผู้ฟัง เช่น การปฏิเสธ การขบไล่ หรือการไม่สนใจ ไม่ใส่ใจ ไม่แสดงความเห็นใจต่อความรู้สึกของผู้ฟัง เป็นต้น ในหลาย ๆ แนวคิดเกี่ยวกับความสุภาพและความไม่สุภาพนั้น การใช้ภาษาในลักษณะนี้เป็นการใช้ภาษาในเชิงลบ เพราะเป็นการทำลายหน้า และส่งผลให้ผู้ฟังรู้สึกแปลกแยกออกจากกลุ่ม ไม่เป็นพวกพ้องเดียวกัน อันนำมาซึ่งการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังตัวอย่างการขบไล่ผู้ฟังให้ออกจากบ้านไป ดังตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...นางพราหมณ์นั้นโกรธว่า บิดาทิ้งทารกให้เป็นภาระแก่เรา ตลอดกาลประมาณเท่านี้ ไปอยู่เสียในนาคพิภพ ข้าว่าเดี๋ยวนี้จะบวช. ดังนี้แล้วจึงตีหลังพราหมณ์ด้วยพลั่วสาดข้าว แล้วขู่ว่ารามว่า อ้ายพราหมณ์ผู้ชั่วร้าย ข้าว่าจักบวช. ฎริทัตให้แก้มณีก็ไม่รับ ทำไมไม่บวช กลับมาที่นี่ทำไมอีกเล่าจงรีบออกไปให้พ้นเรือนกู.

(อรรถกถาแปล, ภาค 2 เล่ม 3. เรื่องภริทัตตชาดก, น. 52)

จากตัวอย่างที่ 1 นางพราหมณ์กล่าวถ้อยคำว่า “จงรีบออกไปให้พ้นเรือนกู” ซึ่งมีความบังคับให้ลูกชายออกจากเรือนตน เนื่องจากที่ลูกชายของตนเมื่อมีโอกาสได้ทรัพย์สมบัติเป็นอันมากแต่ไม่รับเอา ทำให้นางพราหมณ์โกรธที่ลูกชายของคนเป็นคนเขลา จึงเหตุดังกล่าวถ้อยคำดังกล่าวขึ้นเป็นการขบไล่

ตัวอย่างที่ 2

“...พ่อแม่ของเขาไม่สามารถจะทนทุกข์ อันเกิดแต่ความอดอยากได้ ก็พูดว่า “ไปเถิด อ้ายลูกกาลกรรณ” ไล่ตีเขาให้ออกไป. มิตรพิณทุกะไม่มีที่พำนัก ท่องเที่ยวไปจนถึงเมืองพาราณสี.”

(อรรถกถาแปล, ภาค 1 เล่ม 2, เรื่องโลสกชาดก, น. 8)

ตัวอย่างที่ 2 มารดาบิดากล่าวถ้อยคำว่า “ไปเถิด อ้ายลูกกาลกรรณ ไล่ตีเขาให้ออกไป” ซึ่งมีความบังคับให้ลูกชายออกจากเรือนตน เนื่องจากตั้งแต่ลูกชาติถือกำเนิดครอบครัวการเป็นอยู่ของครอบครัวนั้นวันยังทุกข์ยาก มารดาบิดาพากันคิดว่า เพราะอาศัยลูกชายนี้ถึงได้ประสบทุกข์เช่นนี้ โดยมีถ้อยคำว่า “กาลกรรณ” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 119) ให้ความหมาย

กาลกรรณีย์ หมายถึง เสนียดจัญไร ลักษณะที่เป็นอัปมงคล จึงเป็นเหตุให้มารดาบิดากล่าวถ้อยคำดังกล่าวขึ้น เป็นการไม่ยอมรับด้วยการขับไล่

5.3.8 การใช้คำนัยผกผัน

ชาลินี สารานุกรมอินทร์ (2554) กล่าวว่า “ถ้อยคำนัยผกผัน” หมายถึง ถ้อยคำที่สื่อความตรงข้ามกับความหมายตามรูปหรือการพูดอย่างหนึ่งแต่ความหมายตรงกันข้ามวัจจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ และถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด ซึ่งลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันประกอบด้วย 1. วางถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกันไว้คู่กัน 2. กล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล 3. กล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก และ 4. ใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสมหรือถ้อยคำที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขเกี่ยวกับความจริงใจจากการถามของพฤติกรรม คือ ผู้พูดไม่ต้องการคำตอบหรือข้อมูลใด ๆ จากผู้ฟัง ดังตัวอย่างดังนี้

“...นางพราหมณีนั้นโกรธว่า บิดาทิ้งทารกให้เป็นภาระแก่เรา
ตลอดกาลประมาณเท่านั้น ไปอยู่เสียในนาคพิภพ ข้าว่าเดี๋ยวนี้จะบวช.
ดังนี้แล้วจึงตีหลังพราหมณ์ด้วยพลั่วสาดข้าว แล้วขู่ว่า
**อ้ายพราหมณ์ผู้ชั่วร้าย ข้าว่าจักบวช ภูริทัตให้แก้วมณีก็ไม่รับ
ทำไมไม่บวช กลับมาที่นี่ทำไม** อีกเล่าจงรีบออกไปให้พ้นเรือนกู.

(ลลเรศกานาแล กวด 2 เล่ม 3 เรื่องกริณีศตศวดก ๖ 52)

ตัวอย่างต้น นางพราหมณีต้องการจะถ้อยคำถึงพฤติกรรมอันไม่สมเหตุสมผล ของลูกชายเนื่องจาก ลูกชายเป็นหมองจับพระโพธิสัตว์ได้ในขณะที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญเพียรเพื่อเป็นการแลกตัว พระโพธิสัตว์จึงได้ให้ทรัพย์แต่พราหมณ์ไม่รับทรัพย์เหล่านั้น นางพราหมณีผู้เป็นแม่ทราบจึงได้กล่าวถ้อยคำดังกล่าวว่า “พราหมณ์ผู้ชั่วร้าย กับ จักบวช” จะพบว่านางพราหมณีต้องการจะกล่าวถ้อยคำที่มีความขัดแย้งและความไม่สมเหตุสมผลที่เป็นคำถามไม่ต้องการคำตอบ เพราะขึ้นชื่อว่าผู้ชั่วช้าเลวทรามจะมาบวชได้

5.3.9 การใช้คำประชดประชัน

ปนนดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) กล่าวว่า การใช้คำประชดประชัน หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่รูปร่างภาษาไม่สัมพันธ์ หรือตรงกันข้ามกับ เจตนาของผู้พูด หรือที่เรียกว่า ถ้อยคำนัยผกผัน ทั้งนี้ โดยมีเจตนาเพื่อก่อให้เกิดความขุ่นเคืองด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ที่ไม่ตรงประเด็นหรือการกล่าวอ้อมแต่ผู้ฟังก็สามารถเข้าใจเจตนาของผู้พูดได้จากการตีความจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย ดังตัวอย่างดังนี้

“...ครั้นชฎิลโก่งนั้นเห็นมันมาเปล่า ๆ จึงกล่าวคาถาที่ 9 ว่า
 ดูก่อนพญาเนื้อที่เก่งกล้า **วันนี้เจ้าคงจะงดเว้นจากการฆ่าสัตว์
 ละซิหนอ ท่านให้อภัยในสัตว์ทั้งปวงเสียแล้วหรือ หรือเขี้ยว
 ของท่านคงไม่มี เจ้ามาถึงกลางฝูงสุกรแล้วจึงชบเขาอยู่ดังคน
 กำพรวดนั้น.**”

(อรรถกถาแปล. ภาค 1 เล่ม 6. เรื่องตัจฉกรชาดก. น. 445)

ตัวอย่างข้างต้น ชฎิลได้กล่าวประชดประชันพญาเสือ ด้วยถ้อยคำว่า **วันนี้เจ้าคงจะ
 งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ละซิหนอ ท่านให้อภัยในสัตว์ทั้งปวงเสียแล้วหรือ หรือเขี้ยวของ
 ท่านคงไม่มี** เจ้ามาถึงกลางฝูงสุกรแล้วจึงชบเขาอยู่ดังคนกำพรวดนั้น เนื่องจากพญาเนื้อได้ออกไปล่าสุกรตามคำสั่ง
 ชฎิลได้เจออุบายของพระโพธิสัตว์ พญาเนื้อจึงไม่สามารถล่าหรือฆ่าสัตว์ใด ๆ ได้ จึงได้กลับมาเมื่อเปล่า
 ทำให้ชฎิลกล่าวประชดประชัน ว่า **เดี๋ยวนี้พญาเนื้องดเว้นจากการล่า เขี้ยวไม่มี อภัยสัตว์ทุกตัวแล้ว**
 ตัวเองก็มานอนชบเขาเหมือนคนกำพรวด เป็นการพูดกระแทกแตกตันที่มีนัย

การศึกษาและวิเคราะห์การใช้คำจากการประทูลวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละคร
 อื่น ๆ พบว่า มีการใช้คำแบบตรงไปตรงมา ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ เช่นคำว่า ชั่ว ร้าย
 ชั่วร้าย กาลกรรมณี ฉิบหาย ถ้อย โจร นักเลง ลามก โง่ เซอะ โกง ทราวม หยาบช้ำ อัปลักษณ์ แคระเตี้ย
 และการใช้คำหยาบ คือ การใช้นำน่านาม ได้แก่คำว่า ไอ อ้าย อี และการใช้คำสรรพนาม ได้แก่คำ
 ว่า มึง กู เพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของถูกประทูลวาจา เป็นการใช้คำเพื่อทำลายหน้าและสร้าง
 ความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง และยังพบว่ามีการใช้คำแบบอ้อม ได้แก่ การใช้คำประชดประชัน การใช้
 ถ้อยคำเปรียบเชิงลบการใช้คำนัยผกผัน และการใช้คำไม่ยอมรับ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้คำแบบ
 เสริม ได้แก่ การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ การใช้คำเรียกบุคคล (อาลปนนะ) และการใช้คำทำให้
 กลัว การใช้กลวิธีดังกล่าวเป็นการสร้างขึ้นเพื่อทำลายหน้าผู้ฟังโดยเฉพาะ จากการวิเคราะห์การใช้คำ
 ทั้ง 9 กลวิธี ไม่ได้ทำให้ตัวละครอื่นที่ถูกประทูลวาจาเกิดการสำนึกผิดหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป
 ในทางที่ดีขึ้นเป็นการสร้างความเข้มข้นของโครงเรื่องจากความขัดแย้ง

การวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในการประทูลวาจาในอรรถกถาแปล สามารถจัด
 ค่าความถี่ของกลวิธีการใช้ภาษาในการประทูลวาจาที่ปรากฏได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาที่ปรากฏในอรรถกถาแปล

ลำดับที่	กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา	จำนวนที่ปรากฏตัวอย่าง
1	การประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น	15
	1.1 การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ	6
	1.2 การใช้คำประชดประชัน	3
	1.3 การใช้คำทำให้กลัว	2
	1.4 การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ	1
	1.5 การใช้คำนัยผกผัน	1
	1.6 การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ	1
	1.7 การใช้คำเรียกบุคคล (อาลปนนะ)	1
2	การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์	12
	2.1 การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ	7
	2.2 การใช้คำหยาบ	2
	2.3 การใช้คำประชดประชัน	1
	2.4 การใช้คำทำให้กลัว	1
	2.5 การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ	1
3	การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ	56
	3.1 การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ	18
	3.2 การใช้คำหยาบ	15
	3.3 การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ	6
	3.4 การใช้คำเรียกบุคคล (อาลปนนะ)	5
	3.5 การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ	4
	3.6 การใช้คำทำให้กลัว	4
	3.7 การใช้คำไม่ยอมรับ	2
	3.8 การใช้คำนัยผกผัน	1
	3.9 การใช้คำประชดประชัน	1

ตารางข้างต้น พบว่า กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล คือ การใช้ถ้อยคำ ข้อความ โดยมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความโกรธ ความอับอาย

ความทุกข์ ความเสียใจเกิดขึ้นจากความขัดแย้งที่นำไปสู่วิวาทะกัน กลวิธีการประทุษวาจาสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) การประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น 2) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ และ 3) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อ ตัวละครอื่น ๆ ดังนี้

การศึกษาและวิเคราะห์การใช้คำจากการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น พบว่ามีการใช้คำแบบตรงไปตรงมา ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ เช่นคำว่า โง่ เขลา เจ้าเล่ห์ ชั่วร้าย เพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของถูกประทุษวาจา เป็นการใช้คำเพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง และยังพบว่ามีการใช้คำแบบอ้อม ได้แก่ การใช้คำประชดประชัน การใช้คำเปรียบเชิงลบ และการใช้คำมีนัยผกผัน นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้คำแบบเสริม ได้แก่ การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ การใช้คำเรียกบุคคล และการใช้คำทำให้กลัว การเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวของพระโพธิสัตว์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่า พระโพธิสัตว์ที่กล่าวการประทุษวาจาไปนั้นเพื่อเป็นการสั่งสมบารมี จะเห็นได้จากการดูถูกว่าเป็นคนโง่ เพราะต้องการจะให้พระราชินีได้สติ จากการที่พระองค์จะสละชีพด้วยเหตุไม่สมควร แสดงให้เห็นว่าพระโพธิสัตว์มีความเมตตาต่อพระราชินีจึงได้กล่าวการประทุษวาจาเช่นนั้นไป เป็นการสั่งสมเมตตาบารมี เหตุการณ์ต่อมาจากเนื้อหาเดียวกันคือจากการดูถูกว่าเป็นคนเขลา มีโอสถอายุเพียง 7 ขวบ แต่สามารถรู้ข้อธรรมเมื่อจะประทุษวาจาหรือแก้ปัญหา ย่อมกล่าวด้วยปัญญาสามารถอธิบายเหตุและผลได้ ทำให้การใช้กลวิธีการใช้คำของพระโพธิสัตว์ที่กล่าวประทุษวาจา เป็นการสั่งสมบารมีด้านเมตตาและด้านปัญญาทำให้ตัวละครอื่น ๆ ที่ถูกการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ในตอนท้ายที่สุดตัวละครที่ถูกพระโพธิสัตว์ประทุษวาจาเกิดสำนึกผิด รู้ผิดชอบชั่วดีได้

การศึกษาและวิเคราะห์การใช้คำจากการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์พบว่ามีการใช้คำแบบตรงไปตรงมา ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ เช่นคำว่า ลูกทาสี จันทาล ชั่วร้าย โกง ชิบหาย วายร้าย กาลกรรณิ ถ้อย เพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของถูกประทุษวาจา เป็นการใช้คำเพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง และยังพบว่ามีการใช้คำแบบอ้อม ได้แก่ การใช้คำประชดประชัน และการใช้คำหยาบ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้คำแบบเสริม ได้แก่ การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ การเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวของตัวละครอื่นสามารถนำมาวิเคราะห์พบว่า ผู้ประทุษวาจาตั้งใจที่จะกล่าวเพื่อเป็นการกดทับตัวละครอื่น ๆ ให้ดูต่ำต้อย ไร้ค่า เนื่องจากถ้อยคำเหล่านั้นเน้นไปในทางดูถูกดูหมิ่น เรื่องของลูกของคนที่ใช้ ลูกต่างวรรณะ รวมถึงพฤติกรรมของผู้ถูกประทุษวาจาว่าเป็นคนชั่วช้า ตังอัปมงคล และยังใช้คำหยาบ ได้แก่ คำว่า ไอ้ แล้วตามด้วยคำนาม นอกจากนี้ยังใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ พร้อมกับใช้คำเพื่อข่มขู่ จึงเป็นการใช้คำเพื่อสร้างความขุ่นเคืองเป็นการทำลายหน้าผู้ฟังโดยเฉพาะ

การศึกษาและวิเคราะห์การใช้คำจากการประมุขวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ พบว่า มีการใช้คำแบบตรงไปตรงมา ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ เช่นคำว่า ชั่ว ร้าย ชั่วร้าย กาลกรรณิ ฉิบหาย ถ้อย โจร นักเลง ลามก โง่ เซอะ โกง ทราม หยาบช้ำ อัปลักษณ์ แคระเตี้ย และการใช้คำหยาบ คือ การใช้คำนำหน้านาม ได้แก่คำว่า ไอ้อ้าย อี และการใช้คำสรรพนาม ได้แก่ คำว่า มึง กู เพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของถูกประมุขวาจา เป็นการใช้คำเพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง และยังพบว่ามีการใช้คำแบบอ้อม ได้แก่ การใช้คำประชดประชัน การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบการใช้คำนัยผกผัน และการใช้คำไม่ยอมรับ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้คำแบบเสริม ได้แก่ การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ การใช้คำเรียกบุคคล (อาลปนยะ) และการใช้คำทำให้กลัว การใช้กลวิธีดังกล่าวเป็นการสร้างขึ้นเพื่อทำลายหน้าผู้ฟังโดยเฉพาะ จากการวิเคราะห์การใช้คำ ทั้ง 9 กลวิธี ไม่ได้ทำให้ตัวละครอื่นที่ถูกประมุขวาจาเกิดการสำนึกผิดหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นเป็นการสร้างความเข้มข้นของโครงเรื่องจากความขัดแย้ง

ตารางข้างต้นดังกล่าว จะเห็นว่า การประมุขวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ พบว่า มีการใช้กลทางภาษา ถึง 9 กลวิธี และมีตัวอย่างมากที่สุดถึง 56 ตัวอย่าง ทำให้เห็นว่าเนื้อหาที่เกิดจากความขัดแย้งเป็นเหตุนำไปสู่การประมุขวาจา เป็นเรื่องของตัวละครอื่น ๆ ที่หลากหลายประมุขวาจา กัน บางครั้งหนึ่งตัวอย่าง แต่มีหลายกลวิธีซ้อนกัน จึงมีกลวิธีที่หลากหลายทำให้โครงเรื่องเกิดความเข้มข้นและยังเป็นกลวิธีที่ทำให้ตัวละครที่ถูกประมุขวาจา เกิดความเจ็บอาย อับอาย โกรธ รongลงมา คือ การประมุขวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น พบว่า ใช้กลวิธีทางภาษา 7 กลวิธีมี 15 ตัวอย่าง จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า ตัวละครที่เป็นพระโพธิสัตว์ก็สามารถประมุขวาจาตัวละครอื่นได้เช่นกัน แต่จะประมุขวาจาด้วยความปรานาติ และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาอธิบายถึงเหตุและผลได้ เป็นการสั่งสอนเพื่อเตือนสติ ส่วนการประมุขวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ พบว่า ใช้กลวิธีทางภาษา 5 กลวิธี 12 ตัวอย่าง ทำให้ทราบว่า ที่พบเจอน้อยเนื่องจากจะแสดงให้เห็นถึงบารมีของพระโพธิสัตว์ เนื่องจากการที่จะมีเรื่องขัดแย้งกับพระโพธิสัตว์นั้นเป็นเรื่องยากเพราะจะเตือนหรือวิพากษ์วิจารณ์ต่อพระโพธิสัตว์โดยตรง หรือ อยู่ในเหตุการณ์กับตัวละครอื่น ๆ นั้นยากหรืออีกประการหนึ่งเนื่องจากพระโพธิสัตว์จะมีบารมีมากกว่าตัวละครอื่นจึงไม่กล้าที่จะประมุขวาจา

กลวิธีการใช้ภาษาที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นกลวิธีที่ผู้ใช้ต้องการจะให้ผู้ฟังเกิดความเจ็บอาย อับอาย เจ็บใจ ขุ่นเคืองใจ และเป็นการทำลายหน้าของผู้ฟังโดยเฉพาะ การใช้กลวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งในการประมุขวาจาดังกล่าวได้ถือว่าเป็นผลลัพธ์ของการประมุขวาจา

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษา การประทุษวาจา: เนื้อหาและกลวิธีในการใช้ภาษาในอรรถกถาแปล ฉบับมหายานกุฎราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหายานกุฎราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล ฉบับมหายานกุฎราชวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

6.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา “การประทุษวาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในอรรถกถาแปล ฉบับมหายานกุฎราชวิทยาลัย ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ พบว่า เนื้อหาการประทุษวาจาเป็นถ้อยคำที่ พระโพธิสัตว์หรือตัวละครอื่นประทุษวาจาต่อพระตัวละครเอก คือ พระโพธิสัตว์ หรือต่อตัวละครอื่น ๆ เป็นการใช้อถ้อยคำที่มีความหมายเชิงลบทั้งสิ้นที่สร้างความโกรธแค้นของขัดแย้ง เป็นสาเหตุนำไปสู่ การประทุษวาจาของตัวละครดังกล่าวขึ้น นอกจากนี้เนื้อหาการประทุษวาจาดังกล่าวแล้วยังพบว่า มีกลวิธีในการใช้ภาษาที่หลากหลาย สามารถสรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

6.1.1 เนื้อหาการประทุษวาจาในอรรถกถาแปล มีโครงเรื่องมาจากความขัดแย้ง เป็นเหตุนำไปสู่การวิวาทของตัวละคร คือ ระหว่างพระโพธิสัตว์กับตัวละครอื่น ๆ โดยพระโพธิสัตว์เป็นผู้ กล่าวการประทุษวาจาโดยตรงและถูกตัวละครอื่นประทุษวาจาเช่นเดียวกันทำให้เห็นว่า มีเนื้อหาการ ประทุษวาจา คือ การใช้อถ้อยคำไม่สุภาพ ทำให้ผู้ถูกการประทุษวาจานั้นเกิดความเจ็บใจ อับอาย หรือ โกรธ ประกอบด้วย 1) เนื้อหาการประทุษวาจาที่พระโพธิสัตว์ประทุษวาจาตัวละครอื่น 2) เนื้อหาการ ประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ และ 3) เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่น ต่อตัวละครอื่น ๆ ปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประทุษวาจา ดังนี้

6.1.1.1 การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น พบว่า มีเนื้อหาการประทุษวาจาจากการดูถูก การประทุษวาจาจากการรู้กลลวง การประทุษวาจาจาก การคบชู้ การประทุษวาจาจากการเล่นชก และการประทุษวาจาจากการขาดสติ จากเนื้อหาทั้ง 5 ประเภท พบว่า เนื้อหาที่พบมากที่สุด คือ การประทุษวาจาจากการดูถูก 7 ตัวอย่าง เพราะการดูถูกจะ สร้างความเจ็บใจ อับอายเจ็บใจเพราะตรงตัวและเป็นการสร้างการกดทับเพื่อให้ผู้ถูกประทุษวาจา เกิดการไร้ค่าต่อความสามารถ รองลงมา คือ การรู้กลลวง 2 ตัวอย่าง และเนื้อหาถัดมา คือ จากการ

คบชู้, เนื้อหาจากการเสี่ยงโชค และเนื้อหาการขาดสติ ประเภทละ 1 ตัวอย่าง เนื้อหาการประทุษ
 วาจาตั้งกล่าวของพระโพธิสัตว์ที่กล่าวออกมาล้วนเป็นความรักความเมตตาเป็นการกล่าวเพื่อเตือนสติ
 ข้อมเมตตาบารมี และเป็นการใช้ปัญญาแก้ปัญหาสามารถอธิบายเป็นเหตุเป็นผล ข้อปัญญาบารมี

6.1.1.2 การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์พบว่า มีเนื้อหาการ
 ประทุษวาจาจากการดูถูก เนื้อหาการประทุษวาจาจากเยาะเย้ย เนื้อหาการประทุษวาจาจากการพนัน
 และเนื้อหาการประทุษวาจาจากการขาดสติ จากเนื้อหาทั้ง 5 ประเภท พบว่า เนื้อหาที่พบมากที่สุด
 คือ เนื้อหาการประทุษวาจาจากเนื้อหาการดูถูก 4 ตัวอย่าง เพราะเนื้อหาจากการดูถูกจะสร้างความ
 เจ็บอาย อับอายเจ็บใจเพราะตรงตัวและเป็นการสร้างการกดทับเพื่อให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดการไร้ค่า
 ด้อยความสามารถ รongลงมา คือ เนื้อหาจากการการเยาะเย้ย 2 ตัวอย่าง และเนื้อหาถัดมา คือ
 เนื้อหาจากการเสี่ยงโชค และเนื้อหาจากการขาดสติ อย่างละ 1 ตัวอย่าง เนื้อหาการประทุษวาจา
 ตั้งกล่าวของตัวละครอื่นที่กล่าวออกมาล้วนเป็นการสร้างความเจ็บอาย อับอายให้แก่ผู้ฟัง คือ พระ
 โพธิสัตว์ แต่เนื้อหาการประทุษวาจาตั้งกล่าวเป็นการบำเพ็ญบารมี ข้อ ขันติบารมี คือ การอดทนอด
 กลั้นต่อความทุกข์ที่เกิดจากถ้อยคำของตัวละครอื่น ๆ

6.1.1.3 การวิเคราะห์เนื้อหาการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ
 พบว่า เนื้อหาการประทุษวาจา 8 ประเภท พบว่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับกับการดูถูกมากที่สุด 7 ตัวอย่าง
 เนื่องจากการเนื้อหาจากการดูถูกจะตรงตัวที่สุดสร้างความกดทับของตัวละครที่ถูกประทุษวาจา
 อับอาย เจ็บใจ หรือโกรธมากที่สุด รongลงมา คือ เนื้อหาจากการเข้าใจผิดและจากการติสังขาร
 ประเภทละ 5 ตัวอย่าง นอกจากนั้นพบว่า เนื้อหาจากการเยาะเย้ย การคบชู้ และการรู้กลวง
 ประเภท ละ 2 ตัวอย่าง ส่วนที่พบน้อยที่สุด คือ เนื้อหาจากการขาดสติและเนื้อหาจากการละโมภ
 อย่างละ 1 ตัวอย่าง เนื้อหาการประทุษวาจาตั้งกล่าวล้วนเป็นการทำให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความเจ็บ
 ใจ อับอาย โกรธ หรือ อาจเป็นสาเหตุนำไปสู่ความตายได้

เนื้อหาการประทุษวาจาเป็นเรื่องของการใช้วาจาโดยตรง ได้แก่ เนื้อหาการ
 ประทุษวาจาจากการดูถูก เนื้อหาการประทุษวาจาจากเยาะเย้ย และเนื้อหาการประทุษวาจาจาก
 ติสังขารเป็นการประทุษวาจาทางวาจาโดยตรง ส่วนเนื้อหาการประทุษวาจาจากการเข้าใจผิด เนื้อหา
 การประทุษวาจาจากการคบชู้ และเนื้อหาการประทุษวาจาจากการพนัน เป็นเนื้อหาของกรกระทำ
 ทางร่างกายแต่เป็นสามเหตุนำไปสู่การประทุษวาจาได้ ส่วนเนื้อหาการประทุษวาจาจากการรู้กลวง
 เนื้อหาการประทุษวาจาจากการขาดสติ และเนื้อหาการประทุษวาจาละโมภ เป็นเนื้อหาของการ
 กระทำทางจิตใจ ที่กล่าวมาทั้งหมดเมื่อกล่าวถึงก็สามารถนำไปเป็นเหตุของการประทุษวาจาได้ทั้งสิ้น
 ดังนั้นการประทุษวาจาสามารถเกิดขึ้นได้จากการกระทำโดยวาจาทางตรงหรือ การกระทำทางร่างกาย
 ตลอดถึงทางจิตใจได้จะเห็นได้จากเนื้อหาในอรรถกถาแปล ชาดก ที่เป็นเรื่องราวที่โครงเรื่องของความ
 ขัดแย้ง ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือมนุษย์กับสัตว์ที่เกิดจากทาง กาย วาจา ใจ ย่อมนำไปสู่การใช้

ถ้อยคำการประทุษวาจาตั้งกล่าวขึ้นทำให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความเจ็บอาย เจ็บใจ โกรธ หรืออาจนำไปสู่ความตายได้

เนื้อหาการประทุษวาจาเกิดจากความขัดแย้งของตัวละครเป็นสาเหตุนำไปสู่การทะเลาะวิวาท เมื่อเกิดการวิวาทย่อมมีเนื้อหาของการประทุษวาจา จากการวิเคราะห์เนื้อหาในวรรกถกกาแปล พบว่า เนื้อหาการประทุษวาจาการดูถูกพบมากที่สุด เนื่องจากมีการใช้ถ้อยคำเป็นเครื่องมือในการทำให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความเจ็บอายแล้วยังมีการแสดงกิริยา ตบมือ หัวเราะ เสริมทำให้การประทุษวาจาเพิ่มน้ำหนักแห่งความอายยิ่งขึ้น การกล่าวถ้อยคำเพื่อประทุษร้ายผู้อื่นให้เกิดความเจ็บปวด เจ็บใจ อับอาย หรือโกรธ ได้ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของผลลัพธ์จากการประทุษวาจาเช่นเดียวกัน นอกจากการใช้ถ้อยคำแล้วยังมีกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อให้เนื้อหาของเหตุการณ์ในโครงเรื่องเกิดความเข้มข้นนำไปสู่อารมณ์ คือ ความสะเทือนใจ

6.1.2 กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจาในวรรกถกกาแปล คือ การใช้ถ้อยคำหรือข้อความ โดยมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความโกรธ ความอับอาย ความทุกข์ ความเสียใจเกิดขึ้นจากความขัดแย้งที่นำไปสู่วิวาทกัน กลวิธีการประทุษวาจาสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) การประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น 2) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์ และ 3) การประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ ดังนี้

6.1.2.1 การใช้คำจากการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ต่อตัวละครอื่น พบว่า มีการใช้คำแบบตรงไปตรงมา ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ เช่นคำว่า โง่ เขลา เจ้าเล่ห์ ชั่ว ร้าย เพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของถูกประทุษวาจา เป็นการใช้คำเพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง และยังพบว่ามีการใช้คำแบบอ้อม ได้แก่ การใช้คำประชดประชัน การใช้คำเปรียบเชิงลบ และการใช้คำมีนัยผกผัน นอกจากนั้นยังพบว่ามีการใช้คำแบบเสริม ได้แก่ การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ การใช้คำเรียกบุคคล (อาลปนยะ) และการใช้คำทำให้กลัว การเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวของพระโพธิสัตว์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่า พระโพธิสัตว์ที่กล่าวการประทุษวาจาไปนั้นเพื่อเป็นการสั่งสมบารมี จะเห็นได้จากการดูถูกว่าเป็นคนโง่ เพราะต้องการจะให้พระราชชาติได้สติ จากการที่พระองค์จะสละชีพด้วยเหตุไม่สมควร แสดงให้เห็นว่าพระโพธิสัตว์มีความเมตตาต่อพระราชชาติจึงได้กล่าวการประทุษวาจาเช่นนั้นไป เป็นการสั่งสมเมตตาบารมี เหตุการณ์ต่อมาจากเนื้อหาเดียวกันคือจากการดูถูกว่าเป็นคนเขลา มีโสดอายุเพียง 7 ขวบ แต่สามารถรู้ข้อธรรมเมื่อจะประทุษวาจาหรือแก้ปัญหา ย่อมกล่าวด้วยปัญญาสามารถอธิบายเหตุและผลได้ ทำให้การใช้กลวิธีการใช้คำของพระโพธิสัตว์ที่กล่าวประทุษวาจา เป็นการสั่งสมบารมีด้านเมตตาและด้านปัญญาทำให้ตัวละครอื่น ๆ ที่ถูกการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์ในตอนท้ายที่สุดตัวละครที่ถูกพระโพธิสัตว์ประทุษวาจาเกิดสำนึกผิด รู้ผิดชอบชั่วดีได้

6.1.2.2 การใช้คำจากการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อพระโพธิสัตว์พบว่า มีการใช้คำแบบตรงไปตรงมา ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ เช่นคำว่า ลูกทาสี จันทาล ชั่ว ร้าย โกง ฉิบหาย วายร้าย กาลกรรณิ ถ้อย เพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของถูกประทุษวาจา เป็นการใช้คำเพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง และยังพบว่ามีการใช้คำแบบอ้อม ได้แก่ การใช้คำประชดประชัน และการใช้คำหยาบ นอกจากนั้นยังพบว่ามีการใช้คำแบบเสริม ได้แก่ การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ การเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวของตัวละครอื่นสามารถนำมาวิเคราะห์ พบว่า ผู้ประทุษวาจาตั้งใจที่จะกล่าวเพื่อเป็นการกดทับตัวละครอื่น ๆ ให้ดูต่ำต้อย ไร้ค่า เนื่องจากถ้อยคำเหล่านั้นเน้นไปในทางดูถูกดูหมิ่น เรื่องของลูกของคนใช้ ลูกต่างวรรณะ รวมถึงพฤติกรรมของผู้ถูกประทุษวาจาว่าเป็นคนชั่วช้า ตัวอ้อมงคล และยังใช้คำหยาบ ได้แก่ คำว่า ไอ้ แล้วตามด้วยคำนาม นอกจากนั้นยังใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ พร้อมกับใช้คำเพื่อข่มขู่ จึงเป็นการใช้คำเพื่อสร้างความขุ่นเคืองเป็นการทำลายหน้าผู้ฟังโดยเฉพาะ

6.1.2.3 การใช้คำจากการประทุษวาจาของตัวละครอื่นต่อตัวละครอื่น ๆ พบว่า มีการใช้คำแบบตรงไปตรงมา ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ เช่นคำว่า ชั่ว ร้าย ชั่วร้าย กาลกรรณิ ฉิบหาย ถ้อย โจร นักเลง ลามก โง่ เซอะ โกง ทราม หยาบช้า อัปลักษณ์ แคระเตี้ยและ การใช้คำหยาบ คือ การใช้คำนำหน้านาม ได้แก่คำว่า ไอ้ อ้าย อี และการใช้คำสรรพนาม ได้แก่คำว่า มึง กู เพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของถูกประทุษวาจา เป็นการใช้คำเพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง และยังพบว่ามีการใช้คำแบบอ้อม ได้แก่ การใช้คำประชดประชัน การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบการใช้คำนัยผกผัน และการใช้คำไม่ยอมรับ นอกจากนั้นยังพบว่ามีการใช้คำแบบเสริม ได้แก่ การใช้คำอุทานในความหมายเชิงลบ การใช้คำเรียกบุคคล (อาลปนยะ) และการใช้คำทำให้กลัว การใช้กลวิธีดังกล่าวเป็นการสร้างขึ้นเพื่อทำลายหน้าผู้ฟังโดยเฉพาะ จากการวิเคราะห์การใช้คำทั้ง 9 กลวิธี ไม่ได้ทำให้ตัวละครอื่นที่ถูกประทุษวาจาเกิดการสำนึกผิดหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นเป็นการสร้างความเข้มแข็งของโครงเรื่องจากความขัดแย้งเท่านั้น

เนื้อหาการประทุษวาจาและการใช้กลวิธีการใช้ภาษาในอรรถกถาแปล ชาดก จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาการประทุษวาจาที่พระโพธิสัตว์ใช้ประทุษวาจาตัวละครอื่น หรือตัวละครอื่นประทุษวาจาต่อพระโพธิสัตว์ และตัวละครอื่นประทุษวาจาตัวละครอื่น ๆ มีเนื้อหาเหมือนกัน เช่นคำว่า คนชั่ว คนร้าย คนเลวทราม คนโง่ เป็นต้น มีกลวิธีการใช้ภาษาเหมือนกันเช่น คำที่มีความหมายเชิงลบคำหยาบ คำที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบเชิงลบ คำอุทาน เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าพระโพธิสัตว์ก็ยังเป็นมนุษย์ปุถุชนอยู่ เหมือนกับตัวละครอื่น ๆ แต่มีสิ่งหนึ่งที่ที่พระโพธิสัตว์แตกต่างจากตัวละครอื่น ๆ คือ ในโครงเรื่องที่เกิดความขัดแย้ง มีถ้อยคำที่เป็นเนื้อหาของการประทุษวาจาของตัวละครอื่น ๆ ได้กล่าวถ้อยคำเหล่านั้นออกไปก็จบเพียงเท่านั้น แต่พระโพธิสัตว์ที่ได้ถูกการประทุษวาจาพระองค์ก็อดทนอดกลั้น ต่อถ้อยคำเหล่านั้นเป็นการบำเพ็ญเพียรขันติบารมี และการที่พระโพธิสัตว์กล่าว

ประทุษวาจาออกไปแต่ละถ้อยคำจะเป็นการใช้ปัญญาในการกล่าวตอบโต้ต่อตัวละครอื่น ๆ หรือกล่าวประทุษวาจาออกไปเพื่อความรักความเมตตา คือ การกล่าวเพื่อเตือนสติตัวละครเหล่านั้นว่า กำลังทำผิดจะเห็นได้จากตัวอย่างที่เป็นเนื้อหาการประทุษวาจาต่อตัวละครอื่น ๆ จะเห็นได้จากการที่ พระโฑธิสัตว์ใช้ปัญญามากกว่ากำลัง คือ สามารถอธิบายเหตุผลของการกล่าวเช่นนั้น พร้อมให้อภัยต่อตัวละครอื่น ๆ จะเห็นได้จากการที่พระโฑธิสัตว์รับสั่งให้ราชบุรุษตัด แขน ขา จมูก ทบตีให้ตาย ต่ออดีตพระชายาของพระองค์ จากเนื้อหาการประทุษวาจาจากการคบชู้ ครั้นราชบุรุษ จะกระทำตามรับสั่งพระองค์ก็คิดขึ้นได้ว่า การที่พระชายาจะพบกับความฉิบหายเพราะอาศัยเราบารมีที่เราสั่งสมมาก็จะไม่บริบูรณ์ เมื่อพระองค์คิดได้ก็ทรงให้อภัยพระชายา เพราะการให้อภัยจากความโกรธได้ถือว่าเป็นการบำเพ็ญเพียรเมตตาบารมีอย่างหนึ่ง

อภิปรายผลการศึกษา

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การประทุษวาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในวรรณคดีแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย” นี้ เพื่อความครบถ้วนของการศึกษาผู้ศึกษาขอเสนอประเด็นที่ควรอภิปรายต่อเนื่อง 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก เนื้อหาของการประทุษวาจาที่เกิดจากความขัดแย้งของตัวละครในโครงเรื่องที่ประกอบด้วยตัวละครหลัก คือ พระโฑธิสัตว์และตัวละครอื่น ๆ ที่เป็นมนุษย์หรือสัตว์ มีโครงเรื่องจากความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม คือ สัตว์ในวรรณคดีชาดก เป็นสัตว์ที่สามารถพูดสื่อสารกับมนุษย์ได้ เมื่อเกิดความขัดแย้ง ย่อมเกิดวิวาทะ เมื่อเกิดวิวาทะ ย่อมเกิดเนื้อหาของการประทุษวาจาขึ้น คือ ถ้อยคำไม่ดี ไม่สุภาพ เพื่อเป็นเครื่องมือให้อีกฝ่ายได้รับความอับอายเจ็บใจ โกรธ หรือ เสียหน้า จากโครงเรื่องดังกล่าวทำให้ชาดกที่เป็นเรื่องเล่ามีลักษณะเด่นขึ้น ดังนั้นการประกอบสร้างความหมายเรื่องเล่าจึงขึ้นอยู่กับโครงเรื่องที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง โดยการใช้การประทุษวาจาเป็นสำคัญ ในแง่ของวรรณกรรมทำให้ผู้อ่านทำให้เกิดรสความสะเทือนใจ คือ เราทรรสได้แก่ รสแห่งความโกรธ ซึ่งเกิดจากตัวละครที่เป็นคู่ตรงข้ามระหว่างพระโฑธิสัตว์กับตัวละครอื่น ๆ ในชาดก

ประเด็นที่สอง กลวิธีการใช้ภาษาในการประทุษวาจา มีความสอดคล้องกับงานของ ปันนดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) เรื่อง “กลวิธีความไม่สุภาพทางภาษาในภาษาไทย” พบว่า มีการใช้คำที่มีความหมายทางลบ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบ การทำให้กลัว การประชดประชัน และการใช้คำอุทานแสดงอารมณ์เชิงลบ ในวรรณคดีแปล ที่เป็นเรื่องเล่าในชาดก ก็พบว่าใช้กลวิธีดังกล่าวเหมือนกันเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประทุษวาจาต่อตัวละคร และในวรรณคดีแปลพบว่า ไม่ปรากฏการใช้คำลงท้ายไม่สุภาพ การใช้คำต้องห้าม การทำทนาย และการระงับความรู้สึก เนื่องจากวรรณกรรม

ทางพระพุทธศาสนามุ่งเน้นการสอนธรรมะเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่มีการใช้คำที่รุนแรงเท่ากับการใช้ภาษาในความไม่สุภาพโดยตรง

ขวัญทิพย์ อรุณรุวิวัฒน์ (2564) เรื่อง “กลวิธีทางภาษาที่ใช้บริภาษในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์: กรณีศึกษาประเด็นปัญหาความรักของนักแสดงหญิงและนักร้องชาย” พบว่า มีกลวิธีการใช้ภาษาเหมือนกันคือ กลวิธีการใช้คำหยาบ การใช้คำที่มีความหมายเชิงลบ การใช้ถ้อยคำนัยพกผัน การใช้ความเปรียบ การใช้คำอุทาน ส่วนที่ไม่ปรากฏ คือ การใช้สัณฺษรูปอารมณ์ เนื่องจากการใช้สัณฺษรูปอารมณ์นั้นพบเฉพาะในสื่อที่เป็นออนไลน์เท่านั้น แต่สิ่งที่แตกต่างที่ปรากฏในอรรถกถาแปล คือ กลวิธีการใช้คำอาลปนะ คือ ถ้อยคำที่ผู้เปล่งออกมาเพื่อเรียกชื่อให้เจ้าตัวรู้ก่อนว่าตนกำลังจะถูกประทุษวาจา คือ เรียกเพื่อให้รู้ตัวก่อน ในอรรถกถาแปล ที่เป็นชาดกที่เป็นเรื่องเล่า จะพบว่า การที่จะสนทนากับใครหรือจะประทุษวาจาใคร จะใช้คำอาลปนะ เรียกก่อน เช่น แน่ะ ดูก่อนท่านผู้มีอายุ หรือ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ แต่จะตามมาด้วยคำที่มีความหมายเชิงลบเสมอ เช่น แน่ะดาบสโกง แน่ะอัยโจร ร้าย แน่ะอัยถ้อย แน่ะสหายลามชั่วถ้อย แน่ะเจ้าเลวทราม แน่ะท่านผู้โง่เขลา ดูก่อนเจ้าคนร้าย ดูก่อนลูกลาโง่ ดูก่อนอธรรมิกราชผู้ชั่วช้า ข้าแต่แม่เจ้า ผู้หาบุญมิได้ ผู้ว้ายาก ทำให้ว่าการใช้คำร้องเรียก จุดประสงค์ให้ผู้จะถูกประทุษวาจา รู้ตัวก่อนเป็นกลวิธีเสริมการประทุษวาจาอย่างหนึ่งเพื่อเพิ่มน้ำหนักความรุนแรงของการประทุษวาจา

ชาลินี สำราญอินทร์ (2554) เรื่อง “กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อการเสียดสี” พบว่า มีกลวิธีที่พบเหมือนกันกับอรรถกถาแปล ประกอบด้วย การใช้ถ้อยคำนัยพกผัน การใช้ความเปรียบ การใช้คำเรียกบุคคล การใช้ความหมายแฝง การใช้กลวิธีดังกล่าวเป็นการใช้กลวิธีแบบอ้อม ซึ่งผู้ถูกประทุษวาจาต้องมีความรู้ชั้นยะ เนื่องจากผู้ประทุษวาจาต้องการสร้างความอับอาย เจ็บอายจากกลวิธีที่มีนัยยะส่วนที่ไม่ปรากฏในอรรถกถาแปลคือ การเล่นทางภาษา การสร้างคำ การสร้างเสียดสี การยกตัวอย่าง การคำกล่าวถึงบุคคล การใช้คำไม่เจาะจงเป้าหมาย เนื่องจากอรรถกถาแปล เป็นวรรณกรรมคำสอนที่มีโครงเรื่องของความขัดแย้ง เลื่อนเน้นการใช้กลวิธีที่ตรงตัวเพื่อให้ผู้ถูกประทุษวาจาเกิดความเจ็บอายหรือโกรธและตรงตัวไม่ผิดตัวจะเรียกตัวบุคคลนั้นให้รู้ตัวก่อนเป็นการประทุษวาจาต่อหน้าจึงไม่พบกลวิธีการสร้างเสียดสี หรือยกบุคคลกล่าวถึง และไม่ได้ประทุษวาจาแบบไม่เจาะจง

ประเด็นที่สาม การประทุษวาจา: เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในอรรถกถาแปล มีความสอดคล้องกับสมมุติฐาน คือ “นิทานชาดกที่เกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ในอรรถกถาแปล มีตัวละครหลากหลายที่ทะเลาะวิวาทและมีการประทุษวาจาซึ่งกันและกันสะท้อนความขัดแย้งของผู้นั้นในสมัยพุทธกาล ปัญหาความขัดแย้งด้วยต่างสมัยยังคงมีปรากฏและพบได้ในสังคมไทยในปัจจุบัน” อรรถกถาแปล เป็นเรื่องเล่าประเภทชาดก มีโครงเรื่องประกอบด้วยความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ย่อมมีการทะเลาะวิวาท จึงปรากฏการประทุษวาจาทั้งเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาที่หลากหลายและสามารถเปรียบเทียบเนื้อหาในอดีตกับในปัจจุบัน คือ ปัจจุบันมีการใช้ถ้อยคำที่รุนแรงเนื่องจากเป็น

พื้นที่เปิดสำหรับวรรณกรรมที่เป็นสื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสาธารณะ หรือเหตุการณ์ที่สื่อมวลชนต้องการสร้างกระแสทางสังคมทำให้เกิดความเห็นต่าง เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในประเด็นต่าง ๆ แต่อรรถกถาแปลเป็นอรรถาธิบายที่พระอรรถกถาจารย์ได้แต่งขึ้นเพื่ออธิบายพระไตรปิฎกที่ใช้ในการถ่ายทอดเผยแผ่ธรรมะ จึงมีลักษณะที่แตกต่างจากสื่อออนไลน์ในปัจจุบัน

ประเด็นที่สี่ การศึกษาในอรรถกถาแปลในชาดก ส่วนใหญ่จะศึกษาการสั่งบารมีของพระโพธิสัตว์จากเนื้อหา จากเหตุการณ์สำคัญ ๆ ว่าบำเพ็ญเพียรอะไร หรือ มีหลักธรรมะข้อคิดจากเนื้อหา คืออะไร เช่น การศึกษาชาดก เรื่องพระเวสสันดรชาดก จะพบว่า พระเวสสันดร สั่งสมบารมีชาติสุดท้าย คือ การให้ทาน การให้ทานขั้นต้น คือ การให้สิ่งของ การให้ทานขั้นกลางคือ การให้ เลือด เนื้อ ดวงตา การให้ทานขั้นสุดท้าย เป็นสิ่งที่คนอื่นให้ไต่ยาก คือ การให้ บุตรธิดาหรือ ภรรยา เป็นการบำเพ็ญเพียรสมบารมี ข้อ ทานบารมี และเรื่องมหาชนก ว่าด้วยเรื่อง มหาชนกเกิดเรืออัปปาง ในมหาสมุทร พระองค์เพียรพยายามว่ายน้ำ 7 วัน 7 คืน ได้รับความช่วยเหลือจากนางมณีเมขลา ซึ่งมีหน้าที่ดูแลมหาสมุทร เป็นการบำเพ็ญความเพียร ข้อ วิริยะบารมี เป็นต้น แต่การศึกษาในอรรถกถาชาดกแปล ครั้งนี้ ได้ศึกษาจากเนื้อหาการประทุษวาจาและกลวิธีการใช้ภาษา ซึ่งยังไม่มีใครได้ศึกษาและได้ข้อค้นพบการสั่งสมบารมีจากเนื้อหาของการประทุษวาจา 3 ประการคือ ขันติบารมี ปัญญาบารมี และเมตตาบารมี ที่ปรากฏจากเนื้อหาของการประทุษวาจา

ประเด็นสุดท้าย ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้ศึกษาการประทุษวาจาในอรรถกถาแปลแล้ว ประจักษ์ในโครงเรื่องของความขัดแย้งของตัวละครเป็นสำคัญที่นำไปสู่การใช้ถ้อยคำเพื่อการประทุษวาจาผู้อื่นให้เกิดความอับอาย เจ็บใจหรือโกรธ แล้วนั้นทำให้เห็นมิติของตัวละครที่หลากหลายในด้านดีหรือด้านไม่ดีตามโครงเรื่องและอาจเกิดอารมณ์สะท้อนใจในเรื่องของตัวละครเอก คือ พระโพธิสัตว์ถูกตัวละครอื่น ๆ ประทุษวาจาทั้งที่เข้าใจผิด หรือ ตั้งใจประทุษวาจา แต่องค์พระโพธิสัตว์ก็ไม่ได้ตอบโต้ นอกจากตัวละครอื่น ๆ ได้ประทุษวาจากันแล้วหรือประทุษวาจาต่อพระโพธิสัตว์แล้ว พระโพธิสัตว์เองก็ประทุษวาจาต่อตัวละครอื่น ๆ เช่นเดียวกัน แต่จะแตกต่างกันกับตัวละครอื่น ๆ คือ พระโพธิสัตว์จะประทุษวาจาผู้อื่นก็ต่อเมื่อต้องการที่จะต้องการเพื่อเตือนสติด้วยความรักด้วยความปรารถนาดีเป็นการสั่งสมบารมี ข้อเมตตาบารมี และจะเห็นได้จากตัวอย่างในโครงเรื่องพระโพธิสัตว์จะกล่าวด้วยการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาไม่ใช้กำลัง สามารถอธิบายถึงเหตุและผลได้เป็นการสั่งสมบารมี ข้อปัญญาบารมี ฉะนั้นเมื่อผู้อ่านหรือผู้ฟังที่ได้อ่านหรือได้ฟังแล้วจะเห็นความจริงอย่างหนึ่งคือ การนิทานหรือการประทุษวาจา มีมาตั้งแต่ในอดีตหรือพบได้ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็สามารถโดนกล่าวว่าเป็นโทษได้ทั้งสิ้น ดูได้จากองค์พระโพธิสัตว์ก็เช่นเดียวกัน ยังไม่พ้นการนิทานว่าร้าย ดังนั้นผู้อ่านหรือผู้ฟังได้ศึกษาอรรถกถาแปล เกิดรสแห่งความสะเทือนใจ คือ รสแห่งความโกรธและนำไปสู่ข้อคิดขันติธรรมบารมี และสามารถพัฒนาตนเองให้ระงับความโกรธ โดยดูจากตัวละครคือ องค์พระโพธิสัตว์เป็นแบบอย่างได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

อรรถกถาชาดกเป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนา ยังมีประเด็นน่าสนใจในเรื่องของการประทุษวาจา ฉะนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะประเด็นการศึกษา ได้แก่

1. ควรศึกษาเนื้อหาการประทุษวาจาจากวรรณกรรมพระพุทธศาสนา เช่น ทศชาติ เพราะมีลักษณะเป็นเรื่องเล่าที่ตัวละครมีความขัดแย้งนำไปสู่การประทุษวาจา

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการประทุษวาจาในพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลในชาดกกับการประทุษวาจาในวรรณกรรมอื่น ๆ เพื่อจะได้เห็นลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของการประทุษวาจาในมิติที่หลากหลายบารมี

บรรณานุกรม

- กัมปนาท บริบูรณ์, พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์, วิไลลักษณ์ ลังกา, และครรชิต แสนอุบล. (2561, มกราคม-เมษายน). การพัฒนารูปแบบการป้องกันการข่มเหงรังแกในโรงเรียน. *Vereidain E-Journal Silpakorn University*. 11 (1), 3653-3665.
- กุสุมา รักษมณี. (2549). การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- เกศินี นุชทองม่วง. (2556). อรรถกถาธรรมบท: การศึกษาในฐานะวรรณกรรมคำสอน. ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ขวัญทิพย์ อรุณรุวิวัฒน์, ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธิพันธ์, สุรเดช พิมพ์ไทย, วิภาดา รัตนติลก ฦ ภูเก็ต, และวุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ. (2564, พฤษภาคม-สิงหาคม). กลวิธีทางภาษาที่ใช้บรรยายในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์: กรณีศึกษาประเด็นปัญหาความรักของนักแสดงและรักห้องชาย. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 18 (2), 103-120.
- คมสัน รัตนะสิมากุล และอัญมณี ภัคติมवलชน. (2561, มิถุนายน-สิงหาคม). การวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องภาพความรักของวัยรุ่นที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ เรื่อง I Hate You, I Love you. *วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. 1 (1), 43-64.
- จอมขวัญ สุทธิพันธ์, ประเทือง ทินรัตน์, และสิริวรรณ นันทจันทูล. (2560, มกราคม-กรกฎาคม). ประเภทของวัจนกรรมการประชดประชันในนวนิยายชายรักชาย. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตหาดใหญ่*. 9 (1). 21-39.
- จันทิมา สว่างลาภ. (2556). กลวิธีความไม่สุภาพในรายการเรียลลิตีโชว์ภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อักษรศาสตรมหาบัณฑิต.
- จิรัชญา โคลีลา, ดรัณภพ เพียรจัด, และวราภรณ์ สีนถาวร. (2563, กรกฎาคม-ธันวาคม). การส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์และการใช้ประทุษวาจาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กรณีศึกษาโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*. 15 (19), 25.
- ชาญชัย ชัยสุขโกศล. (2555). Hate Speech เท่ากับ Free Speech?. [ออนไลน์]. ได้จาก: <https://www.ilaw.or.th/node/1603>, [สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2564].
- ทัศนาว ทวีคุณ และพนิดา บุตรจันทร์ (2562, กันยายน-ธันวาคม). พฤติกรรมรังแกกันและรูปแบบเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*. 33 (3), 86-100.

- ทัศนาศาสตร์ และศุภฤกษ์ ชุมพาลี. (2562, กันยายน-ธันวาคม). พฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง ประเทศไทย. **วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต**. 33 (3), 128-148.
- ทิพวัลย์ เหมรา และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2562, มกราคม-กุมภาพันธ์). ถ้อยคำบริภาษของผู้พูดภาษาถิ่นไทยอีสาน: ความหมายของถ้อยคำ. **Veridain E-Journal Silpakorn University**. 12 (1), 793-808.
- ธัญชนีย์ ศรีสมาน. (2552, กรกฎาคม-ธันวาคม). บทบริภาษในบทละครนอก: ภาพสะท้อนค่านิยมไทย. **วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. 16 (2), 8-20.
- นภัทร อังกูรสินธนา และปณินดา เลอเลิศยุติธรรม. (2562, กรกฎาคม-ธันวาคม). กลวิธีความไม่สุภาพทางภาษาในภาษาไทย. **วารสารปริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 32 (2), 63-73.
- นิตยา วรณกิต. (2555, กรกฎาคม-ธันวาคม). อนุภาคการกำเนิดเหนือธรรมชาติในชาดกตำนานและนิทานพื้นบ้านไทย. **วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 19 (2), 60-84.
- นิตา บุรณวงศ์. (2563, กรกฎาคม-ธันวาคม). การกลั่นแกล้งและความรุนแรงในวรรณคดีไทยเฉพาะเรื่อง. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**. 9 (2), 105-124.
- ปัญญา บริสุทธิ์. (2542). **วิเคราะห์วรรณคดีไทยโดยประเภท**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์, วัชรินทร์ แก่นจันทร์, และสนม ครุฑเมือง. (2561, มกราคม-มิถุนายน). วาทกรรมความรุนแรงในนิทานพื้นบ้านล้านนา. **พินเนศวร์สาร**. 14 (1), 63-82.
- พระครูโกศลธรรณกิจ, พระภัทรนันท์ ฐิตเสฏฐ์, พระมหาอภิรักษ์ นนทภาณี, พระณัฐพงษ์ สิริวัฒน, และอุทัย เอกสะพัง. (2559, กันยายน-ธันวาคม). ศึกษาวิเคราะห์บุญกิริยาวัตถุ 3 ที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท. **Veridian E-Journal, Silpakorn University**. 9 (3), 326-340.
- พระครูโกศลธรรณกิจ, พระมหาธเนศ ญาณวีโร และ อุทัย เอกสะพัง. (2560, กรกฎาคม-ธันวาคม). ศึกษาวิเคราะห์การบรรลุธรรมของพระอรหันต์ที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท. **วารสารสังคมและวัฒนธรรม**. 1 (2), 14-19.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาญาณอุภัยคุปต์ เขตต์สิริวรกุล และนพดล เจนอักษร. (2558, พฤษภาคม-สิงหาคม). หลักการ
บริหารที่ปรากฏในมหานิบาตชาดก. **วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ.**
8 (2), 2729-2746.
- พระมหาวิศิษฐ์ อีรวีโส. (2550). **ไตรปิฎกศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- พระมหาสาคร วรธมโมภาโส. (2560, กรกฎาคม-ธันวาคม) การศึกษาเชิงวิเคราะห์กฎแห่งกรรมที่
ปรากฏในอรรถกถาธรรมบท. **วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา.** 8 (2), 10-22.
- พระราชปริยัติกวี. (2561, กรกฎาคม-ธันวาคม). การศึกษาวิเคราะห์แก่นธรรมจากชาดก. **วารสาร
มหาจุฬาราชการ.** 5 (2), 1-15.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ. (2560, กรกฎาคม-ธันวาคม). สังวรธรรมา : วิธีอธิบายความธรรมบทอรรถกถา
และธรรมบทมหาฎีกา. **วารสารมหาจุฬาราชการ.** 4 (2), 144-153.
- พระสุกรี ยโสธร, จักรพรรณ วงศ์พรพวิณ, จรัส ลีภา, อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี. (2563,
มกราคม-มิถุนายน). การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดร
ชาดก. **วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม.** 7 (2), 1-12.
- พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ และสุภัค มหาวรากร. (2562, มกราคม-มิถุนายน). สุนทรียภาพในอรรถกถา
เทมียชาดก. **วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
19 (2), 193-205.
- พัฒน์ เพ็งผลา. (2524). **ประวัติวรรณคดีบาฬี.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิรธอง รามสูตร. (2562). **อีกปัญหาหนึ่งบนโลกออนไลน์ “Hate Speech” อย่าปล่อยให้ลุกลาม
จนเกินแก้ไข.** [ออนไลน์]. สืบค้น 20 มกราคม 2564, ได้จาก: อีกปัญหาบนโลกออนไลน์
"Hate Speech" อย่าปล่อยให้ลุกลามจนเกินแก้ไข (onlinenewstime.com).
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). **พระไตรปิฎกศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2533). **พระไตรปิฎก: ประวัติและความสำคัญ.**
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา. (2552). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชพงศ์ หมั่นพันธ์, สิริวรรณ นันทจันทุล, เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา, และสุริยันน์ บำรุงสุข. (2562,
พฤษภาคม-สิงหาคม). กลวิธีการใช้ภาษาแสดงความไม่สุภาพในรายการ The Face Men
Thailand. **วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.** 2
(2), 27-36.

- วิภาดา รัตนติลก ฌ ภูเก็ต และวุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ (2561, กรกฎาคม-ธันวาคม). กลวิธีความ
ไม่สุภาพในรายการเดอะเฟซไทยแลนด์. **วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
40 (2), 177-201.
- วีรวัดน์ อินทรพร. (2561). **วรรณคดีคำสอน**. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 411250 (54)
และ 411262 (59) ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริมา เจนจิตม้น. (2529). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนประเภทกลอนเพลงยาวใน
รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชัย ศรีนอก, และเกรียงศักดิ์ พลอยแสง (2553). **ภาษากับการสื่อสาร**. (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย สำเนียงงาม. (2559, ตุลาคม). คำหยาบในภาษาไทย. **Hankuk university**.
- สมบัติ ตาปัญญา. (2549). **รายงานการสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน**. ภาควิชาจิตเวช
ศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมบัติ สมศรีพลอย. (2559, พฤษภาคม-สิงหาคม). กลอนแดง: วิจารณ์กรมบริภาษยกย้อนในเพลง
อีแซว. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร**. 36 (2), 113-124.
- สมิทธิพล เนตรนิมิต. (2559, มกราคม-มิถุนายน). อรรถกถาธรรมบทในสังคมไทย. **วารสารมหาจุฬ
วิชาการ**. 3 (1), 36-50.
- สาทิต แทนบุญ. (2558). **วรรณกรรมคาสอนของสุนทรภู่ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย**.
ดุสิตนิพนธ์ สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สายวรรณ น้อยนิมิต. (2542). **อรรถกถาชาดก : การศึกษาในฐานะวรรณคดีคำสอนของไทยและ
ความสัมพันธ์กับวรรณคดีคำสอน**. ปริญญาอักษรศาสตรดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย
จุฬาลงกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานบริษัทข่าวสดจำกัด. (2564). **ดราม่าเดือดสนั่น! มดดำ โดนถล่มยับ อวย 'ลิซ่า'
เปรียบเทียบกับ 'แบมแบม-นิซคุน'**. [ออนไลน์]. ได้จาก:
https://www.khaosod.co.th/entertainment/news_6614635 [สืบค้นเมื่อ 15
กันยายน 2564].
- สิริกมล นวลมณี. (2560). **ประทุษวาจาเชิงวิพากษ์ในเครือข่ายสังคมออนไลน์กรณีศึกษาพระเทพ
ญาณมหามุนี (ไชยบูลย์ ธมฺมชโย)**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
กรุงเทพฯ.
- สุนทรีย์ สังข์อยู่ท. (2533). **การวิเคราะห์ลักษณะเสียดสีในร้อยกรองปัจจุบัน**. วิทยานิพนธ์ศิลปะ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (สายวรรณคดี) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- สุภัค มหาวรากร. (2555, มกราคม-มิถุนายน). พระจันทร์ : การสื่อแนวคิดเรื่องปัญญาในอรรถกถา
ชาดก. *วารสารวัฒนธรรมและศิลปกรรม*. 13 (2), 76-81.
- สุภาวดี เจริญวานิช. (2560). การรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์: ผลกระทบและการป้องกันในวัยรุ่น
วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 25(4), 639-648.
- สุมาลี ลิ้มประเสริฐ และอนุสรฯ ศรีวิระ. (2559, กันยายน - ธันวาคม). ระบบการเล่าเรื่องในอรรถ
กถาจริยาปิฎก. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 9 (3), 326-338.
- หนังสือมุขนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา. (2565). *ประวัติวรรณคดีไทย ฉบับมุขนิพนธ์สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ ภาค ข: วรรณคดีประเภทต่าง ๆ*. กรุงเทพฯ : มุขนิพนธ์สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดา.
- อภิญวัฒน์ โพธิ์सान. (2561, กันยายน-ธันวาคม). แนวคิดคู่ตรงข้ามในยมกวรรคแห่งอรรถกถา
ธรรมบท. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์*. 5 (3), 593-615.
- อรวิ บุญนาค. (2559, กรกฎาคม-ธันวาคม). กลวิธีความมสุภาพในการสัมภาษณ์บุคคลในกระแสขอ
พิธีกรช่องโทรทัศน์ทางเลือกใหม่. *วารสารช่อพะยอม*. 27 (2), 13-23.
- อุมาภรณ์ สังขมาน. (2559, มกราคม-มิถุนายน). กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมเสียดสีเพื่อสร้างความ
ตลกขบขันของไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์*. 23 (1), 154-17

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ใบตอบรับการตีพิมพ์บทความวิจัย

ที่ อว ๘๐๓๘.๑/๐๔๒

วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ (TCI.2)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบลราชธานี

แบบตอบรับการตีพิมพ์บทความ

๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๖

กองบรรณาธิการ วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ (TCI.2) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบลราชธานี ได้พิจารณาบทความ

เรื่อง	เนื้อหาการประทุษวาจาของพระโพธิสัตว์กับการบำเพ็ญบารมีสู่การหลุดพ้น ในอรรถกถาแปล ฉบับมหาหมกุฎราชวิทยาลัย
ผู้นิพนธ์	ธีระวุฒิ แก้วธรรม, นาวาอากาศโท ดร.สมบัติ สมศรีพลอย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิทย์ เรืองรอง
อนุมัติลงพิมพ์	วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ (ISSN :2697-4150 (Online)) มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
กำหนดเผยแพร่	ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๖)

และได้ส่งบทความของท่านให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจคุณภาพ (Peer Review) จำนวน ๓ ท่านแล้ว
ปรากฏว่าบทความของท่านมีคุณภาพในระดับ “ดี” และมีประโยชน์ในเชิงวิชาการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(พระครูวุฒิชธรรมบัณฑิต,รศ.ดร.)

บรรณาธิการวารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ (TCI)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

กองบรรณาธิการวารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ (TCI)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตอุบลราชธานี
ถนนสมเด็จ กม.๘ ตำบลกระโสม อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ๓๕๐๐๐
บรรณาธิการ โทร.๐๘๑-๗๕๐๘๔๖๔ ผู้ประสานงาน โทร. ๐๘๐-๗๒๕๗๖๕๘
E-mail : mcubon99.journal@gmail.com, เว็บไซต์ <https://so06.tci-thajjo.org/index.php/mcjou>

ภาคผนวก ข

ใบประกาศคะแนนภาษาอังกฤษ

**BS
RN** BANSOMDEJCHAOPRAYA
RAJABHAT UNIVERSITY

This is to certify that

Thirawut Ngaetham

Achieved BSRU English Proficiency Test (BSRU-TEP) level

C1

Given on 27th March 2022

(Assistant Professor Dr Kulsirin Aphiratvoradej)
Director

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	พระมหาธีระวุฒิ แงธรรม
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2560 พุทธศาสตรบัณฑิต เอกวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2563 กำลังศึกษาระดับศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ที่อยู่ปัจจุบัน	ที่อยู่ 225/1 วัดจักรวรรดิราชาวาส วรมหาวิหาร ถนนจักรวรรดิ แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร 10100